

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

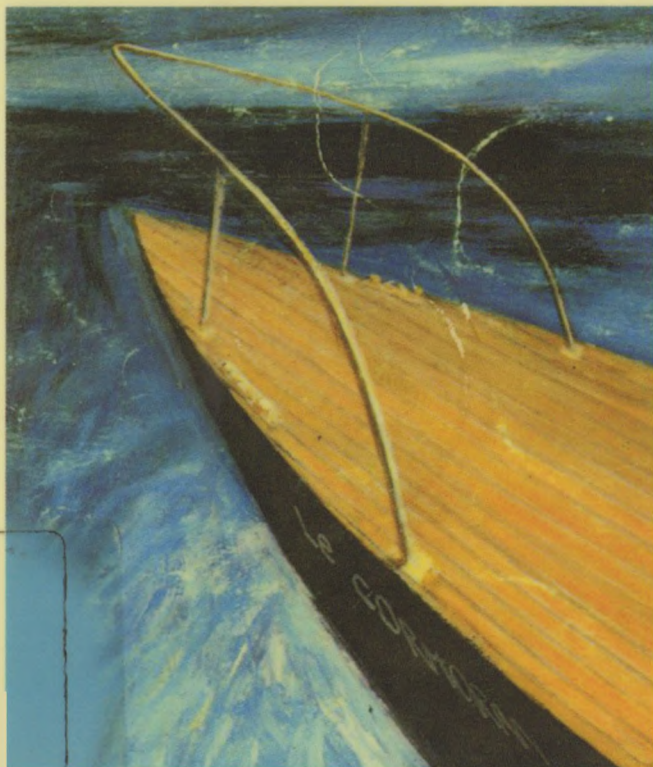
<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Attilâ İlhan
FENA HALDE
LEMAN

Attilâ İlhan
FENA HALDE
LEMAN

TÜRK YAZARLARI DİZİSİ

**Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevi'nde basıldı. (1991)**
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Attilâ İlhan

FENA HALDE

LEMAN

ROMAN

CAN YAYINLARI LTD.ŞTİ.

Bâbüâli Cad. Sıhhiye Apt. No. 19 Kat 2 Cağaloğlu İstanbul

Telefon 528 61 13 Telefaks 513 51 88

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

1. basım (Karacan Yay.) Kasım 1980
2. basım (Karacan Yay.) Mart 1981
3. basım (Karacan Yay.) Nisan 1981
4. basım (Karacan Yay.) Aralık 1981
5. basım (Karacan Yay.) Şubat 1983
6. basım (Özgür Yayın Dağıtım) Haziran 1985
7. basım (Can Yayınları) Aralık 1991

*"Bu kitapta anlatılanların
gerçek kişilerle ve olaylarla
hiçbir ilgisi yoktur.
Onları ben,
büyük bir aynanın içinde gördüm.
Üstelik ayna dumanlıydı
ve olmayan bir şehirde
geziniyordu."*

1/ fena halde leman

Ben Leman Korkut'u tanıdığım zaman, kırk yaşını geçmiş bir kadındı. Az bulunur kadınlardan. Ölçülü güzelliği, ciddiliği, telaşsız kararlılığı ilk bakışta göze çarpmaz. Sonraları, bilerek çekimser yaşadığını saptadım. Dikkati çekmekten hoşlanmıyor. Bunu başarıyor da.

'Le Cormoran,' motelimizin az açığına demirler demirlemez, hepimiz İspanyol havalı, Musevi olduğunu ancak öğrenebildiğimiz, esmer güzelinin alımına kapıldık. Yatın sahibiyle kimse ilgilenmedi. Hoş, 'Le Cormoran'm, Leman Korkut'un teknesi olduğunu da bilmiyorduk ya! Bodrum'da dünyanın parasını harcayarak yaptırmış: görünüşü kaba, epeyce büyük, anladığım kadarıyla 'denizci' bir tekne! Gezi yatlarını beyaza boyarlar, bu tersine, siyah. Belki adından ileri geliyor: 'Le Cormoran,' Fransızcada 'Karabatak' demek!

O gece, diş ağrısıyla uyandım. Alt çenemi oyuyorlar. Saat, sabahın ikisi. Camlardan boşalan ayışığı odamızı gümüş mavisi bir aydınlığa boğmuş. Karım, kalktığımı duymadı. Elim çenemde, motelin ana binasına doğruldum: ağrıkesici bir şey bulmalıyım. Aspirin eksik etmezlermiş, nöbetçi garson, uykunun zamkıyla kirpikleri birbirine yapışık oğlan, suyu uzatırken söyledi. Bir süre, plajın üstündeki sette, sıralardan birine oturdum. Ağrının hafiflemesini bekledim.

Gündüzleri burası çok rüzgârlı oluyor. Bu gece, inanılmayacak kadar durgun. Çok uzak sesleri, ayrıntılı bir açıklıkla işitebiliyorum. 'Le Cormoran'ın kış güvertesinden yükselen tınlamayı bu yüzden duydum: bir şişe bir bardağa değdi, sıvıyla dolu bir bardağa buz parçaları atıldı. Dikkatimi verince, ayışığının yaldızladığı bir insan karaltısını seçebiliyorum. Yüzünü, cıgarasım yakmak için, çakmağını çakınca göreceğim: Leman Korkut!

Yo hayır, Leman Korkut olduğunu, Mısta'beyden ertesi gün öğrendim. Mısta'bey motelin sahibi, uyanık işletmecilerimizden, gevezeliği konukseverlik sanıyor. Bir şey sorar, bin şey öğrenirsi-

niz. Bu defa da öyle oldu. Gecenin ilerlemiş saatinde, yattaki kadınlardan hangisinin, güvertede tek başına kafayı çekebileceğini sordum, neler öğrendim:

– ...Leman Ham’fendidir, maşallah iyi içer. Nasıl, tanımaz mısınız? Hayret! Gazetecilerin kulağı delik olur diye bilirim. Kendisi Nattier Traktörleri’nin en büyük hissedarı, Karun kadar zengin. Ortaklarıyla iş müzakere ediyorlar: başta Müsü Meşulam, Moiz Meşulam, hani herkesin bayıldığı o esmer dilberin babası. Sonra Muhlis Bey, Muhlis Civan, eski kurt.

Elinde olmaksızın, dallandırıp budaklandırıyor:

– ...yarın misafirleri gelecek, fevkalâde mühim şahsiyetler! Ticaret ve Sanayi Odaları’nın mümtaz simaları. Akşama, onları ağırlamak hazırlığı içindeyiz. Aziz dostum, benden duymamış olun, bu yemekte iş muhitlerinin yeni iktidarla münasebetleri mevzu bahis edilecek. Yazmayı düşünürseniz, motelimizin adını da münasip bir köşeye...

İyi bir gazeteci sayılmam, belleğim zayıf, aklım çabuk dağılıyor. Leman Korkut’u hatırlamalıydım. Nattier Traktörleri’nin patronu. Çevredeki köylerde, halkın, pehlivandan bozarak ‘Pelvan’ adını yakıştırdığı, ünlü ‘Vaillant’ modelini üreten firmanın. Nerde o kafa? Marttan beri yaşadığımız gerilim, sinir mi bıraktı? İzne çıkacağım gün teleksler, Türkiye İşçi Partisi’nin kapatıldığını geçiriyorlardı. On gün önce, bazı ünlü aydınları, gizli komünist partisi örgütledikleri iddiasıyla tutukladılar. Büyük haksızlıkların yapıldığından eminim. Elimden ne gelir? İçim içimi yiyor, o kadar. İzmir’de tutuklamalara ilişkin bir yazı yazayım dedim, Yazı İşleri Müdürü yırttı attı. Başıma bela arıyormuşum. Karım da öyle diyor. İznimi bu motelde geçirmemizi sağlayan o: Mısta’bey uzaktan akrabasıdır, indirim yaptı. Yoksa, gazeteci maaşıyla Çeşme’de tatil mi geçirilir?

Geceki yemeği merakla bekledim. Sofra, lokantanın denize bakan kısmına kurulmuştu: bizim yemek yediklerimize benzemeyen, bardağı kristal, çatalı bıçağı gümüş, öbek öbek çiçekli bir masa. Peçeteler kolalı. Tertemiz örtüler, tiril tiril. Lüks arabalarıyla İzmir’den gelen konuklara, önce yatın güvertesinde içki sundular. Elllerinde bardaklarıyla, gülüşüp konuştuklarını uzaktan görüyoruz: saçları kır, çoğu şişman, ‘kıranta’ erkekler. Süslü püslü bir-

kaç kadın: cırlak kırmızı, acı sarı, askılı, sırtı açık, 'yaz kıyafetleri,' güneşten soyulmuş omuzlar, birkaç çift torba meme, mini eteklerin açıkta bıraktığı, mavi damarları düğüm düğüm, bilekleri kalın bir sürü bacak. İç bayılta bir Havai müziği, kıvamlı şurup damlaları gibi, yattan denize damlıyor. Arada çingiraklı bir kadın kahkahası: Beki Meşulam'dan başkası olabilir mi?

Sular kararırken, sandalla motele gelindi. Kadınlı erkekli on kişi. Leman Korkut'u ayımsayabilmek, çaba gerektiriyor. Erkeklerin arasında kaybolmuş düğmeleri sırmalı lâcivert bir ceket. Beyaz ipek gömlek, beyaz pantolon. Boynunda, mavi fular. Yüzü boyasız, vücudu sıırım gibi. Öbür kadınlarla bir tutmak olası mı? Onu masanın başına oturtular, daha iyi görebildim: az yiyen, çok susan bir kadın, içmeyi yeğlediği belli. 'Birinci sayfalık' bir haberi, göz göre göre 'atlıyorum', bölgenin en kalantor işadamları, niye kıyıda köşede kalmış böyle bir motelde yemek yesinler? Mutlaka duyulmasını istemedikleri bir konu tartışılıyor. Mısta'bey 'iktidarla münasebetlerinin' ele alınacağını söylemişti. 'İktidar' dediği, Muhtıra'dan sonra kurulan hükümet, Erim Yönetimi. Bense, gözlerimi Leman Korkut'tan ayıramıyorum. İyi ama, neden?

Karım kuşkulandı. Kalktık. Motelin diskosunda Rock'n'Roll dans eden gençleri seyrederek, bir süre oyalandık. Yatmaya çıkarken, lokantaya bir göz attım, oradalar mı? Erkekler ve Leman Korkut: evet! Işıklar söndürülmüş, aydınlık tek masa o, yeşil çuha serili ama oyun oynanmıyor, birkaç viski şişesi, bardaklar, cıgara paketleri, bir iki dosya, teksirle çoğaltılmış kâğıtlar. Leman Korkut elinde bardağı, Moiz Meşulam'ın hararetli hararetli anlattıklarını dinliyor; yanbaşı, tereyağından oyulmuş bir heykeli andıran Muhlis Bey, kaygan ve yumuşak. Karım bu sefer ay yolculuğuyla fikrimi çeldi. Adamlar, ay çevresinde: cıva tozundan pırıltılı bir bulut halinde geceye dağılan mehtap, araçların dolaştığı ölü bir uydu: şiiri dünyadan kovaladık, uzayda da barınamayacak!

Gecenin bir saatinde uyandım. Dişim ağrııyor, susamış değilim. Beni uyandıran dürtünün, Leman Korkut olduğunu çabuk anladım. Hareketli bir iş yemeğinden sonra, 'Le Cormoran'ın kış güvertesinde, tek başına oturmuş, içiyor mu? Saptamak kolay olmadı. Meltem çıkmış, kasaba içlerinden, çevredeki bağlardan kof köpek havlamalarını kulaklarıma taşıyor. Ayrıca 'Le Cormoran'ın

burnu plaja dönük, kış güvertesini göremiyorum. Neden sonra, bir çakmak alevi seçebildim. Ayışığında hiçbir yüz belirmese de, çakmağın kimin cıgarasını yaktığını, bir gece öncesinden biliyorum. ‘Leman Korkut’un üstüne gitmek kararım, yanılmıyorsa, o dakika kesinleşti. Geceki şölen üzerinde, Mısta’bey’i konuşturmalıyım. Yarından tezi yok.

Hiç nazlanmadı. Tam tersine, kişiliğini önemli ilişkilerine göre değerlendirdiğinden, olup biteni anlatmak için, yanıp tutuşuyor. ‘Ege’nin güzide sanayicileri, onu, turizm sektörünün isimsiz neferini, aralarına alıp, memleket meselelerini tartışacaklar da, susacak... olur mu hiç? Plajda güneşleniyorum, yanında garsonlardan biri, elinde o sabahki gazeteler, çıkageldi. Bahanesi hazır, Denizli yolunda gerçekleştirilen ‘vahim soygunun failleri hâlâ yakalanamamış, nereye varacakmış bu işin sonu?’ Denizli Ziraat Bankası’na para götüren bir araba, Selçuk yöresinde soyuldu. Soyguncular, dört milyon lirayı alıp kaçtılar. ‘Anarşistlerin’ işi!

– ...bu gidişe bir dur diyen çıkmalı! İş hayatı güven ister, güven olmadı mı?..

Garsona döndü, elindeki tepsiden koka-kola bardaklarını aldı, birini bana uzatıyor: buzlu, limonlu, dumanı tüten, şekerli bir serinlik? Mısta’bey, hamamböceği gözlerinde sevinç kırıntıları, sözünü sürdürüyor:

– ...dün gece, mevzuun üzerinde hassasiyetle durulmuştur, bilhassa Müsü Meşulam tarafından. Yok efendim, gizlimiz kapaklımız yok, bir tebliğ şeklinde eskâr-ı umumiyeye açıklanacağını zannediyorum: bir teşkilât lüzumu hissedilmekteydi, münhasıran sanayicileri sinesinde barındıran bir dernek, işte bu tahakkuk ediyor. Sanayici dediysem, hakikilerini kastediyorum, beş parmağın beşi bir mi, elinoğlu bir sundurmanın altına iki motor, iki torna tezgâhı atıyor...

Kemeraltı’ndaki ayak satıcılarından karımın bulup aldığı, geniş kenarlı hasır şapkamın altındayım. (Philippe buna ‘sombreiro’ diyor.) Kumlar ısındı. Deniz buğulanıyor bile. Bugün çok sıcak olacak. Kulağım Mısta’bey’de ama, gözüm yatta, plaja uzandım uzanalı izledim durdum: İlkin Muhlis Bey çıktı, elinde Yeni Asır, şezlonga uzandı: garsonlar, kahvaltısını getirdiler. Narçiçeği bikini-siyle şimdi Beği Meşulam, küpeşteye yaslanmış, vücuduna güneş

yağı sürüyor.

– ...teşkilât mı, dedim, ne teşkilâtı?

Mısta'bey bir devlet adamı tavrı takındı. Bin kere tıraş olsa si-
lemediği sakal gölgesi, suratma mavimsi bir renk veriyor. İnce du-
dakları, yağlı çiğ et kırmızısı. Öyle yalışıkça küstah bir sesle konu-
şur ki, karım 'Yalak' diyor, '...adını söylese, insanın içinden sağlı
sollu iki şamar indiresi gelir.' Doğru.

– ...sanayiciler ve işadamları derneği! Yüzden fazla sanayici
methaldar: Türkiye'nin en büyükleri. Dün akşam, Leman Ham'-
fendi'nin iştirakını temin maksadıyla gelmişlerdi. Baktım, Yaşar
Holding'ten Rasim Bey filan, biraz mütereddit: katılır mı, katıl-
maz mı diye, dedim ki, aziz dostum siz ne söylüyorsunuz, ben Le-
man Ham'fendi'yi yakinen tanırım, merhum kocası da mektep ar-
kadaşımdı...

Sözünü kesivermişim: – Kocası öldü mü? Kimdi peki?

Mısta'bey, bu defa bana 'resmen' acıyarak baktı:

– ...şayan-ı hayret doğrusu, dedi, nasıl bilmezsiniz? O zaman
gazeteler uzun uzadıya yazmıştı: DP İzmir Milletvekili Ekrem
Korkut, 27 Mayıs darbesinde Paris'teydi, orada kaldı, kahrından
da öldü. Hem bir dakika, Karşıyaka'lı olacaksınız, rahmetli, siz ak-
ran, mektepte vapurda filan tanımış olmanız icabeder: o da eski
Karşıyaka'lıdır.

Birden, çocukluğumun Karşıyaka'sı. Osmanbey Gazinosu'n-
da, hurmaları taşıyoruz. Su mavisi bir sıcak, şakır şakır üstümüze
yağıyor. Sahilde, denize girenlerin çığlıkları. Hayır, oralarda hiç-
bir Ekrem'e rastlamadım.

– ...sizi bilmem, ben Ankara Mektebi'nde, Ekrem'le beraber
okudum, Çamlık'ta oturlardı, Orman Fidanlığı olan yer var ya,
tam karşısında: havuzlu, kameriyeli, koca köşk, zamanında Plasti-
ras'ın Köşkü denirdi, çevresi bütün çam. Ekrem yetim büyümüş-
tür, annesi gayetle zabıt bir kadın, çocuğu sokağa mokağa salmaz,
mektepten eve, evden mektebe!

Mısta'bey daldı. O da, eski Karşıyaka'da: 1930'lar mı? Ke-
mal Paşa Caddesindeki bir dükkândan, altmış kuruşa bir Flora mı-
zıka almış, yalıda çala çala dolaşıyor. Çaldığı 'Cici Berber'filmin-
den, Zozo Dalmas'ın Rumca şarkısı: "*Elâ tomalono tomikrano...*"
Ertesi gün Ekrem, okulda, kutusundan çıkarıp Hohner bir mızıka

gösterecek: iki ağızlı, pırıl pırıl. Yüreği burkulmaz mı? Üstelik Ekrem 'Çıktık açık alınla'yı bile çıkaramıyor. 'Dil vurması'm hiç bilmez.

Motelin kafeteryasında müzik çalıyorlar: "*Bir şarkıdır bu/ö-mür boyu sürecektir...*" Birer ikişer, millet plaja dökülüştü: kanserli memesi alınmış, yeşil gözlü o güzel kadın, Ödemiş'li zenginler, Frankfurt'tan tatile gelmiş kalabalık bir işçi ailesi, iyi kötü arkadaşlık ettiğimiz Fransız öğrenci grubu: Jean-Claude, Laurence, Anne, Philippe...

—...evet, İzmir'de devamlı bulunmadınız, doğru esasen ben de bulundum sayılamaz. Önce Karantina'ya taşındık, Ekrem'le irtibatı kaybettim. Peder Esnaf ve Ahali Bankası'nda çalışırdı, açığa çıkardılar, n'aparsın, Hanımınemin yanına sığındık, malûm, buhran seneleri. Mamafih, harbin içinde, İkinci Lise'de aynı sınıfa düşmeyelim mi? İşe bak! Fevkalâde mağrur bir çocuktuk Ekrem, Hendese'den kırık aldı diye, İstanbul'a naklettiğini hiç unutmam: tasdikname'sini aldığı gibi kapağı hususi bir liseye atmıştı, Hayriye mi, Feyziati mi ne?

Sormadan durabilir miyim: —Peki ya evlenmesi?

Çaresizlikle avuçlarını havaya açıyor: —...onu diyordum ya, İzmir'den gaybubetim sırasında vukubulmuş, askerlik, memuriyet vesaire sebebiyle. 1950 seçimlerinin akabinde olacak. Fakat Leman Ham'fendi'yle teşerrüfümüz hayli sonradır, Ekrem'in irtihalinden sonra, işleri bizzat tedvire başlayınca..

Sağına soluna bakındı, eğilip sesini alçaltarak ilâve etti:

—...cerbezeli kadın, aziz dostum, çok cerbezeli: tuttuğunu koparıyor. Şu yakınlarda turizm sektörüne el attı, Urla'da deniz kıyısında büyükçe bir bağları varmış, Fransızlarla ortak bir şirket kurdular, adı belki kulağınıza çalınmıştır, Tursan A.Ş. Kocaman bir tatil köyü inşa ediliyor, müşterisi şimdiden hazır. Güya bu akli Muhlis Bey vermiş, mümkündür efendim...

Gözüm yatta: Leman Korkut, birdenbire meydana çıktı: lâcivert bermuda, önü açık beyaz gömlek, güneş gözlükleri, kaptan şapkası! 'Müsü' Meşulam da oradaymış, hem purosunu yakıyor, hem Muhlis Bey'le konuşuyor.

"—haberleri veriyoruz: Ay çevresindeki yörüngesinde dönen Apollo 15'in astronotları Davit Scott, Alferd Worden, James İr-

win, geceyi komuta kabini Endeavour'da dinlenerek geçirmişlerdir. Yarm..."

Almanya'dan tatile gelmiş işçinin, el radyosu. Kulak kesildim. Mısta'bey'in suratında, verilecek haberleri önceden küçümseyen, çokbilmiş bir sırıtma. Bense çoktan uzay gemisindeydim. Az sonra, meteoritlerin vızır vızır uçtuğu, tehlikeli bir bölgeye gireceğiz. Bütün sistemler çalışıyor. Yanıp sönen işaret ışıkları: kırmızı, sarı, yeşil...

"-...astronot Scott ve İrwin, Falcon Ay aracına geçip, ana kabininden ayrılarak, Appenin bölgesinde Ay yüzeyine iniş yapacaklardır. İniş başarılı olursa, iki astronotun beraberinde götürdükleri Rover jeep'yle Ay yüzeyinde dolaşması bekleniyor. Bu süre zarfında astronot Worden komuta kabininde kalıp, gözlemlerde bulunacak ve Ay'ın haritasını çizecektir..."

Beki Meşulam bir kıızılderili çığlığıyla suya atladı. Bu kız böyle, herkesin dikkatini üstüne toplamadı mı, rahat edemiyor. Leman Korkut, varlığını gözden silmeye ne kadar çabalarsa, bu o kadar sergileme hastası. Mısta'bey'e çıtlatacak oldum, bir sürü çene çaldı ama, incir çekirdeğini doldurmaz. Korkut ailesine, hele Leman Korkut'a ilişkin bilgisi, anlaşılıyor ki, ilk söyledikleriyle sınırlı. Ötesi böbürlenme, şunu bunu bahane edip, kişiliğini yüceltme uğraşı.

Ondan öğrenemediğim bazı şeyleri, Philippe'den öğreneceğim. Hiç akla gelir mi? Akşam üzeri, kafeteryada oturmuş, öğrenci eylemlerini tartışıyoruz. Rüzgâr kesildi. Bardaklarda çay, vişneçürüğü. Hoparlörde, Hümeysra: *"Uzun ince bir yoldayım/gidiyorum gündüz gece..."*

Philippe sap gibi bir oğlan. Zayıf. Çıplak vücudunda kaburgaları, yukardan aşağı tek tek sayılabilir. Kabarık kıvrıkcık saçları, başında eğreti duruyor, üflesen uçacak. Burnunun sivriliği mi, gözlerinin birbirine yakınlığı mı ne, bakınca insana kurnaz biriyle yüzyüze bulunduğu izlenimini veriyor. Yanlış. Philippe de, Jean-Claude gibi, 1968 Paris olaylarına karışan öğrencilerden: alışılmış devrimci aydın tavrım yadsıyor, goşist, Guevera hayranı. Jean-Claude tıknaz, enine bir delikanlı: tek gözünü kısarak konuşur, göğsü kınalı bir kılla silme örtülü, sakalı troçkist. Kışa doğru, Türkiye'de baskı ve terör ağırlaşınca, bunlar Paris'ten bana yazıp, yurtdışına gizlice

çıkmayı düşünürsem, Kıbrıs üzerinden yardımcı olabileceklerini bildirmişlerdir.

İkisi de sualtı avcılığına meraklı, oksijen tüpleri, paletleri, zıpkın tüfekleriyle saatlerce kaybolur, ellerinde salkım salkım ışık balıklarla dönerler. Beni de çağırdıkları oldu, gidemedim: içim çekmiyor. Öğleden sonra, şişirme sandallarını civar koylardan birinde demirlemiş, avlanıyorlar: su yüzeyine yıldırım hızıyla çarpan güneş tuzparça ufalanıp, dibe doğru, yağ yeşili bir aydınlık halinde dağılıyor. Daha aşağılara, önce siyaha çalar, sonra düpedüz karanlık.

Philippe diyor ki: –...o koyda bir ahtapot görmüştük, alâmet bir şey, onun ardındayız: ara ara, yok! Onun yerine, ne görsek iyi, kocaman bir balık karaltısı, uzaktan süzülerek üzerimize geliyor. Jean-Claude’a işaretle gösterdim, zıpkın tüfeklerimizi hazırladık.

Hazırlık boşuna, gelen balık değil, Leman Korkut! Meğer sualtı kamerasıyla film çekmeye düşkünmüş, ne filmler çekmiş, ne denizaltı görüntüleri! Avlanırken filan, onların da filmlerini alıyor, sonra beraberce Le Cormoran’a gidiyorlar. Güvertedeki şezlonglarda çay içilecek. Balıkadam giysilerini çıkarmadan. Öylece.

Jean-Claude’un saplandığı kadının sesi, durup durup diyor ki:

–...korkunç bir ses! İliklerimin titrediğini hissettim.

Ya da, daha gerçekçi: –...Fransızcası kusursuzdu, diyor, o iki bey de konuşuyorlar gerçi, kadının ki bir harika, İzmir’de böyle Fransızca duymadım.

Türkiye’deki olaylar ele alınmış, öğrencilerin şiddet eylemleri, Komutanların ‘Muhtırası.’ Leman Korkut, çocukları bir güzel haşlıyor: gençlere arka çıkıp, Erim Yönetimini faşist diye nasıl kararlarmış? Bu kadar özgür bir faşizm hiç görülmüş mü? Siyasal partiler serbest, basın serbest, sadece teröristlerle onlara yataklık eden, ya da kışkırtan aydınlar tutuklanmış, ülke kalkınmayı gereksiniyorsa, bu işçilerin aşırı ücret isteklerinden vazgeçmeleri, anarşinin kökünün kurutulmasıyla gerçekleştirilmiş, o halde...

Philippe kolunun derisini soyuyor, bir yandan da:

–...akıllı kadın, diyor, bilinçli bir kapitalist! Asıl şaşıtığım, Paris’i cebinin içi gibi bilmesi oldu; sık sık gelirmiş! Pigalle’de evinin olduğunu söyledi, Henri Monnier Sokağı’nda, ben ve Jean-Cla-

Ucretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ude Noel'de davetliyiz. Mutlaka beklerim diyor.

Jean-Claude'un derdi başka: sakalını çekiştire çekiştire diyor ki:

– ...kadını belirleyen, sesi. Susunca, sanki bir başkası. Konuşması kişiliğine yeni bir boyut ekliyor, yok yok, yanlış söylemedim, kişiliğinin temel boyutu, sesi.

O gece deliksiz uyumuşum. Sabah martı çığlıklarıyla uyan-dım. Şafak pembeliğini, üstünden atamayan bir sabah. Sanki ışığın yoğunluğu azalmış, ışınlar seyrelmiş. Kahvaltıya inerken, ne göreyim: 'Le Cormoran'ın yerinde yeller esiyor. Gitmişler, demek! Oyunağını koyduğu yerde bulamayan bir çocuğun, şaşkınlığına ve üzüntüsüne düştüm. Yatın bıraktığı boşlukta, ne idüğü belirsiz bir martı güruhu, etrafı şamataya boğuyordu. Ne diyeceğimi bilemedim.

Bir ara masamıza uğarayan Mista'bey, tıraş mavisini çenesiyle martıları gösterip:

–Sabaha karşı gittiler, dedi. Gümöldür'e uğrayacaklar, Leman Ham'fendi, yazlık villa yaptırmış, inşaata bakılacak; bilahare, Kuşadası'na, Fransız Tatil Köyü'ne gidiyorlar.

Kısa bir an sustu, altını çizme Fransızca tekrarlardı:

– *Le Club Méditerranée!*

Asıl amacı başka, koltuğundaki sabah gazetelerini masaya yayıyor. 'Bir göz atmaya vakit bulabilirsem, geçen gün münakaşasını yaptığımız bazı hususların, tahakkuk ettiğini görmüşüm.' Gördüm de! Göz göre göre 'atladığım' haber çıkmıştı: İşadamları ve sanayiciler, güçlü bir örgütte toplanmışlar. Bununla yetinmişler mi? Hayır! 'Ülkenin kaderine özel sektörün de ağırlığını koyması gerektiğini' açıklamış, hemen her gazetede çıkan büyük ilânlarla Komutanların Muhtırası'nı, sonrası yönetimi desteklediklerini belirtmişler. Leman Korkut'un, 'Le Cormoran'ın kış güvertesinde, Jean-Claude'la Philippe'e söylediklerini, koskoca bir gazete ilânı olarak, şimdi elimde tutuyorum. Bilmem neden, içimi hüznü kapladı. Dalmışım. Karımın uyarısıyla toparlandım. Sevimli kaballığıyla diyordu ki:

–Bak, eğer sen bu kariya tutulmadıysan...

Eylül sonlarında bir gündü, güneşin denizden yansıyıp İzmir'i erimiş cam aydınlığına boğduğu, bunaltıcı sıcakın tenimize ağda gibi yapıştığı bir gün.

Ter, omuzlarımdan sırtıma akıyor. Ağzım kurumuş, İktisat Sayfası'na girecek haberleri gözden geçiriyorum. Haber Merkezi'nin bir başlık taslağı dikkatimi çekti: "İzmir'de Üçüncü Holding Kuruldu / Korkut Holding, Ekim Başında Faaliyete Gececek." İlginç bir haber: Türk Nattier Traktör Anonim Şirketi'nin başı çektiği bir şirketler grubu, Yaşar Holding, Fevzi Özaktan Holding'ten sonra, İzmir'in üçüncü holdingini oluşturmayı karara bağlamış. Başlıca hissedarları, Muhlis Civan, Moiz Meşulam ve Leman Korkut!

Konuyu derinlemesine işlemesini söylemek için, İktisat Muhabirini çağırırmaya yelteniyorum, iç telefonda Yazı İşleri Müdürü: Ankara Muhabirimizle bağlantıdaymış, bir diyeceğim olup olmadığını soruyor. Olmaz olur mu?

Ankara, karışık. Erim Yönetimi'ni iki yönden sıkıştırıyorlar: Adalet Partisi, Demirel'in ağzından 'ara rejimi' hırpalamaya başladı, daha dün AP Gençlik Kolları Genel Merkezi'nde söylediklerini manşete çıktık: "...bir ülkenin mensupları, milleti, devletin idaresine iştirak etmiyorsa, vatandaşlık nasıl olacaktır?" Ayrıca, hükümetin 'beyin takımı' sorun çıkarıyor, 'ilerici' yaldızıyla ortaya sürülen bakanların, uluslararası kredi kuruluşlarının, bu arada İMF ile Dünya Bankası'nın görüşlerini uygulatmaya çalıştıkları anlaşıldı. Uğraşları ekonomiyi duraklatmaya yönelik olduğundan mı ne, tepki görüyorlar, bu da onları tedirgin ediyor.

Ben, Ankara Muhabiri'ne başka bir 'talimat' verdim: Amerikan Başkan Yardımcısı Spiro Agnew Ankara'ya gelecek, bizim çocuk gözünü dört açıp ziyaretin altında yatan gerçek nedeni öğrenmeyi başarmalı: Agnew'ün Atina ve Ankara'ya gönderilmesi boşuna mı, Yunanistan'da, 'Albaylar Cuntası' egemen, Türkiye'de 'Generallerin Muhtırası.'

Çay söylesem mi? Eski İzmir'liler, aşırı sıcakta 'harareti'soğuk 'meşrubatın' değil çayın kestiğini söyler. Kesmesine kesiyor ama, ne zaman içsem daha çok terliyorum: yazı masamın camında ıslak ıslak parmak izlerim. Müessese Müdürü, çayımı karıştırırken, odama girdi: suratı kâğıt beyazı, merdiveni hızlı çıkmış, nefes nefese. Derinliklerinde korku telsizlerinin yanıp söndüğü tatar gözleriyle, beni tepeden tırnağa süzdü, boğuk boğuk:

–Şimdi haber aldık, dedi. Sıkıyönetim'den sizi tutuklamaya geliyorlar: jeep yola çıkmış.

Güçlü bir el sanki ensemde sımsıkı kavradı. Haber Merkezi'nde ısrarla çalan telefonu, kapısı açılınca teleks odasından dışarıya vuran gürültüyü, her zamankinden farklı bir seçiklikle işittim. Gözlerimin önünde, nereden nereye, son gözüktüğüne alınışım: kar tozuna benzer bir yağmur çiseliyor, Beyoğlu'nda dolaşıyorum, yalnızım. Saray Sineması'nın önünde iki 'sivil'ansızın kollarıma girdiler, birisi kulağıma eğilip "Müdüriyet'e kadar gideceğiz," dedi. Kaç yıl olmuş?

Elimdeki işi bırakmaksızın, Müessese Müdürüne:

–Otursana, dedim. Beni niye tutuklasınlar? Örgütlerle ilişkim olmadı, yazılarımı imzamları yazmıyorum.

Cıgara yaktı. Kibriti tutan elleri titriyor: –...gazetenin tutumunu, dedi, tasvip etmediklerini biliyorsunuz.

Karıma teleon etsem? Saçma! Gözüktüğüne alınacağıma ilişkin ilk haber mi? Kimbilir kaçınıcı! Hepsi asılsız çıktı. Korkutup sindirmeyi amaçlıyorlar. Camlardan baktım, yoğun ışık Konak'tan Kadifekale'ye öylesine yığılmış ki, parıltıdan doğru dürüst bir şey seçilemiyor: sırcadan bir şehir. Kadifekale'nin üstünde, krom mavisini gökyüzü.

İç telefonda, Teleks Odası: –...tamam ağbiy, büyük balığı tuttuk! Hava ve Deniz Kuvvetleri Komutanları, Demirel'e sert çıkmışlar, manşetlik haber.

–Ne diyorlar?

–Ohoo, neler! Haberin tamamı geçmedi, az sonra getiririz.

Gece Müdürü'nü aradım, Arşiv'den Orgeneral Batur'un ve Oramiral Eyiceoğlu'nun resimlerini bulmasını söyledim. Müessese Müdürü, sanki götürülecek olan o, yaşlı yaşlı cıgara içiyor. Gözüm masamın üstündeki habere ilişince, İktisat Muhabiri'ni çağı-

racacağımı hatırlıyorum: Korkut Holding'e ilişkin bilgi alacaktık. Az şey bilmiyormuş, haberi uzun süredir kovaladığı kuşkusuz, sorar sormaz ayrıntıya girdi:

– ...bir ay oluyor, Muhlis Bey., 'Müsü' Meşulam, Leman Korkut'un teknesiyle Ege'ye açıldılar, iş orada pişirilmiş, üçü birkaç şirketin müşterek hissedarı, holdingleştiler mi hesapları yuvarlaklaşacak, iştirakleri sayesinde başka şirketleri de kontrol edebilecekler.

Bu çocuğu sevmem. Haber Merkezi'nde kimse sevmez. Ağzı kerpeten ağzını andırır, sımsıkı ve dudaksız. Gözlerine sanki zeytinyağı damlatılmış, kıvamlı, kaygan yeşil. Görevinde dürüst, çalışkan bile denebilir. Korkut Holding'e katılacak şirketleri, bir çırpıda sıraladı:

– ...başta Türk Nattier Traktör A.Ş. elbet, sonra Traktör Dağıtım Ticaret Şirketi Egenat A.Ş., sonra turizm alanına bulaştıkları şirket, Tursan A.Ş., bir de Kormeş var, Korkut Meşrubat ve Biracılık Limited, bu çok yeni, galiba iki Fransız firmasıyla anlaşmışlar, biri boyalı gazozcu, öteki biracı...

Sormak görevimdi, sordum: –Niye Birinci Sayfa'ya önerdiniz?

Omuzlarını kaldırıyor: –...yoo, Haber Merkezi önermedi, İdare öneriyor, onurlandırmak amacıyla olmalı, gazete bunlardan tonla ilân alır.

Korkut Holding konusunda ayrıntılı bir 'dosya' düzenlenmesini söyledim, Leman Korkut'u kurcalamalı, kimin nesiymiş, serveti nereden geliyor, işin büyümesini örgütleyen o mu? İktisat Muhabiri dediklerimi not edip çıktı, Müessese Müdürü hemen telefona uzanıyor, yüzü hâlâ beyaz, sesi boğuk:

–Kapıcıya sorsak mı? Belki gelmişlerdir...

Lâf! Gelseler, kapıda mı bekleyecekler? Çoktan çıkmış olurlardı. Sordu: gelen giden olmamış. Canı sıkılıyor, aşırı telaşından utandığından mı, bu defa da paçayı kurtardığımdan mı? Aşağıdan inlemeyle karışık bir uğultu: üçüncü sayfa bağlanmış, asansörle Mürettephane'den Matbaa'ya indiriyorlar. Geciktik mi? Güneş çığırının billûra dönüştürdüğü şehirden, içeriye dolan ışık, gözle zor seçilir cıva tozları. Soludukça, akkor dumanı yutuyoruz. Hep bulutlu bir akşamüstü tutuklanmayı düşünmüşümdür, ilk defasından bu yana kışları alıp götürüldüğüm için mi? Böyle aydınlığın

çileden çıktığı bir öğle sonu götürülmek!..

Yazı İşleri Müdürü, Gece Müdürü'yle geldi. Elllerinde telekten koparılmış demeçler, komutanların irili ufaklı resimleri. Dinliyorum. Bunalımın eli kulağındaymış, Kuvvet Komutanları seslerini yükseltiyorlar, hele Batur'un dedikleri akıllara ziyan, birkaç manşet taslağı getirmişler, göz atar mıymışım? Demeçleri aldım, altı kalemle çizili bölümleri yüksek sesle okuyorum:

"...Türkiye'yi 12 Mart durumuna getiren çeşitli sebepler vardır. Ana sebep millî irade sloganını kendine paravana edinen sandıksal demokratik neticelerle, Anayasal organlar ve elit düşünürlerin Türkiye sorunları ve çözüm yolları üzerinde birleşememeleridir..."

Güldüm: –Öyle ya, dedim, işin kolayı halkı 'elit düşünürlerin,' 'elit düşünürleri' ise Amerika'nın yönetmesi.

Yazı İşleri Müdürü onaylıyor. Ufak tefek, dazlak kafası gövdesine iri düşen bir adamdır, yaz kış dumanlı güneş gözlükleriyle dolanır, ne vakit yanyana bulunsak kendimi taşrada bir berber dükkânında sanırım: aynı ucuz Bahar kolonyası ve Birinci cıgarası kokusu. Herkesin yöntemi başka. O da çeyrek saatte bir kolonya dökünerek sıcakla savaşıyor.

–...bir yerde 'reformlar için oyalama ve taktik istemiyoruz,' demiş, Muhtıra'nın 3. Maddesi'ni işleteceğiz mânasını taşımaz mı bu? Bence tehdit ediyor.

Muhtıra'nın Üçüncü Maddesi unutulur mu? Daha 13 Mart sabahı gazeteden kesmiş, yazı masamın camı altına koymuşum:

–..bu husus süratle tahakkuk ettirilmediği takdirde, Türk Silahlı Kuvvetleri kanunların kendisine vermiş olduğu Türkiye Cumhuriyeti'ni korumak ve kollamak görevini yerine getirerek, idareyi doğrudan doğruya üzerine almaya karardır...

Teleks Odası'na verdiğim 'talimatı' hatırlıyorum, cuntaları desteklediğinden, Nixon Yönetimi'ne, Amerika'da yöneltilen eleştirileri toplamalarını söylemiştim. Amerikan vergi yükümlüsünden, 'hür bir dünya kurmak için' alınan paralar, az gelişmiş ülkelerdeki kıyıcı cuntaları ayakta tutmaya nasıl harcanabilirmiş? Başkan Yardımcısı Agnew'ün Atina yolculuğu, belki bununla ilişkili: Albaylara baskıyı gevşetmelerini önerecek, dikta koşullarını yumuşatmalarını! Peki, Ankara'da komutanlara önerisi ne olacaktır?

‘İdareyi doğrudan doğruya üstlerine almaları’ mı? Hiç olmnaz! Ankara Muhabiri’ni uyarışım bu yüzden. Teleks Odası’m da. Bakıyorum, teleksçiler uyanık:

– ...Anadolu Ajansı, Agence France Presse’in bir Atina haberini geçti, diyorlar, Agnew, Birleşik Amerika’nın Yunanistan’ı, Hür Dünya’nın gerektirdiği koşullar içersinde görmek istediğini belirtmiş! Haberi sizin için ayırdık!

– Tamam, diyorum, sağolun çocuklar!

Akşama kadar gelen giden olmadı. (Sıkıyönetim’in, gazeteyi daha akıllıca bir çareye başvurup denetlemeye kalkışacağını, çok geçmeden öğrenecektik: yayını yasaklamak! İlki yedi, ikincisi on günlük iki kapatma kararı, duyarlı kişiyi ürkütmeye yetecekti: gazetenin sahibini!). Altı kırk vapuruyla Karşıyaka’ya geçtim. Günün yorgunluğu dikkat bırakmamış, elimdeki romanı okuyamıyorum. Güneş bütün debdebesi ile batıyor. Batı ufkunda, turuncudan bronz yeşiline renk fısıkiyeleri, birbirinin içinden fışkırıp, sessiz çağlayanlar oluşturarak, kat kat dökülüyorlar. Çatalkaya, zakkum pembesine çalan havai eflâtun. Deniz, Körfez’in içlerine gelindikçe, erguvan rengi. Açık pencerelerden vuran akşam yeli, geminin perdelerini yapraklandırıyor.

Bir an, dişimin ağrıdığı gece, Çeşme’deki moteldeyim. Ayışığının çil gümüş lira aydınlığında, ‘Le Cormoran’ yaldızlı bir rüya teknesi. Yanıp sönen bir çakmak, kış güvertede, Leman Korkut’un yüzünü çizip bozuyor. Düşündürücü, güzelliği vahim bir yüz. Anlaşılan yalnız işadamları derneğine üye olmayı konuşuyorlarmış, aynı zamanda Korkut Holding’i örgütleyorlarmış! Aca ba Korkut Holding, faşizme arka çıkan büyük sermaye olayına kanıt olabilir mi? Bunun için mi bu kadar üstünde duruyorum, yoksa, –karımın dediği gibi–, Leman Korkut’un etkileyici kişiliğine mi takıldım?

Ertesi gün, (belki iki gün sonra), Yeni Asır’m ‘sosyete’ sayfasında gözüme ilişen haber, sorunu yeniden gündeme getirdi: "Soptomistler’in Mogambo’daki Balosu Renkli Geçti / Leman Korkut’a plaket verildi." Bir sürü resim, birinde Leman Korkut plaketini alırken görülüyor: varla yok arası bir gülümseme, dalgın bakışlar, pantolonlu bir gece kılığı. Sade fakat zarif. Haberi bizim gazetedede aradım, bulamadım. ‘Atlamış’ olabilir miyiz?

Serpil, Sosyete ve Moda Muhabiri, gözlüğünü çıkara taka, atlamadığımızı gösteriyor: resimsiz, 'tek sütuna' bir haber olarak, kenara sıkıştırılmış. Serpil 'devrimci'dir, üyesi olmasa da Dev--Genç'e gönülden bağlı, silahlı eylemi eleştirdiğimden bana içerlediğini bilirim. Açıklaması inançları doğrultusunda oluyor: Rotary Kulüp, Lions Kulüp, Soroptomistler, ona göre, 'dış sermaye çevrelerinin, iç sermaye çevreleriyle bütünleşme çabalarının organları.' Mogambo'daki baloda 'görevi gereği' bulunmuş, adamakıllı kalabalıktı diyor, İzmir'in en gözde aileleri, en şık kadınları oradalmış, olağanüstü bir müzik, ulu palmiyelerden süzülen yıldızlar vs. 'Cezaevlerinde devrimci gençler eziyet çekerken, böyle bir balo gecesini yazmak, içinden gelmemiş.'

Sordum: – Leman Korkut'a neden plaket veriyorlar?

– Öksüz kız çocuklarına burs bağladı, okutuyor: her yıl beşer kişiden, yirmi kişi! Okulu bitirdiler mi, fabrikalarında çalışacaklar.

Dudağını büktü: – ...kafaları ona göre ütülenir.

Serpil, yüzüne bakılır bir kız, gözleri taşkömürü siyahı, gülüşü akıllı, boyu bosu yerinde. Yüksek Gazetecilik okullarından birinde okuyor. Derdi gözlükleriyle, suratına yakışanı bulamaz, değiştirir durur. Bu defa, yukarı uçları şakaklarına doğru incelen, handiyse üçgen mercekli, acayip bir gözlük takmış. Camlarının ardında, gözleri ateş saçıyor. Sosyete Muhabiri olduğuna göre, Leman Korkut'a deygin bilgileri olması gerek.

– ...işbirlikçi bir kapitalist, diye kesti attı. Karşıyaka'da oturuyor Deniz Bostanlısı'ndaki yalı apartmanlarında, dört daireyi içerdendirleştirmiş, adeta saray. Çayda baloda görünmeyi sevmez, Soroptimistlere başkan olsun diye üstüne az düşmediler, kabul etmiyor.

Sustu, sesinde belirgin bir hınçla ekledi: – BMW spor arabasını kendi kullanır, Mercedes'le DS Citroen'in şoförleri ayrı. Bu yaz özel yatıyla Ege'de geziye çıktılar: o, sağ kolu Muhlis Civan, baba kız Meşulam'lar. Yatın ismi bir garip, Fransızca galiba.

– Serpil, dedim. Sana özel bir görev: Leman Korkut hakkında bilgi toplayacaksın, ne bulursan, belge, dedikodu, rivayet...

Buna niye gerek gördüğümü ona açıklayacaktım sanırım, vakit kalmadı: Teleks Odası, AP Bolu Milletvekili Ahmet Çakmak'ın Meclis Başkanlığı'na verdiği soru önergesini iç telefonla

duyuruyor: "Başbakan Erim, devlet memuru sıfatındaki komutanların açık ve kesin tutum ifade eden demeçleri için ne gibi tedbirler düşündüğünü belirtmeli"ymiş! Komutanların demeçleri yayınlanmaz, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı İhsan Topaloğlu istifa etmişti, Ahmet Çakmak'm önergesi, bunalımı tırmandıracak. AP, Komutanları 'Muhtıra'nın 3. Maddesi'ni uygulamaya doğru itiyor. Uygulayamayacaklarını kestirerek mi?

O birkaç gün teleks başında geçti: 'flas' zillerinin yüreğimizi oynattığı, şehirlerarası telefonların gazeteyi ayağa kaldırdığı, gerilimli günler! İçilmiş kahve fincanları, gazoz şişeleri yerlerde sürünüyor; kül tablaları dolup dolup boşalıyordu. Sıcak kırılmıştı biraz, o kadar terlemiyorduk, ışığın şiddeti düşmüş, göz kamaştıran yoğunluğu yerini şehri sanki sırlamış, tatlı bir ışımaya bırakmıştı. İzmir'in sonbaharı çok güzeldir.

Başbakan Erim, Meclis'te gündem dışı konuşarak, Demirel'i cevaplandırdı: "Komutanlarla aynı şekilde düşünüyor"muş! Yalnız bu kadar mı, hayır: "...12 Mart Muhtırası verildiği zaman ses çıkarmayıp demokrasiyi yaşatalım diye vatanseverlik yapıyoruz deyip, arkadan bu kürsüden zamanı gelince onu da eleştiririz demek, bu kürsü dışında, şurada burada, 12 Mart Muhtırası hakkında şöyle veya böyle konuşmalar yapmak, mertlik değil"miş! Başka ne diyebilirdi, hâlâ merak ederim. Ne derse desin, Demirel amacına ulaşmış, 'Muhtıra'yı da, Muhtıra hükümetlerini de, 'meşruiyet' açısından tartışma gündemine getirmişti.

Ankara Muhabiri, heyecan verici haberler aktarıyor: AP Genel Yönetim Kurulu toplantıya çağırılmış. Başbakan Erim'in konuşmasına, 'parti olarak' karşılık vereceklermiş. Öyle yapmadılar mı? 5 Ekim günü, sabaha karşı, AP Genel Yönetim Kurulu, hükümetteki beş bakanını çekmeye karar verdiğini açıkladı. Kitaplı, Özalp ve Akçal, birbiri arkasından istifa ettiler. Karakaş ve Ergun görevinde kaldı ama, hükümet bunalımı başlamıştı. Buna 'ara rejimin bunalımı' demek yanlış mı olurdu acaba?

O telâş arasında ben unutmuş olsam da, Leman Korkut'u İktisat Muhabiri unutmamış. Bir akşam, çıkmak üzereyim, elinde bir dosyayla önüme dikiliyor. 'Leman Korkut'la ilgili araştırmalarının ilk sonuçlarını görüşüme sunmak arzusundaymış.' Böyledir bu çocuk, filan konuyu kurcala demek yeter, canla başla çalışıp öyle

ayrıntılı bir dosya hazırlar ki, içeriği, tertibi ve temizliği karşısında şaşakalınır. Şöyle gelişigüzel karıştırarak oldum, bölüm başlıkları bile işin ne derece ciddi tutulduğunu gösteriyordu: "Ticaret Odası Kayıtlarına Göre Egenat A.Ş.'nin Kısa Tarihçesi." Biraz daha ilerde: "Türk Nattier Traktör A.Ş. Hangi Şartlarla Kuruldu?"

Az önce Gece Müdürü ve Yazı İşleri Müdürü'yle Birinci Sayfa üzerinde çalışmıştık, içerde cıgara dumanından göz gözü görmüyor, mavi bir tül denizi içinde yüzüyoruz. İktisat Muhabiri'ne "Şu pencereyi açar mısın?" dedim, yerime oturdum. Pencereyi açtı, saygıyla ayakta duruyor. Gün batımının tutuşturduğu camlar. Acı itfaiye sirenleri Hatay doğrultusunda uzaklaşıyor. İktisat Muhabiri'ne:

– Otur, dedim. Dosyanı ayrıca inceleyeceğim, ilâve etmek istediğin başka şey var mı? /

Oturdu: – ...iki şey, dedi. Birinci: Leman Korkut adına, işadamı diye, 1965'ten önceki kayıtlarda rastlamıyoruz. Önemli bir sanayici olarak, yâni bu tarihte ansızın peydahlanıyor. Evveliyatını bulamadım. Merakımı çekti, kurcaladım, saptadığım şu oldu ki Leman Korkut, kocası Ekrem Korkut'un mirasçısı, o ise 1951'den itibaren tüccar olarak gözüküyor: Nattier Traktör Dağıtım ve Ticaret firmasının sahibi, Demokrat Parti milletvekili, Paris'te ölmüş, bunun üzerine...

– Orasını geç, diyorum, söyleyeceğin ikinci şey?

– ...Korkut Holding olayının gerisindeki, bence Leman Korkut'tan ziyade Muhlis Civan, Korkut ailesiyle ilişkileri hayli eskiye dayanıyor. Taa Ekrem Korkut'un babası zamanına! İhtiyarın mirasını bir süre o yönetmiş, arkasından Ekrem Korkut'un Nattier Traktörlerinin Türkiye Mümessilliği'ni almasını sağlamış, o ölünce de eşinin traktör montaj fabrikası işine girmesini! Bence üstünde durulması icabeden şahıs budur: Muhlis Civan!

– Neyin nesiymiş? Adı hep duyuyoruz, ama...

– Eski piyasa kurtlarından: Selânik'liymiş. Balkan Savaşı'ndan sonra İzmir'e geliyor, Frenk Mahallesi'nde Lotarya Piyango bileti satarak başladı diyorlar, bir ara American Tobacco Company'ye kapılanıyor, Kurtuluş'tan sonra Emval-i Metrûke'ye! Ekrem Korkut'un babasıyla orada rastlaşmışlar.

İster istemez, o akşam yedi on vapuruna kaldım. Akşamî eflâ-

tun cam kırığı halinde şehrin üzerine serpiliyordu. Batıda hâlâ büyük bir yangın kızılığı. Ufukta kaybolmak üzere olan bir gemi. Konak Meydanı bir tuhaf! Bu yıl İzmir Fuar sonrası sakinliğini bir türlü bulamıyor, iki adımda bir boynu fotoğraf makineli, eli haritalı turistler, her köşebaşında yabancı plakalı otomobiller. Nedenini şehrin duvarlarını kuşatan afişlerden çıkarmak olası. (Spor Servisi'ndeki çocuklar, bir tanesini de odalarının duvarına asmışlar.) 6. *Akdeniz Oyunları / 6 Ekim-17 Ekim / İzmir*. Yarışmaların eli kulağında. Çeşitli ülkelerin sporcuları, salkım salkım, şehre dökülüştür. Fuara gelmiş turistlerin bazıları da bu yüzden gitmedi.

Vapurda 'Leman Korkut Dosyası'm başından sonuna okudum. Şirketlerin kuruluş tarihlerinden sermayelerine, sermaye 'tezyitlerine' kadar her şey araştırılmış; kurucuların adları, adresleri, birbirleriyle ilişkileri titizlikle belirtilmiş; ortaklık payları, hatta ödedikleri vergi hesaplanmıştı. Elimde, bir bakıma, 'eski' bir İzmir ailesinin 'eşrafıktan' tüccarlığa tüccarlıktan sanayiciliğe nasıl yükseldiğini kanıtlayan bir belge tutuyordum. Yalnız, İktisat Muhabiri'nin dediği gibi, iş çevrelerinde olduğu kadar, bu dosyada da Leman Korkut, 1965 sonrasında birdenbire, Türk Nattier Traktör A.Ş.'nin en büyük hissedarı olarak peydahlanıyordu. Daha önce neydi, neredeydi, ne yapıyordu, belirsiz.

Bu belirsizlik örtüsünü, ertesi gün, Moda ve Sosyete Muhabiri Serpil oldukça araladı. Başmürettip'le dizgi yanlışlarım önlemek için ne yapabileceğimizi tartışıyorduk. Baktım, o uzaktan eliyle işaretler yapıyor: "–Bir dakika görüşebilir miyiz?" Üzerinde, alışılmadık bir heyecan. Yanına gittim: "–Nedir Serpil?" diye sordum.

–...Leman Korkut'la ilgili bilgi istemiştiniz ya, dedi. İki gündür, Kültürpark Evlendirme Dairesi'nin arşivinde anam ağladı, sonunda aradığımı buldum: Leman Korkut diye birisi yok ağbiy, bu adla dolaşan kadın, aslında Jeanne Courtine diye bir Fransız, anasının adı Magda, babasının...

Çocukluğumuzda Deniz Bostanlısı'na tramvay işlerdi: Karşıyaka'nın atlı üç tramvay hattından biri, (Öbür ikisi, Naldöken ve Soğukkuyu.)

O tarihte, bu küçük kıyı köyüne 'Papaz' deniyor: tahta bir iskele, çevresinde martılar ve balıkçı kayıkları, bir cami, birkaç dükkân, iki gazino. 'Papaz Gazinosu,' savaş yıllarından önce hatırı sayılır bir eğlence yeridir. Akşam üstleri, 'gülüşâhenk' faytonlara binilir, 'Papaz Gazinosu'na çay içmeye gidilirdi: empirme şemsiyeli, ipek eşarplı hanımlar, yalı boyundaki evlerin nazlı çocukları. Bunlar iskeleye bitişik gazinonun havuzundaki kırmızı balıklarla ilgileniyor, bir de sundurmanın çatmaları arasında başıboş dolaşan şebek maymunu ile. Ona avuç avuç fındık fıstık verirler. Bir cep nohut çekirdek, yüz para. Savaş yıllarının darlığı ve kıtlığı, 'Papaz Gazinosu'nu etkilemekte gecikmedi: artık ne 'tenezzüh arabalarıyla' İzmir'lerden kalkıp 'felekten bir gece çalmaya gelen' eski ho-vardalar, ne de Pazar akşam üstlerinin şenlikli telâşi!

Savaştan sonra, köyün ötesindeki geniş düzlüklere, bahçeli 'banka evleri' yapılıyor. 'Papaz', birdenbire Deniz Bostanlısı olmuştur. (Daha içerde, demiryolu üzerinde 'Kara Bostanlısı' var.) İzmir'in yaşantısı Karşıyaka'ya, Karşıyaka'nın yaşantısı buralara sıçradı. Her geçen gün 'Papaz'dan birşeyler götürmekte, 'Deniz Bostanlısı'na birşeyler getirmektedir: atlı tramvayları koydunsa bul, تنها yalı sâkinliği otobüs dolmuş gürültüsüyle paramparça, yayıldıkça yayılan yeni mahalleler, kıyıda sekiz katlı yalı apartmanları. Leman Korkut, bu apartmanlardan birine ilk taşınanlardan. Hâlâ orada oturuyor. İzmir 'sosyetes'i Karşıyaka'yı, Güzelyalı'yı terkedip, Alsancak'a göçeli çok oldu. Leman Korkut'un direnişi garip sayılmaz mı?

Sosyete ve Moda Muhabiri Serpil, soruşturmasına apartmanın kapıcısından başlamış. Mor bıyıklı, Azeri'ye çalar, Tortum'lu bir yiğit. Leman Korkut adını duyar duymaz, bir tapınmadığı kalmış: yere göğe koyamıyor! Nasıl 'evinden töbe taşra çıkmazmış'

da, 'dilîne yahşı, eline cömert' imiş! "Beyi vefat edeli bağrına taş basmıştır, eşiğinden erkek sineğin girdiği hâsâ görülmemiştir. Di-ni bütün, imanı kavi bir kadın ki, dostlar başına he mi?" Bakkal, manav, bekçi, postacı kapıcının dediklerini doğruluyor: Leman Korkut, Deniz Bostanlı'sının saygın bir kişisi: camiin onarılması gerekince, gözünü kırpmadan ellibin liralık çeki kim yazmış? O. Bostanlı Gençlik Kulübü'nün formalarını kim alıvermiş? O. Ya-nında çalışan biri Şemikler'li, öbürü Nergis'li iki kızı, çeyiz çimen nasıl gelin ettiğini anlata anlata bitiremiyorlar. Ya ortağı Muhlis Bey'in karısına iyilikleri? Kadıncağızı 'periler bağlamış,' ruh hasta-sı, odasından dışarı adım atamıyor, düşer düşer bayılırmış. Leman Korkut, sanki ablası, yoklayıp hatırını sormadı mı, içi rahat et-mez. İyilik meleği canım.

Serpil, alnına düşen siyah perçemleri, başının bir hareketiyle şöyle savurarak, demişti ki:

-...durumu sonra fabrikadan araştırdım: atladım bir dolmu-şa, doğru Bornova! Mahallesinde iyilik meleği olan kadın, işyerin-de acaba nasıl? Affedersiniz, bir rezalet! Bunlar, koca traktör fab-rikasına, sendika sokmuyorlar! Maden-İş'in bir teşebbüsü olmuş, üye müye yazıyor, aralarından temsilci seçiyorlar; sen misin ya-pan, o işçileri, birer kulp takarak hemen atmışlar. Arkasından, yardım sandığı benzeri bir sendika uyduruluyor, sarı sendika, öna-yak olan işveren, işçiler bu sendikaya yazılmadı mı, hadi yallah, pasaportu eline!

Mürettiphane'den Tashih Odası'na geçmiştik, Serpil'le ora-dan konuşuyoruz. Burası daha sessizcedir. İki düzeltmen, masa lâmbalarının ışık gölünde, spor sayfasının provalarını düzeltiyor-lar. Kapı açık, koridordan, entertiplerin şakırtısı. Klişehane'de ark lâmbasının parlamayıp söndüğünü görüyorum, çiğ nikel aydınlığı aygıt ve insan gölgelerini devleştirecek, duvarlara savuruyor.

-...bir ara baktım, edindiklerim ikinci hatta üçüncü elden bil-giler, çılgınca bir işe kalkmıştım: direkt Leman Korkut'la konuşa-cağım. İyi ama, nasıl? Sözde gazete başarılı işadamlarıyla bir dizi röportaj yapmaya karar vermiş, bir kadın olması hasebiyle, ondan başlayacakmışız. Sağa telefon, sola telefon, ulaşa ulaşa 'Halkla Münasebetler Müdürlüğü'ne ulaşabildim: o da, bizim Ergun, hani sırık boylu, bir ara Ekspres'te çalışmıştı. Durumu anlattım, dedim

ki böyle böyle, bu kadınla mutlaka konuşmalıyım, önce bir sorayım dedi, sonra cevabı olumsuz, Leman Korkut ilginize teşekkür eder, özür diler, adını gazetelerde görmekten hoşlanmıyor, o kadar. Hadi kızım başka kapiya!

Serpil cıgara içer, saygısından pakete davranmıyor, gereksindiğini seziyorum, şaka yollu ‘Hadi yak bir cıgara!’ deyince, gözlük camlarının irileştirdiği taşkömürü siyah gözlerinde candan bir gülümseme. Cıgara yakmak için duraklamadı, dumanlarla birlikte sözlerini sürdürüyor.

–...başladığım noktaya dönmüştüm: kadın çevresine görünmez bir duvar örmüş, yanaşmak istedin mi tosluyorsun. Şu halde dedim, öyle bir yandan sokulayım ki, onun ruhu duymasın, ben istediğimi alayım. Kim olur, kim olur derken, trak, kafamda bir ışık yandı...

Inanılabilir mi? Günlerdir öğrenemediklerini, iki saatte öğrenmiş; Ekrem Korkut, öğrenime gittiği Paris’ten bir Fransız kızı getiriyor. Evleniyorlar. O zaman, Karşıyaka’da, Çamlık’ta otururlarmış. Hayatları gayet kapalı, yani beş altı yıl İzmir ‘sosyetesı’nin Leman Korkut’un varlığından haberi olmamış. Tamsa tamsa, Muhlis Cıvan tanıyabilirmiş, o da evlerine girip çıktığından. Leman Korkut, kayınvaldesinin ve kocasının ölümlerinden sonra, ortada görünüyor.

Çok değişik bir kadın, genç sayılmaz, havalı. Modayı umursamaz, sâde giyiniyor; pahalı, çokluk Paris’ten. Kimseyle içli dışlı olmayı sevmezmiş, evine çağırdığı dostu pek az, başkalarının çağrılmasına da kulak asmıyor: yalnızlığı sevdiği kesin, bir de okuyup yazmayı! Türkçesi olağanüstü, Osmanlıcaya heves etmiş, eski harfleri sökmüş. Başlıca merakı tekke musikisi, tasavvuf şiiri; bir iddiaya göre, Yunus Emre’yi Fransızcaya çeviriyor.

İzmir’deki yaşantısı yalnız ve tekdüze. Her yılın iki üç ayını Paris’te geçirmeyi alışkanlık etmiş. Nerede, kimlerle, nasıl? Belirsiz. Gitti mi, ne mektup, ne telgraf, ne telefon, bağlantıyı tam kesiyor. Geleceği güne kadar, bu böyle.

Sosyete ve Moda Muhabiri Serpil, daha sonra gazetenin kütüphanesine kapanıp, eski koleksiyonlardan Ekrem Korkut’un evlenmesine deyin haber aramış, Yeni Asır’ların birinde, bulmuş da: o tarihe dayanarak, Kültürpark Evlendirme Dairesi Arşivinde

yaptığı araştırma, Leman Korkut'un gerçek kimliğini saptamasını sağlıyor: Jeanne Courtine.

-Aferin Serpil, dedim. Peki, bu bilgileri edindiğin kaynağı gizli mi tutacaksın?

Güldü. Cıgarasım kül tablasında ezerek: -...başkalarına, evet! Size, hayır! dedi. Beki Meşulam'a gittim, kadın teşhir hastası, röportaj, resim, Ege'de yat gezisi, şıklık mıklık derken, ne biliyorsa söyledi.

Gösterdiğim içtenlikten yüreklenerek, 'solcu' bir yorum deniyor:

-...Nattier et Fils çokuluslu bir şirket, Leman Korkut'un Fransızlığını günvce saymış olmalı, aracılığından yararlanıp yerli ticaret burjuvazisine çengel atıyor. Bence asıl, baba oğul Korkut'ları kurcalamalıyız, servetleri nereden? Çamlık'ta bir komşuları olmuş, adını not etmiştim, durun bakayım, şey, Manisalı İsmail Hakkı Bey'miş, Ekrem Korkut'un soyunu sopunu tanır dediler: dedem yaşında bir avukat, konuşmaya çabaladım, beni kovdu.

Manisalı İsmail Hakkı Bey mi? İşe bak, haber kaynağını gökte ararken, elimin altında buluyorum. Babamın eski avukat arkadaşlarından. Serbest Fırka serüvenine beraber atılmışlardı, aralarından su sızmaz. Birden dokuz yaşındayım, sahildeki gazine kardeşimle babamı arıyoruz. Yaz gecesi pırıl pırıl, akordeon körüğü gibi soluyor. Körfez 'in yüzü silme yıldız. Sahnede Ferahnâk Faslı, önde şarkıcı hanımlar, geride saz heyeti. Babamla İsmail Hakkı Bey denize yakın bir masada demleniyorlarmış. Küçük kadehlerde rakının beyaz bulutu. Tabakta, taze bağdem ve buz. Biraz oturur, mezelerden üç beş çatal çöpleniriz. Arnavut ciğerini evde böyle yapamazlar. Demek Manisalı İsmail Hakkı Bey, Korkut'ların komşusuymuş, epeydir adamcağızı arayıp soramadım ama, bir punduna getirirsem yardımını rica edebilirim.

Edemedim, araya olaylar giriyor: bir süre, Akdeniz Oyunları'nın çalkantısından baş alamıyoruz. Kolay mı, şehrin her köşesinde bir başka karşılaşma. Sınırlı spor kadromuzla hepsini izlemek güç, işe hepimiz bulaştık; yüzme, güreş, futbol, atletizm sonuçlarını derlemeye, günü gününe yetiştirmeye çalışıyoruz. Siyasal gerilim, ayrı sorun: ABD Başkan Yardımcısı Agnew geldi gitti, 'resmî' açıklamaların dışında bir haber sızdıramadık, Ankara'da bir-

şeyler dönüyor ama, ne? Cumhurbaşkanı Sunay, İran'ın 2.500. yıl şenliklerinde bulunmak üzere, Tahran'a uçacak. AP'nin hükümetten çekilmesiyle doğan bunalım, bu yüzden donduruldu. Başbakan Erim, 'buzdolabına kaldırdık,' diyor, manşete çıkıyoruz. İşin uzaması, 3. Maddenin uygulanması olasılığını zayıflatmadı mı? Nihayet Manisalı İsmail Hakkı Bey'in yazıhanesine gidebildiğim o akşamüstü, Ankara Muhabiri, kabinenin tümüyle çekilmesinin yakını olduğunu bildiriyordu. 'Siyasal çevrelerde ısrarla dolaşan bir söylentiymiş!'

İsmail Hakkı Bey beni tanımadı. Telefonumu hatırlatmak zorunda kaldım. Çipil gözleri, burnuna düşmüş gözlüğünün üstünden, masmavi gülüyor. 'Hafızasında, oldum bittim, kısa pantollu bir velet olarak kaldığımdan, böyle saçma kır düşmüş herif halinde karşısına çıkınca, tanıyamayışım mâzur görmek lâzımmış.' Öyle diyor. Sokakta rastlasam, ben onu tanıyabilir miydim? Hiç sanmıyorum. Sahil gazinosunda babamla kadeh tokuşturan, alabros tıraşlı, bağdem bıyıklı, çenebaz İsmail Hakkı Bey neredê; yazı masasının ardında kaybolup gitmiş, ak sakallı, saçsız ve dişsiz bu ufaklık ihtiyar nerede? Aradaki rastlaşmalar, hal hatır sormalar, ikimizde de iz bırakmamış, birbirimizi kırk yıl önceki hâlimizle hatırlıyoruz.

Nasılsın demeden, elindeki muşamba ciltli kitaptan, yüksek sesle birkaç satır okuyor. Sesi incelmış mi, böyleydi de unutmuş muyum?

"-...ibadetin en önde geleni nefse muhalefettir, zira haricî düşmandan daha tehlikelidir, esir edilip öldürülmedikçe şerrinden halâs mümkün değildir. Nefis yedi başlı bir ejderhadır ki, bu ejderhadan selâmete çıkmak ziyadesiyle müşkildir, kötü sıfatları arasında kibir, azamet, riya, hased, gazap, mal iştiağı, mevki ve şöhret iptilâsı zikredilebilir."

Kitabı bıraktı, gözlüğünün üstünden masmavi baktı:

-...Bursevî'nin Kitab-ül Hitab'ını bir yerden elime geçirdim, dedi. Onlar nasıl bir adamlarmış yahu? Okudukça, hayretten hayrete düşüyorum. Herif, Hicrî 1096'ya kadar, Edirne, Filibe, Üsküp havalisinde bihakkın Celvetiye halifesi, sonra bakıyorsun İkinci Sultan Mustafa'yla 1107 Nemçe Seferine iştirak edip mecruh düşmüş! Fikri şecaatle, bedenî şecaatin muhasalası!

Ağzını elinin arkasına saklayıp, bir süre sessiz sessiz güldü:

– ...şimdi sen taaccüp ediyorsun, İsmail Hakkı Beyamcam bunları bu yaşında mı öğreniyor diye: siz bizi Osmanlı telâkki edersiniz, halbuki biz Meşrutiyet nesliyiz, alafrangayızdır, 31 Mart irticaı bize karşı oldu. Nasıl ki, bizim has Osmanlı addettiğimiz pederlerin nesli Tanzimat alafrangasıydı. Bir hazin hikâyedir, gider.

Açık kapıdan, elinde askısıyla, kahveci çırağı giriyor. Güleç yüzlü, toraman bir çocuk. Hiçbir şey sormadan, yazı masasının üstündeki boş fincanı alıp, dolusunu bırakıyor. İsmail Hakkı Bey, bana dönüp sordu, ne içermişim? O adaçayı içiyormuş, günde kaç bardak Allah bilir, çocuk aklına estikçe getirirmiş, o da ‘kemal-i rezaletle’ gövdeye indirirmiş. ‘Miğdevîdir,’ diyor. Ben çay istedim. Bir yandan da, Redd-i İlhak Cemiyeti azası, Gazi’ye Suikast davası sanıklarından ‘maslup’ Ziya Hurşit’in amansız ‘müdafii,’ Avukat Manisalı İsmail Hakkı Bey’e bakıyorum: babamla ortak çalıştıkları o dönemde, ‘ipten adam almakla’ ün salmışlar. İzmir Cezaevi’ne düştüğüm zaman, ‘ipten aldıkları’ bir katil karşıma çıkmasa inanmayabilirdim. İşgal gecesi. Maşatlık’ta konuşup halkı coşturan ‘hatip,’ kahveci çırağına renkli markaları uzatırken elleri titreyen bu ihtiyar mıydı?

Çocuk çıkınca o, sakalım sıvazlayarak, Hâmit’ten olduğunu sandığım iki mısra okudu:

"– ...bakî, o enis-i dilden, eyvah
beyrut’ta bir mezâr kaldı..."

Sonra daha gündelik bir sesle: – ...ee, söyle bakalım, diye soruyor, kimdir o hakkında malûmat talep ettiğin şahıs?

Nasıl anlatmalı? Leman Korkut’u tanıyabileceğini ummuyorum. Babasının adını öğrenemediğimizden Ekrem Korkut’a tutunarak birşeyler yapabilirim. Kaldı ki, bütün eski Serbest Fırka’lılar gibi, Manisalı İsmail Hakkı Bey de kuruluşu sırasında Demokrat Parti’ye ‘bir teşehhüt miktarı’ bulaşmadı mı? Ya İzmir ‘Müşebbis Heyeti’ içindeydi ya, kurulmasına yardım etmişti. Uzaktan partiyle ilgisini sürdürmüşse, İzmir Milletvekili Ekrem Korkut’u bilecektir, onu bilince de...

Beni dinlerken, çipil gözlerinin gök mavisi gazoz gibi fıkırdıyordu. Sonunda dayanamadı, sözümü bir el işaretiyle kesip, araya girdi:

–“...tamam, dedi, anladım! Sen Defterdar Râci Bey’i soruyorsun! Allah Allah, nereden nereye yahu? Mumaileyhi Mütareke’de tanımışımıdır. Harb-ı Umumi’yi Suriye’de geçirmişti zannedirim. Fevkalade derbeder, kalendermeşrep bir zattı, hoşsohbet mi hoşsohbet, işrete düşkün, muhtemelen Bektaşî. Haa bak, işgalde aleyhinde felaket koğu yapılmıştır: Osmanlı’nın Aydın Vilâyeti, Yunan keferesinin İyonya Eyaleti olacaktı ya, Atina’dan bir Yüksek Komiser tayin ediyorlar, Stergiadis diye eli sopalı biri, haddizatında İzmirli Rumlar bile şerrinden el’aman diyor. Rivayet odur ki, Emrullah Râci Bey merhum, Stergiadis’le fazla dostâne münasebette bulunmuştur. Milletin ağzı torba değil ki, büzesin: o tarihte, kendisinin Osmanlı tebaasından çıkıp, Fransız tebaasına geçtiği de iddia edilmişti. Bunlar gayetle nâhoş şeyler, şu var ki, tamamen mesnedsiz olmamaları iktiza eder, zira Gâzi tarafından mumaileyhin ‘Yüzellilikler Listesi’ne dahil edileceğine muhakkak nazarıyla bakılıyordu, paçayı nasıl sıyırdı hâlâ mucib-i meraktır.

Yazıhane hiç değişmemiş: cevizden yazı masası, kararmış gümüş hokka takımı, askılı telefon, yorgun maroken koltuklar. Ceviz dolapların camlarına bakınca, Mahkeme-i Temyiz’in (o zamanlar, Eskişehir’deydi) tevhid-i içtihat kararlarının dosyalarını, siyah Düstur cildlerini görüyorum. Duvardaki eski saatin kadranında rakamlar, Osmanlı rakamları. Her çeyreği, buçuğu ve saat başını titreye titreye çalışıyor. Hay Allah, sanki kapı açılıp Avukat Münir, Refik Şevket ve Kadızade Bedri Beyler, İsmail Hakkı Bey’i almaya gelecek, bu gece İsmet Gazinosu’nda...

–...yok yahu, adamı nereden İzmir’li yaptın, zannımca Kıbrıs’lıdır, yahut Midilli eşrafından, her hal-ükârda ‘adalı.’ İzmir’in yerlisi olan zevcesiydi, hangi zevcesi desen haklısın, rahmetli Râci Bey’de zevce mebzul: taaddüd-ü zevcadın nimetlerinden istifade etmekte kusuru olmamıştır, elhak! Anlayacağın üç karılı, evet üç. Vâriyetlisi ilk karısıydı, Kesecibaşı Hamdi Bey derler bir Mültezim’in kızıdır ki, adı Muazzez mi, Müzeyyen mi neydi; hâşâ min huzur katır misillû bir karı, ‘zurefa’ filan da denilmiştir,² lâkin mal mülk kıyamet: Punta’da, Frenk Mahallesi’nde koskoca birer

1. Emrullah Râci Bey için bkz: “Hacı Hanım Vay.”

2. Müzeyyen Hanım için bkz: “Hacı Hanım Vay.”

han, Yemiş Çarşısı'nda dükkânlar, Urla'da, Nifte bağ bahçe... hasılı bir sürü gayrimenkul! Öteki karılarını bilmem, yoo, bir dakika, nasıl bilmem, Râci Beyin vefatını müteakip Karşıyaka'da küçük zevcesi Hatice Hanım'la uzun müddet komşu oturduk. Genç yaşta dul kalmış olmasına rağmen timsal-i namus bir kadındı, çalâk tuttuğunu koparır, mala mülke sahip! Bahsettiğin mebus Ekrem Bey bu hatûndan olmadır, pederi onu küçük yaşında yetim bırakıp sizlere ömür...

Saat çaldı, çalar çalmaz İsmail Hakkı Bey, o dakikaya kadar görmediğim bir el radyosunun düğmesine basıyor. Saat geri kalmış, haberlerin başını kaçırıyoruz:

" - ...Deniz Gezmiş ve öteki on yedi sanık hakkında idam cezasına hükmetmiş, kararı okuduktan sonra, geleneğe uyarak kalemini kırmıştır. Ankara 1 numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi, ayrıca sanıklardan üçünün beşer yıl hapsini uygun görmüş, dört sanığın ise beraatine karar vermiştir."

İsmail Hakkı Bey, radyoyu, gizli bir öfkeyle kapattı. Kalın bir sessizlik oldu, ne diyeceğimizi bilemedik. Bitişik doktorun muayenehanesinde acı acı telefon çalıyor. Neden sonra İsmail Hakkı Bey, ince altın köstekli cep saatini cebinden çıkardı, duvardakiyle karşılaştırdı, bütün suç ondaymış gibi duvar saatini göstererek:

-Bu saat bunadı, geri kalıyor! Dedi. Dişsiz ağzıyla yumuşacık gülümseyip, ekledi. - ...daha bunamasın mı, asgari yetmiş senelik! Azrail onu da unuttu, beni de!

Bıraktığı yerden, konuya dönüyor: - ...ne diyorduk, haa Emrullah Râci Bey! Efendim, istirdadı müteakip mumaillehy fazla yaşamadı, nasibi o kadar imiş! Emvâl-i Metrûke'de birtakım irtikâp şayialarına adı karışmıştı, güya Yunanistan'a kaçan Rumların bıraktığı emvalin 'Mübadiller'e tevziinde gayr-ı kanuni muamelâtâ tevessül edilmiş, keyfiyetten müstefit olan da Şam Defterdar-ı sâbıkı Emrullah Râci Bey biraderimiz! Bir şahıs daha methaldardı zannederim, şimdi hatırlıyamıyorum. Hasılı, Rumeli'den göçmüş muhacirlere tevzii derpiş edilmiş emvale bunlar sahip çıkıyorlar, meselâ Karşıyaka'da oturdukları konak, Plastiras'ın konağıydı, meşhur Rum tacir, alavere dalavere Emrullah Râci Bey'in oluyor, tabii günahı vebali söyleyenin boynuna...

Kahveci çayımı getirdi, yanısıra İsmail Hakkı Bey'e bir adaça-

yı daha. O h p rdeterek ilk yudumunu alırken, ihtiyatla soruyorum:

– Emval-i Metrûke’deki yolsuzluğa karışan öteki şahıs, acaba Muhlis Bey midir? American Tobacco Company’de çalışır mış, ya nılmıyorsa Selânikli, Ekrem Korkut’un ticarete atılmasına yardımcı oluyor.

Elinin ayasıyla masaya vurdu: – Hay ömrüne bereket! Muhlis Bey bittabi! Kibar, mütevazi intibainı verir, zinhar aldanmayasın, ne hinoğlu hindir o! Esasen İzmir’in faaliyet-i iktisadiyesine, Giritliler, Rumeli muhacirleri, bilhassa Sel nikliler hâkim olmuştur. Zamanla, gayr-ı müslim ekalliyet tüccarının yerini aldılar.

Yeniden sakalını sıvazlıyor, gözlerinin mavisi fıkır fıkır:

– ...hem, diyor, ne münasebetle Râci Bey merhumun Cemazi-y levvelini karıştırıyorsun? Gazetecilik mi? Sen onu k l hıma anlat, gazetecilik nedir bilmez miyiz, Serbest Fırka zamanında ‘Hizmet’i kim çıkartıyordu: Zeynel Besim, ben, baban...

Ferah, gökkuşağını,  i ek açmış bahçeleri çağrıştıran deodorant’ı, odayı Avukat Aynur’dan önce doldurdu. Arkasından, o: ‘me li’ kumral saçlarını yumuşak topuzla ensesinde toplamış, kırıpkileri l civerd, gözleri mavi. Giyimi, avukat hanımdan çok,  niversiteli geç kız! Yirmi beşinde midir?

Kapının eşiğinden soruyor: – Dede, il cın?

Manisalı İsmail Hakkı Bey boynunu b kt : – İ medim kızım, l fa dalmışız, eskilerden konuşuyorduk da! N’oldu ş kir Bey’in davası, ta’lik mi ettiler?

Avukat Aynur elindeki dosyaları koltuklardan birine bırakıyor. Nereden çıkardığını görmediğim küçük bir şişeden, bir kadehe il   damlatırken:

– ... onyedinci Kasım’a, diyor. Ankara’dan bir ses çıktı mı?

– Evet, dedi. Onsekiz kişinin idamına hükmedilmiş. Deniz Gezmış dahil. Teess re kapılma, siyasi davadır. Temyiz’de kurtulur.

Avukat Aynur, gözleri, masmavi açık, dondu kaldı. Sanki bir heykel! Sanki bizim göremediğimiz uzak ve sisli bir hayali seyrediyor. Alnında kımıldayan bir damar. Dudakları birden solmuş. Birkaç saniye, duvardaki saatin irileşen tıkırtıları: İsmail Hakkı Bey’le suçlu suçlu bakışıyoruz. O, torununa duyurmak istemezmiş

de fısıldıyormuş gibi, durumu açıklıyor:

– ...Deniz Gezmiş, Aynur'un fakülteden arkadaşı!

Üç gün sonra mı ne, daktiloya kâğıdı geçirmiş, patır kütür haber özetliyorum. Telefonda Manisalı İsmail Hakkı Bey. Hiç beklemiyordum, şaşırdım. Titrek sesiyle, yarı alaylı diyordu ki:

– ...yahu mühim bir noktayı unutmuşuz: Defterdar Râci Bey, yüksek masondu, Fransız Obediyansına bağlı Güneş Locası'nda! Bu locanın evveliyatı Seferberlik dolayısıyla 'uykuya yatırılan' Homère Locası'dır, üstadıysa Avukat Diran Aşnan, bilâhare Nafia Başmühendisi Nâdir Bey oldu. Nerden mi biliyorum, ilâhi çocuk, o tarihte bizler de mason değil miydik?

Her şey aklıma gelirdi, Leman Korkut'un beni arayacağı, hayır! Yoksa gözümde fazla mı büyütmüşüm?

İzmir, sonbahar tenhaliğine çekiliyor. Denizde, köpükleri uçuran bir hırçınlık: yeşil kirlendi, koyulaştı. Sabahın erken saatlerinde, Yenikale açıklarından Körfez içlerine, duman sarısı bir pus. Arada, kulak memelerini incecik ısırın, geçici ayaz. Martılar insanlardan uzaklaştı, beyazları buz beyazı, bağırıışları yırtıcı. Seyrek de olsa yunusları görüyorum: çocukluğumun yunusları mı? Akşam erken oluyor, vapura bindiğimizde sular kararmış, mendireğin sancak ve iskele fenerleri, kırmızı yeşil yanıp sönüyorlar. Birden üreyen fırtına bulutları, eflâtun şimşek yansımalarıyla, Çatalkaya'yı sarmış. Havada çoğalan nem, vapurun camlarında hüznülü bir buğu. Yağmur gecikmeyecektir.

Güneş kırıldı mı, gazeteyi buzlu cam aydınlığı sarar, kuytular-da kurşun grisine yoğunlaşan, pencere çevrelerinde kristal yeşiline dönüşen, kederli bir loşluktur bu, etkisiyle duvarlar birbirine daha yakın, tavanlar olduğundan yüksek görünür. Belirli bir neden olmadığı halde, içlenmeler sıklaşır, beyhude yürek üzüntüleri, anlamsız pişmanlıklar! Akdeniz Oyunları bitmiş, İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth Türkiye'ye, bu arada İzmir'e gelip gitmiştir: Körfez'de, 'Kraliyet Yatı'nda verdiği 'kabul resmine' çağrılanlar, gördüklerini anlata anlata bitiremez. Yabancı ajanslar, Yugoslav kaynaklı bir haber geçti: Türkiye Komünist hareketinin ilginç liderlerinden Hikmet Kıvılcımlı, sığındığı Belgrad'da ölmüş. Ekim'in sonlarına doğru, sıkıyönetim ve siyasi polis, Ankara, Tekirdağ ve İzmir'de, sessiz, hayli telâşlı bir 'operasyon gerçekleştirdi': Çayan Hücresi'nden yakalananlar onbeş kişiyi bulmuştur.

Kulağımız asıl Ankara'da: hükümetin istifası bekleniyor, Başbakan Erim, 'Görevde nasıl kalabilirim?' diye partilere mektup yazarak, 'koşullarını' açıkladı: kabine üyelerini bildiğince o seçmeli, çıkaracağı yasaları partiler – görüşlerine uymasa da – desteklemeliymiş! Demirel yanaşacak mı? Toprak Reformu tasarısında,

AP'nin kopardığı gürültüye bakılırsa, yanaşmaz. Hükümet düşecek. O zaman, verdikleri sert demeçler, komutanları, 3. Madde'yi uygulamaya götürecek mi, götürmeyecek mi? 12 Mart'ın kaderine oynanıyor. Büyük oyun.

Ankara Muhabiri, uzay ısıkları, elektrik tozları yüzünden, Şehirlerarası Telefon kanallarında boğulan sesiyle, dün akşam diyor ki:

"-...gerilim son haddine vardı, Çankaya devreye giriyor: Sunay'ın başkanlığında köşkte toplantı yapılacak. Başbakan Erim, Genelkurmay Başkanı Tağmaç'la birlikte, AP Genel Başkanı Demirel'le Genel Sekreteri Erkmen'in çağrıldığını öğrenmiş bulunuyorum. Erim, basına verdiği demeçte, koşulları kabul edilmezse istifa edeceğini söyledi. 'Beni piyon olarak kullanmak gayretinin hiçbir faydası yoktur, ben buna gelemem,' diyor. AP'den henüz tepki alamadım, alabilirsem gece veririm..."

Uykum çok hafiftir, o gece ısrarlı bir fısıltıyla uyandım. Neden uyandığımı ilkin anlayamadım. Ürkek, varla yok arası bir yağmurun çiselediğini, zarzor çıkarıyorum. Mevsimin ilk yağmuru. Oysa rüya görüyordum: Çeşme'deki moteldeymişim. Hava durgun. Deniz kımıldamıyor. Ayışığı, 'Le Cormoran'ı küpeşte demirlerinden, yelken makaralarına kadar, tepeden tırnağa yaldızlamış. Kıç güvertede çakılan bir çakmak, Leman Korkut'un vahim güzelliğini hayal meyal aydınlatıyor. Rüyamda o anı hem en ufak ayrıntılarına kadar yaşıyorum, hem de içimde pırpır eden bir kuşkuyu önleyemiyorum: böyle bir an acaba hiç olmadı mı? 'Le Cormoran'ı, Leman Korkut'u, ben mi uydurdum?

Ertesi gün, daha sabahtan, bütün antenlerimizi Ankara'ya çevirmişiz. Çankaya'daki toplantı Erim Hükümeti'nin kaderini belirleyecek. Belki de, 12 Mart'ın kaderini. Haber Merkezi'nde, olağanüstü günlerin gerginliği ve heyecanı: Daktilo tıkırtısı, telefon zili, cigara dumanı. Yazı İşleri Müdürü, ayaklı Bahar kolonyası olarak, Teleks Odası'ndan Sekreterlerin Odası'na dalıp çıkıyor. Ankara'ya sürekli bağlantıda kalmasını söyledim. Ben de odamda, toplantının olası sonuçlarına göre, yazılar tasarlıyorum. İç telefonunda, Müessese Müdürü:

-...efendim, mümtaz bir misafirimiz var, Korkut Holding'ten Muhlis Bey, Muhlis Civan! Kendileri yanımda, vaktiniz müsa-

itse sizi görmeyi arzu ediyorlar...

Hayır diyebilir miyim? Her şeyi bir yana bırakıp, Muhlis Bey'le bir süre görüştüm: yaşına göre, aşırı şık bir adam: bej ipek gömlek, tarçın rengi ipek kravat, kemik rengi takım elbise; çorapları, kravatı ve mendiliyle aynı renkten, pabuçları İtalyan mokase-ni. İçeri girmesiyle acı bir çam kokusu ortalığı sarıyor, Pino Sylvestre kolonyasını neden sonra tanıyorum. Elini sıktım, parmakla-rım sanki vıcık vıcık bir vazelin kavanozuna daldı, avuçları terli; elimi sıkıyor, kırılacak bir şeymiş gibi usulca tutuyor. Konuşma-sı kaygan, kelimelerin ağzından yağlı yağlı döküldüğünü görebiliyo-rum. Öyle de kibar ki:

– Holding'in küşadı münasebetiyle tertip ettiğimiz kokteylde zat-ı âlinizi beklemiştik, şeref vermediniz. Nezih bir toplantı oldu. Vakıa bendeniz merdümگیرiz bir tabiatınız olduğuna muttaliyim, bu itibarla...

Osmanlı çelebisi ağzı, kılığına kıyafetine uygun düşmüyor. Hem bu kadar yaşlı olabilir mi? Balkan Savaşı'ndan sonra, 'para-sız, pulsuz, pejmürde ve perişan' İzmir'e geldiğinde, 70 yaşların-daymış, 'yağmurlu ayaz bir Teşrinisâni akşamı, Paquet Kumpanya-sı'nın bir vapurundan, rahmetli valideyle rıhtıma çıktık,' diyor. Oy-sa Selânik'te Alliance İsrâélite okuluna gidiyordu, 'peder merhum Reji İdaresi'nin mutemet adamı,' varlıklı sayılmasalar da, 'ele gü-ne muhtaç olmadan' geçiniyorlar. İzmir'de sıfırdan başlanıyor.

– ...felâket şurda ki, pederin vakitsiz irtihali ailenin olanca yü-künü bendenizin zâif omuzlarına tahmil etmişti; siz yetişmediniz, o zamanlar İzmir'in Frenk Mahallesi vardı ki Beyoğlu yanında hiç kalır: oteller, kafeşantanlar, büyük mağazalar... Bendeniz orada Lotarya bileti satarak hayata atıldım.

Muhlis Bey sandığımdan kısa boylu, göbeklice. Yaşı yüzün-den anlaşılamıyor, kırıışığı az yağlı bir surat; iki üç tel saçı, özenle, dazlak başının tepesine taranmış. Hareketleri köşesiz, değirmi, her sertliği içermeye hazır.

Teleks Odası'ndan, bir THA bülteni getirip masamın üstüne koyuyorlar. Yan gözle baktım. Çankaya toplantısına girmeden, Demirel'in basına demeci: "Aldığımız karardan geri dönmemiz mümkün değildir, getirilen yeni teklifler üzerinde bu nedenle dur-maya lüzum yoktur." Düşüncesinde ısrar ederse, hükümet düşer.

Fikrimi Muhlis Bey'e açıklıyorum. Demirel'den yana çıkmıyor. Tavrı, iş çevrelerinde hanidir gözlediğimiz tavrı:

—...bu zat itimada şayan bir zat değil, hatt-ı hareketini tasvi-be imkân göremiyoruz, memleketin huzura ihtiyacı büyüktür, kanaatımızca, ancak otoriter bir iktidar bunu tahakkuk ettirebilir, bu itibarla mevcut hükümetin icraatını, biz özel sektör olarak...

Beklemediğim bu 'ziyaretin' amacı olmalı, herhalde hayatını anlatmaya gelmedi bu adam! Bu amaç ne olabilir diye düşünüyorum. Mürettiphane'den asansörün vızıltısı: 'magazin sayfası' bağlanmış, basımevine indirdiler. Kapım açık, Haber Merkezi'ndeki siyasal tartışmanın iri lâkırdıları, çekirge sürüsü gibi içeriye dökülüyor: 'uluslararası malî sermaye, az gelişmiş ülkelerde faşizmi yeğlermiş, Türkiye de az gelişmiş bir ülke olduğuna göre...'

Muhlis Bey iç cebinden başka bir mendil çıkardı, ipekli, beyaz; avuçlarının terini onunla kurularken konuya ansızın girdi:

—...son günlerde gazetenize mensup bazı çocukların, holdingimiz hakkında malûmat topladıklarını müşahade ettik. Maksudunuz meçhulümüz olsa da, bizce muhteremdir. Efkar-ı umumiye-den hiçbir şeyimizi esirgemeyiz. Bendeniz, Korkut Holding'e ve evveliyatına mütedair arzu ettiğiniz her malûmatı arza âmâde olduğumuzu beyan etmeye geldim: en sahib-i selâhiyet bir ağız sıfatıyla.

Muhlis Bey'in Selânikli olduğu, 'çocukların' diyeceğine 'şocuklerin' demesinden meydana çıkıyor:

—...düşündük ki holdingimizin Fransız şirketleriyle münasebat-ı maliyesi sizi hususiyle alâkadar edebilir, binaenaleyh neşriyatla tevessül etmeden vaziyeti Paris'te bizzat tetkikiniz için icabeden imkânları hazırladık, emir buyurduğunuz takdirde başta uçak biletiniz olmak üzere...

Muhlis Bey 'piyasa kurdu' nezaketiyle, bir Paris seyahatine karşılık, yayınlamayı tasarladığım araştırmadan vazgeçmemi öneriyor. İşinin ehli, böyle önerileri kimbilir kaç kez yapmıştır, kılı kıpırdamıyor: sadece avuçlarını kurulamayı bir türlü bitiremedi. Ses çıkarmadığımı görünce, hiç bozmadan lâfı duygusal bir yöne kaydırıyor:

—...çocuklar ne de olsa tecrübesiz, tahkikatı gayr-i ihtiyari Lehman Ham'fendi'nin şahsiyetine teksif etmişler. Teessüfe şayan bir

keyfiyet hâsıl olmuş. Malûm-u âliniz, Leman Ham'fendi refikinin ufulünden beri hayata bigânedir, hele hususi hayatının gazetelerde teşhirine katiyyen tahammül edemez, takdir edersiniz ki...

Ya da: -...bendeniz bu aileye minnet hisleriyle merbutum efendim, Leman Ham'fendi zavallı refıkamın üstüne titrer, Ekrem Bey, ticaret sahasındaki müktesebatımı kıymetlendirmek fırsatını vermiştir, cennetmekân pederi Râci Bey'fendi elimden tutmuş olmasaydı, işgal ve istirdat hercümercinde muhtemelen zâyî olacaktım. Nur içinde yatsın, namusu mücessem bir adamdı...

Teleks Odası'ndan yeni bir haber. Bu sayede, Muhlis Bey'e olumlu olumsuz karşılık vermeden, konuşmamızı başka yöne çevirmek olanağı buluyorum. Sızan söylentilere bakılırsa, Çankaya toplantısında Başbakan Erim demiş ki: "AP anormal şartların varlığını kabul etmiyor, bu şartların kalktığı görüşündedir, o bu görüşte olduğuna göre, bu şartların getirdiği bir hükümetin varlığına lüzum kalmamıştır. O halde biz istifa ediyoruz." Haberi yüksek sesle okudum. Muhlis Bey mendilini iç cebine koyup telâşla ayağa kalktı:

-İşte bu fena! dedi. İşler karışacak. Müsaadenizi ricaya cür'et etsem, bağışlar mısınız? Vaziyeti müzakere etmeliyiz.

Kapıdan çıkarken gülümseyip, ekledi: -...telefonunuzu bekleyeceğim, santral tembihli olacaktır, isminizi veriniz, bekletmeden bağlar.

Muhlis Bey'in önerisi üzerinde duramadım. Aşamadan aşamaya, Ankara'daki bunalım öylesine gelişti ki, haberleri izlemekten soluk almaya vakit bulamadık. O gün Erim'in çekilmesi kesinleşmişti. Cumhurbaşkanı da 'başka bir sonuca ulaşmaya imkân olmadığı' kanısına varmış! Hükümet Sözcüsü Arar, basma son açıklamayı Erim'in evinden yapıyor:

"-...şimdi demecimi vereyim: Hükümet istifa etmiştir. Evet! Bu kadar."

O gece hiç uyumadım. Namlu karanlığı gece. Sessizliğin ırmağı, sokaklardan uğuldayarak akıyor. Kulağım radyoda, ikidebir açıp bakıyorum: Generaller harekete geçti mi? Erim'in düşürülmesi, cunta'ya, yönetime el koymaktan başka seçenek bırakmadı ki! Yeni bir hükümetin olağan yoldan oluşturulması, Demirel'in yeniden başbakan olmasını içeriyor. Hükümet Sözcüsü bu olasılığı

ileriye süren gazeteciye, çarpıcı bir cevap vermiş: " –Güldürmeyin beni!"

Peki, ne yapacaklar?

İlk anda akla gelmeyen bir önleme başvuruluyor. Başbakan'ın istifasını 'resmen' Cumhurbaşkanı'na verdiği sabah, Çankaya'da Millî Güvenlik Kurulu toplanmıştır. Toplantı sürerken, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinden TRT aracılığıyla kamuoyuna bir duyuru: 'Cumhurbaşkanı, Başbakan'ın istifasını kabul etmemiş, Hükümet programını gerçekleştirmek üzere, göreve devamını istemiş.' Bu ne demektir? Demirel'in yenilgiye uğraması, cunta'nın bastırması mı? Gazetelerin çoğu belki böyle yorumlayacak, benim değerlendirişim farklı: ABD Başkan Yardımcısı Agnew'ün gelişi etkisini gösterdi, cunta iktidara el koyamıyor, çoğunluk partisi güç sınavasından kârlı çıkmıştır, 12 Mart'ı fena hırpaladılar; etkili çevreler'in desteği, Erim'i ayakta tutmaya yetmeyecek! Bunu manşet yapabilir miyiz?

Leman Korkut beni o gün, akşama doğru aradı. Konuşması ciddi, sesi kalındı. Adım söylemese, rahatlıkla erkek sanabilirdim. Belki bunu kestirdiğinden, çabuk çabuk:

–Müdür Bey, dedi vaktinizi alıyorum, özür dilerim: Ben Leman Korkut, gazetenizin ilgilendiği kadın, sizce sakıncası yoksa karşılıklı görüşebilir miyiz?

Telefonumu beklemişlerdi, ses çıkmayınca, harekete geçiyorlar. Kendimi sırtırken yakalayıp, bozuldum:

–Ne sakıncası olabilir, dedim. İsteddiğiniz zaman, istediğiniz yerde.

–Bu akşam üstü? diye sordu.

–Bu akşam üstü? diye cevap verdim.

Güldü, yorgun bir gülüşü gülüşü, neşesiz ve kederli: – ...şoföre söyleyeceğim, dedi, saat dört buçukta sizi gazeteden alacak. Uygun mudur?

–Tamamiyle! dedim.

Bunların Talât Paşa Bulvarı'nda merkez binaları olacaktı. Egenat'ın ana binası, sekiz katlı mı ne, beton, çelik, cam bir yapı, orada konuşacağız sanıyorum. Yanılmışım, tam saatinde beni almaya gelen sütü kahverengi Citrone DS Alsancak'a yöneldi, acaba Bornova'ya, Traktör Fabrikası'na mı gidiyoruz? Şoför, bilin-

mez hangi içgüdüyle, duruma açıklık gedirdi: "–Sizi," dedi, "...Ham'fendi evde bekliyorlar." Evinde mi? Leman Korkut'la, en yakınlarının bile pek uğrayamadığı evinde mi görüşeceğim?

Haşhaş pembesi ve mor damarlı bulutların Körfez'in batısında kat kat yığılışına dalmışım. Yukarlarda, şiddetli bir rüzgâr, onları önüne katmış sürüyor. Şimdi İnciraltı dolaylarında barut siyahına döküp kalınlaştırdıysa, birazdan Narlıdere tarafında tel tel çözerek, pirinç sarısına kaydırıyor. Deniz, göğün tersine, iyice durgunlaşmış. Turan'daki Petrol Tesislerinin iskelesinden kalkan Liberia bandıralı bir tanker koyu koyu öttü. Yolculuk özlemleri, yurtsamalar yankılanıyor.

Karşıyaka kıyısında, Ege Yat Kulübü dirseği dönüldü mü, şehir gittikçe denizin ve göğün egemenliğine girer, önemini yitirir, uysallaşır. Deniz Bostanlısı'na doğru, eski bahçeli yalılar yerlerini apartmanlara bırakmış olsa da, sıra sıra palmyeler, çürümüş yosun kokusu, etraftaki tenhalık, hele bütün saltanatıyla göz önüne çekiliveren deniz ufku; hile, kalleslik ve hınçla dolu bir yaşantıdan bir başkasına, herşeyin hoşgörüsüyle daha bilgece ele alındığı bir iç yaşantısına geçildiği izlenimini doğurur. Otomobil eski balıkçı köyünü geride bırakıp, en kıyıdaki yüksek apartmanlardan birisinin önünde durduğu an, bunları düşünüyordum. Arabadan çıkar çıkmaz her yanıma kuşatan tuzlu su tozu, acı martı çığlıkları düşündüklerimi pekiştirdi. Çeşme'de, herkes uykuya vardktan sonra, yatının kış güvertesinde tek başına oturup geceyi dinleyen Leman Korkut, ne kadar 'iş kadını' olursa olsun, elbette Alsancak'a taşınmayacak; Deniz Bostanlısı'nın deniz mi kara mı olduğu kestirilemeyen bu yöresinde, bulutlara, martılara, kanlı kızıl gün batılarına karışarak yaşamayı seçecekti.

Güleryüzlü, eli ayağı düzgün bir hizmetçi kız, beni ummadığım bir salona alıyor: Meşrutiyet alafrangası bir dayanış döşeniş, jelatin yeşili kristal 'endam' aynaları, ayaklı abajurlar, XV. Louis koltuk takımı. Köşede, piyano. Duvarlarda, av hayvanı kafaları: kurtlar, boynuzları çatallı bir geyik, yırtıcı dişleriyle bir kaplan. (Avcılığa meraklı olan kim, Leman Korkut mu?) Sağda solda, 'osmanlı' fotoğrafları göze çarpıyor: kahverengi ipek kâğıda 'büyütülmüş' müstehzi bir ihtiyar fesinin kalıbı bozuk, plastron kravatı hafif kaymış, (Defterdar Emrullah Râci Bey olsa gerek) kucığında

sarışın bir oğlanla, atmaca bakışlı bir kadın. Çatık suratlı bir kadın daha. Ağır kadife perdeler ışığı emdiğinden içersi loş. Gizli bir koronun, derinden derine, Dede Efendi'nin Hicaz Yürük Semaisi'ni söylediğini duyuyorum:

"Yine neş'e-yi muhabbet dil-i canım etti şeyda..."

Birden arkamda, o kalın ve ciddi ses: - ...Üsküdar Musiki Cemiyeti'nin konseri, diyor. Radyodan teypte almıştım. Klasik Türk musikisini sever misiniz? Etrafımda kimse sevmiyor da! Ben hayranım vallahi, Emin Ağa'nın Acemaşirân Saz Semaisini ömrümce dinlesem, bıkmam.

Elimi kuvvetlice sıktı: - Hoşgeldiniz Müdür Bey, dedi, ben Leman.

Kolunun çevresel bir hareketiyle salonu gösteriyor: - ...bu salon gelin geldiğim köşkün salonudur, kayınpederim nâdide eşyaya meraklıymış, o döşemiş, mümkün mertebe muhafazasına itina ettik ama, mümkün mü? O zamanki hâliyle görmeliydiniz.

Cıgarasını yakarken, durdu: - ...eskiden Çamlık'ta otururduk.

-Biliyorum, dedim. Fransız olduğunuzu da: adınız Jeanne Courtine.

Şaşırmış görünmedi. Kederli gülümsüyor: - ... Jeanne Courtine, zavallı bir kızdı, öldü. Ben, Leman'ım.

Gözlerimin içine bakarak ekledi: - ...fena halde Leman.

İster istemez, Çeşme'deki motelde Jean-Claude'un söylediklerini hatırlıyorum: " - Kadını belirleyen sesi. Susunca, sanki başkası. Konuşması kişiliğine yeni bir boyut ekliyor, yok yok, yanlış söyledim, kişiliğinin temel boyutu, sesi." Doğru bir saptama! Leman Korkut konuşmasa da etkileyici bir kadın ama, güzelliğine vekar ve vehamet kazandıran, mutlaka o eşine az rastlanır sesi:

- ...çay içer miyiz? Gündüzleri alkol kullanmamaya çalışıyorum, sizin mutadınızsa bir kolayını buluruz, barda birşeyler olacak...

Türkçeye egemen, ancak çok duyarlı bir kulak, bazı r'leri söylerken hafif g'ye çaldığını ayımsabilir. Bana 'Müdür Bey' deyip durması da, olsa olsa, '*Monsieur le Directeur*'ün içgüdüsel çevirisi. Az önceki güler yüzlü hizmetçi kız çaylarımızı getiriyor, servisi yapan Leman Korkut, hem de korkunç bir rahatlıkla, konuşmasını

kesmeden:

– ...yabancı sermayeye niye muhalifsiniz anlayamıyorum, biz Nattier et Fils’le işe başladığımızda yerli üretim oranımız yüzde otuz civarındaydı, şimdi yüzde altmış, üstelik traktör ihtiyacının... kaç şekerli içersiniz, bir mi, iki mi, limon koymalı mıyım, ben sâde tercih ediyorum... ne diyordum, Fransız sermayesiyle işbirliğimiz ülkeye bir sürü fabrika kazandırdı, bu sayede...

Ya da işleriyle ilgisiz bir konuya kapılıyor:

– ...tasavvufu anlamayı kafama koydum, vahdet-i vücud felsefesini! Biliyorum çetin bir iş! Üstelik benim doğru dürüst tahsilim yoktur, kendimi yetiştirmeye gayret ettim. Hele İzmir’e yerleştikten sonra? Hacı Hanım olmasaydı, tasavvuf şiirinden bihaber kalabilirdim, beni uyandıran odur, kayınvaldem: Türkçeyi, tekke şairlerinin deyiş ve nefesleriyle öğretti.

Akşam, salonu teslim almıştı, onu artık seçemiyordum. Yalnız, iliklerime işleyen sesi! Bir düğmeye bastı, koltuğun yanbaşındaki ayaklı abajurdan, üzerine, altın sarısı bir aydınlık boşalıyor: kısa sarı saçları, boyasız güzel yüzü, çağla yeşili kadife pantolonu ve yeleğiyle, yalnız ve mahzun bir kadın! İşte o zaman, asıl beklediğim soruyu yöneltiyor:

– Benimle niye uğraşıyorsunuz, Müdür Bey?

– Sizinle uğraşmak aklımdan geçmez. Bölgedeki sanayi sermayesinin kökenini kurcalıyoruz: yapısı nedir, nereden gelir? Sizi, ‘şahsen’ merak ediyorum, ilginç bir kadınsınız, yakından tanımak isterdim, daha iyi anlamak.

Çay fincanı elinde dalıyor: – ...anlamak mı? Ne boş lâf! Kimse kimseyi anlayamaz! Kimse kimsenin yerini tutamaz!

Sonra ağzından önemli bir sır kaçırmışçasına titizlenerek: – ...boşuna zahmet ettiniz, diye kesip atıyor, gücümüz bu yazıların çıkmasını önlemeye yeter. Muhlis Bey dostça uyarmıştı, susuyor dedi, görüyorum ki haklıdır: fikrinizde ısrarlısınız! Fakat ben de ısrarlıyım, ailemin adını ve geçmişini, gazete sütunlarında teşhir etti-remem!

Dediğini yaptı. Aradan bir hafta ya geçmiş, ya geçmemişti, yağmurlu bir gün, Teleksten İstanbul 3 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi’nin Çayan ve oniki arkadaşının idamını istediğini alıyoruz, içteki telefonda Müessese Müdürü, gazete sahibinin ‘kesin

talimatını' duyuyoruz: 'İzmir Çevresindeki Sanayi Sermayesinin Kökeni ve İlişkileri' başlıklı araştırmamız, yayınlanmayacak? Başta Korkut Holding, bazı büyük sanayi kuruluşları, bu yazılar çıkarsa, gazeteye verdikleri ilânları keseceklerini bildirmişler.

Müessese Müdürü, öksürerek: – ... büyük bir rakam tutuyor, dedi. Gazetenin hayatıyla oynayamayız!

Ankara'ya göçeli, İzmir'deki günlerim, ışıkları gittikçe uzaklaşan, uzaklaştıkça sislenen, bir gece katarı. Her geçen yıl, o hayatın insanlarından, o insanların anılarından, birşeyler alıp götürüyor. Kimisini görsem, tanıyamam. Tanıyabildiklerimin, adlarını çıkaramıyorum. Leman Korkut'u büsbütün unutmuş sayılmam: arasıra, albümleri karıştırırken, eski yazlardan resimler gözüme geliyor, hele birisi, 1971 Temmuz'unda Çeşme'de çekmişim, karım motelin plajında kumlara uzanmış, ardında güneşten çıldıran bir deniz, denizde siyah ve düşünceli 'Le Cormoran'. Teknenin resme girişi düpedüz rastlantı ama, onu her görüşümde Leman Korkut'u hatırlamamam olası mı?

Elektrik kısıntılarının yaygınlaştığı günlerdi, çalıştığım büro zemin katında, sabah saatlerinde bile bunaltıcı bir karanlığa gömülüyoruz, camların ötesinde pis bir kar tozuyor, toprak kaskatı donmuş, ağaçlar çıplak. Telefon çaldı, baktım: beni arıyorlar, yanlış olmalı: ne Kormeş Limited Şirketi'ni bilirim, ne de Halkla İlişkiler Müdürü'nü! Fakat, bu tür iş görenlerin yapmacık saygı ve içtenliğiyle, telin ucundaki ses, sahiden benimle görüşmek istiyor: önemli bir 'mesaj' iletecekmış!

-Nedir? diyorum.

Cevabı, müthiş: -...efendim, bildiğiniz gibi, holdingimizin kurucusu Leman Korkut'u kaybetmiş bulunuyoruz, terekesinde adınız yazılı...

-Ne? demişim, Leman Hanım öldü mü?

-...maalesef, evet! Duymuş olduğunuzu sanıyordum, özür dileirim: feci bir trafik kazası, otomobiliyle yardan uçmuş, kırk metrelik uçurum, aşağısı bütün kayalık, o dakika ruhunu teslim ediyor! Gazetelerde ilânlarımız çıkmıştı, dikkatinizden kaçmış, ayrıca Korkut Meşrubat ve Biracılık Limited olarak da...

Birden, o yaz gecesi: Çeşme'deki moteldeyim, ayışığının gümüş mavisi yaldızladığı 'Le Cormoran'ın kış güvertesinden, bardağa atılan buzların tınlamasını duyuyor, çakılan çakmağın kaçıcı ay-

dınlığında Leman Korkut'un vahim güzelliğini ilk defa görüyorum. Böyle bir kadın, kullandığı otomobille yardan uçar mı? Bunu hiçbir zaman öğrenemeyeceğim.

—...holdingten size ulaştırılması talimatıyla göndermişler, alırdır mısınız, bizzat mı takdim edeyim?

Ne söylüyor bu çocuk? Leman Korkut'un evrakı arasında bir dosya bulunmuş, bana iletilmesi yazılı olan, onu vermek istiyorlarmış, arayışları da bu yüzden. Derhal sokağa fırladım, jilet grisi bir ayaz çıkmıştı, buz tozu halinde serpilten karı gözlerime dolduruyor, ilk taksiye atladım. Kormiş Limited'in 'modern' binası Meşrutiyet Caddesi'nde, nasıl gittim, o geveze oğlanın elinden dosyayı nasıl aldım, hiç bilmiyorum. Aklım başıma gelince, kül esmeri bir gök, bulgur gibi ufalanan ahlaksız bir kar altında, koltuğumda dosyayla yürüyordum: anlamsız ve amaçsız!

Yeşil plastik bir dosya bu, Paris'ten alınmış Quartier Latin'in ünlü kırtasiyecisi Joseph Gibert'den, alt kenarında firmanın damgası: *Papeterie Joseph Gibert / 30, Boulevard St-Michel, Paris, 6*. İçinde, iki yüz sayfa daktilo edilmiş metin, Fransızca. İlk sayfaya keçe kalemle bana verileceği Türkçe not düşülmüş, notun yanbaşıda başlık: *"Le rendez-vous avec un mort / Bir ölüyle randevu."* Sayfaların arasında bir zarf buldum, zarftan aynı yeşil keçe kalemle yazılmış kısa bir mektup çıktı:

"Müdür Bey / Bir akşam üstü, beni 'şahsen' merak ettiğinizi, yakından tanımak, 'daha iyi' anlamak istediğinizi söylemişsiniz. Sözlerinizi unutmadım. Elinizdeki dosya bunun kanıtıdır. Okuyunca sandığınız kadın olmadığımı göreceksiniz ama, aldırmayın: hayatımızı hep yanlışlar üzerine kurmuyor muyuz. / Leman."

O gece sabahın ilk saatlerine kadar, 'Bir ölüyle randevu'yu okudum. Hırçın kar, dışarda karanlığı pul pul dağıtıyordu.

2/ bir ölüyle randevu

Bir ben varım, bir de benden içeri..."

Yunus Emre

Bana en çok dokunan, ne olmuştur? Herhalde, intiharının biçimi. Havagazını usulca açıp, sessiz sedasız ölümü bekleyecek adam mı o? Asla olmadı. Onun gibi biri, canına kıymayı kafasına koyarsa, kalkıp umutsuz şair ölümlerine heves etmez. Burası belli. Canına kıyar mı, hoş, ondan da kuşkuluyum ya, neyse...

Telgrafı alınca, inanamadım. Kısa, uğursuz bir yarıgece telgrafı. Adını ilk defa duyduğum birisi çekivermiş: "Ekrem intihar etti, başınız sağolsun. -Nuri." İnanılacak şey mi? İşin garibi, balkonda yalnız başıma, gece onu düşünmüştüm. İzmir, ıslak ışıkları bütün sarkmış, uğultulu bulutların ağırlığı altında eziliyordu. Ortalıkta, sırsıklam sonbahar kokusu. Önce hiçbir şey hissetmedim desem yeri. Belki, için için utandığım, o gizli rahatlama: öyle ya, umutsuzluğun doruğuna ulaşmıştık, ne o bana eziyet edebilirdi, ne ben ona. Alışkın olduğumdan, yokluğunun birden sonsuzlaşması koymuyordu pek. Ekrem üç yıldır Paris'te zorunlu bir sürgün hayatı geçiriyordu, varlığı benim için soyutlaşmıştı zaten.

Öyleyse neden yıkıldım? Yokluğunu, içine sık sık yuvarlandığım, dipsiz ve ürkütücü bir uçurum gibi yaşamaya alıştıysam, ölümünü duyar duymaz serseme dönüşüm niye? Yoksa beni, onu kaybedişinden çok, kaybediş biçimim mi yıkıyor? Hacı Hanım derdi ki. "Âlemin padişahı ölümdür, esrarlı ve heybetli bir padişah ki hikmetinden sual olmaz"; ya intihar, çözümü olmayan bir bilmece! Hele kendini öldüren, akli fikri para kazanmak olan bir adamca, bilmecelikten çıkıp muamma halini alıyor. Bildiğim kadarıyla, Ekrem'in lüks ve gösterişli hayatını son dakikasına kadar sürdürmesi için binbir sebep sayılabilirdi de, yarıda kesmesi için tek bir sebep bulunamazdı. O halde, neden?

Telgrafı çeken adamdan üç gün sonra aldığım mektup, sorunun cevabını getirmedi. Yer yer okunaksız, noktası virgülü rastge-

le dağıtılmış, akıl almaz yanlışlarla dolu garip bir mektup. Fransızca başlıyor: "*Malgré mes vings années parisiennes, mon français est resté ce qu'il a toujours été: execrable. Je sais que vous connaissez le turc à merveille, alors...*" deyip, taraz taraz bir Türkçeyle (buna da çok Osmanlıca mı demek lâzım) sürüp gidiyordu:

"...câlib-i dikkattir, o akşam evine dönmeden bendenizi iki tek atmaya dâvet etmişti, (*Place Blanche*) icâbet ettim. Müstesna bir akşamdı: göz kamaştıran bir mavilik etrafı sarmış, (*éblouissant*.) Bu, hakiki bir elektrik mavisi olup, farz-ı muhal, bulvarda kaynayan orospuların sivri tırnak uçlarından fışkırarak, cam, çerçeve, neon lâmbası, otomobil, afiş, ne bulursa bulaşıyor. İşte bu mavi hengâme ortasında, (*dans ce bordel bleu*) Ekrem'in ağzı adeta mühürlü, bıçaklar açmıyor. Onun handiyse elle tutulabilir kesafet-teki bir sükûtu, filhakika, bendenizi o akşam ziyadesiyle tedirgin etmiş; üzerimde, adeta vücuduna ilave edilmiş hilkat garibesi bir uzuv, yahut da gözle farkedilir bir süratle büyüyen habis bir ur intibasını bırakmıştır, demek o derece mustarip olmuşum, belki de müteellim. Mamafih, kadehimi dikip, bir sohbet vesilesi yaratmaya çalışmaktan kendimi alamıyordum:

– ...sıkma canını birader, dünyanın ucu uzun!

Yahut: – ...ah Paris ah, yaktın bizi!

Cevap yok. Sadece başını çevirip sabit nazarlarla bakıyor, hâdi canım nazar demek mümkün mü, neredeyse maddeye kalbolmuş kesif bir sükût şuaı, mukavemet edebilmek de gayr-ı kaabil. Bir taraftan, hayatının devamı tamâmiyle buna tâbiymiş gibi, azami dikkat sarfıyla, Amerikan bilardosu oynamaktadır: rengârenk ışıklar yanıp sönüyor, ışıklı tabelâda birbirini takip eden rakamlar: 25.000, 50.000, 75.000!

Bir ara, ansızın: – ...bu şehir, dediğini duyar gibi oldum, bu şehir beni tekrar kalp sahibi etti Paşa, bilir misin, benimkini çoktan kaybetmiştim.

Düşünceli düşünceli bir yudum içti, ilâve etti:

– ...kimbilir, belki de kalpsizin biriydim.

Bendenizi hayretlere garkeden, –oh, tevahhüşle hatırlıyorum–, bunları söylerken sesinde hissettiğim tarifi imkânsız o istikbâle idi, şefkat desem daha mı münasip düşecektir, takdirinize kalmış. Ya geceyarısına doğru, –ayrılmamızdan az evvel–, istikbâle

müteallik tasavvurlarını, bendenize tevdi etmesine ne buyrulur? O tasavvurlar ki esası, Paris'te, 'kendisine tekrar bir kalp hediye eden bu şehirde,' mümkün mertebe çok kalmayı derpiş etmekte idi.

Peki ya intiharı diyeceksiniz? Manası mefhumu olmayan bir hareket, bir cinnet-i muvakkate, (*un acte idiot, pur et simple.*) Yap-
tığını hayata karşı bir nevi hakaret telâkki ediyorum, adeta bir cür-
rüm, öyle bir cürüm ki, şahsen methaldarım, beni cürmüne ortak
ettiği için de Ekrem'i ömr-ü billah affetmeyeceğim..."

Bu mektuptan açık seçik çıkarabildiğim tek şey nedir? Fran-
sız Adlî Polisi, kılı kırk yaran bir soruşturmadan sonra, ölünün
'defnine, ruhsat vermiş.' Ekrem, Nuri Bey'in himmet ve gayretiyle,
("Her ne kadar adım Nuri Uçarı'ysa da, 'Paşa Nuri' derseniz,
eşdost daha çabuk tanır.") Paris'teki müslüman mezarlığında top-
rağa veriliyor. Kocama hiç yakıştıramadığım, hazin bir akibet.

"...takdir-i îlâhî! Defin günü gök yarılmış, bardaktan boşanı-
casına yağmur yağıyordu. Bendeniz sudan, âb-ı hayat olsa, nefret
ederim, üst üste bastıran saġnakların altında kalıp, perişan oldum
efendim. Cemaat yok, tek başınayım, kalbim paramparça, olanca
takatımla dişlerimi sıkmasam, içimdeki teessür bütün şiddetiyle
boşanacak. Nitekim boşandı: Hoca Efendi 'talkın' verirken, kendi-
me daha fazla hakim olamayıp, başladım böğürmeye... Malûm-ı
âliniz, ağlayan bir erkek, esasen tahammülfersa bir manzara arz
eder, hele benim gibi bir de yaşı ilerlemiş olursa..."

Mektubun sonuna, 'hâmiş' diye birkaç satır eklemişti:

"...polis, vak'ayı müteakip, odasında yaptığı araştırmada bula
bula, zavallı bir kâğıt parçası bulabilmiş. Bendeniz görmeye mu-
vaffak oldum: hayır, mektup değildi, alelâde bir defter kâğıdı üze-
rine, 'rahmetli,' nereden esmişse, Yunus Emre'nin dört mısraını
çiziktirmiş, hem de onüçüncü asır Türkçesiyle: '*İlüm ilüm bilmek-
tür / ilüm kendü'yü bilmektür / sen kendü'yü bilmezsin / ya nice
okumaktur? /*'. El'an düşünmeme rağmen, itiraf edeyim ki, bu
mısraları yazmasının künhüne varabilmiş değilim."

Her şey uzağımda, üstelik çok hüznün verici bir ortamda olup
bittiğine göre, Paris'e gitmeye neden karar verdim? Yapılacak bir
şey kalmamıştı ki? Hem bu yolculuk, önceden alınmış bütün ka-
rarlarıma ters düşüyordu. Fakat, sağa sola çarçabuk edilmiş tele-

fonlardan, çarpılan otomobil kapılarından, gözlerime çizilmesiyle silinmesi bir olan insan suratlarından sonra bir de ne göreyim; Yeşilköy'den Orly'ye uçmakta olan bir Caravelle'in geniş koltuğunda, yorgun ve bitkin, oturmuyor muyum?

Beni önceki tutumumla açıkça çelişkiye düşüren, seçilmesi güç, saptanması zor sebeplerin üzerinde ancak sonraları, hem de çok sonraları durabildim. Açık, sınırları belirgin düşünceler olmaktan çok, içten içe gelişen, belli belirsiz anı kırıntıları, uzak çağrışımlardı bunlar. Besbelli bilinç, ansızın karşı karşıya kaldığı çetrefil durumun dar ve karanlık labirentine sığamamış, dışında ve çaresiz kalmıştı. Bana, kimbilir hangi bilinmez gücün biçimlendirdiği içgüdülerim yön veriyordu: bazan, ateşten pişmanlık okları halinde yüreğimi delik deşik ederek, bazan da, eskiden yaşanmış bir mutluluğun, şu ya da bu anına ilişkin bir görüntüyü birdenbire netliğe kavuşturarak!

(Üzerinden yıllar geçmiş olsa da, unutabilir miyim? İzmir'de geçirdiğim ilk yazdı, yaprağın kımıldamadığı bir öğle sonu. Dışarda, ağustosböcekleri kıyameti koparıyor. Zaman zaman, insanın teninden fışkıran ter, sabahtan beri içine işleyip, en derindeki hücrelerine sinmiş boğucu sıcakın, tuzlu güneş damlacıkları halinde, sanki dışarıya vuruşu, tül perdelerden odamıza, yaldızlı yeşil bir aydınlık dağılıyor. Alışmadığım bir aydınlık.

Çırılçıplak yatağa uzanmışım, her yanımlı tatlı bir tembellik sarmış, yarı uykudayım, yarı uyanık. Ekrem'in banyoda şakır şakır yıkandığını işitiyorum. Keyfi iyice yerinde, ılık çalıyor. Az sonra, o da çıplak, yatağa sokulup beni ensemden tam da kısa kesilmiş saçlarımın yerini ayva tüyüne bıraktığı yerden, öpecektir. Öpmek mi, yoksa hafifçe ısırarak mı? Dişlerinin batıcı sertliğini dudaklarının ıslak temasını hissetmem, beni arzudan delirtebilir.

Kendi kendime diyorum ki: – Bu benim kocam!

Sımsıkı boynuna sarılmak, iyiden iyiye sevişmek niyetiyle dönüyorum. Yanılmışım: hep öyle burnu yukarda, gizli bir alaycılıkla gülümseyerek, uzaklaşmış bile. O tarihte Karşıyaka'da oturuyoruz, çepçevre siyah çam ağaçlarıyla kuşatılmış, Çamlık'taki evimizde: ben, nasılsa buralara düşmüş Paris'li kız, o, gözünü hırs bürümüş genç işadama. Annesi Hacı Hanım henüz sağ. Hayat, önümüzde, nereye açılacağı anlaşılmaz kocaman bir kapı.)

İclâl, haritada olmayan bu Paris yolculuğunu, içine kesinlikle sindiremeyecekti. Nasıl sindirir? Onun gibi tutkusal bir kadın! Derhal karşı çıktı. Telefonda konuşurken, hattın öbür ucunda, şehvet mi öfke mi belirsiz bir duyguya kapılmış, yaprak gibi titrediğini basbayağı görüyordum. Ne pahasına olursa olsun bana engel olmak istiyor, yolculuğumun 'netâmeli bir macera'dan başka bir şey olmadığını iddia ediyordu.

– ...bana baksana sen, bu seyahatten elinde ne kalacak sanıyorsun? İşte söylüyorum: beyhude zahmet, masraflı yürek üzüntüsü, hepsi bu kadar. Hem Ekrem'in sana senelerce ettiği eziyeti, çektirdiği cefayı ne çabuk unuttun?

Cefa demek acaba doğru mu? Türkçem beni yanıltmıyorsa, bu kelime aklıma çeşitli acıları, hesaplı kötülükleri, gereksiz yürek çarpıntılarını, bilerek umursamazlığı getiriyor. Ekrem'le aramızda bunlar hiç olmadı. Sadece, artık 'tarihi' dememiz gerektiğine git-tikçe daha çok inandığım bir andan başlayarak kocam benden uzaklaştı. Öyle birdenbire değil, hayır, ağır ağır, uzaklığını bile ustaca gizleyerek. Çünkü kopukluk, evlilik sürecimizde, somut bir olay halinde ortaya çıkmıyordu. Deyim uygunsa kocam benden, her günkü hayatımızdaki hiçbir şeyi yerinden oynatmadan, hep öyle özenli, bana karşı dikkatli kalarak, başka (duygusal mı?) bir düzeyde uzaklaşıyordu. Sanki soğuk, ilgisiz, burnu Kaf Dağı'nda bir Ekrem'i, bir anlamda gölgesini bana bırakıp, o düzeyde gelişen değişik bir hayatın büyüüne kapılmıştı: iş hayatının!

Anlaşılan, ağırlığını çevirdiği iş fırlıdaklarına kaydırabilmesi, karısından kopmasına bağlıymış. Yazıhanesine ne zaman uğrasam, hep o eli kehribar tesbihli, mor bıyıklarından ter damlayan, içi dışı yağ, taşra tüccarları. Ya da bitmez tükenmez iş toplantıları: tavanı yüksek, ince nakışlı salona, kravat iğneleri altın, burunları eğri, dillerinden Selânik şivesini hâlâ atamamış, birtakım 'beyler' doludur; fazla tıraştan mavileşmiş ablak yanaklarıyla vantilâ-törlerin vınıltılı rüzgârını arayıp, yüzlerce kahve çay ve cıgara tüketerek, tütün ve pamuk fiyatlarını tartışıyorlardı. Önceleri, doğrusunu söylemeliyim, onların arasında Ekrem büyüklüğüne heves etmiş bir 'zengin çocuğu,' üçüncü sınıf bir işadamı, sıradan bir tüccardı. Böyle kalmadı ama, bir başarı, bir başarı daha, bir başarı daha derken, firması önem kazandı. Bu önem, Ekrem'in davranışları-

na, soğuk bir kibir, aşırı bir güven olarak yansiyordu. Tedirgindim bundan, savaşın darmadağın ettiği bir aileden geldiğim için, kendimi lükse hiç hazırlamamıştım: hayatta kalmak için zorunlu olmayan her şey bana gülünç ve saçma gelirdi. Oysa Ekrem'in, Haco Hanım'ın hatırı sayılır servetine rağmen, paraya ve kudrete susamış bir yanı varmış.

Sıcaktan şehrin çatır çatır çatladığı, kurak yazları hatırlıyorum. Yıldız çakmtılarıyla, baştan çıkarıcı çiçek kokularıyla yüklü geceleri. Hani, karşımda gerçek mi, düş mü belirsiz bir deniz, kafamda zehirli olasılıklar, balkonda geceyarılarına kadar tek başıma oturup, ufak ufak rakıya başlamış olduğum geceler. Haco Hanım ölmüş, Bostanlı'daki apartmanımıza taşınmışız. Ekrem milletvekili seçilmiş, çokluk Ankara'da. İzmir'deyse eğer, her gece saat dokuza doğru bir telefon: beklenmedik bir iş yemeği, ya da partide çok önemli bir toplantı, gecikebilirmiş, onu bağışlamalı, keyfime bakmalıymışım. Hiç yakınmıyordum. Tartışmaya değmezdi ki! Sadece, alkolün etkisinden mi ne, ünlü işadamı kocamla insanın sırtını üşüten bir ahtapot arasında, irkiltici benzerlikler buluyordum. Ayrılıkları ne kadar büyük görünürse görünsün, ikisi de aynı obur ve hayvansal güdüyle hain tuzaklar kurup, belânın farkına varmadan yaklaşanları çarçabuk kaparak, parçalayıp, emip, yutup bir güzel sindirmiyorlar mıydı?

Oysa işe başlarken, Ekrem'in, herkesinki gibi basit ve namuslu bir ilkeden yola çıktığına eminim. İsterse öz annesi olsun, başkasının desteğini gereksinmeden, yalnızca öz olanaklarıyla, saygıya değer, yâni varıl ve rahat bir hayata kavuşmak! Nasıl oldu da paranın insanlık dışı çarkına kapılıp, o da tıkr tıkr işleyen, verimli fakat duygusuz bir çarka dönüştü? Açıklayabilen beri gelsin.

(Nisan ortalarında bir akşam. Şimşekler birbirinin içinden ürüyor. Hoyrat gökgürültüleri. Başlayıp, bıçakla kesilmiş gibi duran, kararsız yağmur. Arada bir, çekirdekli dolu. Yatak odamızda yalnızım. Kapı açıldı. Fena halde 'resmi' bir Ekrem içeriye giriyor, elinde incecik bir altın zincir, ucunda sallanan küçük bir anahtar. Bir otomobil anahtarı bu, ilk arabamızın: 'şahane' bir Chevrolet ki, yağmurun ve bunalımların hüküm sürdüğü o akşam saatinde, şimşekler çevik dilleriyle yaladıkça, bahçe kapısının orada, asit yeşili bir masal yarattığı gibi görünüp kayboluyor.

Anahtar avcumda, sevinç ve heyecandan kilitlenmiş, tek kelime söylemeden kalakalmışım. Tül perdelerin ardından, arabaya bakıyorum: besbelli, iç yaşantımızın dışında, etkileyici bir gerçeğin simgesi bu araba. Dahası, kocamla arasında doğasal diyebileceğim, karmaşık, gözle seçilmez bazı zorunlu bağlar olduğunu şaşkınlıkla seziyorum. Tadsız, rahatımı kaçıran bir izlenim, allak bulak ediyor içimi: sanki kocam bana arabamızı göstermiyor da, öz parasıyla edindiği, gücünün ilk simgesi olan otomobiline karısını gösteriyor.)

Yalnızlık ('Paşa' Nuri, buna 'inziva' demez miydi?), görünmez ama öldürücü bir hastalık, yüreğimi kemiriyor. Kendini beğenmişlerin abartılmış gururunu zırh gibi kuşanmış olmasam, korkunç baskısına direnemeyip hiç kuşkusuz ezilecek, yamyassı olacaktım. Ne var ki bu direniş içten içe yıkılışımı yabancı gözlerden saklasa da, kendi gözümden saklayamıyordu ki! Haco Hanım'ı acı acı arıyordum. Tek dostum İzmir'di artık, mutsuzluğumun saklı tanığı İzmir: çevremde hep öyle narin, ince ve sessiz. Öğle sonlarının hamarat rüzgârı İmbat'ta titreşen nazlı palmyeleri, denize yalancıktan çizilmiş benzer kayıkları, Konak'la Karşıyaka arasında gidip gelen beyaz Körfez vapurları ve inanılmayacak kadar تنها 'taşralı' limanıyla...

Yazları, limana olduğu kadar şehre de iri düşen, gösterişli yolcu vapurları gelirdi: sıcağın denizden kaldırdığı buğu var ya, işte onun sim oyalı örtüsünü aralayıp sütbeyaz beliren, yağmur mu, tuz mu, rüzgâr mı, yoksa yolcu mu yüklü, alışamadığımız vapurlar! Yolcuları turistlerdi, ya Amerikalı, ya Alman: kimisi hiçbir şeyi önemsemez, kimisi her şeyi önemser: hayatlarından ve hayatlarını, ne yapacaklarını bilememiş ihtiyarlar, çoğu da kadın. Ayaklarında Bermuda, boyunlarında fotoğraf makineleri, onları görüyordum: şehrin dar sokaklarında şaşkın bir kaz sürüsü gibi dolaşüyor, sanki artık hiç düzelmeyesiye bozulmuş eski bir uyumu, ölümlerini olsun kurtaracak önemli bir dengeyi arıyorlardı. Böyle karşıma çıkmaları nedense bunaltırdı beni, eve canımı dar atar, balkonda, o dehşet verici inadıyla aynı kalmış görünüp de, saatine, mevsimine, hatta keyfime göre değişen, manzaranın karşısına kurulurdum. Benim saltanatım da bu.

Elinde tepsi, tepsinin üzerinde geleneksel düzenle sıralanmış

rakı, su sürahisi, kadehler, buz, bir iki çerez; hizmetçi sanki bir hayal, çıkıp gelirdi. İlk kadehi, yakın, can alıcı bir tehdit karşısında, doğal bir savunma güdüsüymüş gibi, çoğu kez, farkına bile varamadan içmiş olurum. Kendiliğinden. Sonra doğal olarak, yavaş yavaş, alkolün bulanık ve bulutlu evreni. Öylesine hafif, öylesine her hareketin ağırlaşp yavaşladığı bir yerçekimsizliği ortamı ki bu, orada ikinci bir Jeanne'a rastlıyorum: yalnızlığımı! Kaçınılmaz kısırdöngü; yalnızlıktan kurtulmayı deniyor, başka bir yalnızlığın göbeğine düşüyorum. Şu farkla ki, kafa dumanlanınca, düşünce ve davranışları sınırlayan engeller kalkıyor, bu da yalnızların en büyük ayrıcalığını kazandırıyor insana: hayal kurmak!

(Bütün pazar, Café Dupont'dan dışarı adımımı atmadım. Quartier Latin'deki Dupont'dan. Çıktım mı, kayboldum say, koca şehirde kimim kimsem yok! Camların ardında, Paris, tüyleri çamurlu, pis, koca bir köpek: Soluk soluğa. Yağmur çiseliyor. Sağa sola sırtıyorum, hayatın tadını çıkaran genç kız havalarındaım ama, korkuyorum çok: geceki beşyüz franktan, kala kala, kırk frangını kalmış. Sabahleyin, tereyağlı ekmekle sütlü kahve, akşama kadar hepsi bu. Birisi çıkıp, bir yemek ısmarlarsa, ne mutlu. Christiane böyle diyor. Christiane, *existensialiste*'im diye önüne gelenle yatan, kıllı bir kız, bretonne. Son Gauloise cıgaramızı yarı yarıya paylaşp, dua eder gibi içiyoruz. Dumanı nasıl içime çekmişsem, beynime çıkmış, kafatasımın içine büküm büküm dolduğunu duyumsuyorum. Yalancı keyfim, sıkıntılı bir uyuklamaya yozlaşıyor.

Tek tek önemli bir anlamı olmayan, bir arada ele alındılar mı, adamın canına okuyan, hayaller: diri, sevinçli bir aydınlığı kuşanmış, ince bir kadın, sarışın bir kız çocuğunu öpmeye eğiliyor. Sözde genç kadın annemmiş, küçük kız çocuğu da ben. Bilene bilene incelmış, keskin mutfak bıçağı, Alsace sosisinden dilimler kesiyor: yuvarlak yuvarlak. Yangın kızılı bir loşlukta, çardaklı bir karyola, karyolada çok yaşlı bir kadın, çok da sofı. Suratlarından kaygı akan bir sürü insan, köhne bir radyonun çevresini sarmış, 'haberleri' dinliyor: gözü yaşlı, çingene esmeri, şişko bir kadın. Durmadan esneyen, sinirli, dazlak ihtiyar. Gülünç hıçkırıklarını tutamadığı için, eksiklenen bir sarhoş. Ama ne sarhoş! Saint-Jacques Sokağı'nda, eskilikten her tarafı dökülen bir apartman, çatı katındaki odamın tek penceresinde, yağmurun ürkek tıptırtısı.

Christiane bir ara dirseğiyle dürttü, biraz toparlandım. Onu neden dinlemiyormuşum? Kulağıma eğilmiş, saçmalıyordu:

– ...Miss Higgins evine çağırmadı mı? Gitsene kızım, sendeki inat katır inadı, ben olsam uçarım.

Daha sonraki söyledikleri tenime kor parçaları gibi düşüyor, öyle yakıcı: – ...yolsuz kadın mı, o kadar incisini aramayacaksın! Ne demek istediğim kafana giriyor mu?

Haklı, incisini arıyorum. Ne yapıp yapıp, oysa başımın çaresine bakmalı, kendime bir geçim yolu bulmalıyım, zira o çekilmez, o değme kadını kızı unufak eden 1947 sonbaharında, Paris'te yalnızım ve yirmi yaşındayım.

Ya da durum, çok daha açık seçik: Miss Higgins, elimden çekip yanıbaşma oturtuyor. İlk bakışta kadın mı erkek mi olduğu anlaşılamayan, kaşsız kirpiksiz, yamyassı bir yaratık. Yaşı da belirsiz. Kınalı solgunluğu, miğdemi bulandırıyor. Gözlerimden hiç ayırmadığı, soğuk gri gözleri de. Tiksiniyorum ondan: iri beygir dişleri çakılı ahlâksız ağzından, diken diken saçlarından, daima kirli, daima siyah tayyörünün omuzlarındaki kepek bulutlarından. Her şeyinden. Yayvan İngiliz şivesiyle, hele açık saçık bir Fransızca konuşuyor ki, öğürebilirim.

İngiliz midir Amerikalı mı kimse bilmese de, şairlik tasladığını, sevicisi olduğunu herkes bilir. Parasızlıktan, doğru dürüst baktıramıyorum diye kısa kestirdiğim sarı saçlarıma, erkek sesini andıran kalm sesime bayılıyor. Onu büyülüymüşüm. Yanyana olduk mu, sözde belli etmeden, kemikli erkek ellerini göğüslerime uzatır, soğuk gri gözlerinde örümcek kızılı bir parıltı belirir. *Duffel-coat*'ımın ceplerinde, sık sık, farketirmeden koyduğu bin franklıkları buluyorum. Beni büsbütün çileden çıkarıyor. Rahatça boğabilirim bu karıyı.

Hele eline fırsat geçince sorguya çekmesi yok mu, ölüm:

– Jeanne, annen sana benzer miydi?

– Bilmem Miss Higgins, şöyle bakarsan, belki! Babaannem daha yahudi görünüşlü olduğunu söylerdi.

– Yaaa! Adı neydi, peki?

– Magda, Miss Higgins.

– Magda mı? Hiç fena sayılmaz, alman adı sanırım.

– Annemler esas Mulhouse'luymuş, ailesigil geçen savaşın er-

tesinde, St-Quen'a yerleşmiş. Kendi halinde insanlar, hani nasıl denir, küçük ticaret erbabı. Babaannem hiç sevmezdi, bununla yetinse ya, hayır, benim de hiç sevmememi istiyor. Mutlaka. Sevmişim sevmemişim neye yarar? Zavallıların kimisi Auswitz'de öldü, kimisi Dachau'da.

-Annen de mi?

-...annem de, Miss Higgins.

-Ya baban?

-...o da, Miss Higgins.

-Bak bunu anlayamadım, yahudi olmadığını söylemiştin Jeanne, Almanlar niye sürsünler onu?

-...komünistti, Miss Higgins. İspanya savaşına katılmıştı. Döndüğü geceyi hiç unutmam. Çocuk ruhlu bir dev, o kadar neşeli.

-Peki, gözlerinin güzelliğini kimden almışsın, annenden mi?

-...annemden, Miss Higgins.

-Ya bu ses Jeanne, o nerden geliyor? Babandan mı?

-...hayır, Miss Higgins, bir ameliyat kusurundan. Çok küçükken, bir şey yutmuşum, kalemtraş mı ne, boğazıma takılıp kalmış, acele ameliyata koşturuyorlar, doktor boğazı kurcalarken ses tellerini bozuyor. O gün bu gün sesim kalındır. Büyüdükçe erkek sesine benzedi, bir utanıyorum ki...)

Telefonda İclâl, yolculuğuma engel olayım diye çırpınırken, çok inandırıcı sandığı o kanıta başvurmuştu: hani daha önce benim ele alıp tartıştığım. Bir anda alıverdiğim gitmek kararı, yıllardır tekrarlayıp durduğum kesinlemeyle çatışmıyor muydu? ("Paris mi, yo, hayır, o fasıl çoktan kapandı.") Şöyle bakınca, haklıydı da zavallı: akşam sabah Paris'i kâbus gibi hatırladığını söyleyen; Ekrem'in bütün çağrılarını, 'İşleri bırakamam,' ya da 'çok yorgunum' diye gülünç bahanelerle reddeden kim? Ben değil miyim? İçimde bir yerimde, Paris'teki ilk gençlik yıllarımdan, giderilmesi zor bir tiksinti, yırtıcı bir korku taşıyor muyum? Yirmi yıl sonra, bu ağır, bu yıldırıcı koşullar altında, o şehirle boy ölçüşmeyi nasıl göze alabilirim?

-...ya o zaman yalan konuşuyordun ya şimdi konuşuyorsun. Kimse bu kadar zıt iki şeyi, aynı samimiyetle yapabilemez, ikisinden birinde muhakkak samimiyetten uzaktır, mahiyeti meçhul ar-

zuların esiri.

Daha sert, daha keskin koyduğu da oluyordu sorunu: -...dinle ruhum, Paris ve Ekrem, hayatın boyunca sana en çok elem veren iki şey; şu halde sen oraya, onların yanına, bu elemeleri tazelemeye gitmiş olmuyor musun? Ha?

İclâl, hastalık derecesinde kıskanç, beni alıkoymak isteyişi, tutkusal. Tanıdım tanıyalı, yıldızlı saksılarında renk renk açmış çiçekleri, çağla yeşili divanına uzanmış, insanlardan uzak yaşıyor. Hayatında ben varım, bir de çiçekler:

-...küçük saksıdaki karanfilleri bildin mi, ben onları beyaz sanıyordum, meğerse mor benekli pembe karanfillermiş, nasıl da yanıldım.

Ya da: -...dün gece sıçrayarak uyandım, yüreğim pır pır ediyor, neden, çiçekleri sulamayı unutmamış mıyım? Bundan ne kadar mustarip oluyorum bilemezsin ruhum, fakir bir çocuğu kasden aç bırakmış gibi. Allah muhafaza!

Ona, artık iyileşemez uysal bir deli gözüyle bakan, ikiyüzlü kocası sayılmazsa; İclâl'in, dünyayla bağlantısı benim; gidişim, bu yüzden hayatında ani bir kopukluk, yalnızlığın sürekli bir 'tecrit'e dönüşmesi anlamını kazanıyor. Telâşlanması da, hareketimi engellemeye çalışması da, bundan.

Yalnız, kestiremediği şeydi ki, bilinmez, hangi mehtap gecesi, ben ne dersem demiş olayım, (" -...yo, yo, lütfen Paris lafı açılmasın yine, usandım bıktım!"). Benle ben, bir bakıma Leman'la Jeanne arasında ciddi bir mesafe kalmış olduğunu hissediyorum: her şeyi mantığa dayandırıp soğukkanlılıkla değerlendirebilenle, hayatı dolaylı anlamlar aşağı yukarılar ortasında gelişen arasında. O zaman bu mesafe gözümü çok korkutmuştu, kendimi bir kopyası ötekisine doğru dürüst çakışmayan simetrisi bozuk iki kişilik olarak görüyordum: birini akıl güdüyordu bunların, öbürünü tutkular, tutkuların getirdiği beklenmedik tavır değişiklikleri, şaşırtıcı hevesler vs. Daha da kötüsü ne, bu iki kişiliğin dalga uzunlukları birbirini tutmuyor.

Durumun bilincine iyice varabilmem, kuşkularımın doğruluk derecesini doğru dürüst saptayabilmem, tekrar Paris'e dönüp orada ne yaşayacaksam yaşamama bağlıydı. Yoksa, İzmir'deki mutlu durgunluk, rahat tekdüzelik ortasında, varlığımı irademini biçim-

lendirdiğini, yönlendirdiğini sanıp duracaktım. Nasıl şaşmaz bir kesinlikle. Hareketimin mantığını bile, İclâl'e, zarzor bulabildiğim bir paradoksla benimsetmeye kalkışmadım mı:

– ...hayır İclâl, Leman gitmiyor, giden Jeanne, onu zaten tanımıyorsun, iyisi mi anlamaya çalışma! Neden böyle yaptığımı, ilerde belki sana, ayrıntılı bir mektupla anlatırım. Fırsat düşerse...

Söz verdiğim bu mektubu, kafamda iki üç kere enine boyuna tasarladığım doğru, asla yazamadım. Türkçe yazmak, benim için hâlâ, yolunu izini iyice bilmediğim, bir ormana dalmak demektir. Kaldı ki, Fransızca derleyip toparlamakta bile onca zorlandığım açıklamalar, duygusal soyutlamaları betimlemekten çok, somut olayları anlamaya elverişli Türkçede, büsbütün içinden çıkılmaz görünecekti.

Uçak kalkar kalkmaz, üstüme bir yorgunluk çökmüştü. Kendimi tutmasam, gündüz mündüz, dalıp gideceğim. Uyku, kulağımın hemen ardında, pusuya yatmış. Uçağın camından, kara damarlı iri yangın bulutlarının geçtiğini görüyorum. Yanıbaşımındaki yolcu, içi dışı altın ve vizon kaplı, yusuvarlak bir kadın, Adana'lıymış. Hostes'in taşıdığı yiyecekleri atıştırıyor. Bana, nedense İngilizce, sormadığı kalmadı. Oburluğu sinirime dokunuyor. Sorularına cevap vermek istemiyorum. Nereden yansiyorsa, çiğ bir alüminyum parıltısı, göz kapaklarımı kıyıyor sanki: ince ince. Yeşilköy'den beri, pusuda yatan uykunun, gerçekte neyi deyimlediğini sonunda buldum: korku bu, daha doğrusu, yıllardır bilinç altında unuttuğum, unuttuğumu sandığım eski korkuların, birer ikişer meydana çıkışı: Gestapo korkusu, babaanne korkusu, beş parasız sokakta kalma korkusu, Miss Higgins korkusu, kısaca Paris korkusu!

Gümrük'ten kurtulunca, bir zaman, nereye yöneleceğimi kestiremedim. Olduğum yerde, çakıldım kaldım. Ansızın peydahlanmış bir pus, gökyüzünde yıldız namına ne kalırsa, silip süpürmüştü. Camların ardında, delikanlı bir soğuk, incecik su tozlarını her tarafa dağıtıyordu. Ben ki doğma büyüme Paris'liyim, o anda, gecenin içlerinde biryerlerden uğultusunu işitip henüz göremediğim Paris'le karşılaşmaktan, ürktüğümü itiraf ederim. Bunu saptamış olmak, cesaretimi büsbütün kırdı.

Etrafıma bakındım. Kendimden bile gizliyordum ama, aslın-

da hareketimi tellediğim o garip adamı, Nuri Uçarı'yı arıyorum. Umutsuzum. Hiçbir zaman, hiçbir yerde karşılaşmadığımıza göre, gelmiş bile olsa beni nasıl tanıyacak?

Telgrafı da, âdet yerini bulsun diye çekmedim mi? Fakat umutsuzluğumun tam koyulaşp kedere dönüştüğü sırada, genizden bir ses, Türkçe olarak bana sesleniyor:

–Hoşgeldiniz Yenge!

Evet, ta kendisi: Nuri Uçarı. Kenarları gereğinden fazla geniş bir fötr şapkanın atında, çift çeneli hantal bir surat, kalabalık bıyıklar. Sosi parmaklarının arasında, mercan bir tesbih. Gözlerindeki afacan çocuk pırıltısının, kalın, tıknaz, ağır gövdesiyle çeliştiği, ilk bakışta görülüyor. Onun boynuna sarılabilirdim, sırtımdan sanki büyük bir yük kalkmıştı. Gülümseyerek, Türkçe cevap verdim:

–Hoşbulduk Nuri Bey, nasılsınız? Telgraf çekmiştim ama, doğrusu Orly'ye kadar zahmet edeceğinizi pek ummuyordum.

Bir taraftan da ilk işiteni her zaman irkilten sesimin, onda uyandırdığı etkiyi yüzünden okumaya çalışıyordum: şaşkınlık mı, kuşku mu, merak mı? Hiçbirisi! Babacan, çok da saygılı gülümsemesiyle içimi adamakıllı rahatlatarak bavulumu taksiye götürürken, bir çocuk gibi sıkılan:

–...şey, diyor, Ekrem beni 'Paşa' diye çağırmayı severdi, burada herkes öyle çağırır. Bir mahzur yoksa, siz de yâni...

Biraz düşünüp tımtırlı bir edayla ekledi:

–...sizi istikbale gelmek vazifesi bize terettüp ederdi.

–Beni hiç görmemiştiniz ama?..

–...bu bir hakikât! Lâkin Ekrem'in yaptığı portreden simânıza ziyadesiyle âşinayım efendim. Resim mevzuunda ahkâm kesmek, vakıa bana düşmez. Mamafih, hele sizi gördükten sonra, portrenin cismen olduğu kadar ruhen de çok benzediğine yemin edebilirim.

Kocam, portremini yapmış? İnandır şey mi? İntihar etmeden önce eline geçirdiği bir kâğıda Yunus Emre'den dörtlükler çiziktiren, beni böyle şaşırtması yetmezmiş gibi, işi fazladan ressamlığa dökmüş, tanımadığım bir Ekrem! Bu Paris yolculuğu, ne sırlar saklıyor?

Araba gecenin puslu karanlığına gömüldü. Yol boyunca anısı-

zın beliren gizli ışıklar, karanlığı yer yer aydınlatıyor; her kaçıcı avdınlıkta, alt alta, üst üste birtakım gece görüntüleri görünüp kayboluyordu: işte bir banliyö kahvesi, işte gece devriyesine çıkmış pelerinli iki polis, göğüsleri ve kirpikleri takma sarışın bir yosma, neon reklamlarının dilsiz şenliği, ışıkları kösülmüş bir sürü de pence-re. Ne tuhaf, bütün bunları akla sığmaz bir duygusuzlukla seyrediyorum. Sanki benim yerime, Paris'e bir başkası gelmiş.

Rahatsız edici bir sessizlik, içisıra dışağrısı gibi uzayan motor vınıltısıyla, aramızda büyüyordu ki, 'Paşa' Nuri fırsat vermedi: sevimli şişkoların yuvarlak hareketleriyle, cıgara paketini uzattı:

- Yirmi senelik hasretten sonra, dedi, bir Gauloise içersiniz artık.

Siyah tütünün bir türlü tadına varamadım, bu kadar yabancılaşmışım demek!

Evin gerçek sahibi, portre. Salona adımımı atar atmaz, anladım. Kapının tam karşısına düşen duvara, her açıdan görülebilecek bir yere asılmıştı. Birden içinde kaybolduğumuz, gizemli havanın, nedeni de besbelli o: yoğunluğu her an değişik, durduğu yerde duramayan, çarpıcı renkler: safra yeşili, buz beyazı, deliksiz siyah, ateş kırmızısı, ölü eflâtun. Ne kadar çizgi varsa, madde tutsaklığından kurtulmuş, oradan oraya koşuyor. Bunca dağınıklıkta, portre izlenimine ulaşabilmek olası mıdır?

Şöyle ilk baktığımda, benimle, yâni Jeanne Korkut'la (doğumu Courtine), tabloda beliren kadın arasında, ortak hiçbir şey gözüme çarpmadı. Gözleri işkence çılgınları, ağzı fahişe ağzı, platin yeşili saçları makinayla alınmış, bu kadın ben miyim? 'Paşa' Nuri'nin sözünü ettiği benzerlik, neden sonra, o da ağzın, burnun, çenenin, ayrı ayrı karşılaştırılmasından değil, resmin bütününden ortaya çıktı. Ekrem resmi hayalinden yapmış, yaratış tutkusu içinde, gerçeklerle saplantılarını birbirine karıştırmıştı. Sonuç çok mu kötü, hayır, rahatsız edici: salonda tek başına bir saat geçirdikten sonra, içerde başka birisinin de soluk alıp verdiğinden emindim. Zaten, neye elimi uzatacak olsam, kadının gözleri üzerimde: bakışlarıyla beni izliyor.

Ekrem'in 'evi' yöredeki köhne yapılardan birinin en üst katında, kendi halinde bir daire. Hepsi, üç bölüm: Duvarları tepeden aşağıya tablo, genişçe salon. Salondan, üstüne Mevlevi dervişlerinin Semah Ayini çizilmiş büyük bir paravananın böldüğü, yatak odası. Loş, daracık koridorun üzerinde ufacık mutfak, nihayetinde onun kadar bir banyo. Hepsi bu. Perdeler açık bırakılırsa, komşu çatıdaki koca ışıklı reklam, salonu derhal zapt ediyor; vırt zırt yer değiştiren oje kızılı aydınlıkla kör karanlık, oturanı serseme çeviriyordu. Hele benim gibi engin manzaraların ülkesinden gelmiş olursa... Belleğim, kapıp sakladığı görüntüleri pat diye nasıl gözlerime yansıtıyor: akşam üzeri, batan güneşin pembe yaldıza buladığı başıboş martılar; mavi yeşil bir sonsuzluğa ağır ağır demir alan,

dalgın gemi; havai ama baygın kokularıyla, balkona sarılmış hanımelleri...

(Sıcak yaz geceleri, geç vakitlere kadar Haco Hanım'la bahçede otururduk. Uzay, üzerimize kapanmış dev bir fânus, içinde ateşböcekleri. Çamların siyah danteli arasında, samanyolu titreşen pırıltılarla sağa sola kıvrılıyor. Hayret! Su gibi akıveren bir yıldız, bu beklenmedik şakasıyla, aramıza nasıl akıl almaz uzaklıklar koyar, onu gözümüzde nasıl büyüttükçe büyütürdü? Çevrede bir yerde, tadının yoğun basıncına dayanamayıp bir karpuz patlamış olur, şekerli kokusu, haydut kahkahaları halinde, paldır küldür bütün yolları keserdi.

Çamlık'taki evimizdeyiz. Haco Hanım, havuzun başındaki şezlonga uzanmış, nargile içiyor. Nargileyi, öyle 'tefekküre dalmış,' öyle 'ilâhî' sezgilerle yüklü bir içişi var ki, insan gizli bir dinsel törenin gereği sanabilir. Kısa, siyah sık kirpiklerle donatılmış, güzel atmaca gözleri, vahşi yeşil. Bakıştık mı, içimi karıştırıyor. Güleç sesi, buzlu su gibi serinletici:

—...bizde kadın kısmı nargile içmez gelin, ben gençliğimde Şam'da alıştım buna, o tarihte Emrullah Râci Bey, Kermo'nun babası, orada defterdar olarak bulunuyor...)

Kuyruk sokumundan başlayıp, sırtıma dağılan ürpermeler Üşüdüm mü, korkuyor muyum, yoksa sinirden mi? Kestirmes güç. İçimde, böcekiyen bir bitkinin, son derece gösterişli, o kadar da tehlikeli çiçeği gibi, karşı konulmaz bir içmek isteği büyüyor. Gerçi, valizlerin birine iki şişe Kulüp koymuştum, ama, daha ilk geceden Şeytan'a uymak doğru mu? 'Paşa' Nuri, beni bu renkli 'kâbus' ortamında yalnız bırakmadan, demek boşuna uyarmamış:

—...ortalığa mümkün mertebe çekidüzen verdirdim, iyi kötü mutfağın ikmalini yaptık, lâkin ikaz etmedi demeyin: burada yaşamak hiç kolay olmayacaktır sizin için, bakın sarahaten söylüyorum, bilhassa 'merhum'un yatağına girip uyumak!.. Bendeniz, ya şını başını almış bir adamım, feleğin çemberinden geçmişim, valla hi cesaret edemem.

Ardından boynunu büküp, beni evine çağırmıştı:

—...birkaç günlüğüne, fakirhaneyi teşrif etseydiniz bari...

Ona: —Hayır, cevabını verdim, ya şimdi, ya hiçbir zaman

Burada kalmayı şimdi göze alamazsam, sonra hiç alamam. İyisi mi, siz beni bırakın.

Ekrem'in adını söylemeyip, 'merhum' demesi, bana, ister istemez Haco Hanım'ı hatırlatıyor: 'iyilik' ve 'kötülük' melekleriyle, 'rahmetliler'le dolu dünyasını. O zamanlar annesinin bu yanı sıra, belli etmeksizin, ince ince alay eden Ekrem de, bir gün gelip, 'rahmetliler' arasına karışacak mıydı? Haco Hanım ne derdi hep: "Yalan dünya."

Çevremde gözüme ilişen ne varsa, varlığını kanıtlar dururken, Ekrem'i nasıl 'rahmetli' sayabilirim? Kabalık olmaz mı bu, ruhunu inciten bir densizlik? Şu yarım kalmış tablolar, şu boş tuvaler; üstüste bir köşeye yığılmış. Türkçe ve Fransızca kitaplar; plak dolabındaki, çoğu zenci ve kızilderili folkloru, bir sürü plak; Ekrem'i, İzmir'deki gerçek evine oranla, burada çok daha fazla 'canlı' kılmıyor mu? Şaşıırıyordum da, bundan. Şaşkınlığım, öldüğünü bildiğim halde onun varlığını elimle tutarcasına böyle duyumsamaktan değil, koca olarak tanıdığım erkekle burada bazı özelliklerini keşfettiğim adam arasındaki çelişkiden doğuyordu. Birisi soğuk, yaptığı her şey hesaplı, herkesle arasına 'mesafe' koyan, balta profilli bir işadamı; öbürü, son inka'ların ninnilerini dinlemekten, Mevlânâ'nın rubailerini okumaktan hoşlanıp, içten içe çoğalan parabollar, delimsirek renkler ortasında yaşayan, basbayağı bohem bir ressam! Kocamla ilgili her konuda, ya başındanberi tepeden tırnağa yanılmışım; ya da Paris'te benden uzakta yaşadığı şu son üç yıl, beklenmedik çetrefillikleri, kalles tuzaklarıyla onu değiştirmiş, ortaya yepyeni bir Ekrem çıkarmıştı. Hangisi doğru?

Bulmacayı çözemiyorum. Ayaküstü çözülebilecek türden bir bulmaca da sayılmaz. Her soru, cevabını bulamadığım başka sorular doğuruyor; öyle ki, bir süre sonra, herbiri her tarafa çekilebilen, birkaç anlamlı, bilinmezliklerin ortasında kalıyorum. Bocalamanın, telâşlı çaresizliğimin, asıl nedeni bu. Bir bakıma, deliler gibi içmek isteyişimin de! Doğru dürüst çözümleyip, bütün boyutlarıyla, algılayamadığımız bir gerçekten, kaçmak istemez miyim? Yakın uzak bütün ilişkilerimizi koparıp, rahatlamak? Onun gibi, birşey.

Bir an, bavullarımı boşaltıp öteberimi dolaplara yerleştirmek, epeyce vaktimi alacağı için, bana bu çıkmazdan kurtulmanın

tek yolu gibi göründü. Valizleri açtım, içindekileri gelişiğüz el ortolığa y aydım. Kılığımı değıştirdim: fitilli kadife kahverengi pantolonum, yağ yeşili balıkçı kazağım, o kadar gereksindiğim hareket serbestliğini, sağlayıverdiler. İlk saatlerde, tavanı fazla basık, duvarları birbirine yakın, bu yüzden de dar görünen ev, gece ilerledikçe, enine boyu genişleyip sanki açılıyor, böyle bir sanıya düşmekse tüylerimi diken diken ediyordu. Daha tuhafı, köşede bucakta ihanet fısıltıları, ne olduğunu kestiremediğim mırıltılar işitiyorum. Hatta bir keresinde, ipekliler giymiş bir hayaletin, yürürken çıkarabileceğ i yumuşak hıştırtıları. Bunu yapan Ekrem'in ölümü mü, yoksa Paris mi? Bir iki kere, içimden, İclâl'e hak veriyorum. 'Netâmeli yolculuk' dememiş miydi?

Bir zaman dolaplara sığışmakla uğraştıktan sonra, kendimi yeniden nerede bulsam iyi? Portrenin tam karşısında, heykel gibi donakalmışım; yoğunluğu yüksek bakışların büyüsu, beni olduğum yere mıhlamış. Acaba resmin uğultulu havasından mı etkileniyorum, yoksa karşılıklı meydan mı okuyoruz? Israrlı bir zil sesi, bir kesinliğ e ulaşmamı engelledi. Evde telefon olduğunu bilmediğimden (Ekrem hiç aramamıştı) önce yanıldım elbet, zili de soyut bir yanılsama sandım. Yok yok, gerçekten telefon çalıyordu, kulağıma götürdüm ki, fısıltıya yakın kırıldökük bir ses, Ekrem'in bir süre önce çıktığı yolculuktan dönüp dönmediğini soruyor. Kahırdan ve acıdan, ellerimi ısırmak istemez miyim? Yine de acımın üstesinden gelip:

– Hayır, dedim, artık dönmeyecek.

– Öyle mi, işte bu haber yeni: niyeymiş acaba?

Boğazım birden kurumuşt u:

– ...çünkü, diye cevap verdim, Ekrem artık yaşamıyor.

Hattın iki ucu arasında, gerilimli bir sessizlik. Arayan kimse, belli ki duraksamıştı. Çok sürmedi bu, bıraktığı yerden aldı, hem bu defa basbayağı alaycı bir edayla:

– ...benimle, dedi, dalga mı geçiyorsunuz?

Gizleyemediğ i bir merakla, arkasından başka bir soru geliyor:

– ...hem söylesenize, siz kimsiniz kuzum?

– Ben mi? Karısıyım?

Sözlerimi bitirmeden, hep öyle kısık, bir kahkaha:

– ...karısı mı? Artık ne cins bir kadınsa?..

Sesimin, hangi mikrofondan geçerse geçsin, erkek sesine benzediğini o anda sahiden unutmuştum, ama dokundurulmak istenen şeyin gerçek anlamını çok sonra anlayabildim: durumu ayrıntılarıyla öğrenince.

Bu telefon beni büsbütün bitirmişti. Şaşkınlığım düzensiz bir telâşa döndü, kuşkularım kesinleşti. Bunlar, –kimlerse–, Ekrem’i öldürmüşlerdi. Cinayetlerine intihar süsü vermeyi becermişler, kurdukları kapana beni kısırmak için de, içlerinden birini, ‘Paşa’ Nuri’yi kullanmışlardı. Sıra bana gelmişti çünkü, ‘Paşa’ Nuri’nin görevi ne yapıp yapıp bu kimsenin bilmediği deliğe beni tıkmaktı, ötekiler bunu gerçekten kıvrıp kıvrımadığını, ya da sadece uyuyup uyumadığımı, bu görünüşte masum telefonla denetliyorlardı. Sonra?.. Sonrasını kestirmek o kadar kolaydı ki!

Korkunç bir umutsuzluğa düşmüştüm. Uykusuzluk ve yorgunluk, ipe sapa gelmez daha ne olasılıklar üstünde kafa yormama neden oldu. Uyku, ondan sonra, sessiz bir öfkeyle geliyor, beni alıp götürüyor. Rüyamda herkesin ‘Prens’ dediği, yakışıklı bir Türklerle tanıştırdılar, adı Ekrem Korkut’muş ama yakınları Kermo diye çağırırmış. Çok zengin, profili kartal profili, konuştu mu insanın fena halde kafasını karıştırıyor.

(Soğuk, kalın camdan parıltılı bir duvar, sokağa adımımı atar atmaz suratımı çarpıyorum, yanaklarım ustura yalamış gibi yanıyor, kulaklarım ve ayak parmaklarımdan uçları, duyarlıklarını, o dakika yitirdiler. Ah param olsa da bir grog içebilsem!.. İçmesine içebilirim ya, gidip Miss Higgins dedikleri o kirpi saçlı cadıya, göğüslerimi okşattırırsam. Şimdi sıcacık evindedir, beygir dişlerinin arasında ağızlığı, Abdullah cıgaralarının sarımtrak dumanına sarınmış. Yo hayır, gitmeyeceğim.

St-Michel Bulvarı, görünmez buzların yansımasıyla, için için parlıyor. Karşımda bir vitrin, müstehcen; yanında bir başkası, uyukluyor. Berideki bir kemerin altında, iki üniversiteli, soğuk moğuk aldırıp, ağız dolusu bir öpüşmenin ateşinde eriyorlar: oğlan, iskandinav sarışını bir sakallı; kız, daha çok taşralıya benziyor: tombul, öpüşürken güvercin gibi dem çeken. Kahvenin birinde, gazetesinin arkasına saklanmış kupkuru bir ihtiyar, sessiz sedasız, ölümüyle tartışmaya dalmış. Soğuk, çok soğuk! Üşüyorum, çe-

nelerim titriyor soğuktan, donuyorum. Böyle bir havaya uygun giyinmiş sayılmam, üstümdekiler hafif. Babaannem'i terkettim edeli, ne zaman doğru dürüst giyinebildim; hangi gün soğuğa, ya da sıcağa uygun kılığım oldu ki? İdare edip gidiyoruz işte. Hoş, Babaannem'i daha fazla çekemezdim, bitmez tükenmez Azizleri, din dersleri, şaşmaz ahlâk kuralları ile canımı sıkmaya başlamıştı. Bunaltıyordu beni, gerçi onsuz da bunalıyorum ama, ne de olsa...

Bir arkadaşım gelecekti bahanesiyle, St-Germain Bulvarı'ndaki *cave*'lerden birine, sızdım. Dans edilen bir yermiş, berbat bir müzik, orta yerde azgın bir boğa gibi dört dönüyor. Hava, aşk serbest havası. Bir köşede, bunalımlarını felsefe gevezeliği halinde kusanlar. Oysa, sığınacak birini bulmalıyım. Gözleri porselen akı, kadının beyazına aç birkaç zenci, ötede oturmuş, 'Siyah Afrika'yı Emperyalizmin boyunduruğundan' kurtarıyor. Beride, tertemiz ve pespembe, iki mutlu domuzu andıran, iki semiz Amerikalı. Tanıdık birini bulamayacak mıyım?

Olmaz olur mu? Christiane, kolumdan çekiyor: nasıl sarhoş, görmeli: tıkabasa içtiğini, neredeyse kulaklarından, şarıl şarıl işeyecek. İki yanında, en az onun kadar sarhoş, iki kız: gözleri kaymış, ağızları yayık, dilleri peltek. Karşısında, iyi giyimli, eli ayağı düzgün bir adam. Çok da yakışıklı. Christiane, tanıştırıyor:

—...Jeanne, bu var ya bu, bizim 'prens', prenslerin hası, ne harika bir adam olduğunu göreceksin!

'Prens,' tek kelime söylemek lütfunda bulunmadan, gözlerini hafifçe kısıp beni selamlıyor. Hepsi bu. Epeyce huzursuzum. Christiane zorla oturtuyor, ille içmeliymişim, hem bir yatak öyküsü anlatacakmış, ilginç mi ilginç!.. Kaşını gözünü oynatıp, el kol işaretleleri yaparak, sahiden anlatıyor. Avaz avaz bağırması niye acaba? Kulaklarımı sağır edecek. 'Prens'e bakıyorum, tınmıyor hiç, ciddiye almadığı belli, dinlemiyor bile. İncecik dudakları birbiriyle öyle usturuplu bitişiyor ki, hoşlanmadığım kesin: sağlamlık izlenimi uyandırdığından mı diye düşünüyorum, hem sağlamlık, hem kararlılık! Profili, hele etkileyici bakışları, bu izlenimi pekiştiriyor: yılan büyüyle, mıknatıslı çelik parıltısı karışımı bir şey.

Çok susanları bilirim: kimisinin suskunluğu, bir davranış biçimidir, bir tutumu deyimler, kimisinininki, sıradan ama gizli bir ah-

maklığı. Ya bunun suskunluğu? Anlamı ne olsa gerek? Güvensizlik mi? Yok canım, diğ bağlanmış ürkek biri olmayacak kadar kendinden emin. Onun suskunluğunu belki, küstahlığa çok yakın gururuyla, ağır umutsuzluğu doğuruyor. Her şey bitmiş, konuşulacak hiçbir şey kalmamış! Az konuşmakla, kalsa, iyi: içkiyle, cıgarayla da arası yok. Yalnız arasına, alaycılığı ve iğneleyiciliği neden sonra farkedilen, bir iki cümle, diyor ki söz gelişi:

–...mümkün mertebe az düşünmeye gayret ediyorum, çünkü hayatı zorlaştıran düşüncelerdir. Neden mi? Nedeni ortada: hayat, esas itibariyle, fizik yani maddî bir temele oturtulmuştur, halbuki düşünceler...

Ya da: –...insanların ısrarla üzerinde durduğu, anlaşmak değil, paylaşmaktır. Anlaşmak, başarılı bir paylaşma anlamına geliyor. Etrafınıza bakınız: korku, zevk, lüks, şehvet... her şeyi paylaşırlar, ama çokluk payları eşit olmaz. Fânilerin en büyük talihsizliği de zaten bu değil midir? Orgazm bile, iki kişi onu birlikte ve aynı yerde aradıkları halde, uyumlu gerçekleşmez, biri daima 'geç kalır.

İçki getirdiler, bir kerede diktim: usul usul, içimi ısıtıyor. Isındıkça, hayat daha güzel, müzik daha yumuşak. Öteki iki kız dansetmek derdine düştüler, Christiane da 'Prens'e asılıyor ama, o, üst dudağının belli belirsiz bir hareketiyle reddetti. Dinlemediler, çevrede kavalie avına çıkıyorlar: iki pembe domuzdan birisi, sıkma gözlüklü bir zenci, bir gemi gibi fena halde yalpalayan sarhoş bir sakallı, emirlerine hazır. Onlar piste gidince, 'Prens'le masada yalnız kalıyoruz, başbaşa: o, dudakları kilitli, rahat; bense, dışardan eklendiğim için mi ne, kendimi 'fazla' hissediyorum, çok da huzursuz. Bunu hemen sezdi: zarif, belki altın tabakasından, o güne kadar hiç görmediğim, yassı ve hafif Türk cıgaraları sunuyor bana:

–...içimi çok farklıdır, diyor. Denemek ister miydiniz? Sarı tütünden, bizim oraların tütününü.

–Neden olmasın?

Bunlar ağızımdan çıkan ilk sözler!.. Sesimi duymak beni daha da huzursuz ediyor. O kadar ki, bıraktığı etkiyi görebilmek için olsun, gözlerimi kaldırıp yüzüne bakamıyorum. O, hiçbir şey demedi; zarif çakmağının alevini avcuyla koruyarak, cıgaramın ucuna

uzatıyor. Kibar bir adam, Türk mürk, basbayağı iyi yetiştirilmiş, yoksa böyle yadırgatıcı bir ses işitince, takıldan durabilir miydi?

Gönlünü almak niyetiyle, ülkesine deyin bir iki tatlı söz söylemek istiyorum ama, nerde bende o kafa? Türkiye neresi? Haya-limden çizdiğim bütün haritalarda bir türlü yerini bulamıyor. Yok, yok yok! Arabistan'la ilgisi olmalı, peki, nasıl bir ilgi? Gel de büsbütün bunalma. Şurdan burdan kulağımda kalmış basmakalıp şeyler, –gizemli haremağaları, peçeli kadınlar, ‘binbir hile ve desiseyle dolu’ harem hayatı vs...; – sıradan, tepeden tırnağa bıyık cüppe bir doğuludan çok, Oxford'da okumuş bir İngiliz ‘centilmeni’ne benzeyen, karşımdaki bu yakışıklı gence söylenemez ki! İstersen söyle, gülünç olduğun gündür.

Beni dinleyişi de bir hoş, sessiz bir kere, sonra sol yanağım çukurlaştıran eğri bir gülümseyişi var ki, yüzünün ifadesini tersyüz ediyor; sanki o lâftan anlamaz, herkese tepeden bakan yırtıcı hayvan gitmiş, yerine uslu akıllı, söz dinleyen sevimli bir delikanlı gelmiş!..

–...kafanazı yorup durmayın, rica ederim. Türkleri Avrupa'da kimse tanımıyor. Bir keresinde, ‘zenci’ olduklarını söyleyen birine bile rastladım.

Ne diyeceğime aldırmadan, dalıyor; gözleri, iki tembel, kanatlarını oynatmaya üşenen, akbaba, ağır ağır havalanıyorlar; dudaklarımda yabana gitmiş bir gülümseme, uzaktan onları izliyorum. Aynı masada, başbaşa oturduğumuz halde, bir süre birbirimizi yitiriyoruz; öyle ki, yeniden buluştuğumuzda ikimizin üstünde de, bir şaşkınlık: sahi siz buradaydınız.

Bana, önemli bir itirafta bulunur gibi, ülkesini anlatıyor. Nendense, bakışlarında zarzor farkedebildiğim bir suçluluk gölgesi; sende, tuhaf bir af dileme tınısı:

–...artık eskisi gibi olmayan, doğru dürüst ne olacağını da bilmeyen bir ülke. Acısı bundan doğuyor: her kuşak, bir sonrakinden nefret halindedir; ilkinin övdüğü bütün değerleri, sonraki mutlaka yerin dibine batırır. Sözde kişiliğin kanıtlanması oluyormuş bu.

Daha da ciddi, ekliyor: –...şu kadarını söylesem yetmez mi? Annemin yazdığı mektubu, okuyamam; çünkü, bu arada, alfabe

değişmiştir. Ne o? Fakat... Fakat siz beni dinlemiyorsunuz? Rahatsız mısınız yoksa?

Hayır, dinlemiyorum: az önce beni bir balon gibi şişiren mutluluk duygusu, geldiği gibi gitti. Garip şey! Bir balon, nasıl ağır ağır sönerse, öyle sönüyorum. Alnımda, boncuk boncuk, soğuk bir ter. Miğdemi avuçlayan, korkunç bir bulantı. Kusacak mıyım? Boş miğdeye onca içkiyi soluk almadan devirir misin? Olacağı budur. Ortallığı batırmadan, kendimi tuvalete bir atabilsem!..

Kim inanır? Beni tuvalete 'Prens' götürdü. Belki götürdü yerine taşıdı demek daha doğru olacak, çünkü yeniden beliriveren o Viking suratıyla, duruma el koydu. Beni kucaklayıp, önce lâvabolarla taşıdı, sonra sokağa çıkardı. Daha kapıdan çıktığımız an, soğğun parıltılı giyotini burnumuzu sıyrarak, üstümüze iniyor. Üstüm başım gibi kusmuk kokan, eski bir taksiye biniyoruz. Daha doğrusu, Ekrem beni bindiriyor. Ne kadar utandığım söze sığar mı? Okul çağı kızlar gibi davranmanın ne yeri, ne de sırası. Ağzımdan kırık-dökük özür sözcükleri dökülüyor: affedersiniz, size zahmet oldu, birden ne olduğumu anlayamadım filan...

Ekrem, eğri gülümsemesiyle yanağını çukurlaştırıp çukurlaştırıp, şakacıktan azarladı:

—...aç karnına içmek, yanlış! Bazı hassas bünyeler, miğdesinde iki lokma bir şey olmadı mı, alkol kaldırmaz. Bilmeniz gerekirdi.

Ekrem'in o zamanki evi, ne de olsa öğrenci evi, ufacak: su yeşili bir ışığa bulanmış, tavanı alçak bir salon. Dört duvarı arasında, tatlı bir sıcaklık, gözle görünmez kocaman bir kedi, ron ron soluyor. Tek, genişçe bir pencere, kadife perdeler. Yerde, desenli bir halı, halının üstünde rahat bir divan, bir de çalışma masası. Girer girmez göze çarpan, önce evin derlitopluluğu. Hem nasıl bir derlitopluluk, akla ziyan! Her şey, yerli yerinde. Ne yerde bir çöp, ne masada toz. Ancak kılı kırk yaran, her işin incisini arayan birisi, evini bu derece tertipli tutabilir.

Ekrem, beni divana bıraktıktan sonra, karnımı doyurmak için, hayli zengin bir gece sofrası hazırlığına girişmesin mi? Nasıl ustalıklarla üstesinden geliyor, hayret! Oysa insan, eline yakışmaz sanır. Kısa zamanda tepsi donatıldı: peynir, ekmek, reçel, tereyağı, içine ançuez doldurulmuş yeşil zeytin. Bir de, tabii, dumanı tüten

şekeri bol sütlü kakao.

Ben karnımı doyuradurayım, o bir köşede nasıl yapmışsa yapmış, pijamalarını giymiş, üzerine bej bir ropdöşambr geçirmiş, boynunda koyu kestane bir fular, ipekli. Bu gece beni koynuna alacağı pek açık, ne yapalım, varsın alsın! En büyük zevki, engerek diliyle meme uçlarımı yalamak olan, o Miss Higgins cadısının koynuna girmektense!.. Hiç olmazsa, yakışıklı bir çocuk! Aslında yanılmışım; Ekrem gelip koltuğuna oturdu, tabakasını uzattı. Gü-lümseyerek, bir cıgara aldım; parmaklarının ucunda büyülüymüş gibi ansızın beliren alevi cıgarama tutarken, o da gülümseyerek dedi ki:

–...üstelik, güzelsiniz!

Önemli bir sözcüğün altını çizercesine söylemişti. Ne demek istediğini birden çıkaramadım. Sessiz sedasız cıgaramı içiyorum. O:

–...suratına bakılmaz bir kız, kaldırıp kendini şu içinde boğulmakta olduğunuz çirkefe atsa, bir dereceye kadar anlaşılabilir, mâzur görülebilir: aşkı tanınması ve yaşaması için, tek olanaktır bu. Fakat sizin gibi güzel bir kız aynı şeyi yaparsa...

–Hayatta kendime bir yol seçtim, bir yaşama biçimi...

Öfkeyle sözümü kesti: –...mükemmel! Hayatta kendinize bir yol seçtiniz, ne de iyi ettiniz! Belki bu açıklamayı çok dinledim kızım: birisi bir halt edip boyundan büyük bir hata işledi mi, artık bunun adı bir yaşama biçimini seçmek oluyor. Şimdi moda. Ama ben öyle kolay kolay inanmam, iyisi mi doğrusunu söyleyin: bu yaşıntıya sizi savaş mı sürükledi, yoksa kompleksleriniz mi?

Uysallaşıvermişim, baktım, öykümü kısaca anlatabilmek arzusuyla, harıl harıl, daha tatlı, daha kadınca bir ses arıyorum. Bula-madığımdan mıdır ne, düpedüz fısıldayarak:

–...her ikisi de, diyorum. Ben yarı yahudiyim. Annemle babam, sürgünde öldü. Beni büyüten, savaş yıllarındaki onca zorluktan yılmayıp okutmaya çalışan, Babaannem'dir. Çok sofu olduğundan, sıkı bir Katolik eğitiminden geçirmeyi kafasına koymuştu; aksi gibi ben, hiç hevesli değilim, boyuna yan çiziyorum. Uyuşamadık: o ilkelerine sımsıkı bağlı yaşlı bir kadın vazgeçmiyor; ben, burnumun dikine gidiyorum: Allahın günü takışıyoruz. Sonunda canıma tak dedi, özgürlüğü seçtim...

Ben 'hayat dramımı' çok önemserdim, böyle birkaç cümleyle bitirince, şaşkınlıktan sustum kaldım. Hay Allah, nasıl oldu bu? Ben bu öyküyü, dokunaklı ayrıntıları üstünde özellikle oyalanıp, unutulmaz anlarını özenle belirterek, kimbilir kaç kere anlatmadım mı? Her anlatışımda, öykünün kendisinden çok daha değerli yorumlar katıp, onu güzelleştirmiyor muydum? Bu defa, böyle birkaç cümleyle başını bağlayışım, neden? Birşeyler ummuş da, edinememiş gibiyim. Kaygılıyım da. Oysa Ekrem olayı başka bir açıdan ele alıyor, benim dramımla uzun uzadıya oyalanacağına, başka bir öyküye atlamayı yeğliyor: kendisinininkine! Mutlu, girdisi çıkıtısı olmayan, yavan bir öykü bu, ama sonu, insanın yüreğine zıp-kın gibi saplanan, soru işaretine bağlanmasa:

—...benim hayatım, seninkinin tam karşıtı: varlıklı bir ailenin tek oğluyum, babam rahat döşesinde öldü, annem bir dediğimi iki etmeyerek beni tepesine çıkardı. Demin öğretim diyordun, benimkisi adeta bir eğlenceydi, paşa gönlüme bağlı: filan Matematik Hocası hoşuma gitmiyor, ne gam, hemen okulu değiştiriyoruz. Öff İzmir'den bıktım, dert mi, ver elini İstanbul!

Gözlerini gözlerime dikerek sordu: —...beni deli eden nedir, tahmin edin bakalım: ikimiz, birbirinden bu kadar farklı, daha doğrusu, karşıt yaşantılardan geldiğimiz halde, nasıl oluyor da aynı tiksintilerle, aynı insan bataklığı içinde buluşuyoruz?

Bakışları ansızın kösüldü mü; yoksa o kadar hoşlandığım, suratının alt tarafına bir kartal yırtıcılığı veren, uçları aşağıya aşağıya çekili ağzıyla çelişik; o biraz hüznü halleri mi? Ekrem yalnız bir adam, yalnız ve mutsuz. Ne kadar garip gelirse gelsin, bu buluşum beni sakinleştiriyor. Gecenin, göğsümü sıkıştıran baskısı kalktı, sinirlerim gevşedi: hırslılaşma yaklaşan uykunun, yumuşak tüylü ayak seslerini bile, duymaya başladım diyebilirim.

Ekrem: —...şu kadınlar yok mu, diyerek ayağa kalktı, hani kendilerine 'özgür' adını takan, özgürlüklerine en başta kendileri inanmaz? Nasıl iftansın ki, kimisi itirafı güç vicdan azaplarının, kimisi bekâretini pisipisine kaybetmenin pençesinde kıvranmaktadır, kimisi de kısırlık saplantısının!

Saçlarımı usulca okşayıp aynı fikre dönüyor:

—...oysa siz güzelsiniz, güzelliğiniz kesin, ölçülü, insana güven veren bir güzellik. Böylesi az bulunur.

Arkasından iki dakikalık bir sessizliği paylaştık, buzlu gecele-
rin için için çıtırdayan sessizliğini... Sonra da yattık, hayır birlikte
değil, ayrı ayrı: ben yatakta, o, kalın bir battaniyeye sarınarak yer-
de, halının üstünde. Vazgeçirmeye çalıştımsa da, beni dinlemedi.
İtirazlarıma, hep aynı karşılığı veriyordu:

–...ben alışkınım!)

Telefonun ziliyle uyandım. Kötü bir uyanış, sanki henüz dal-
mışım da, koyulaşmaya başlayan uykumu tekmeyle dağıtıyorlar.
Telefonu alırken, bileğimdeki saate şöyle bir baktım, aa, gözleri-
me inanamıyorum: dokuz buçuk! Demek ki, sekiz saatlik, kesiksiz
ve deliksiz bir uykudan uyanıyordum. Garip ve aydınlık bir zihin
açıklığı: kafamın içine, sanki uyurken floresant bir tüp yerleştir-
mişler, küstah ışınları gözlerimden fırlayıp, parıl parıl, iki kılıç gi-
bi önümsıra uzanıyor.

Telefonda, ‘Paşa’ Nuri’nin hımmım sesi. Genizden, uzak bir
ses:

–...günaydın, Yenge! Sizi rahatsız ettiğimden katiyetle emi-
nim, lâkin bu saatte aramaya mecburdum, zira başka fırsatım ol-
mayacak.

–Ah, diyorum, siz miydiniz?

Hardal sarısı bir loşluğa boğulmuş salon, gözüme, kavranma-
sı güç sürekli bir hareket içinde görünüyordu: renklerin, durup du-
rup, beklenmedik kaynaşmaları; küçüldükçe küçülen, gölgeler; çiz-
gilerin akıl almaz cümbüşü; yanyana uçuşan noktalar vs. Gizli giz-
li, bu şaşırtıcı kaynaşmanın sürdüğü evrende, ‘Paşa’ Nuri’nin sesi-
ni, sağlam ve tutunulabilir tek tutamak sayacaktım.

–...öğle yemeğini diyorum, beraber yeseydik. Tabii, lûtfeder-
siniz! St-Jacques Sokağı’nda bir yer keşfettim, تنها olur, âriz
âmik konuşurduk.

Fikri beğendim, kocamın yeni alışkanlıklarını öğrendikçe, so-
ru işaretlerinden bir ormanın derinliklerinde kaybolmuyor muy-
dum, hiç olmazsa bazılarını, ‘Paşa’ Nuri cevaplandırabilirdi:

–Olur, dedim. Nerede buluşacağız?

Telin öteki ucunda, feleğin çemberinden geçmiş şişkoların, o
babacan gülüşü:

–Saat tam birde, ‘La Boule d’Or’da olacağım. St-Michel
Meydanı’nda bir kahvedir, köprüden geçince sağa düşüyor. Ara-

dan yıllar geçmiş de olsa, Paris'i unutamadığınızı farzediyorum.

-Gerekeni yapıyorsunuz, Nuri Bey! Demek saat tam birde, 'La Boule d'Or'da, St-Michel Meydanı.

Telefonu kapatınca ev işlerine sarıldım. Önce, şu bana yeri mi yadırgatan, hardal sarısı loşluktan kurtulmalı. Perdeleri açtım mı, tamam. Camlara, o dakika, Paris'in 'ezelî' görüntüsü çiziliveriyor: bulanık ve dumanlı bir avuç gökyüzü. Kanı çekilmiş ışıklı rek-lâmların, gün ışığında sırtan iskeletleri. Şurda, arduvaz damların, esmer esmer, canları sıkılıyor; orda, evde kalmış kızlara benzer, kupkuru kurumuş uzun oluklar. Hava öylesine kapalı, gri öylesine yoğun ki, tuttum elektrikleri yaktım. Elektrikleri dediysem, hepsi topu, üzerlerine non-figüratif desenler atılmış, iki masa abajuru: ışıkları yüreksiz, aydınlattıklarına inançları zayıf.

Elimi yüzümü yıkayıp, kahvaltımı hazırlarken, mutfak, banyo ve salon arasında, gündelik ev yaşantısının gözle görünmez kördüğümünü oluşturuyorum. Bu bana iyi geliyor, daha bir açılıp yeni hayatıma yerleşiyorum. Daha ilginç, merakın burgacına takılan kafamın kendi başına çalışması: yaptığım el işlerinden bağımsız, soruları ardı ardına sıralıyor: her türlü sanat çabasını oldum olası hor görmüş Ekrem, nasıl oldu da resim yapmaya başladı? Paris şehrinin, ona yeniden bir kalp kazandırdığını söylemeyi, niye gereksiniyor? Şu bakışlarına katlanamadığım, cinsiyeti belirsiz portreyi neden yapmış? Gerçekten beni seviyorsa intiharının anlamı ne?

'La Boule d'Or'daki buluşmaya gitmeden bulduğum yeni bir şey kafamı büsbütün karıştırdı. Önünden gelip geçtiğim kauçuk çiçeğinin, plastikten kesilmiş benzer cilalı yaprakları, meğerse başka bir portreyi gizliyormuş, bir genç kız portresini: alnı kırkmalı, uzun ipek saçları çıplak omuzlarına dümdüz dökülen bir kız bu, burnu zeki, ağzı dargın, dudakları belirgin ve fırlak, gözleri çiniden yapılmış iki böcek biblosu gibi iri, akları mavi kılcal damarlarla ince ince örülmüş. Bu portrenin neden dolayı beni allak bullak ettiğini hemen söylemeliyim: bir kere, genç kızın elle tutulabilir çekiciliği duyumsanıyor; birazı duygusal, çoğu cinsel bir çekicilik, öyle ki, güzelliğine takıldım, havasını beğeniyorum derken, kendini suçluluk duygularına kapılmış yakalıyorsun. İkincisi, hanidir hayatımı çekilmezleştiren, içinden bir türlü çıkamadığım sorulara,

kestirmēden bir açıklama buluşum: ‘gönüllü’ sürgününde, Ekrem bir kız sevmiş. Yok yok, bu karmaşıklığın açıklaması bu kadar basit, böyle ilkel olmamalı. İşin içine mutlaka, henüz kestiremediğim olasılıklar, değişik gerçekler, çözümlenmesi olanak dışı tutkular karışmıştır. Sonraları adamakıllı kanıtlanıp doğrulanan bir önsezi bu ilk ve basit açıklamaya inanmamı engellemiyor değildi ama, doğrusu içime yine bir kuşku düşmüştü, ya da kuşkunun gölgesi. Daraldıkça daralıp, boğazımı sıkan bu lastik ilmiğin, nedeni de bu olmadı mı?

(Sokağa çıkmak, başlıbaşına serüven! Çok da tehlikeliymiş. Babaannem yasakladı: almanların yahudi olduğumu sezip, sırtıma altı köşeli sarı yıldızı yapıştıracaklarından ödü patlıyor. Dehşete yakın bir korku onunkisi. Almanlarsa ne yana dönsen, her şeyi yasaklayan –*verboten*– suratlarıyla, orada: gotik yazılı buyruklarıyla bulvarları kesiyor, kasıla kasıla ortalıkta dolaşıyorlar. Bizi yenmediler mi, ondan. Üniformalarının yeşile çalan grisi, iç karartıcı boş vitrinlerden, çocuk rüyalarımâ kâbus olarak yansıyor. Kulaklarım da Babaannem’in sonu gelmez öğütleri; nerede olursa olsun, eğer beni durdurur sorguya çekerlerse, çok, ama çok sakın görünmeli, sorularına hiç kuşku uyandırmaksızın soğukkanlılıkla karşılık vermeliymişim: evet efendim, hayır efendim gibi, kesin, açık ve seçik.

–...adım Mercier Mauricette, Calvados iliyde doğmuşum, Bayeux’de. Babamın adı Mercier Albert, anneminkisi Martine. Ticaretle uğraşırlarmış, savaştan önce bir araba kazasında ölmüşler. Beni Madame Courtine yanına almış, o büyütüyor.

Bu oyunun kaçınılmaz olduğuna, kendimi inandırabilsem!.. Annemin adının Magda olduğunu çevrede herkes bilmiyor mu? Hem kendimi bir başkasının yerine koymaya kalkışmak niye? Babaannem lâf anlamıyor ki! Müthiş inatçı. Bana sahte kimlik belgeleri sağlayabilmek için, dünyanın parasını harcıyor. Kış. Gazetelerin birinci sayfalarında Hitler’le Mussolini el sıkışıyorlar. İçim dışım ürperme, Lyautey Sokağı’nda dolaşmaya çıkmışım; şişman, kestane kızılı bir *Feldwebel*, kauçuk bir fıçı gibi yuvarlanarak, yoluma çıkmaz mı; korkudan öleceğim, dizlerimin bağı çözülüverdi, ezberlediğim ‘dersi’ içimsıra tekrarlayıp duruyorum:

–...adım Mercier Mauricette, Calvados ilinde doğmuşum,

Bayeux'de. Babamın adı...)

Paris, iyice tadımı kaçırdı. Yirmi yılını güneşte yaşamış birisi-
ne, alçak bulutların, ölgün renklerin doğurduğu külrengi pus, süt-
lû bir gece izlenimini veriyor: mayasını tutturamamış, yarım kal-
mış, soğuk bir gece. Duygularım son derece 'seyyal', birbiriyle ara-
lıksız çelişiyor. Üstümde aşırı bir duyarlık, sık sık kedere dönüşü-
veren bir 'efkâr.'

Sokağın çılgin ivmesi, bereket versin, daha kapının eşiğinden
beni kapıyor. Böyle ipe sapa gelmez başı sonu belirsiz bir akıntıya
karşı koyabilmek, olası mı? Herkes sadece kendisinin bildiği bir
nedenden, acele ediyor: dalgın, suratı asık erkekler, üstübaşı özen-
siz erkeksemiş kadınlar, kaybolmuşa benzer, dokunsan kırılacak
okul çocukları. Bulvar boyunca çocukluğumun atkestaneleri yap-
rak yaprak soyunuyorlar. Soyunma mı, yoksa can çekişme mi?
Sonbahar, kapıları tutmuş. Ne kadar da yadırgıyorum Allah bilir;
çünkü şu anda İzmir'de, insanın iliklerine işleyen alaturka şarkıla-
rı, ballı meyvaları ve parıltılı balıklarıyla, hâlâ daha açık birkaç kır
ya da kıyı kahvesi bulmak mümkündür; oysa burada ciddi bir kış
havası hüküm sürüyor: kimin olduğu bilinmeyen o güçlü el, renkle-
rin sevincini ve sıcaklığını öyle bir çabuklukla gözden kaybediyor,
hepsini tekdüze bir bulanıklığın potasında öyle ustalıkla eritip ka-
rıştırıyor ki, çevreme isli camlardan bakıyor gibiyim. Yararlandım
aydınlık, değil, pis bir renk ve ışık bulamacı. İçimi karartıyor.

Çıkarken kafama koymuştum, bildik kokusu yıllarca bir türlü
burnumdan gitmeyen Metro'ya binecektim. Tam Pigalle Metrosu
girişinde, tombul, derbeder, her haliyle zararsız olduğu belli, bir
polisle burun buruna gelmeyeyim mi? Hadi gel de bin! Yıldırıcı
çağrışımlar, dört bir yanımdan kuşatıverdiler. Bir baktım, yarı kor-
ku yarı telâşla, eski günlerin unutulmaz dersi, tekrarlamıyor mu-
yum:

—...adım Mercier Mauricette, Calvados ilinde doğmuşum,
Bayeux'de. Babamın adı...

Metroya binmekten vazgeçip, ilk rastladığım taksiyi çevirdim.
Tasadüf, şoförü bir kadın: gagasında yarı sönmüş bir Gitane, sağ
solu en hâlisinden gemici küfürleriyle donatıyor. Ama bu, beni sa-
at tam birde 'La Boule d'Or'un kapısı önüne bırakmasına engel
olmadı. Kuytularında çeşitli gölgeler kımıldayan, bir öğrenci kah-

vesiymiş burası: kehribar sakalları koyunlarına akan İrlandalı oğlanlar, pembe beyaz Flaman kızları, masadan masaya koşuşmaktan kanter içinde kalmış, ihtiyar bir garson. ‘Paşa’ Nuri görünürlerde yoktu. Ancak yirmi dakika kadar sonra, geniş kenarlı fötr şapkası, uçan daire gibi havalarda, soluk soluğa ve mahcup, meydana çıktı. Paldır küldür içeriye dalıp, çabuk çabuk etrafı taradı; ben, önümde aperitif bardağı dipte oturuyorum, göremedi, ister istemez seslendim. Binbir özürü ipe dizerek bir yanıma gelişi var ki, ömür. Ne özürler, ne özürler!

– ...ben sefilin biriyim yenge, ciğeri beş para etmez bir herif! Evet, evet, itiraz etmeyin, biliyorum. İnsafınıza sığınmaktan başka çarem kalmadı, çünkü mazeretim makbul değil. Pierre’le oturmuş Tasavvuftan söz ediyorduk, o da meraklı, ben de. Randevumuzu unutmadan, ona Türk mutasavvıflarını anlatmaya tevessül ettim, lâkin mevzuun hararetine kapılınca... neden sonra aklım başıma geldi, tüüü dedim, yengeye rezil olduk, hakkımızda ne düşünecek, randevusuna saatinde gelmeyen bir herif-i nâ-şerif...

Onu gülümseyerek, hoşgörüyle dinliyorum, çünkü bütün ‘doğu’ söylediklerinde nefes alıp veriyor: yirmi yıl boyunca, benzer benzemez o kadar çok gerekçe dinlemişim ki...

Bıyıkları olmasa, herhalde şaşırılmayacak. Ama ne bıyıklar, kalın, aşağı aşağı sarkmış, pırıl pırıl. Sahici Türk bıyığı işte. Onları görüp de, 'Paşa'nın dazlak olduğunu kim düşünebilir? Oysa, dazlak: o anıtsal şapkasını çıkarmaya görsün, ensesinden kısa, kıvrık, yağlı saçlarla çevrenmiş kafası, olanca çıplaklığı ve parıltısıyla, yusuvarlak bir ay gibi doğuyor. Gerçi böyle daha az ürkütücü bir adam, daha muhallebi çocuğu, daha canayakın ama, rahat-sız: sesim nasıl bana sorun olduysa, dazlaklığı ona öyle sorun olmuş. Baksanıza, söyleşimizin daha ilk çeyreği dolmamıştı ki, iç cebinden hayli yıpranmış bir fotoğrafını çıkarıp gösterdi. Eski bir resim, saçları, henüz duruyor. Övünerek dedi ki:

—...şuna bir bakar mısınız, lûtfen? Müddet-i ömrüm, boynumun üstünde şu cilâli kabağı taşımakla geçmedi yâni, on yıl kadar evvel ben de adama benzerdim, saçlarım adeta arslan yelesi...

Çevresine, kaynağını çıkaramadığım, naneli, hafif ilâç kokusuna çalan, bir koku dağıtıyordu. Sinirli olmasına sinirli ya, bunun tek somut kanıtı, parmakları arasında şaşırtıcı bir hızla çevirdiği, mercan tesbih. Öteki, tıknaz, kendi halinde terleyen bir adam: hınzır bir gülümseme, muzip bir bakış, bol bol gevezelik: koştur, dalga dalga, ya da çaprazlama ivmelerle birbirine zincirlenen cümleler: bazan mükemmel bir zevksizlik simetrisine dökülmüş bir lâf salatası; bazan, türlü abuk sabukluk arasından sıyrılıveren insancıl bir öz; ama öyle de olsa, böyle de, daima ilginç, çokluk uyarıcı, zaman zaman da, tadına doyum olmaz.

—...Ekrem'le nasıl teşerrüf etmiştik, öyle mi? Vallahi çok kolay, derhal arzedeyim: iki sene kadar oluyor, belki daha ziyade, tarihini tam olarak hatırlayamıyorsam da, ne ehemmiyeti var, müşterek bir dostumuzun, zannedersem bir Türk ressamının evinde karşılaşmıştık! Yok yok, neler saçmıyorum, evinde değil tabii, Dragon Sokağı'ndaki atölyesinde, her şey daha dünmüş gibi aklımda... şey, vâzıh konuşmak icabederse, hiçbir halt aklımda değil, lâkin nerede nasıl teşerrüf etmişiz, bu o kadar mühim midir rica

ederim, mühim olan böyle bir dostluğun teessüsü...

Cebinden, bu defa, yuvarlak bir kutu çıkardı, sarı metalden yapılmış, kapağını açıyor, içi tıklım tıklım öksürük pastili dolu, hani pudra şekerine bulanmış yeşil pastiller... İkisini üçünü birden ağzına atıyor, demek çevresine dağıttığı o hafif naneli ilâç kokusunun kaynağı buymuş! Baktığımı görünce, yarı özür diler, yarı akıl verir bir tonla diyor ki:

—...hançereyi temizliyor, yenge: çok cıgara içmekteyiz ya!..

Bir diyeceğim olup olmadığına aldırmaksızın, hadi bir başka öyküye atladı: aynı heyecan, aynı inanç ve içtenlikle:

—...resim yapmaya nasıl merak sardır, öyle mi?.. Vallahi çok kolay, derhal arzedeyim. Esasen, hiç kimse vaziyeti size benden daha mufassal izah edemez, zira vak'anın rü'yet şahidi bulunuyorum, tek şahit! Havsâlâya sığmaz ama, katiyetle ifade edebilirim ki, her şey ân-ı vahitte oldu, bir lahzada, teemmül etmeden, mucize gibi: gökten adeta vahiy iniyor, yahut ona mümasil bir şey, günaha da girmeyelim yâni... O sıralar Montparnasse'da can sıkıntısından patlıyorduk, pek ayaküstü olmayan bir kahve bulmuşuz, köhne bir yer, cür'et edebilsem, hummalı diyeceğim, sabah akşam oradayız hep, gelen giden âşinâ, çoğu ressam makûlesi, mangiz nanay... Karlı bir kış gecesi, hoppala kış gecesi de nerden çıktı be, her şey yaz ortalarında cereyan etmedi mi? Kahvenin terasında memleket hatıralarına dalmışız, şohbeti koyultuyoruz yâni, mâzi, içki şişeleriyle kirli bardakların az ötesinde adeta, teressüm etmektedir, şedit bir daüssıla kalbimizi kemiriyor... Birden ne görüyorum, Ekrem beni dinlemeyi bırakmış, gözlerini yanibaşımızda oturan sarışına dikmiş, fevkalbeşer bir dikkatle bakıyor. Sarışın dediysem, izah edeyim, iki paralık bir kız canım, sıska, üflesen uçacak, öyle vahim bir solgunluk içinde bulunuyor ki, şeffaf diye tavsif gayetle yerinde olur. İşte bu kız, elinde bloknot, birşeyler çiziktiriyor. Alınmaz mıyım, alındım tabiatıyla, döndüm dedim ki: "Bu kızcağızda ne buluyorsun ki, ısrarla bakmaktan kendini alamıyorsun Kermo? Seni ziyadesiyle alâkadar mı ediyor?" Ne cevap verse beğenirsiniz: "Ben," dedi "...kıza bakmıyorum, yaptıklarına bakıyorum, beni alâkadar eden haddizatında budur." Bilâhere, doğrudan doğruya kıza hitap ederek, oracıkta, bir resmini yapmasını isteyip istemediğini sordu, kız bilâtereddüt isterim deyince elbette akan

sular durdu: bir, iki, üç, hop!.. birkaç kalem darbesiyle, Ekrem kızın profilini kâğıdın üzerine öyle mâhîrâne bir şekilde naklediyor ki, kız da, ben de, ağzımız açık kalıyoruz. Mamafih ben, kendimi tutamayıp, "Demek böyle Kermo," diye soruyorum, "...resim yapardın da, bunu benden sakladın, teessüf ederim." Verdiği cevabı, asla ve kat'a unutmayacağım: "Hayır, 'Paşa,' dedi, "...şu ana kadar ressamlığımın ben de cahiliydim, şimdi vâkıf oldum, bundan böyle hatt-ı hareketimi bu hakikat tayin edecektir." Evet, kelimesi kelimesine, bunları söylemişti. Sonra sarışına dönüp, adını sordu, arasıra resim mevzuunda musahabede bulunup bulunamayacaklarını öğrenmek istedi. Kız ki, vukubulan mucizenin farkına varabilecek kıratla bir insan değildi, o bile, sözlerini yakışsız bulduğum tebessümlerle tezyin ederek, "Adım Marielle'dir," dedi, "...şahsınızda, gayr-ı kaabil-i münakaşa üstadımı tanımış bulunuyorum, şu dakikadan itibaren emirlerinize âmâdeyim efendim." Keyfiyeti, bütün teferrüatıyla size naklettim, her şey aynen anlattığım gibi cereyan etmiştir, mukaddesatım üzerine yemin ederim. Zaten ertesi gün resim yapmak için ne icab ediyorsa satın almaya, -palet, fırça, boya, tuval filan, - kızla birlikte gittiler, bendeniz ise...

Arkasını doğru dürüst dinleyemedim. Aklım, asabi bir merakla mı, onu güçlendiren daha az saygıdeğer, öfkeyle kıskançlık arası bir duyguyla mı neyse, anlattığı 'şeffaf' sarışına takılmıştı. Galiba onu, Ekrem'in evinde gelirayak bulduğum ikinci portreye benzetiyordum. O mu değil mi, nasıl öğrenebileceğim? Birden bütün benliğimi, işin iyice içine girmek, her şeyi en ufak ayrıntısına kadar öğrenmek tutkusu sarıyor.

Oysa, 'Paşa' Nuri, anlattıklarının büyüüne kapılmış, harıl harıl, Ekrem'i çözümlemeye girişmişti. Dolambaçlı, nerede başlayıp nerede bittiği anlaşılmayan, karmaşık bir çözümleme. Daha çok, bir bilmeceye benziyor. Onu durdurup, sözü tekrar sarışına getirmek kolay olmadı, 'tahlillerine devamı tercih edermiş.' Gönlü olunca da, verdiği dersiz topsuz bilgiler, sarışının kimliğini aydınlatmak şöyle dursun, daha yoğun bir karanlığa boğdu. 'Paşa' Nuri, aynı olayı, iki kere üstüste, aynı düzen ve biçimde anlatıyordu ki! Her anlatışı, imge yüklü cümleleri, ters fikirleri, alışılmadık yargılarıyla, kendi içinde ne kadar tutarlı ve renkli bir bütün oluşturuyorsa, içeriği bakımından, bir önceki anlatışından o kadar

farklı oluyordu: sanki koca bir çocuk, belleğinin yerini imgelemi zaptetmiş: o 'tumsuzaklı' gerçeklerinin çoğu, aslında hayalinden uydurdukları. Acaba?

—...evet evet, öyle görüyorum ki şu sarışın aklınızı kurcalıyor, kurcalar bittabi, kurcalamaz mı? Nerede teşerrüf etmişsiniz? Etmediniz mi, hayret, ben öyle işittiğimi zannettim. Ha evet, portreden bahsediyorsunuz, hangi portreden? Kırkmalı bir genç kız, yani kaküllü, saçları yaldızlı kumral! Neden o olmasın, pekâlâ olabilir, olabilir ne demek, oydu zaten: yaldızlı kumral, siyah bağdem gözlü, sol yanağına yapma bir ben kondurmuş... evet, taa kendisi: adı Marie-Anne, Normand olsa gerek, telâffuzu çalıyor. Randevu talebiniz olursa, bendeniz hallederim, gayetle kolay, bir gün Montparnasse'a düşeriz...

Derken, etkileyici bir yanılsama: kötü düzenlenmiş bir tiyatro sahnesindeyiz, her şey yapay! Besbelli bu izlenimi, çevremizi kuşatan kıvamlı jelatin aydınlığı yaratıyor, değişken bir aydınlık bu, akıcı, kaygan: içinde, kederli külrenginden subay hâkisine kadar renkler, açıklı koyulu, birbirinin ardına düşmüş, yer değiştirip duruyorlar. Sahnedeki gibi. Elbette bu yanılsamada, ayrıca küçük parmağı havada, o küçük dağları 'bizzat' yaratmış şefgarsonların da, ince ve görgülü görünsünler diye ne yapacaklarını bilmeyen, müşterilerin de payı olmalı: kızıl saçları, yangın alevleri gibi başını sarmış, ağzı bayağı, göğüsleri son derece cömert, kibarlığı eğreti şu kadın; pahalı yaprak cıgaralarını tüttüren iki siyah pabuç fırçasından farksız, bodur iki Ermeni tüccar; balmumu heykel donukluğunda bir İngiliz ailesi, baba, anne, iki çocuk. Bir de bunlara, büyük lokantaların yumuşak fısıltılarla gelişen soylu sessizliğini kattınız mı, yanılsama gerçekleşir.

Biraz üzülerek, ama açık kalplilikle saptadım ki, şu tatdığım haliyle Fransız mutfağı, bana pek bir şey söylemiyor. Yo hayır, kötü olduğundan, ya da hoşuma gitmediğinden değil, tam tersine, nefis yemekler bunlar, az bulunur, çok da lezzetli. Asıl neden, benim alışık olmayışım: çocukluğumun kıtlık yıllarında böyle güzel şeyleri nereden bulup da yiyecektim. Üstelik Babaannem, yemek konusunda incesini aramazdı, belki koşullar öyle gerektirdiği için. Oysa 'Paşa' Nuri, benliğine saygı duyan her doğulu gibi boğazına düşkün; fazla düşkün denilse yanlış mı olur, bilemem, yalnız Fran-

sız mutfağına çoktan alışmış, bu belli; yemek listesini inceden ince-ye gözden geçiriyor; birbiri ardına, adını o dakika unuttuğum gös-terişli yemekler ısmarlıyor. Hele bu ısmarladıkları sofraya gelince onu görmeli: suratında o an beliren bir melâike güleçliği; gözleri-ni hafifçe kıсарak; yiyeceklerine, rakip ama kendisiyle boy ölçüş-meyecek kadar güçsüz, bir güreşçiye bakarmış gibi nasıl bakıyor, unutulmaz!

—...resim iblisi ruhunun en ücra köşelerini bile zaptetmişti, lâkin vücudunu değil. Bu iblis kumanda etmedi mi, taş çatlasa, iki eliyle şöyle müstakim bir hat bile çizemez. Nerede kaldı resim yapmak! Ekseriya bu halde bulunuyor yâni, boş gezenin boş kalfa-sı; esneye esneye, o kahve senin bu kahve benim dolaşmak; bol bol çene, biraz kitap! Kitap dedim de, bir ara bendeki Yunus Di-vanı'm âriyet vermiştim, taabbüt derecesinde sevmiş, o kadar çok okuyor ki mısraları ezberinde, zaman zaman bazı şiirlerini bize kı-raat eder, mahzâ mektep çocuğu, öyle mahçup, o kadar mah-zûn... Lâkin her şeyin, yani ellerinin, karşısındaki modelin, renkle-rin, hattâ tersim ettiği hatların efsanevî bir havaya büründüğü ke-sif hilkat anları oluyordu ki, işte o zaman iblis sahneye girmiş, onu tamamiyle kumandası altına almıştır. Bu anlarda, elden, onun kudreti, şeytânî cazibesi ve esrarengiz sihri önünde, eğilmek-ten başka şey gelmez. Ekrem, nasıl olsa hatt-ı hareketine hükme-demiyor ya, cazibesinden kurtulamadığı bu semavî hassasiyete kendisini bırakıyor: paletindeki renkler ilâhî bir nurla parıldıyor yâni, fırçasını nereye dokundursa radyoaktif bir leke bırakmakta-dır. *Oh la la*, ne ihtişam, ne şatafat, ne derunî sihir!.. Arzu eder misiniz, hatırasını ismime ithaf edilmiş imzalı bir tablo olarak evinde sakladığım, bu havsalaya 'sığmaz anlardan birisini size hikâ-ye edeyim? Vak'a, sıcak bir Ağustos gecesi, Henri Monnier Soka-ğı'ndaki evde cereyan ediyor. Az evvel, İstanbul'da kaydedilmiş bir bant dinlemiştik, bu bandın hususiyeti şu ki, malûm ve meşhur Neyzen Tevfik Bey'in sihirkâr neyiyle icra ettiği bir taksimi ihtiva ediyor. Dinlediğimiz esnada, aman Yarabbi!, etrafımızdaki duvar-lar çatır çatır çekilmiş, yer yarılmıştır; ayaklarımızın altında, o ne, muazzam helezonî bir boşluk; boşluğun derûnunda şikâyetçi ve ür-kek nağmeler ki, yürek parçalayan bir tevekkülle yekdiğerine dola-nırlar. O anda, gözleri kamaştıran fevkalâde parlak, lâkin sessiz

bir yıldırım düştü, adeta bizi kör etti, bir müddet etrafımızı göremedik. Gayr-i ihtiyarî haykırmışım: -Allah! Allah!.. Gönülden kopan bu haykırışıma, bir lâhza hayal meyal görür gibi olduğum, cezbe hâlindeki Mevlevî dervişleri, döne döne, bir aks-i seda gibi cevap vermezler mi? Allah! Allah! Bakınız tüylerim ürperiyor, zira sesleri el'ân kulağımda çınlamaktadır. Dikkat buyurun yenge, bütün bu hâdise bir saniye, hatta bir salise içinde vukubuluyor. O kadar çabuk. Kendime geldiğim vakit, ne görmekteyim? Ekrem sabit bakışlarını gözlerime dikmiş, hipnotize edilmiş gibi görmeden bakıyor. Yanaklarından çenesine sel gibi gözyaşı akmaktadır. Ne müthiş bir sahne, Yarabbi. Heyecanıma binbir güçlkle hükmederek, ona diyorum ki: "Ya sen Kermo, sen de onları gördün mü?" Tek kelime cevap yok, sadece başıyla tasdik ediyor; tekrar, bu defa seslerini iştirip iştirmediğini soracak oluyorum, cevap yine aynı: baş işaretiyle tasdik. Bilâhare rüyada gibi kalktı, fırçasını ve paletini aldı, gecenin o saatinde resim yapmaya koyuldu. Hareketlerine dikkatli bakınca denilebilir ki, sairifilmenamlara mahsus cinete yakın bir nefse itimadla, resim mesim yapmıyor da, içine doğmuş bir hayali kopya etmekle iktifa etmektedir. Yavaş yavaş tuvalde, sarığı alevden, sakalı nur, bakışları ilâhî bir simâ peydah oldu. etrafı Semah Ayini'ndeki dervişlerle dört bir taraftan sarılmış. Kimindir bu nurlu simâ dememe kalmadı, idrak ettim ki Hazret-Mevlânâ'nın mübarek simâsıdır. Tablo bittiğinde, şafak söküyordu. Camlara, günün ilk ışıkları pespembe vurmuş. Böylece Ekrem, bir gecede, kıymeti gayr-i kaabil-i münakaşa bir şaheser hal-ketmiş oluyordu, bu havsalaya sığar mı reca ederim? Ruhuna hükmeden resim iblisi olmasa, mümkün müdür? Lâkin bizzat görüp, keyfiyeti tahkik edeceksiniz, Ekrem'in o sabaha karşı vermek lüt-funda bulunduğu tablo, bendedir, arzettiğim üzere, onu kıskançlıkla muhafaza ediyorum; emrettiniz an, şaheserlik derecesini tayin maksadıyla...

Kimi anlatıyordu bu adam, Allah aşkına? Kocamı, o her sözü, her hareketi hesaplı, atmaca bakışlı, soğuk erkeği mi; yoksa yarı meczup, hayaletlerle bozmuş, ilhamının kaynağı karanlık, tutkusallık mı, tutkusallık, resim meraklısı bir çeşit medyumu mu? Bu ikisini çakıştırmak gözüme öylesine olanak dışı göründü ki, 'Paşa'yı dinlerken, umutsuzluğun neden olduğu bir isyan duygusuna kapıl-

dım: kocamdan bana yansıtılan görüntü, onunla yakın ilişkilerimizden bende kalan görüntüye kesinlikle uymuyordu. İşin kötüsü, 'Paşa' Nuri onu anlatmaya çabaladıkça, ipuçlarını yoketmiş, izleri karıştırmış, sorunu arapsaçına çevirmişti. Bir ara, çaresizliğimden, nerede olduğumu, oraya ne yapmaya geldiğimi unutmuşum. Sadece, başımın üstünde bir yerde duran pişmanlığın, (henüz tam belirmemiş, dağınık bir vicdan azabının), soğuk tehdidini, bir giyotin bıçağının parıltısı gibi duyumsuyorum.

Aklıbaşmda bir karşılık beklemesem de, telefon olayını açmaktan kendimi alamadım: Ekrem'i bir yolculuğa çıkmış sanıp da, gecenin ilerlemiş bir saatinde, dönüp dönmediğini anlamak niyetiyle telefon eden kim olabilirdi? Bir erkek mi, kadın mı?

—...bunu bilmekten kolay ne var, derhal arz edeyim: evvelâ, âşinası mebzuldü. Saniyen, Türk, Fransız, Ermeni, Rum ahbaplarının, onun etrafında seyyareler gibi döndüğünü müşahade etmişimdir. Sâlisen bu ihvan güruhunu başına toplamayı sever, her toplanti krallara lâyük bir masa başında, saltanatlı bir cümbüşe inkılap ederdi. Son defa Boulogne Korusu'nda kafaları çekmiştik, ipini koparan gelmiş, bir düzine kadar mecnun ki, bütün gece, *oh la la...*

Kendimi tutamayıp: —...iyi ama, diye itiraz ettim, dostlarından biri idiyse, Ekrem'in yolculukta olmadığını nasıl bilmez? Bilmediğine bakılırsa, telefonu eden meraklı bir yabancı olamaz mı?

—Ah, ah, o bahsi hiç açmayın reca ederim, beni perişan ediyor. Gani gönüllü bir adamdı, malûm-ı âlinizdir, adını sanını bilmediği bazı eşhası, sırf bir selâm hatırına evine çağırırdı, iz-zet-ü-ikram ile ağırladığı çok vâki olmuştur. Muhtemeldir ki...

Birden ağlamaya başlamaz mı? Hayretler içinde, bakıyorum.

—...vah Kermo'cuğum, vah benim talihsiz 'Prens'im, senin o asil ruhun, hayat dediğimiz bu muazzam rezilliği anlayamadı git-ti...

Ağlamak mı bu, ufak bir taşkın mı? Yayvan suratında gözyaşları, pırıltılı satırlarla, hızlı hızlı, birşeyler yazıp bozuyor; kristal içneler gibi, kalın bıyıklarına tel tel asılıp kalıyordu. Bu ağlama beni sarstı. Gözlerimde keskin bir asit yanığı, kırılıp dökülmeden direnebilmeye savaştım. Başardım da. Bereket onun ağlaması da uzun sürmedi, bir iki dakika sonra, nasıl başladıysa öyle bitti: anısı-

zın.

Baktım cebine davranmış pastil kutusunu çıkarıyor, bir iki tanesini ağzına atınca, sözü nereye bağlasa iyi.

—...bu pastilleri çiğnersen hiçbir faidesi yoktur, ağızda bir müddet muhafaza edilip, usul usul emilecek.

Arkasından, ürkmüş gözbebeklerinde kıvılcımlarını gördüğüm, irkiltici bir fikir, kafasını, bir kulağından öteki kulağına, ısıklık ısığa geçiriyor:

— ..eyvah, saat kaç? Galiba geciktim!..

Hesabı istedi, gecikme telâşıyla eli ayağı birbirine dolaşarak, ödemeye de kalkıştı, ödeyemedi. Gözleri, efsunlanmışçasına, hesap pusulasına takılmış, kalmıştı. İkimizi de gülünç etmek, görgüsüz taşralılar derekesine düşürmek pahasına, ceplerini tersyüz ediyor, akıl ermez okul çocuğu hesaplarına dalıyordu: iki kere yirmi kırk, üç yüz daha, üçyüz kırk, doksan daha... Eski püskü cüzdanından, birkaç buruşuk frangı, çıkarıp çıkarıp, tekrar yerine koyması cabası!

Bu telâşın, bu ahlayıp oflamaların, gerçek anlamını çözmek o kadar zor mu? Kaygısız ve sevimli oburluğunun, bedelini ödeyemeyecek. Parası çıkışmıyor. Elli frank kadar eksik, istemeye yüzü yok. Ne de terlemiş, bütün tenine kirli sarı, yağlı yağlı parlayan bu bunalım teri sıvanıyor. Durum o derece asabımı bozuyordu ki, dayanamayıp eksiğini tamamlamayı önerdim. Saygılı bir ağız kalabalığıyla o dakika reddetti ama, almazlık da etmedi: olur muymuş efendim, böyle bir ‘hacâlete’ nasıl tahammül edebilirmiş o, ‘mukaddesatı üzerine yemin edermiş’ ki, eğer bizi bu çıkmazdan ‘hâlâs edecek nihaî çare olmasa,’ bu paraya katiyen elini sürmezmiş, esasen ancak borç telâkki edersem alabilirmiş, vs, vs...

Onu buluşmasına yollayıp sokakta yalnız kalınca hafifledim. Zaten işe Paris karıştı, beni hemen avuttu. Avutmaz mı? Telli pulu bir öğle sonu, büyük bir iç huzuru ve yürek rahatlığıyla, Quartier Latin’e yerleşiyor. Kendimi insan seline bırakıp, St-Michel Bulvarı boyunca, taa Denfert-Rochereau Meydanı’na kadar yürüyorum. İşte bu yürüyüş sırasında, geldim geleli duyduğum, nedense bir türlü gerçek anlamını çıkaramadığım bir duygunun, adını koydum. Çok da sevindim: Paris’e gelmiştim ben, doğduğum şehre, çocukluğumun evrenine! Paris demek, Seine Nehri demekti, biraz

sisli rıhtımlar, akordeonların su gibi pırıltılı gülüşleri, biraz da St-Martin Kanalı. Hani La Mère Perrier'nin ufacık kahvesinde, millet tezgâhın başına toplanır gecenin geç saatlerine kadar, *Front Populaire*'i tartışır. Babam da, aralarında mı? Sonra, sütlü kahve ve ay çöreği. Seine'de süzülen yolcu gemilerinin soylu güzelliği. Şehrin nabzı gibi vuran lunaparklar. Dalgın ıhlamurların yaprakları arasından, yumuşacık bir ışık sızıyor. Kenar mahallelerin dalga-cı hergeleleri, Grands Boulevards'a inmiş. St-Quen Stadı'nda maç sonu, seyirciler gürül gürül boşalıyorlar. Bir de anılarımda, oldum bittim kelebekler gibi çırpınan, o eski şarkı. O unutulmaz Paris şarkısı:

"*Paris restera toujours Paris*"

(Christiane değil mi o, gürültülü bir kahvenin terasından el eden? Başka kim olacak? Bir salkım zenci öğrencinin ortasında, bağımsızlık bayrağı gibi dalgalanıyor. Hayatından memnun. Yanına gelir gelmez, nedense değişti; hafiye kuşkularıyla etrafı kollayıp:

- Bana bak, diye fısıldadı, Miss Higgins'ten uzak dur!
- Miss Higgins'den mi? Niyeymiş o?
- ...niyesi kaldı mı, her şeyi duymuş. Dün gördüm, seni aramadık yer bırakmamıştı, ateş püskürüyor.
- Sen neler söylüyorsun kuzum?
- ...hadi hadi, anlamazlıktan gelme! 'Prens'le kırıştırmanı, fena halde ciddiye almış, ne kıskanç domuz olduğunu bilirsin, valla hi dikkatli ol başına iş açar ha!

Miss Higgins, evinde, Abdullah cigaralarının ağır sislerinden sıyrılıyor: etekliği daracık, kravatı kaymış, yeleği kadifeden bir hayalet. Omuzlarında, hiç eksik olmayan kepek bulutlarıyla. Hem sarhoş, hem öfkeli. Yerde can çekişen Black and White şişesi, piktan salonun dört tarafına şıkır şıkır dağılan Mózart, tıkabasa dolu kül tablaları, didik didik edilmiş bir mendil, sarhoşluğunun olduğu kadar, öfkesinin de kanıtı. Yine sâkin görünmeye çabalıyor, yumuşak, hatta kayıtsız. Olası mı? Kibrit kutusuyla oynayarak örtbas etmeye çalışsa da, görmüyor muyum, elleri zangır zangır titriyor.

-Aaa, dedi, sen misin *darling*?

–Evet, dedim, benim Miss Higgins.

Dedim ama, içimden neler ekleyerek: " –...kimsenin okumadığı şiirlerinde, kadın vücudunun görkemli mistiğini, söylemiş, şehvetten yarılan memelerin tadını, keyfi hayata dönüştüren vagina dehlizlerinin gizemini dile getirirmiş, lâf, alt tarafı içi geçmiş bir kız kurusu, birkaç tahtası noksan bir cadı."

Soruyor: –Dün seni aradım, bulamadım. Neredeydin ki?

Cevabım da bir soru: –...nerde olmam gerekiyordu?

Oynamaya yeltendiğim oyun tehlikeli, çünkü gündelik yaşantısında yavan ve cansıkıcı olan Miss Higgins, birkaç kadeh içti mi saldırganlaşır, acımasızlığı baskın çıkar, olanca kıyıcılığı. Ne sözlerini denetleyebilir, ne davranışlarını; eline geçirdiğini kırar döker, değme yılanmış külhanbeyini, alı al, moru mor, genç kız gibi utandıracak küfürler savurur. Olsun! Şu Türkle ilişkimin gizli kapaklısı olmadığına göre, niye korkacakmışım?

Bana doğru şöyle bir davrandı, sözde cıgara tutacak, bu bahanesi, amacı sokulmak. Yüzüne bakmadan cıgarayı reddediyorum, öfkeden yaprak gibi titriyor. Bir adım daha yaklaştı; örümcek kıızılı ellerini uzatıp, başımı avuçlarının arasına aldı. Naftalini, bazan tahtakurusunu, en çok da iltihaplı hastalıkları hatırlatan, o sarhoş sevice kokusu, ağzımı burnumu tıkıyor. Şimdi, yürekler acısı bir çaresizlikle içini çekerek, asıl merak ettiğini soracak:

–Doğru söyle, yattın mı o barbar herifle?

Uysal, cevap veriyorum: –Hayır Miss Higgins, yatmadım.

Farkında olmadan sanki tetiğine dokunmuştum, ani bir patlayış, arkasından uluya uluya suratıma yağdırdığı tokatlar:

–Yalancı! Düzenbaz! Çirkef! Orospu!

Hiddetinden boğulacak, suratı çizgi çizgi dağılıyor: iğrenç ba-yağılılığı gözlerine vurdu, ağzı daha da genişledi mi ne, sahibi bir beygir ağzı. Mozart'ın kışına bir tekme, *menuet*'si havaya savruldu, ışıklı konfetiler halinde döküldüğünü görüyorum. Viski şişesini, alnının ortasına yiyen ayna, gülmekten tuz parça oluyor, nereye elini sürsen incecik kırıkları.

Nefes almaktan korkarak, olduğum yere büzülmüşüm, fırtınanın geçmesini bekliyorum. Ne geçmesi, İngilizce olarak sürüyor: anlayamadığım gök gürültüleri, ısıklı şimşekler, kıvılcım hevenkle-ri! Böyle inatla sımsıkı susuşum; her yanımdan bastıran tehlikeye

rağmen, yenilgiyi kabul etmeyişim, onu adamakıllı çileden çıkar-mış olmalı; bu defa, kemikli parmaklarını boğazıma geçirdi, sıktık-ça sıkıyor. O kadar gözü kararmış, öylesine pusulayı şaşırmış bir halde ki, bir çaresini bulamazsam, rahatça beni boğabilir.

Yalnız, elleri tenime dokunur dokunmaz, hoyratlığının niteli-ği değişti. Kıskançlık yerini, öfkeyle şiddetlenen cinsel sertliğe bı-raktı. İkimiz de, delirecek miyiz nedir? Kendimi oradan oraya atı-yor; göğüslerimi koparan pençelerinden, değdikleri yeri ısırın ku-duz dişlerinden, kurtulmaya uğraşıyorum. Nasıl olduysa, bir ara becerdim; soluğu banyoda alıp, kapıyı içerden sürgüledim. Miss Higgins, avını elinden kaçırmış bir kaplan, küfürlerini kırbaç gibi duvarlara şaklatarak, geldi kapıyı yumrukluyor: neresine vurduğu-na bakmaksızın, rastgele, gittikçe daha hızlı: şangur, şungur, buz-lu camları yere indirmesin mi? Sesi birden kesildi. Açılan gedik-ten bakınca ne göreyim, cam parçaları iki bileğini de yarmış, nab-zı attıkça, narçiceği kan fiskiyesi, bu yarıklardan sevinçle fışkırı-yor. Gördüğüm beni büsbütün ürküttü, sözde uzak ve ilgisizim, ödüm patlıyor: korku elimi ayağımı kösteklemiş; olduğum yerde, parmağımı oynatamıyorum.

Ekrem, Miss Higgins'i bilmezdi, aramızdaki 'özel' ilişkiden habersiz. Ne de olsa doğuludur, mezhebine uymaz, besbelli kaldı-ramaz diye, söylememiştim. Hayatım zaten kaymış, olağan dışı yanlarını niye açıklayacakmışım? Hem onun da bana davranışı, ye-ni çapkınlıklar arayan bir Don Juan'ınkinden çok, anlayışlı bir ağa-beyinkine benziyor. Ben ki seçkin beyefendi diye karşıma çıkmış nicelerinin en aşağılık asılmalarına alışkınım, doğrusu buna şaş-maz değilim. Ekrem kibarım diyen nice erkeği cebinden çıkarır, öyle dostlukla aşkı birbirine karıştırıp, ortaya çıkan kargaşalıktan yararlanmaya tenezzül etmez. Çok onurlu, bu onur herkesin baş-vurduğu ufak hileleri, masum numaraları, duygusal oyunları bile ona yasaklıyor. Beni hiç aldatmadı. Bir iki kere, hakkımda ne dü-şündüğünü, canımı yakan bir açıklıkla, yüzüme karşı söyledi:

- Sen kızım, ipin ucunu iyice kaçırmışsın!

Miss Higgins'in evinde başıma gelenleri ister istemez kadının cinsiyetini değiştirerek, bu sefer ona aktardım: zengin bir Ameri-kalı, hafif kafadan kontak bir *yankee* bana sıırıslıkla tutulmuş. Gece demez, gündüz demez, telefonlar eder; koca koca buketler

gönderir, her birine gönül alıcı sözlerle dolu, fiyakalı kartlar iletirmiş. Tek kusuru, tabiatının fazlaca kıskanç olması. Pirelendi mi, akla gelebilecek her türlü fenalığı yapmaya kalkışabiliyor. Asıl amacı, beni elde tutmak. Geçen gece, bu yüzden kıyameti kopardı. Ne cam bıraktı, ne çerçeve. Bu arada, ellerini kesmiş, telefon, cankurtaran arabası, acil servis derken, sabahı bulduk. Sebebi mi? Kimdense bir dedikodu çalınmış kulağına, herkesin 'Prens' dediği biri bana yakınlık gösteriyormuş, bu yakınlık aşkımızı bozar, yıkar, yıkar, yıkar hatta...

Ekrem anlattıklarını, sözümü kesmeden, sonuna kadar dinledi: dudaklarında ters gülümsemesi, yanağında gülünç *play-boy* çukuru. Bakışları, o iki yorgun akbaba ise, suluboya bir Paris akşamüstü, III. Alexandre Köprüsü dolaylarında, süzülüyorlardı. Sonunda söyledikleri, böyle bir durumda söyleyeceğini kestirdiklerim, belki duymak istediklerim oldu:

- Bak Jeanne, dostluğuna son derece değer veriyorum, ama bunun sana zararı dokunacaksa, vazgeçmeyi göze alabilirim. Hiç olmazsa, bir deneriz.

Kalbim kırılıyor. Müthiş alınıyorum. Sözleri, genç kızlık iztefinesini incitti. Beni sevmiyormuş! Apaçık ortada. Bunu yanına bırakacak mıyım? İçimde ciddi bir kararın kesinleştiğini hissediyorum: ne pahasına olursa olsun, beni sevecek, onu baştan çıkaracağım. Böylece yeni bir hayat yolu mu seçiyorum, yoksa en fazla güven verenin kanadı altına sığınmayı mı yeğliyorum, kestirebilmek güç. Kararımı uygulamak da kolay olmayacak: sabır ister, dikkat ister, incelik ister. Oysa ben neysem oyum, tek başına, meteliksiz, cahil, kendi kendisiyle sürekli takışan bir kız. Şimdiye kadar, başladığım hiçbir şeyi, tasarladığım sonuca ulaştıramadım. Tek silahım, güzelliğim. Ekrem'in beni güzel bulması. İnsanı dinlendiren arı bir güzellik demiyor mu? Öteki daha çok tesadüflere; daha az da, o benim pek güçlü olmayan kararlılığıma bağlı.

İnsan içine çıkabilir bir hava edineyim diye, iş aramaya başladım. Ne olursa razıyım, mağazada tezgâhtarlığa, sıradan daktilolığa, bulamıyorum ki! Hiçbir şeyi doğru dürüst öğrenememişim. Yeterlik belgesi arıyorlar. Bende ne gezer. Bir süre liseye gitmiş olmam, gözlerimin ya da ağzımın güzelliği kadar bile işe yaramıyor. Bunu çabuk anladım. Güzelliğime gösterdiğim özeni artır-

dım: onbeş günde bir berber, daha dikkatli makyaj: göz kapaklarını hafif yeşile gölgeleyip, dudaklarına belli belirsiz ruj sürdün mü, ortaya başka birisi çıkıyor. Bu çıkan, ötekinden belki daha az gerçek ama, çok daha sonuç alıcı olduğu kesin. Deneyle saptanmış bu.

Ekrem'le ilişkimizin gelişmesi de doğruladı. Gerçi söze dökmüş bir şey henüz yok, ama daha sık birlikte çıkıyoruz. Nereye gitsek, daima gereksindiğimizden fazla parası olduğunu görüyorum. İtiraf edeyim ki, bu bana güven veriyor. Hiçbir şeyin üstüne fazlaca düştüğünü görmedim. Belki biraz spor ilgisini çekiyor, daha çok futbol. Ha, bir de makinalar, tarımsal donatım makinaları, traktörler, biçerdöverler, filan. Hepsi bu. Öğretimini umursamıyor, sınavları sırasında fakülteye uğramadı, dert de etmedi. Bu kayıtsızlığından kaygılanıyorum.

Çünkü, başbaşa geçirdiğimiz aylara rağmen, rollerimiz değişmiyor. Arkadaşlığımız yine arkadaşlık, sadece arkadaşlık. Ekrem bana aldırış etmiyor, kendimi bir türlü ona benimsetemiyorum. Zayıf noktasını bulabilsem, benimseyecek ama, o noktanın ya altındayım ya da üstünde, hiçbir zaman göbeğinde olamıyorum. O kadar ki, yaz sonuna doğru bir gece, Concorde Meydanı'nda Etoile'a doğru yürürken, Ekrem'in erkekliğinden kuşkulandım. İster misin acıklı halk piyeslerindeki 'iktidarsız' zavallılardan birisi olsun? L'Arc de Triomphe'un tepesinde, vahşi bir yağmur hazırlığı, delibozuk şimşeklerini büyük bir hızla üreterek, paldır küldür geliyordu. Nereden peydahlandılarsa, birtakım obur bulutlar, hayasızca saldırıp, uzakta yakında titreşip duran alçakgönüllü yıldızları, hapır küpür yediler. Savruk bir rüzgâr, havayı yapışkan bir nemle dolduruyor. Ürpertici, zaman zaman üşütücü bir serinlik, sıra ağaçların arasından, ıslak ıslak süzülüyor. Herkeste bir telâş, kimse gözünü gökyüzünden alamıyor, bastırdı mı, bastırıyor mu? İlk damlaları kollayarak, çabuk çabuk, yakın kahvelere kaçıyorlar. Selli sulu bir sağanağın, fosforlu dev bir kırkayak gibi, pırıl pırıl yaklaştığını görüyoruz. Direktten direğe atlayan, küstah elektrik kokuları. Göğün böyle ikide bir yarılması yok mu, çocukluğumdan beri beni korkutur. Ekrem'e sokulmuşum. Yağmur indirince, beni ceketıyla örtüp kucaklayarak, en yakın kahveye kadar taşıdı. Avenue Wagram'da camları buğulanmış bir kahve, ağzına kadar

yağmur kaçaklarıyla dolu, hepsi sırlıslıkla, her kafadan bir ses çıkıyor; yağmurun heyecanını bastırıyorlar.

Ekrem işte bu kötü havada, bu yakışsız yerde, artık umudunu kestiğim şeyi öneriyor: evlenmeyi. Neye uğradığımı şaşırmışım! O hep öyle uzak, öyle soğuk, yalnız sesinde cansıkıntısından mı, türünü kimsenin bilmediği sinsi bir sevinçten mi doğduğunu kestiremediğim bir titreşim. Bakışları dağılıyor, fırt fırt, kırlangıçlar gibi; bu dağınıklık, o müthiş fatih profilini de dağıtıyor tabii. Sözcükleri kuşkusuz iyi seçilmiş, açık seçik, ciddi ve inandırıcı, gelgelelim ne içerdikleri öneriye uygun düşen bir görkemleri var, ne de coşkuları:

– ...sınavlara girmedığimi biliyorsun Jeanne, sonuncu hakkımdı. Eylül'den itibaren döviz alamıyorum, bu beni Türkiye'ye dönmeye mecbur ediyor. Karım olmayı kabul edersen, birlikte gideriz. Oradaki durumum seni rahat ve kaygısız yaşatmaya elverişlidir.

Şimşekler, asit yeşili kalemleriyle, aceleci ve kalles, kahvenin camlarını üstüste imzalıyorlar. Yaşadığımız önemli bir an. En ufak bir duraksamamın, açığa vurulmamış bir red olarak yorumlanacağını seziyorum. İyisi mi, büyük oynamalı, gözümü kırpmadan kabul etmeliyim. Öyle yaptım. Garip şey, sesimi hiçbir zaman bu kadar yadırgamamış, bu kadar bed bulmamıştım. Ekrem bana gü-lümsüyor ya, yeter: ağır ağır genişleyen, ciddi ve değişik bir gülüm-seme. Sonra öpüşüyoruz, vücutlarımız ilk defa doğru dürüst birbirine değmiş oluyor: tadına doyulmaz bir gevşeme içindeyim, sarhoşluğu andıran bir içlenme!

O gece, ilk sevişmemiz. Ekrem beni yapay, öyle olması önceden tasarlanmış bir hırsla öpüyor. Ben, yarım yamalak karşılık veriyorum. Hemen hiç tad almadan. Gökte incecik, bilenmiş bir hilâl, gecenin yeşil ipek dokumasını, akla ziyan bir hızla kesip biçiyor. Yıldızlar bir daha yaklaşmayı denediler, yine olmadı: koca Seline, sırmalı puslarını ağ gibi germiş, hepsini içinde kaybediyor. Penceremiz açık. Sokakta türlü sesler: çapkın bir akordeon, radyo çığlıkları, klaksonlar... hepsi içiçe girip öyle uyumla birbirine karışıyor ki, kulağımıza kadar ulaşan, dinlemesi hoş bir uğultu. Paris'in damarlarında dolaşan, kanın uğultusu mu?

Ekrem bir ara gitti, pencerenin önünde durdu. Çıplak ve ter-

İ. Dışardan vuran ışık, vücudunun çizgilerini yaldızlıyor. Onu, giderilmez erkekliği, sert ve kıvrıkcık kıllarıyla, böyle karşımda görünce korktum. Sanki onda gerektiğinden fazla, üstesinden gelinmez birşeyler gizli. Hiç değilse, ben öyle sanıyorum. Beni korkuya saldığı kadar, kendimden de geçiyor bu. Aklımı karıştırıyor.

Sevişmeye o başlamıştı, –beklenenin tersine –, ben bitirdim. Çünkü, herkese ve her şeye tepeden bakan kılıç profilli ‘Prens,’ aslında, yumuşak bir erkek: sevmekten çok, sevimekten hoşlanıyor. Eksiklense, pek belli etmek istemese de, bu böyle. Sevmiyor sevdiyor. Öpmüyor, öptürüyor. Hatta okşamamı ve öpmemi, öyle inceliklerle kışkırtıyor ki, bir ara eşcinsel olmasından bile kuşkulaniyorum.

Yağmurdan kaçayım derken, yoksa doluya mı tutuldum?)

Geceyarısını epeyce geçmişti, fırlayıp uyandım. Akıl alır mı? Birisi beni Türk adıyla çağırıyor:

"- Leman, hişt Leman, hâlâ uyuyor musun? Hadi kalk koca tembel..."

Bir an, Haco Hanım'ın sesine benzettim, öyle değişik, güleç bir ses, insanın sıcacık içine işleyen. Olacak şey mi? Şehvet kırmızı bir aydınlıkta yüzüyorum, hem nasıl bir yüzmek; elim, kolum, bacağım birbirinden ayrılmış, gövdem dağılmış gibi bir hisle! Fazladan çıldırtıcı bir gerilim, iç kulağımda ince ince uzayan bir depresyon titreyimi, oldukları yerde çat çat kopan sinirler.

Kırmızı aydınlığın silinmesi, telefonun ziline denk geliyor. Sanki biri, ötekinin nedeni. Değil elbet. Bir süre, tam bir karanlık içindeyim. Bu karanlıkta, kol saatimin fosforlu kadranı, kimyasal bir kesinlikle belirdi: ikiye beş var!

Telefona, saçma bir yanılsamayla sarıldım: telin öbür ucunda, ateşli canlılığı, delikanlı heyecanıyla Haco Hanım'ı bulacağım. Bu da olmayacak şey! Arayan yine o ses, hani cinsiyeti belirsiz, kırıldökük, hafif sürçen. Yorgun ve umutsuz bir havailiğin, ufacak gülüşlerle, içinde çiçek açtığı:

-...alo, kiminle konuşuyorum? Kermo, sen misin?

Sarhoş galiba, arkasında yolculuk özlemleri, yurtsamalar uyandıran, kapalı bir pavyon atmosferi: bal kıvamında Arjantin tangoları, içli bir gitar, biraz alkış.

- Hayır, diye cevap verdim. Kermo değil, karısı.

Ufacık durakladı, arkasından alaycı bir tını ayarlayarak:

- Hoppala, yine mi siz? dedi. İster karısı olun, ister olmayın, orası beni ilgilendirmez. Yalnız şunu bilin ki, bu tarz şakalardan hiç hoşlanmam.

-...ben de! Hele geceyarısından sonra yapılırsa!..

- O ne demek, Kermo'yla içlidişliyoruz biz, canımın istediği zaman ararım, alışkındır.

Boğazıma bir şey düğümlendi, densizliğin bu kadarı beni hır-

palıyordu. Birden boşanıverdim:

– ...siz bana baksanıza, öldüğünü söylemedim mi, intihar ettiğini? Türkiye’den bunun için geldim, anlamıyor musunuz? Yirmi yıllık karısıyım, son defa yüzünü bile göremedim. Adım Korkut, – onun adı, – Leman Korkut, onun için asıl ben size sormalıyım: kimsiniz? Hangi cüretle, vakitli vakitsiz telefon edip, beni rahatsız ediyorsunuz?

Sert ve hızlı konuşmuştum. Cevabı, dipteki müziğin daha derinleştirdiği, uzun bir sessizlikten sonra geldi:

– ...fakat bilseydim ki!..

Telefonu kapatıyorum. Konuşma bitti. O ne, birini ni boğazladılar? Hayır, kırmızı şehvet aydınlığı olanca şiddetiyle dönüyor. Komşudaki ışıklı reklâmın marifeti: yatarken, salonun perdelerini çekmeyi unutmuştum. Yine de kalkmıyor, kendimi kızıl kırıbacın sessiz işkencesine bırakarak, yatağımda kalıyorum. Ağzımda tuzlu bir tad büyüyor: başımı her çevirişimde, yastığımın yanağıma teması, ıslak. Uzanıp aynayı aldım sebebi anlaşıldı: farkında olmadan ağlamışım. Gözyaşları, bembeyaz suratımdan hızla kayıp, çenemden damlıyorlar. Bunu görmek beni daha kederlendirirse, haksız mıyım?

Tekrar uyayamayacağım. Yataktan çıktım. Evin içini nemli bir serinlik öylesine kaplamış ki, o dakika ürpermelerin örümcek ağına düşüyorum. Salona geçip, perdeleri çekmeliyim. Ondan sonra, ne kadar ışık varsa yaktım, böylelikle ışık dengesini sağlamış oldum; ama beni bitiren öteki dengeyi nasıl sağlayacağım? Ruhsal dengemi? İçimde, ta içimde biryerlerimde, o cinsiyeti belirsiz ses, serseri bir satır gibi dolaşıyor, adeta bağırsaklarımı doğruyor.

"–...Kermo’yla içlidişliyoruz biz, canımın istediği zaman ararım, alışkındır..."

Çok kolay anlaşılabilir nedenlerden, bu sesle, portresi bana dargın dargın bakan kırkmalık genç kız arasında, yerli yersiz bağlantılar kuruyordum. Kadınlığımı, tırnaklarımın ucuna kadar, her yanıma egemen olmuştu. Kadındım işte, herhangi bir kadın, bir adamın karısı; bu beni çılgına çeviriyordu. Beni bir başkasıyla aldattığı için, Ekrem’den tiksiniyor; öldüğü için, gözyaşı döküyordum. Simetrisi denk düşmeyen iki kopyam, bir kere daha birbirine çakışmıyordu. Hiç çakışmıyordu.

Sıcak bir şey içsem, başımı toparlayabilir miyim? Bir Türk çayı demlemek, birden, gözüme tek kurtuluş çaresi olarak görünüyorum. Kolları sıvayıp işe giriyorum. Kendimi verirsem, acımı da unuturum belki. Yazık, kâğıt torba içindeki çay, yeterince dem vermiyor. Zaten demlik de porselen değil. Bereket içilebilir. Sonra oturdum; besbelli zenci, kelleyi kazıtmış, görünmez devlerin; kalın dudaklı canavar ağızlarıyla üfleyip şişirdikleri, bir Paris gecesinde eteklerinde, çayımı içmeye başladım.

Yavaş yavaş içim ısındı, içim ısındıkça rahatladım. Bir cıgara içsem, bir kitap çekip avunsam diyorum. Köşede uyuklayan kitaplardan, rastgele birine el attım, ne tuhaf, Yunus Emre Divanı çıkmamış mı? Yıldızlı nakışlarla süslü, Doğu yapısı bir cilt, epeyce eski, yıpranmış. Hacı Hanım, Türk tasavvuf şairlerinden bazılarını bana tanıtmıştı; Yunus Emre, onların en ünlüsü, yalın bir Türkçeyle yazmış ama, XIII. yüzyılın Türkçesiyle, bu yüzden şiirlerinin tam tadına varamıyorum:

*"Cennet cennet dedikleri
birkaç ağaç birkaç huri
isteyene ver onları
bana seni gerek seni"*

Sayfaları gelişigüzel karıştırıp, bazan o şiire, bazan bu şiire takılarak, üstümdeki gerilimden belki gerçekten sıyrılacaktım. Kitabın iç kapağına eğri büğrü çiziktirilmiş o birkaç kelime gözüme ilişmeseydi... Yayvan, genişliğine seyrek bir el yazısıyla yazılmış. Elbette tanıyorum, kocamın yazısı bu. İlk okuduğu şiirlere ilişkin birkaç not almış diye düşündüm. Yanılmışım. Dikkat edince, aceleyle karalanıvermiş bir adres olduğunu saptıyorum: *"Cecile / Galerie des Dieux Vaincus / Bonaparte Sokağı."*

Kızın adı Cecile' miş demek!

Durur muyum, hemen o sabah bulduğum adrese yollandım. Cecile'iye, görür görmez tanıyorum. Hayır, tablodaki resmine çok benzediğinden değil, vücudunu boydan boya sarmış cinsel çekiciliğinden. En saf, en masum hareketler, Cecile yapınca, hınzır anlamlar kazanıyordu. Sanki her jesti bilinmez hangi müstehcenliğe bir imâ, her bakışı kimsenin tatmadığı cinsel bir tada gizli bir çağrı. İşin kötüsü, bu özelliğinin hiç farkında görünmeyişi. Sahi-

den farkında olmayabilir mi?

Baktım ki postal çeneli, çember sakallı, genç irisi bir oğlanı almış karşısına, saydam ellerini oynatıp, iri çocuk gözlerini aç aça şakacıktan azarlıyor. Oğlan, baştan ayağa deriler giymiş, deri mont, deri pantolon, deri çizme. Gözlerini kızın gözlerinden almıyor bir türlü, burun deliklerinin kanatları titriyor. İkisi, galerinin nihayetinde, ayakta dikilmişler; alçak tavanlı, geceden arta kalmış, o uzun ve karanlık, dehliz gibi yerde. Çevrelerinde bütün unutulmuş tanrılar: ağır işkencelerden çıkmış andıran gergin suratlarıyla İnka totemleri; yorgun, mütevekkil ve hoşgörülü Budha'lar, yarı yılan yarı timsah zenci tanrıları; birkaç Afrika maskesi, Zulu tılsımları, sihirbaz giysileri vs. Karmakarışık bir gurbet yalnızlığı içinde, tanrıların sefaletinin pazarlandığı acayip bir mağaza ki, fena halde küf, terlemiş zenci ve sperma kokuyor.

Cecile beni bir ölü görmüş gibi karşıladı. Ya da, öldüğünü sandığı birinin hayaleti gibi. O da beni, görür görmez, portreden tanımıştı. Gözleri sonuna kadar açıldılar. Gençlere özgü sakar bir içtenlikle, ellerimi avuçları arasına aldı. Basbayağı bağırarak:

– ...siz ha, dedi. Siz burada ha? İmkânı yok!

Türk adım, İsviçre'deki gölün adına benzediği için mi ne, çok beğenirmiş. Harıl harıl onu hatırlamaya çalışıyor, nedense üstesinden gelemiyordu. Ben işe karıştım:

– Leman, dedim.

Sesim onu çarptı, çarptığını hemen söyledi. O ara bakışlarında kızıl bir tül mü dalgalandı, ben mi öyle gördüm bilemeyeceğim. Kaşlarının kaçıştığını, sesinin ağdalı bir kıvam kazandığını saptadım, ama.

– ...o nasıl ses öyle, aa bakın, tüylerim ürperdi.

Bıraktığı yerde, bir ağaç gibi uslu uslu duran, delikanlıya dönüyor:

– ...René bak, bu hanımla uzun uzun konuşmamız lazım, her bakımdan önemli şeyler. Patron arayacak olursa, ne yap yap, akla yakın bir yalan uydur: açılışa filan gitti de, e mi?

O zaman, sözünü ettiği patronun, dedesi olduğunu bilmiyordum: kurt bir bankacıymış, Hindiçini Bankası'nın önde gelen isimlerinden. Kibar ama açgözlü, tam bir Üçüncü Cumhuriyet işadamı. Onun tek kızı, ipe sapa gelmez bir ressamla evleniyor, Cecile

onların kızı, o da tek, çok şımartılmış, ne yasak tanıyor, ne yok, ne yoksulluk! Delillerde görülen bir güven, zenginlere özgü pervasızlıkla, minnacık 'cici kız' yaşantısını üretip geliştiriyor.

Sözlerinin ve hareketlerinin görünüşüne uymadığı dikkatimi çekti, üzerinde eğreti duruyor, sanki onları çapı daha düşük, farfara- racı bir kızdan ödünç almış. Hani ahlak sözü açıldı mı, gözü kara- lıklarıyla ortalığı allak bullak eden erken gözü açılmış kızlar olur ya, onların birinden. Susunca uyumsuzluk daha belirginleşiyor, kaşla göz arasında ötekinin yerini derlitoplu bir kız alıveriyor çün- kü, ince, dalgın ve gizemli, ipek saçları omuzlarına dökülmüş, ür- kek ağzı uzak pembe bir yıldız.

Yürüyüşü de değişik, sokakta gelip geçenin göz ucuyla süzme- sine neden oluyor, belki bilerek salınmasından, her şeye boş ver- miş bir edayla çevresini umursamamasından doğuyor bu, belki de hafif Kuzeyli, alttan alta meydan okuyan dikbaşı havasından. Sır- tında siyah bir pelerin, nasıl bir pelerinse, uzaktan ona, insanlar arasında kaybolmuş bir vampir görüntüsü veriyor.

Böylesine bakmazlar mı, elbette bakarlar. Yaşadığım duyum- samak, varlığını kendine kanıtlamak için, sanırım Cecile de başka- larından gelen bu ilgiyi gereksinmektedir, gereksiniyor ama, kü- çümsüyor da; çünkü onun, onun seçtiği birkaç kişinin, dışındaki herkes sıradan; sıradan olanlarsa, entellektüel düzeyde olduğu ka- dar, 'beşeri' düzeyde de 'aşağı' bir ırk. Anlaşılan konuşmaya baş- ladığı anda onlara ne kadar benzediğini farketmemiş, ya da bir söyleyen olmamış: hele el kol hareketlerini yerli yersiz çoğaltması yok mu, Akdeniz insanlarında görülen geveze jestlerini tekrarla- yıp durması, işte o zaman.

Cıgara sunacak oldum, reddetti. Sesinde ancak saldırgan diye- bileceğim bir sevinç titreşimiyle:

—...içmiyorum artık, dedi. Eskiden, aman Allah, elimden düşmezdi. Sık sık kafayı da çekerdim. Bıraktım. İçkiyi cıgarayı ba- na bıraktıranın kim olduğunu merak etmez misiniz? Ekrem ta- bii...

Dirseklerini masaya dayayıp, ilginç başını avuçları arasına ala- rak, birkaç saniye beni seyrediyor. Büyük bir ressamın nadir bir eserini seyreder gibi, hayran hayran. Sonra içini çekerek diyor ki:

—...ne kadar güzelsiniz? O bana güzeldir dediği zaman, kıs-

kandığımdan olacak, pek inanmamış görünürdüm. Doğru söylüyormuş, güzelsiniz, kusursuz, o kadar mükemmel ki yanımızdaki her kadını hasta edebilir.

Arkasından, kocamın vaktiyle bana yapmaktan hoşlandığı bir iltifatı, kelimesi kelimesine tekrarladı. O an gözleri buğulandı mı, ben mi öyle zannettim.

– ...insanı dinlendiren arı bir güzellik!

Bu sözleri ağzından duymak, beni yerle bir ediyor. Büyük yı-kıldım. Bereket üstünde durmadı pek, Ekrem'in intiharını yorumlamaya geçti. Yorumlama diyebilir miyim? Çözümlemesini anlatacak yerde, içisıra sürdürdüğü anlaşılan bir tartışmanın, sonuçlarını aktarıyor. Hem niye bu kadar hırçın? Bu kadar kendinden emin? Bana çok kızdığından mı sesini yükseltiyor? Bağırınca, o insanın sıcak şarap gibi içtiği sesinin, tizleşip kulakları tırmaladığını kesti-remiyor mu?

– ...intiharının tek nedeni, siyasal umutsuzluğu! Başka laf din-lemem. Son zamanlarda görecektiniz, basbayağı çökmüştü, diren-ci sıfır, içinden çürüyor. Bir şeye takılmış, önüne gelene anlatır: "–Şurda, kafamın içinde, gittikçe hızlanarak dönen, bir buldog kö-peği var!" Bence bu, debelendiği siyasal çıkmazın, simgesi: Türki-ye'ye dönmek, bir bakıma işlemediği siyasal bir suç, bu suçun ge-tireceği bütün sonuçları sineye çekmek demektir; Fransa'da kal-maksa, ömür boyu bir sürgünün ağırlığını sırtına almak! Çık işin içinden, çıkabilirsen! Hesap adamı görünürdü ya, palavra, dolay-sız bir eylemi örgütleyebilecek gücü yoktu, oysa belirli durumlar-da istenilen değişikliği sağlamanın tek yolu, dolaysız eylemdir. Bu-nu yapamadı mı, ne olur, o buldog köpeği başlar kafanın içinde fır dönmeye, katlanabildiğin kadar katlanırsın, günün birinde bı-çak dayanır...

Ellerine dalmışım: kıpır kıpır parmaklarıyla, gözlerimin önün-de, sihirli bir bale: bazan azametli, hatta yırtıcı; bazan suçlayıcı, fa-kat çaresiz. Birden söylediklerinden çok, onunla ilgilendiğimi far-kettim. Tadım kaçtı. Cecile, sözleriyle diri tutmaya çalıştığı Ek-rem'in anısını, gölgelemişti.

– ...eylem dendi mi, hangi koşullar altında olursa olsun, so-nuç alıcı tek çeşidini biliyorum: şiddet! Cezayir olayları sırasında, biz fena alıştık buna, kusurlarını da meziyetlerini de iyi biliriz. Par-

tisini iktidardan alaşağı eden cunta, bunu şiddete başvurarak yapmamış mı? Ekrem de ister istemez, öyle yapacak. Başka yolu yok! Beceremezdi ki, vallahi beceremezdi. Eylem pratiği konusunda çok tartıştık, dediklerimi ciddiye almadığım sanıyorum, çünkü ona göre politika birtakım taşralı tüccarların seçim fırıldıklarından ibaretti, iyi politikacıysa bu fırıldakların getireceği kârı cebine atabilen adam.

Neredense başıma düşüveren ışık parçası, ışığa bile benzemiyor ama, önceleri düşündüğümün tersine koyu kızıl olan saçlarını, çepçevre tutuşturdu. Gözleri, o çiniden yapılmış iri böcek bibloları, mavi kılcal damarların oyalı ağı ardında, koyudan açığa çeşitli gri tonları arasında sürekli değişiyorlardı: bir ara, lâciverde çalan akşam grisi; bir ara duman rengi; derinliklerinde, hiç beklenmedik yaldızlı çalkantılar! Cecile'e yakından bakınca, tablodaki resmine en çok benzeyen yeri, ağzı; çevre çizgileri kalın çizilmiş, küskün çocukları gibi dışarıya doğru, gül goncasını andırıyor. Yüzünün öteki çizgilerinde, tek tek ya da toplu olarak, ya fazla ya eksik birşey kalmış ama, ne? Ekrem onu bilerek Cecile'e en yakın, gerçekte en az raslanılan hâliyle, yani susarken çizmiş olmasının? Ancak o zaman, yasak olan ve olmayan bütün hayallerin, tartışılmaz kızı izlenimini veriyor da.

— ...hadi canım, lâf, doğru dürüst çizmesini becerebildiği tek portre sizin portrenizdi de, ondan. Ezeli ve ebedi saplantısı. Modeli kim olursa olsun, şaşmaz, ortaya sizin portreniz çıkar, sarışın-lığı hafif yosun yeşiline çalan, burnu akıllı bir kadın, bir fırt hüzünlü kocaman aydınlık gözler. İşte o kadar. Kaç kere denedik, ben kaç kere poz verdim. O başka bir şey ortaya çıkarayım diye ne kadar çırpındı durdu ama, ne gezer: gözlerini, ellerini sanki büyüyle size bağlamışlar; hangi kadını, hatta bakın ne diyorum size, hangi erkeği model alırsa alsın, tuvale aktardıkları sizin çizgileriniz, sizin renkleriniz.

Oyun ne zaman başladı, nasıl başladı, hatırlamıyorum; aklımda kalan, bir andan sonra, içten dışa sessiz bir gücün etkisiyle çevresindeki her şeyin (renk, biçim, hacim, cisim) eriyip kaybolduğu; her an biraz daha belirsizleşen bulanık bir fon önünde, Cecile'in gittikçe daha etkileyici tek gerçeğe dönüştüğü! O kadar sessiz başka bir güçse, beni önüne geçilmez, karşı konulmaz bir biçimde

ona doğru itiyordu: insanın orasına burasına bulaşan nemli bir loşlukta, sanki bütün vücudumla, istemeye istemeye ona yaklaşıyordum. İstemeye istemeye mi? Bu beni telaşlandırıyordu ama, ne yalan söylemeli, gizlice memnun da ediyordu.

Sonunda duruma hâkim olmayı başardım. Cecile'i gönlümce, sesini ve hareketlerini yok sayıp, öyle seyrediyorum. Onu çaptan düşüren ne varsa elenince, durgun bir su aydınlığı ortasında, çıplak ve uysal, ürkmüş bir ağızdan ibaret kalıyordu, hart diye ısırılacak uzak pembe bir yıldız.

—...ancak saplantısının merceğinden görebildiği için olacak, bakıyorum, resme elverişli olanaklarınızı da çok kötü değerlendirmiş, sizi kendi gözümle gördükten, bu olanaklarınızın zenginliğini saptadıktan sonra, bunu rahatça iddia edebilirim. Tamam mı? Size bakıyorum, portreniz diye boyadığı tuvalde nelerin aksadığını açıkça görüyorum. Basitleştirmiş sizi, doğanızı değiştirmiş: saplantısı olanlar böyledir, abartmadan yapamazlar, abartmak için öteki özellikleri görmezden gelmek zorunludur, o da öyle yapmış, sizi iki renge: altın sarısı ve yosun yeşili; iki organa: gözler ve ağız, indirgemiş. Ne yapsın, kafayı taktığı bunlar. Üstelik gerçek bir ressam olmadığından, bunları da doğru dürüst çizemiyor; neden mi, estetik kaygılarla değil, duygularıyla, hatta bakın ne diyeceğim şehvet heyecanıyla çiziyor da, ondan. Allah bilir, yokluğunuzun yarattığı korkunç boşluğu böyle bir kere, on kere, yüz kere resminizi yaparak gidermeye çalışıyordu. Buna sebep ben oldum, elimden başka bir şey gelmiyordu, sizi çok seviyordu, siz onu umursamıyordunuz bile...

Birden durdu: —...beni, dedi, dinlemiyorsunuz.

—Evet, dedim, bir süreden beri.

—Onun sözünü etmem, sizi üzüyor mu yoksa?

—...ne münasebet, buna muhtacım, fakat siz onun sözünü etmiyorsunuz, kendinizden bahsediyorsunuz Cecile.

Gözlerini eğdi, bu defa ışığa giren kirpikleri tutuştular:

—...hakkıyorsunuz, dedi. Onu seviyordum. Her gün biraz daha kötülediğini; elini kolunu sallayarak, işsiz güçsüz, o kahve senin bu kahve benim dolaştığını görmek, beni o kadar üzüyordu ki; ressamlığını, zorla icad ettim. Önce sinirlendi, omuz silkti, kulaklarını tıkadı. Hiç unutmam, ondan habersiz iki palet, bir iki fırça al-

miştım, görünce kıyamet kopardı, sövüp saydı, fırçaları kıldı attı. Fakat, resminizi yaparak sizi yeniden yanıbaşında yaratabileceğini anladığı gün, davayı kazanmış, ama onu kaybetmişim: artık resim yapmaktan onu hiç kimse alıkoyamazdı, alıkoyamadı da.

Sustu. Susması, hırçın bir susma da olsa, bana öteki Cecile, o derlitoplu genç kız üzerinde hayal kurma fırsatını veriyor: sözde okşuyormuşum, elimin altında evcilleştirilmiş bir leopar yavrusu: öyle ürkütücü, o kadar uysal! Mavi damarlarını seçebildiğim teni, düpedüz saydam, ufacık bir dikkatle kan dolaşımı izlenebiliyor. Asi kırkmaları, sis grisine çalan usturuplu boyanmış gözleriyle, yüzü, büyüyüp, çevremi öylesine kaplamış ki, parmağımı oynatsam bir yerine çarpacağım. Sanki dev bir perdeye, görüntüsünü sine-maskop yansıtmışlar, ağırlığı altında eziliyorum.

Daha dokunaklı, daha içten bir sesle de olsa, konuşmaya başlar başlamaz, sihir bozuldu:

-...gezevelikten hoşlanmazdı, öyle mi? Yurt özlemi yüreğine düştüğü zaman, göreceksiniz: susmak bilmiyordu hiç! Ne var ne yoksa, en küçük ayrıntılarına kadar, hepsi belleğinde, en akla gelmez şeyler bile! Mutlu olduğu bir akşam; vicdan azabı çektiği bir gün; yaz geceleri, annesiyle başbaşa, geç vakitlere kadar oturduğunuz kameriye: burnunuzdaki hanımeli kokusu: annesinin sevgili kedisi Haydut, hani ihtiyarlıktan gözleri görmez olmuş, siyah kedisi... Anlatmakla yetinse, neyse, hayır yetinmiyor, şu ya bu, filan ya da falan zaman nasıldı, ille gösterecek. Alır eline kalemi, ince ince desenler, türlü krokiler çizer: bak işte şurada, çamların siyah dantelden çadırı altında fıskiyeli havuz vardır, içinde sessiz sedasız çoğalan kırmızı balıklar. Ha, şurdaysa, dosdoğru denize çıkan, iki yanı ağaçlıklı yol: imbata açık, imbat dediği orada ünlü bir rüzgâr-mış galiba, tuzlu, enginlerin başdöndürücü kokularını taşıyan, gün batımlarının görkemli kıvılcımlarıyla yüklü... Bakın, benim tabiatım kötü, sevdiğim her şeyi benimser, kendime mal ederim: onun yurt özlemiyle sıraladığı bu manzaralar bende birikiyor, ilerde onunla yaşayacağım ortaklaşa hayatın görüntüsünü oluşturunuyordu. Siyasal bir af umuyorduk hep, çıktığı gün kalkıp birlikte oraya gelecektik. Hem de, size rağmen!..

Daldı, uzunca bir zaman sustu: sessizliği, her yöne çekilebilecek anlamlarla doluydu. Arkasından:

- Yazık ki, dedi, sandığımdan da zayıf ve kofmuş, belki de korkak: rüyamız gerçekleşmeden, çöküverdi.

Kocamdan böyle sözetmesi beni irkiltmeli mi? İrkiltmiyor, merakımı uyandırıyor. Bu yüzden:

-...ona, diye sormaktan kendimi alamıyorum, kızılıyorsunuz?

O kızıl tül, bakışlarında pırıl pırıl dalgalandı mı, öyle mi gördüm. Kavgacı ve haşin, hiç duraksamadan karşılık verdi:

-...kızarsam haksız mıyım? İntiharı hayallerimin çoğunu koparıp attı: o gün bu gün, kendimi ne zaman yoklasam, hayatımda bir boşluk! Derinliği beni ürperten bir boşluk bu! Genç bir kızın hayatında böyle bir boşluğun açılması ne demektir, hiç düşündünüz mü? Moral denge diye bir şey bırakmıyor, her şeyiniz allak bullak!

Hem onu dinliyordum, hem hayalimde az önce başladığım gizli oyun, aynı tekdüzellikle sürüp gidiyordu. O ve ben, sözde parıltılı ve geniş yüzeyler üzerindeymişiz. İkimiz de çırılçıplak. Ağır ağır, ama insanın içini bayıltan, epeyce de tahrik eden bir ağırlıkla, birbirimize yaklaşıyoruz. Vücutlarımızın birbirine değmesi olasılığının kesinleştiği an, hop! yeniden ve çabucak, eski yerimizdeyiz. Elbette tekrar, bir defa daha, belki bin defa daha, aynı ağırlıkla yakınlaşmayı sürdürmek için.

Tabii asıl katlanamadığım başka bir şey oldu. Öğrenci kahvesi havalı bu çukurdan çıktığımızda, bir de baktım ki ahmakça, hatuta mutlu bir hayranlık içindeyim. Bu hayranlık, içinden çıktığımız dakikalara ilişkin dekor ve ayrıntılarda inanılmaz bir belirsizlik, bembeyaz bir bellek boşluğu; buna karşılık, Cecile'e ilişkin görüntülerin irkiltici netliği ve çokluğu biçiminde ortaya çıkıyordu. Başka türlü acaba şöyle söyleyebilir miyim: Cecile'in görüntüsü, belleğimde, çevresindeki her şeyi çoktan silip süpürmüştü.

Le Pont des Arts'da ayrılırken, o anda kendimizi içten iki dost, gelecekteyse iki suç ortağı hissettiğimizden midir nedir, öpüşüyoruz. Hayret, akşam olmuş bile, donuk bir sonbahar akşamı. O ve ben, birbirimizde çok çekici bulduğumuz, henüz aydınlığa çıkaramadığımız özelliklerle uğraşırken, zamanı unutmuşuz demek. Zamanın, usanç verici ve soyut egemenliğinin, dışına çıkmışız. Bunu şimdi farketmek, ikimizi de, hem şaşırtıyor, hem mutlu ediyor. Şaşkınlığımız sevinçle dolu, mutluluğumuz hayretle! Paris, yanma-

ya başlamış, düşmekte olan koca bir Zeplin. Seine tarafından, aslında olmayan bir yangının, gizemli çıtırtıları. Seine, tepesine yatan ateşten korunmak için, daracık yatağında çırpınıp duran, bir mitologya yılanı, soğuk bir engerek.

Cecile, nasılsa sustuğundan, o mutsuz vampir havasına tekrar bürünmüştü. Dudakları, karanlık bir kan yalamış, koyu kırmızı. Tam ayrılacağımız sıra, önce de yaptığı gibi, beni bir kere daha hayran hayran seyretti: sanki bu işin uzmanı da, ünlü bir ressamın şaheserini değerlendiriyor. Artık iyice antrasit grisine dönmüş gözleriyle, uzun kızıl kirpiklerinin alevleri arasından, beni süzüyordu:

– ...ah, dedi, size neler neler anlatmayı kurmuştum: çok daha ciddi, çok daha önemli şeyler! Onları söyleyeceğime liseli bir kız gibi davrandım. Abuksabuk konuşarak başınızı ağrıttım.

Ya da: – ...portrenizi ben yapacak olsaydım, daha yumuşak, daha munis renklerle yapardım: güzelliğinizin yapısı, başka türlü-sünü kaldırmaz. Kaldıramaz ki...

Kısacası, başka bir randevu kopardı. Kopardı diyorum, çünkü razı olmamalıydım. Fakat, elde mi? Rıhtımın sisleri arasında, onu yarasa peleriniyle ardımda bıraktığım an farkettim ki, benliğimin yarısı benimle gelmemiş, onun yanibaşında kalmıştır. Bunu, gelecek günler için, iyi bir işaret sayabilir miyiz? Hele kocamı sevdiğini söylemesinin de, kocamın bana tutkusunu belirtmesinin de, kılımı kıpırdatmadığını ekleyecek olursam? Bana öyle geliyordu ki, anlattıkları başka bir yaşantıya ait gülünç çocukluklardır, hiçbir beşerî anlamları da yoktur.

Hayli hafiflemiş, oldukça neşeli, Sebastopol Bulvarı'na saptım; köşebaşlarına dağılmış Paris'in ölümsüz yosmaları, gecenin kapıları önündeki nöbetlerine başlamışlardı. Feci, aslında yok bir yangın tarafından, için için kemirilen; çatırtılarını her taraftan duyduğumuz; hep aynı, morla eflâtun arası gece! Sadece bildik müşterileri yüklenmiş, bütün ışıkları fora, kör okyanusta bir milyoner yatı gibi pırıl pırıl üstüme gelen, birkaç açık kahve. Köşede, arabanın biri, gözle görülürcesine eskiyor. Arkasında boynu fularlı kapı gibi bir zenci, yosmanın biriyle pazarlığa dalmış. İki savaş arası filmlerinden fırlamış bir yosma, saçları platin beyazı, kaşları hiç yok, elinde cıgara, yorgunluktan dökülüyor. Zencinin uğursuz sesini duymayabilsem ne olur?

Les Halles durağına ayak bastığım an, alârm düdükleri yaralı hayvan böğürtüleriyle uluyorlar. Karanlıkta fosforlu duyargalar gibi dolaşarak Stuka'ları araştıran ışıldakları görüyor; tukaların gittikçe yaklaşan uğultularını duyuyorum. Kimsenin kaçıştığı gözümle çarpmadı ama, Hal dolayları bir anda boşalmış, kimsesiz, kaderine terkedilmiş. Belâ başımda geziniyor, evet! Ben yapayalnız, insanların uzağında, elim kolum bağlı, ne yapacağımı bilmeden, ortalardayım. Babaannemin o gülünç dersini, ezberimden tekrarlaya tekrarlaya:

"-...adım Mercier Mauricette, Calvados ilinde doğmuşum, Bayeux'de..."

Gerçekte, çözmeye kalkıştığım sırrı çözemediğimi, sonra, hem de epeyce sonra farkettim. Galerie des Dieux Vaincus'ye beyhude gelmiştim, çünkü bu geliş, geceleri ikide bir telefonla beni uyandırıp dehşete düşürenin, kimliğini öğrenmeme yaramamıştı. Öbürünün habersiz görüldüğü olayı, -Ekrem'in intiharını-, bildiğine göre, Cecile olamazdı bu. Şu halde şehirde, kocamla yakın ilişkilere girmiş, bir üçüncü kişi yaşıyordu.

İyi ama, kimdi o, nerede bulunurdu?

Ufacık ayaklarıyla, sessiz, tüyden hafif yürümüş olmalı: gelişini hiç duymadım. Kadını yanibaşımda görüverince, şaşırışım bundan. Kalın miyop gözlüğünün ardında, iki çekik göz; soğuk ve anlamsız. Koyu menekşe rengi, minnacık bir ağız. Parmakları ince ince, tırnakları çok uzun, çok da sivri, narin eller. Vietnam'lı olabilir mi? Belki Kamboçlu. Farkında olmadan, iki adım geriye çekilmişim. İrkildiğimi sezdi, öteki yüzünü gösteriyor: buz gibi gülümseyen, son derece nazik bir yüz.

–...sizin için ne yapabilirim, Madam?

Beni rahatsız eden, ne? Bakışlarının gülümsemesine katılması mı? Gözlük camlarının her şeyi eğip bükten aynasında, beton avluyu döven şakırtılı yağmuru, küçüldükçe küçülen trençkotlu sarışını görüyorum: o sarışın benim.

–Rahatsız ettim sanırım, Mösyö Uçarı'yla buluşacaktık da!

Bakışları sertleşti: –...özür dilerim Madam, Mösyö Uçarı ancak erkek dostlarını kabul edebilir, kadınları asla!

Sözünü bitirmeden, bir kapı açılıyor: sıska bir adam, adama-kıllı buruşuk: gözünde, geçen yüzyıldan kalma entellektüel gözlükleri, çenesinde anarşist sakalı. Islık ışığa, boğazlanan bir adam sesiyle, işe karışıyor.

–...buyurun, buyurun rica ederim! Yanılmıyorsam, Madam Korkut olmalısınız?

–...evet!

–...odasında sizi bekliyor, 9 numara, soldan ikinci kapı.

Merdivenlere doğrulduğum sırada, Annam'lı güzel bir kadın kılığına girmiş, tepeden tırnağa dikenli kirpinin; bakışlarıyla ihtiyara, yıldırımlar yağdırdığım gördüm. Ne kadar korkutmuş olmalı ki, inmek üzere olan bir tokattan suratını korumak için, adamcağız, ani bir savunma içgüdüleriyle sol kolunu havaya kaldırmıştı.

'Paşa' Nuri'ye gördüğümü çitlatacak oluyorum; o, sonunu beklemeden, her ikisini de, akla durgunluk veren; –yarı gerçek, yarı hayal, fakat daima sürükleyici– hikâyelerinden birisine, kah-

raman yapıyor:

-...müşahedeniz fevkalâde yerindedir, ne isabet, ne isabet! Bunlar karı koca oteli işletirler, her ikisi de birer hilkat garibesi! Yekdiğerine bu derece intibak eden bir çift daha görülmemiştir, mütekabil nefretlerinin esbab-ı mucibesi de budur, yâni! Hayatları, bir manada tahammülfersa bir angarya, bir cezaî müeyyide; bir manadaysa, hicabâver, itirafı gayr-ı mümkin bir zevk! Evet, evet, bunu size ben arz ediyorum; ben ki bu aşağılık mağarada onbeş senedir ikamet etmekteyim, onların en ufak teferrüatma kadar tetkik ve mütalea eylemiş; dikkat ve soğukkanlılıkla, mahiyetini tesbit etmişimdir. O sakallı bücür, Mösyö Roger, *masochiste*'in teki, nah elimi kalbime koyarak söylüyorum, *masochiste*'in bu derece hâlisine nâdiren rastlanır. Divâne canım, sıska vücudunu kırbaçlatmaya bayılır, eziyet dedin mi ağzının suyu akar. Gelelim kadına, malûm-ı âliniz, kadından pek *sadique* çıkmaz, hele böylesi hiç; dikkatinizden sivri tırnakları da, ince çelik topuklu iskarpinleri de, eminim ki kaçmamıştır. Ah ah, ne müthiş bir mahlûktur bilseniz!.. meselâ ihtiyardan anadan doğma soyunmasını, boyluboyunca yere yüzükoyun yatmasını ister. Emrediyor yâni! Bilâhare çelikten iğne topuklu iskarpinleriyle, çıkar herifin üzerinde yürür: bilhassa but nahiyesinde, hem de kan çıkıncaya kadar; siyah sümüşe benzer bir kan! Hele kırbacını eline aldı mı, Allah muhafaza...

Hadi kıs kıs gülmeye durdu, sanki koca bir çocuk, utanıyor. Yağlı bıyıklarının arasında, yarı anlaşılır, yarı anlaşılmaz kelimeler:

-...affınızı istirham ederim, yenge, zaaf bu bendeki, önüne katiyyen geçemediğim bir zaaf: insan karakterlerinin tahlilini yapmaktan nefsimi alamıyorum, vaktiyle kendimi edebiyatçı olmaya hazırlamıştım, o zamandan kaldı herhalde...

'Mağarası', buğulu geniş camları gözyaşına boğulmuş, yüksek tavanlı bir oda. Aydınlığı kükürt sarısı. Boğucu, ıslak bir sıcak her yeri kaplamış. Sanki içerde az önce çamaşır yıkamışlar. Su buharı olduğu gibi kalmış. Duvarlar, bir âlem: gazete kesikleri, şurdan burdan koparılmış resimler, hatta fotoroman kareleri. Falan ya da filan 'tarihî' olayı bildiren gazete manşetleri dikkatimi çekiyor. "Stalin Öldü", "De Gaulle yeniden iktidara geçiyor", "Türkiye'deki askeri darbe!" Çok büyütülmüş, ince ince ayrıntısı işlenmiş, renkli

böcek desenleri; çeşit çeşit arılar, hamam böcekleri; renk renk, boynu bükük, bir sürü kelebek... Resimli salon dergilerinden sayfalar: "B.B. otuz yaşma giriyor", "Marilyn intihar etti", "Fabiola hâmile." En ünlü resimli romanlardan, birkaç bant: Hoşmemo, Profesör Nimbüs, vs.

Kitapları, bitpazarımdan alındığı belli portatif raflara, özensizce dizilmişti. Yatağının üst tarafına düşüyor. Aralarında, neler yok ki? Büyük bir çoğunluğu Arap harfleriyle basılı Divanlar, Fransızca komünist broşürleri, İki Lenin, Herzen ve Neçayev'den birer 'seçmeler' kitabı. Geniş ve yüksek yatağı, muazzam bir şey, odanın hemen hemen yarısını zaptediyor, üstünde tüylü Siirt battaniyesi, pufla yastıklar.

'Paşa' Nuri, incelmek istedikçe gülünçleşen şişmanların, abartılmış kibarlığıyla bana ev sahipliği etti, çay sundu: çok sıcak, koyu tavşan kanı, demlenmekten tadı buruklaşmış bir çay. Odanın yayvan ve geniş, -o da nedense tüylü-, tek koltuğuna gömülmüş, dalgın, çayımı yudumluyorum. Ağlamaklı camların ardında, bardaktan boşanırcasına yağan yağmur, ele avuca sığmaz gümüşten ağını dokuyor. İnsanı serseme çeviren bir şakırtıyla.

-...siyasî ümitsizlik mi, hah hah hah, ilâhi yenge, eğer şu fani dünyada siyasî ümitsizlikten ölünseydi, muhakkak ki ilk ölen ben olurum: on yıl evvel Nazım Hikmet'in kurtarılması için Üniversite Sitesi'nde imza topluyordum. Şair açlık grevine yatmıştı. Biz, heyecan içindeydik. Netice, diyeceksiniz? Netice ortadadır, yâni! Bir müddet sonra, filhakika şair kurtuldu, lâkin bendeniz ömrübillah mimlendim, memlekete dönemiyorum, hakkımda bilmemkaç ihanet-i vataniye davası ikame etmişler! Ekrem gibi siyasetin s'sinden bihaber bir arkadaşın, böyle bir bedbinliğe düşüp de intiharını, benim havsalam almaz. Müsaade-i âlinizle, gülerim buna!

Düşüncelerimiz uyuşuyordu. Kocamın siyasete nasıl 'atıldığını' gayet iyi hatırlıyorum. O zamanlar Türkiye'de -hâlâ öyledir ya!- partili bir işadama, partisiz bir işadamına oranla, çok daha elverişli durumda bulunurdu. Hele milletvekili seçilebilirse! Ekrem'in gözünü hırs bürümüştü ya, Ticaret Odası Başkan Vekili olduktan sonra, böyle bir fırsatı kaçırırsa, aptallık etmiş olacağına hükmetti. Olayı sadece 'iş' açısından değerlendirdiğini, bu yüzden

ilerde başına gelebilecek belâları hiç hesaba katmadığını sanıyorum. Bana gelince, Haco Hanım'ın ölümüyle yıkılmıştım, olaylar tamamiyle dışımda kalıyordu. Ekrem'i uyaramazdım.

—...ha bakın, buldog meselesi çok daha ciddi. Muhteşem bir yaz gecesi, Pere Duparc'ın masmavi kahvesinde, bana böyle bir şeyden bahsettiğini, katiyen unutamadım. Hassaten kedere garkolduğu günlerde, 'rahmetli' teselli bulmak maksadıyla bu kahveye gelip, Amerikan bilârdosu oynamaya bayılırdı. Avunuyor yâni, zihnini meşgul ediyor. Bana aynen şöyle demişti: "Paşa, gözlerime bak, dikkatli bak, gayret edersen, kafamın içinde korkunç bir buldog köpeğinin, kuyruğunu ısırarak istencesine fırdöndüğünü görebilirsin. Soluk soluğa." Hakikati itiraf etmek icabederse, söyledikleri beni endişeye sevketmiştir, lâkin bunu belli etmedim, bir lâti-fe telâkki ettim, hafızam beni aldatmıyorsa, hatta köpeğin sıhhati-ne kadeh kaldırmıştım...

Bir dakika geçiyor geçmiyor, iri açılmış gözleri, kıpır kıpır bıyıklarıyla, az önce söylediklerini kökünden yalanlıyor:

—...yok yok, buldog olur mu canım, hakikati söyleyelim yâni, zihninde dönenler Mevlevî dervişleriydi: rüyadan farksızdı, beyaz ve uzun. Bir müddettir, esasen nereye baksa onları görür olmuştı; önüne gelen yere desenlerini karalıyordu.

Koku görüntüden önce belirdi, varlığını öyle büyük bir yoğunlukla duyumsattı ki; onu, dolambaçlı ve tembel bir bulut halinde odada dağılırken, handiyse somut olarak gördüm. Tömbeki kokusuna alışkındım ama, burada fena halde yadırgadım. 'Paşa' Nuri'yi keyiften ağzı kulaklarına varmış, elinde naργilenin marpucuyla algıladığım an, bindirilmiş bir görüntü olarak, Haco Hanım belirlip bana gülümsemez mi? Üstelik en beğendiğim, en unutamadığım hâliyle: şen, şatır, tetik üstünde!

(En üst kattaki odası, çamların siyah zirveleri üzerinden, batan güneşin tutuşturduğu, engin bir deniz manzarasına hükmederdi; pencerelerinde hayallerden örülmüşe benzer uçucu ve hafif dantel perdeler; yerde, divanın üzerinde, duvarlarda, halılar: Buhara, Sivas ve Isparta halıları: boru çiçeğine çalan morumsu lâcivert, lâle ezmesi kırmızı ve ördekbaşı yeşil, imgelem çiçeklerinden derlenmiş bir masal bahçesi. İki pencere arasında, kadife yastık kalabalığına boğulmuş, koskoca bir divan. Haco Hanım bu divan-

da yarı uzanmış olurdu hep, ayağında şalvarı, sırtında sim işlemeli mor cepkeni, elinde billûr nargilesinin kehribar ucu. Zaman zaman, düşünceli, hatta kaygılı bir yüzle bir iki nefes çeker; o arada sanki birbiriyle didişen zavallı fânileri, bir de her yerde hazır ve nâzır olan, ezeli ve dokunulmaz gayb âlemini içinden geçirirdi.

Durup dururken bir kahkaha atmasın, silah atıldı sanırdınız: öyle gür, o kadar yürekten güler: bütün dişleri altın olduğundan, çevresi o dakika bir kuyumcu aydınlığına boğulmuştur. Mütareke'den hemen önceki aylarda, Şam'da Ermeni bir dişçi böylesinin çok daha iyi olacağına onu inandırmış.¹ O gün bu gün, gülecek olmasın, bütün duvarlarda halka halka altın yansımaları. Bazan da başını hafif sallayıp, çevresini masmavi kuşatmış tembel dumanları dağıtarak, Kur'an-ı Azim-üş-şan'dan mırıl mırıl sûreler okur; kimbilir hangi 'rahmetli' için bir dua, belki bir hatim; gözlerini yumunca, kuytularında kıvılcımlar kaynaşan delici bakışları kaybolduğunda, kısa, sert ve simsiyah kirpikleri, inanılmayacak büyüklükte bir önem kazanmıştır.)

'Paşa' Nuri önce sessiz bir görüntü olarak, biraz bulanık, meydana çıktı; giderek netleşti, sesi duyuldu. Fakat ter içinde yüzüyor, beni bir an dalgın görmekten alınmış olsa da, çene çalmayı kesmemiş:

-...hayatımı mahvettim, bunda pek şüphe yok, kâmilten mahvettim: Başımı öyle muazzam bir belâya soktum ki, bizim oralarda dedikleri gibi, bundan ancak ayaklarım önde çıkabileceğim, bir cenaze olarak yâni. Nasıl idâme-i hayat ettiğimi tahmin edebilir misiniz? Ayyaş, fakat meşhur bir desinatörün desenlerini, onun yerine çizerek. Arzedebildim mi, bilmem? Herif mücerret ayyaş olsa, neyse, fazladan hilekâr, nekes ve edepsiz; paramı asla gününde ödemez, bana cehennem azabı çektirir, koridorlarda çoluk çocuk gibi gözyaşı dökmeme sebep olur. Verdiği miktar mühimce bir şey olsa, yüreğim yanmayacak: parça başına yüz, bilemedin iki yüz frank: Sadaka yâni! Evet, gözlerimi harab eden, böyle nankör bir mesaiye karşılık, verdiği bir sadakadır. Çünkü, bilmem hiç merakınızı celbetmiş miydi, böceklerin anatomisi fevkalâde zarif, ince işlenmiş bir anatomi; tabiatıyla çizmek o kadar müşkil, fâraza

1. Diş Tabibi Vahanak Maşubyan için bkz: "Haco Hanım Vay"

Armandia Liddera Lei, yahut *Heliconius Doris-Viridis*, bilhassa *Theis Ployxena*, daha şu anda hatırlayamadığım niceleri...

Nargilesinden bir soluk aldı, nargilesi ona kumrular gibi dem çekerek cevap verdi. Dışarıda yağmur biraz aralanmıştı, fakat metal bir şeyin, belki bir saçağın üzerinde öyle umutsuz, öyle tekdüze tıngırıyordu ki, ahenkli ama ucu bucağı görünmeyen, derin bir hüzne daldığını duyuyordum.

Bir cıgara yaktım, düşündüm: kocamın son aylarının nasıl geçtiğini kime sorsam, bana tuhaf bir ısrarla kendi sorunlarını, kendi hayatını anlatıyordu. Acaba neden?

O ne, odanın içinde bir telâş! Gizli kapaklı bir hareket mi başladı, bana mı öyle geliyor? Az önce hareketsiz duran kelebekler, sanki gökkuşağı kanatlarını kıvıldatıyorlar. İçlerinden birisi, besbelli en yiğitleri, olduğu yerde renkli daireler çizmeye heveslendi. Bulunduğu köşede, Marilyn'e de birşeyler oluyor. İntihara niyetli gibi: meme uçlarında şehvetli titremeler, yüzünde söze sığmaz çekilmelerle, orgazma ulaşarak! Ya Hoşmemo, koca postallarını burnumuza dayamış, Piskız'la atışıyor: hani domuzlarıyla birlikte çirkeflerde eşinmeyi seven, güzelliği bayağı yosma güzelliği, ağzı pipolu Piskız'la.

– ..insanlık hâli, müzayakaya düştüğüm vaki oluyor, hassaten ay sonları. Peki, çaresi? Ondan kolay ne var, hicabı, kuruntuyu bir kenara bırakıp, dosdoğru Kermo'ya müracaat! Her defasında muhtaç olduğum miktarı gözünü bile kırpmadan vermiş, beni hacaletten kurtarmıştır. İntiharını müteakip feci bir an yaşadım, çok feci bir an yâni, eski frank hesabı, ikiyüz bin franga baliğ olan borcumu, artık asla ödeyemeyecektim. Evet, asla!

Tombul elleriyle, sürgünde bir kral gibi ardına kurulduğu masanın üstünde ne varsa, karmançorman etti; bir yerlerden içi akıl almaz hesaplarla dolu ufak bir okul defteri buldu çıkardı: çeşitli tarihler, altalta dizilmiş toplamalar, vs. Defteri, bilançosunu inceleyeyim diye kurt bir muhasebeci gibi burnuma uzatıyor:

– ...benim gibi bir adamın şerefi, yenge, borçlarına sadakatı üzerine müessestir; kime karşı olursa olsun, müddet-i hayatımda, borcumu inkâra tevessül etmiş değilim, esasen, bu defterin mevcudiyet sebebi de budur. Buyurun, bir atf-ı nazar edin, bütün borçlarımın, günü gününe, beyaz üstüne siyah, kayda geçirilmiş olduğu-

nu tesbit edeceksiniz. Bittabi Ekrem'e olan borcumu bundan böyle, size ödemeyi tekeffül ediyorum, hem de en son santimine kadar!

Abartılmış bir aktör jestiyle, itiraz etmemi engelledi; tumturaklı bir ses bulup, son hecesinin üstüne basıyor:

– ...evet, en son santimine kadar!

Yeniden sessizlik mi? Anlaşılmaz bir sessizlik ama, iltetutar yeri olmayan! Nasıl olabilir ki, yağmurun aralıksız tıptırtısı bir yandan, nargilenin aralıklı tokurtusu öbür yandan, onu delikdeşik ediyor. Aa, başkaldırmış kelebekler, iyice özgürlüğü seçtiler; odanın içinde bir renk karmaşasıdır gidiyor: yaldızlı sarı, kızılçık kızılı, yaprak yeşili, kehribar siyahı... Marilyn dirilmiş, çapkın ve haya-sız, bacaklarının kollarını alıyor. Elinde arı gibi vızıldayan, elektrik-li bir traş makinası. Tam cinsiyet değiştireceği sırada, neredeymiş-sin ortaya çıkan Sihirbaz Mandrake bir işaretiyle onu mahzun, te-selli bulmaz, dokunsan kırılacak bir hünsa heykelciliğine dönüştü-rüverdi. Kadınlıkla erkekliğin arasında bir yerde kaldı Marilyn. Oysa Haco Hanım, Ekrem'le İzmir'e ilk indiğimiz gün, aşağıdaki salonda oturmuş, bizi bekliyordu. Hiç aklımdan çıkmaz, günler-den Salı'ydı: ne Salı, ne Salı?

(Ekrem de öldüğüne göre, artık bu salon, o günkü hâliyle an-cak benim anılarımda yaşıyor. Vahşi, alışılmamış, ürkütücü bir yer olarak. Alışılmamış, çünkü: hemen her köşesi, ağaç oymalı, za-rif, yaldızlı çerçevelerle çevrilmiş aynaların; içten içe aydınlanıp birbirine yansımayla genişliyor. Kocaman, minyatürlerle süslü pet-rol lâmbaları, aslında, elektrik ampulleriyle donatılmış abajurlar! Vahşi, çünkü: ne yanma dönsen, doldurulmuş yırtıcı hayvan başla-rı: görkemli boynuzları çatal çatal, iki güzel geyik; bir kaplan, bir sürü kurt ve çakal. Zamanında Emrullah Râci Bey'in 'bizzat' avla-dığı hayvanlarmış. Ürkütücü, çünkü: bunlar yetmezmiş gibi, bir de silah koleksiyonunu içeriyor. Akla gelebilecek her çeşit silah, çakmaklı tüfeklerden, piştovlar'a, eski Martin'lere, hatta yeniçeri palalarına kadar.

Mevsim sonbahar ama, pencereler açık, tül perdeler hafif ha-fif kımıldıyor. Bancoya benzettiğim, ama banco olmadığı kesin bir çalgı, bir köşeye yatırılmış. İpek tüyleri uzun uzun ve piyano siya-hı kedisi, Haydut, sırtını kamburlaştırmış, Haco Hanım'ın ayakla-

rı dibinde nazlanıyor. Haco Hanım, her zaman nasılsa öyle; tam bir doğulu, yaşma rağmen tek kır düşmemiş abanoz siyahı saçlarına, şöyle bir tülbent atıvermiş, salıncaklı koltuğundan kalkmaksızın, bizi karşılıyor: bir bakıma içtenlikle, bir bakıma kendini ağır satarak.

Ekrem eğilip elini öptü. Yürek çarpıntılarını içinde, ben de aynı şeyi yaptım, çok önceden böyle davranmam gerektiğini söylemişti çünkü. Haco Hanım, gülüşünün altın parıltısıyla gözlerimi kamaştırıyordu. Boylu boslu bir kadın. Esnek adaleli vücudu hiç bozulmamış. Daha çok karanfil, biraz tömbeki kokuyor. Güleç yüzü, sıcacık sesiyle, 'Hoşgeldiniz' filan diyor ama, şaka yollu yapıyor bunu. Evine adım attığı andan itibaren, nedense suratı asılan Ekrem, sözlerini bana çeviriveriyor. Özetlediğini, zaman zaman tek kelimeye indirgediğini hissediyorum.

-...saçlarını böyle niye kesmişsin, onu soruyor?

-...seni Leman diye çağıracaktı, adını beğenmedi.

-...burada rahat edecek, yalnız sevgi ve şefkat bulacaktımsın...

-...evden yıllarca uzak kalmış olmamı affediyor, bunun sebebi ona getirdiğim kıymetli hediye, yani sen, sarışın bir ışık demeti diyor sana, güneş parçası diyor.

-...o evlendiğinde ondört yaşındaymış, beni kaç yıl sonra doğurmuş.

-...sevdiğin yemekleri söyleyeceksin, mutfağa nasıl yapıldıkları tarif edilecek. Belki bizim yemekleri yiyemez diyor.

-...evlendiğimiz iyi olmuş: iki kişinin yalnızlığı, tek kişinin yalnızlığına yeğlenirmiş.

O unutamadığım Salı gününden başlayarak, yeni bir duygunun tadını öğrendim: güven altında yaşamamanın, bir bakıma, varlıklı kadınların zamanı gönüllerince kullanabilmelerinin tadını! Yeni, bilmediğim bir çevrede, her şeyi sil baştan keşfedecektim: kelimeleri, sesleri, eşyaları ve insanları! İzmir'de sonbahar bitmek bilmiyordu: inanılmaz irilikte bir güneş, batıya devrilirken, karabatakların teyellediği Körfez'i kana boyadığını görüyorum. Yumuşak bir rüzgâr camları okşamaktadır. Yıldız yağmurları beni şaşırtıyor. Hele sabaha karşı ayın, bir mavi ve yeşil çılgınlığı ortasında battığını görmek! Gecenin bir saatinde, dinlenmiş, vücudum hu-

zur içinde uyanıp, kocamın düzenli nefeslerini dinliyorum. Ne kadar mutluyum anlatamam. Her dakika, mutluluğumdan dolayı kendimi kutluyorum. Çünkü bütün bu saptadıklarım, mutluluktan başka bir şeyi kanıtlıyor olamaz. Güvenceye bağlanmış, kararlı, korkusuz ve rahat bir hayat!

Emrullah Râci Bey'in evi, günden güne, çevremde hayli büyük bir köşk olarak kesinleşiyor; birbirini kesen loş koridorları, en ufak gıcırtyı emiveren yolluklar örtülü köhne merdienleri, hemen bütün duvarlarına dağıtılmış usta işi kutsal yazılarıyla, tam bir eski zaman köşkü. Böylece, her anının, her yerinin, ayrı bir özelliği, ayrı bir çekiciliği olan, benim için epeyce değişik bir evrende yaşamaya başladım. Bu evrenin merkezi, hiç tartışmasız Haco Hanım: bazan köşkün herhangi bir köşesinden siyah bir alev halinde fışkırır; bazan, bütün bu akşamüstünü, odasında, düşüncelerine dalmış, nargilesini tokurdatarak geçirir; bazan cümbüşünü, o bancoya benzeyip de banco olmadığı kesin çalgısını, çaldığını iştiririz; buluşucu bir neşe dalga dalga ortalığa yayılır, herkesi sanki gümüştten bir aydınlığa boğar.

Haco Hanım beni hem etkiliyor, hem aşıyor. Dilini henüz anlayamadığımdan, sırrını, davranışlarını kılı kılına izleyerek çözmeye çalışıyorum. Türk hayatımın ilk ve önemli gerçeği o, pek farkında olmadan etkisinde kaldığım, etkisinden hoşlandığım da doğru. Açık konuşmak gerekirse, burada her şey beni çok sevindiriyor; aceleci, genç irisi bir yağmur, kendini salıvermiş; o dakika kristalden kesilmiş dönen ağaç yaprakları, fısıll fısıll, aşk sözlerini fısıldıyorlar. Saçaktan saçağa dem çeken kumrular onlara katılıyor. Eşeğiyle sokaktan geçen sebzececinin, dik sesi. Yağmur altında gülüşerek yıkanan domateslerin, yeşil biberlerin, kadife patlıcanların renkli çılgınlıkları. Haco Hanım basıyor kahkahayı, altın dişlerinin göz kamaştırıcı parıltısı, aynalardan aynalara vurup, şıkır şıkır suratına yansıyor. Canı konuşmak istedi mi, ha bana konuşmuş ha kendisine, hiç farketmez, ikimiz de dediklerinden tek kelime anlamadığımız halde, o hararetili hararetili birşeyler anlatır durur, ötesini hiç umursamaz. Ya da silah patlatır gibi, bir kahkaha daha koyverir.

Tek karanlık nokta, Ekrem: Paris'te soğukkanlı bir *gentleman*'den farksız adam, burada hiçbir işe yaramaz, silik bir çocuk

oldu çıktı. Şehirde yapılacak bir işi olmadığı halde, sabah erkenden çıkıyor, akşamları geç vakit dönüyor. Annesine onca saygı gösterdiğini görüp, bu aşırı saygıdan biraz biraz eksiklendiğini sezmesem, ondan çekiniyor diyeceğim. Eksikleniyor, evet, kelimesi bu: bir gün Haco Hanım, radyodaki oyun havalarından coşup, ortaya fırladığı gibi, salonda kıvrta kıvrta oynamıştı. Oynamanın da büyülesi!.. Omuzlarından yola çıkan bir titreme, hızlandıkça hızlanarak göğüslerine iniyor. Kalçaları sanki anafora kapılmış, durdukları yerde duramıyorlar. Hele göbek atışı...

Ekrem sesinde saklı bir hınçla, demişti ki: -...annemin sağ solu yoktur, ne şehir hayatına intibak edebildi, ne yeni hayatımıza! Biraz köylü, fazlasıyla Osmanlı kaldı.

Ilık bir sonbahar gecesi, ana oğul, bütün akşam Türkçe tartışıyorlar. Ne şakacı bir gece! Yağmurunu Allah bilir nerelerde unutmuş, kurusıkı gökgürültüleri, yalancı şimşekleriyle, ılımlı bir kışı haber veriyor sanki. Samanyolu'nun en uzak yıldızlarını, insanı irkiltten bir netlikle görebiliyorum, bu beni heyecanlandırıyor; heyecanımı paylaşmak amacıyla kocama döndüğüm zaman, o hâlâ tartışmanın etkisi altında ters türs bir şeyler söyleyip lâfımı ağzıma tıkıyor:

-...kedisini oğlundan ziyade sever, kuşkusuz bu böyle.

Nedenini sorsam mı? Yarım yamalak niyetleniyorum, cevap vermiyor ki! Sadece içini çekiyor. Öldürücü olduğu kesin, ama ne olduğu saptanamamış bir hastalıktan acı çekercesine. Yanyana, sırtımızı birbirimize dönerek, uykuya hazırlanıyoruz. Umutlarımızı, öfkelerimizi ve özlemlerimizi içine koyup saklayabilmek için, gecede bir delik açabilirsek!..

Anayla oğul arasındaki ilişkinin gizli bağlarını birer ikişer öğrendikçe şu gerçek bütün çıplaklığıyla meydana çıktı: Haco Hanım'a yaklaşırsam Ekrem'den uzaklaşmış olacağım, Ekrem'e yaklaşırsam Haco Hanım'dan! İkisini aynı içten yakınlıkla benimsemek, olmayacak şey: birisi sevgide ölçü tanımayacak derecede tutkusal, öbürü alıngan da ondan. İyi ama, çok daha ilginç görünen Haco Hanım'ı feda mı etmeliyim? İkisinin arası bir yol tutayım diyorum, bu da beni ister istemez insanlığın baş kuralı ikiye bölme götürüyor: Ekrem evde olmadığı sürece, güzelliğimin, sağlığımın üzerine titreyen; her tehlikeye karşı beni dişi kaplan gibi koruma-

ya hazır, Haco Hanım'layız; Ekrem döndü mü, yumuşak başlı ve müşfik eş olarak, istediği an elinin altındayım, her söylediğini tartışmadan onaylıyorum. Sonunda elbet başlarken neredeysem orada buluyorum kendimi; içtenlik yerini oyuna bırakıyor; daha gerçek görüneyim diye oynuyorum: doğal olanı abartıyor, olması gerekeni gizliyorum: duygusal cambazlık, zor zanaat!

Özellikle insan günün birinde doyumsuzluğunu saptarsa! Hiç değilse, cinsel yönden. Bu konuda üstlenmek zorunda kaldığım sorumluluk, gerçek sorumluluğuma uymuyor; gizli eyilimlerime uygun düşse de, -sonradan bir hayli gelişecek bir hükmetme eyilimim olduğunu, o zamandan biliyordum-, önceki deneylerimle çelişiyor: hanidir, okşamaktan çok okşanmaya alışmışım ben; oysa Ekrem rollerimizi değiştirmeyi hiç düşünmüyor, hep o edilgin tutumda; düşünse, daha yaygın bir âdeti benimsemiş olacağız, daha da mantıklı! Sıcak iklimin kıvılcımları, çıtır çıtır, damarlarımın içinde dolaşüyor; sinirlerim, yay gibi gerilmiş; garip bir doyumsuzluğa terkedilmişim. İlk günlerin rahatlığı kalmadı.

Oysa İzmir beni oyalasın diye gözlerimin önünde neler sergiliyor, neler: en başta, bıkkın ve bezgin, can sıkıntısından ne yapacağını bilmeyen levantenlerini. Arkasından, dikenli incelikleri her zaman gözlerimi okşayan narin palmyelerini. Yıldız bolluğundan çatırdayan yumuşak Kasım gecelerini. Hangisini seçeceğimi bilemediğim, güneşi bala dönüştürüp içine gizlemiş, türlü çeşit meyvalarını. Hiçbirini reddetmiyor, ucundan kıyısından hepsinin tadına bakıyorum. Levantenler hariç: Türklere ilişkin kötüniyetli imaları asabımı bozuyor çünkü, bu halkı hiç de dedikleri gibi barbar bulmuyorum, kendi halinde ve sessiz. Türkçeyi sökmeye karar verdim. Karmakarışık, tersyüz edilmiş bir dildir, kuralı muralı yoktur, içinden çıkamazsınız dediler. Öğrenmeye girişir girişmez, ses üzerine kurulu yazımının kullanışlılığı, kurallarının mantıklı sağlamlığı ile beni şaşırtıyor.

Türkçe yazabildiğim ilk kelime, bir isim, ama 'akla ilk gelebilecek olanın ismi değil. Havai mavi bloknotumun bir kenarına, açık ve seçik olarak Haco Hanım (aslında Hatice) yazıp, ağır bir suç işlemişim gibi kabahatli kabahatli sağa sola bakıyorum. Doğru dürüst bir eğitimden geçmediği halde, Haco Hanım, bana yardımcı olabilmek için, elinden geleni esirgemiyor. Odasına çağırmasın,

bir koşu gidiyorum: elimde kâğıt kalem, yere bağdaş kurup, yarı yarıya teslim olmuş, onun diyeceklerini bekliyorum.

Kaç yaşında acaba, ellisinin üstünde mi? Hiç sanmam. Teninde tek kırışik belirtisi göremedim. Vücudu bütün esnekliğini koruyor. Gözlerini kısıtı mı, dışarıya öyle zeytin yeşili bir ışık fışkırıyor ki, yüzünün geri kalan kısmını siliveriyor: yok eğer, o yaman kahkahalarından birisini silah gibi patlatırsa, bu defa altın dişlerinin şatafatlı aydınlığı, gözlerinden sızan ışığı yok ediyor. Nargile içiyor diyelim, marpucun kehribar ucunu ağzına götürdü mü, dudağının üstünde hayal gibi bir bıyık gölgesi: hayal gibi ama, biçimli, düzeni belirgin! Onu görür görmez, içimin karıştığını, çalıştığım kelimelerin söyleniş biçimlerini o dakika unuttuğumu gizlemeli miyim? İlk günden başlayarak, o beni ya Leman diye çağırdı, ya 'Gelin' diye; peki, dilimin ona 'Anne', ya da 'Hanımanne' türünden bir şey demeye bir türlü varmayışına, ne anlam vermeli? Buna engel olan nedir? Neden dolayı, 'Haco Hanım' deyip duruyorum?

Git git, kendi oyununa düştüm, birbiriyle karşıt iki rolümün denetimini yitirip, onların tutsağı oldum: kocamla olduğu kadar, koyduğum yasaklara rağmen Haco Hanım'la da, kendimi kaç kez tehlikeli bölgelerde, birkaç anlama çekilebilecek durumlarda yakalıyorum. Bunu olağan mı karşılamalı? Çünkü yapmacıklar zamanla alışkanlığa dönüşüyor, gerçeklik kazanıyor. Bu yüzden, hangisiyle bir arada iken daha içten olduğumu kestirebilmek olanak dışı: ya her ikisiyle içtenim, bu beni heyecanlandırıyor; ya ikisiyle de değilim, buysa alçaltıyor.

Yoksa hareket noktam, oğlunda bulamadığım şeyi, annesinde aramaya kalkışmak mı? Böyle bir şeyse, iğrenç! Belki küçük yalanlarla büyük duygular üzerine oturtulmuş, ince bir denge hayali kuruyor; elimde olmayan cinsel kaymalar nedeniyle, gittikçe çetrefilleşen ciddî bir çıkmaza düşüyorum. Çünkü, önceden saptadığım bir noktada durabilmem adamakıllı zor: etkileyici bir kişilikle başbaşa kaldım mı, tamam, öteki yanıma kaydım demektir: daha çok insancıl olanın kılavuzluğuna uyan arzularım, sözlerim, hareketlerim, başlıyor ilkelerimi çiğnemeye! Olay, ister ahlâk ilkeleri olsun, ister olmasın, bunlardan çoğunun zorlama olduğunu kanıtlamaz mı? Zorlama değilse, yapay.

Böyle böyle, yeryüzünde en olmayacak şey gerçekleşiyor: kay-

nanayla gelinin içtikleri su ayrı gitmez oldu, aklın almayacağını günlük yaşantıya dönüştürüyorlar. Doğal olarak bu, Kermo'nun aleyhine sonuçlanır: nedeni belirsiz bir hummaya tutulmuş gibi, gözle görülür biçimde zayıflayan Kermo'nun! Elini ayağım evden bütünüyle çekti. Ortaklaşa yaşantımızı ısıtan, ona ilginç bir serüven özelliği kazandıran her şeyden uzak: ne sabahları, tadına doyulmaz söyleşilerle, saat onlara kadar uzayan dört başı bayındır kahvaltılara katılıyor; ne yağmur yağmazsa bahçedeki kameriye- de, yağarsa Haco Hanım'ın odasındaki saat beş çaylarına. Hele akşam serinliği ortalığı sarınca, salondaki ocak başında geliştirdiğimiz 'muhabbetler'e, hiç! Bir akşam üzeri, gün gitmiş Yenikale'nin üstüne yıkılmış, Körfez, bir uçtan bir uca, duman ve alev içinde: Kermo'yla bir kahvede başbaşa aperatif alıyoruz. Çekimsizliğinin nedenini dolaylı olarak bana şöyle açıklıyor:

-...ben egoistlikten korkarım, hele sevgiyle örtülü egoistlik, bencilliklerin en sinsisi, en ikiyüzlüsüdür, farkına varmaz, çarkına kapılırsın, o anda kurbanı olmak için. Bencil özel bir şey istemez, tek şey ister: onun hayat tarzının, bunun içerdiği evrenin, önceden kabul edilmesini; oysa bu, irade ve azminin güçlü bir dışlı çark sistemi halinde dışlaştırılmış halidir ki, bizi kaptığı gibi çalkalar, döver, çitiler, kişiliğimizi oluşturan ne varsa, hepsini kirli bir su gibi akıtır. Kişiliğine saygı duyan, onu kaybetmek istemeyenler, bu çeşit egoistlerden mutlaka uzak durmalıdırlar.

Yorgun akbabalarını mor bir yalıma dönüşüp denize yayılan alevlerin üzerine göndermiş, ağzı sımsıkı kilitli. Bir zaman susuyoruz. Sonunda, annesiyle aralarında gittikçe sıklaşan ve sertleşen 'ailevî' tartışmaların sırrını da açıklıyor. Ben, nedense, hep benim yüzümden tartıştıklarını sanır dururdum. Yanılmışım:

-...babamdan kalan mirasa el sürdürmez, kanunî hakkımı alamıyorum, hepsi onun denetimindedir. Neymiş, Emrullah Râci Bey'in mirası taksim edilemez bir bütün teşkil edermiş: Emrullah Râci Bey'in 'haremine' bu mirası yekpâre muhafaza eylemek düşermiş! Haklı olabilir, bir manada fikrine iştirak da ederim, beni adamdan sayması şartıyla...

Ellerimi elleri arasına aldı. Hayret, avuçlarına soğuk ve ince bir ter yürümüş. Diyor ki:

-...doğrusunu istersen yaşadığımız ev bizim evimiz sayılmaz

Jeanne, bu hayat bizim hayatımız değil! Annemin evinde onun hayatını yaşıyoruz. İmkânlarımız fazlasıyla mevcut olduğuna göre, neden kendi evimizi kurup kendi hayatımızı yaşamayalım?)

Araya birden ‘Paşa’ Nuri girdi: yere diz çökmüş, kollarını iki yanına açmış, berbat bir halde! Nasıl olduysa, o an gerçekleşiveren bir kurgu, ‘Paşa’ Nuri’nin ipesapa gelmez lâflarını Kermo’nun ağzına yakıştırıyor; Kermo’nun yanağındaki sevimli çukuru, ‘Paşa’ Nuri’nin yanağına. Herbiri öncekinden daha çarpık bir zincirleme görüntüler sürecine kapıldım, gidiyorum. Tam bir kargaşalık içindeyim. Görüntülere denk düşmeyen sözler, kargaşalığı daha içinden çıkılmaz bir hâle dönüştürüyor. Marilyn bile işe karıştı: Haco Hanım’ın divanına çırılçıplak uzanmış, elinde nargilenin marpucu. Ben, niye bilmem, harıl harıl Haco Hanım’ın cümbüşünü elinden kapmaya çabalıyorum. Ekrem önüme sarı metalden yuvarlak bir kutu sürüyor, içi yeşil öksürük pastilleriyle tıklım tıklım. Birşeyler de fısıldadığını görüyorum ama, işittiğim ses onunki değil, ‘Paşa’ Nuri’nin sesi:

– boğaza gayet iyi gelir, bilhassa çok cıgara içiliyorsa!

‘Paşa’ Nuri, uçsuz bucaksız gevezeliğinin enginlerinde kaybolmuştu. Ter taneleri, bıyıklarına boncuk boncuk asılmış. Sözlerini, ortalığı velveleye vererek sürdürüyor:

– ...yoo, yoo, yarın iki elim iki yanıma gelecek, hakikat ne ise onu söylemek iktiza eder, sizden başka bir kadına gönül vermediğinden eminim, katiyetle eminim hem! Vaka Paris’in kendisini nihayet bir kalp sahibi ettiğini tekrarlar dururdu, lâkin kanaat-ı âci-zâneme göre, bu sözlerini, sizi ne kadar şiddetle sevdiğini ancak burada, Paris şehrinde idrak ettiği şeklinde anlamak münasip olur. Ha bakın, kimseyle şu yahut bu şekilde bir alâkası olmamıştır demek istemiyorum, böyle bir iddia abesle iştigal olurdu, ne var ki bu matmazelin iddia ettiği gibi onunla Kermo arasındaki bir muaşşaka da abesle iştigaldir. Zira, asgari diğerleri kadar *mythomane* olan bu kızcağız, bu aşkı bizzat icad eylemiş, bunu isbatlamak fazlasıyla kolay yâni, aynı şeyi aynı rahatlıkla iddia edebilecek bir düzine kadar matmazel bulabilirim size. Söylenen lâflar, yenge, sabun köpüğü, evet rüzgârda sabun köpüğü, ihtiva ettikleri asıl cevheri bulup nasıl çıkarmalı? Nasıl mı, arzedeyim: müşahhas vakaları ele alıp kıymetlendirerek! Pekâlâ, müşahhas vakalar bize

ne gösteriyor reca ederim? Kermo'nun kadınlarla olan alâkaları-na katiyen ehemmiyet atfetmediğini! Binaenaleyh bu matmazelle olduğu kadar, bir başkasıyla da, ciddi bir aşk alâkası mevzubahis edilemez, kaldı ki...

Galiba, buraya gelmekle hata etmişim: 'Paşa' Nuri, Ekrem'i, daha şimdiden öyle bir efsane havasıyla sarmış sarmalamış ki, hayatıyla ilgili en ufak bir ipucu bile veremez. Verse de, verdiği ipucu geçerli olmaz.

Kalkacağım sıra, kendini sahiden yere atıyor: iki dizi üzerine çöküp, kollarını çarmıha gerilmişçesine iki yanına açarak. 'Hayatî' bir ihtiyacını karşılamak maksadıyla, benden yüz frank daha istiyor. Tesbihini, tüylü parmaklarına dolamış. Suratı karmakarışık. Kaymış hayatını, durduğu yerde duramayan hayal gücünü düşünüp, ona acımamak olası mı? Hele son derece aşağıdan alan bir ağız kalabalığıyla, borcunu 'iki, bilemedin üç günde muhakkak edâ edeceğine mukaddesatı üzerine yemin ettiğini' görünce.

Bu davranışı bardağı taşıran damla oldu. Orada bir dakika daha oyalanamazdım. İsteddiği parayı verdim, hemen çıktım. Hayret, sırtına kaşla göz arasında saydam bir rop geçirmiş, ayağına yüksek topuklu cam iskarpinler giymiş Marilyn benimle geliyor. 'Paşa' Nuri'nin 'minnettarlığını ifade etmek' için salıverdiği lâf sü-rüsü, ardımızdan, yolunu şaşırmış kör bir kelebek bulutu halinde, patır patır kapıya çarpmasın mı?

Evet bitkin döndüm, tek istediğim, azıcık da olsa iç huzuruna kavuşmak, doğru dürüst ne kopup ne çözebildiğim bir sorundan kurtulmaktı: kocamla ilişkilerim! Onun ölümüyle, tamamen kesilmiş olmaları gerekirken, bu ilişkilerin devam ettiği; üstelik daha karmaşık, daha içinden çıkılmaz bir hal aldıkları görülüyordu.

Fakat kader işleri başka türlü ayarlamıştı: daha kapıda, sessiz sedasız görünüp de, gerçekte bir fesat kumkuması olan kapıcı kadın, bir pusula uzatıyor: kareli bir defterden koparılmış bir sayfa, düzgün, matbaa harflerini andırır, bir yazıyla doldurulmuş:

"Önceden randevu almadan size gelmek aptallığını yaptım: yoktunuz. Yarın saat üç sularında tekrar uğrayacağım. Bu satırları haber vermek için yazıyorum. Selâm. – Cecile."

En az beklediğim buydu. Gerçi ayrılırken yeniden görüşmek üzere ayrılmıştık ama, buna bir kesinlik kazandırmamıştık ki! Aldı beni bir heyecan! Şaydam robuyla büsbütün bir içim su olmuş Marilyn'i, sesim yüzünden beni hep karanlık bir yaratık gibi görmüş olan kapıcı kadının orada bırakıp, bilincimin su yüzüne çıktım. Orada, ilk buluşmamızda başlayan çıldırtıcı oyun, aralıksız sürüyordu: Cecile ve ben, kristal yüzeyler üzerinde, aşırı bir ağırlıkla kaya kaya, birbirimize yaklaşıyoruz. Vücutlarımızın birbirine tam dokunacağı anda...

O gece, asla unutamayacağım derece kötü bir gece oldu. Altalta üstüste, acımasız bir boğuşmaya dalmış kocaman kalın bulutlar, homurdana homurdana Montmartre'a o kadar sokulmuşlardı ki, reklâm neonlarının altın sarısı, çingene pembesi yansımalarıyla, yer yer, aydınlanıyorlardı. Perdeleri açık bıraktığım için, ben, sağlı sollu yediğim ateş kırmızısı ve kömür siyahı tokatlarla sersem, içkiyle sinirlerimi yatıştırmaya gayret ediyordum. Olduğundan daha uğursuz gördüğüm salon, yağmurun ürkütücü yüksekliklerinde kaybolmuş, bir kontrol kulesini andırıyordu.

Bir değil, hayalimden silemediğim üç kişiye ait (Ekrem, Haco Hanım ve Cecile), her biri ötekinden daha iç karıştırıcı, içi içe

geçmiş üç gece yaşamaktaydım. Üçü de yağmurlu bu üç gece, tadlarındaki çok ince farklarla ayrılabilirlerdi ancak. En güzelleri, herhalde en yakında bulunduğundan, Cecile'e ilişkin olardı. Bir an geldi ki, duvarlardaki portreler, benimki saydığım dahil, Cecile'in portresi oluvermişti: bir düzine kadar, dolgun dudakları dışarı doğru, küskün çocuk ağzı: yaptığım, yapacağım en ufak hareketi sektirmeyen, kızıl kirpikli gri mavi gözler: ne yana dönsem beni izleyen, her yaptığımı kollayan! Yüreğimi karalar basmaz mı?

Cecile'e nasıl davranacağımı, karara bağlamam, bana, birçok nedenlerden zorunlu görünüyordu: işi oluruna bırakırsam yapacaklarıma güvenemediğimden, onu, önceden alınmış kararların kafesi içinde evcilleştirmeyi umuyordum. Ayrıca, Cecile'in cinsel çekiciliği beni öylesine çarpmıştı ki, ister önleyebilsin ister önleyemesin, bu defa, bazı ilkelerin kalkanına iyi kötü sığınmadan, karşısına çıkmak istemiyordum. Oldum olası, sınırları kesin belirtilmemiş bir özgürlükten yana çıktığımdan mıdır, nedir, alışlagelmiş ahlâk yasaklarını, insan kişiliğinin gelişmesini ve derinleşmesini engelleyen, haksız kısıtlamalar saymışımdır hep. Buna rağmen, kendimle kendim arasında gerçekleşiveren kaymaları önleyecek bir sınır arıyordum galiba, geleneksel ahlâkla uyuşma zemini değil! Çünkü Cecile, aslında, çok duyarlı olduğum bir hayalin simgesiydi; ve eğer, aynı duyarlılık onda da mevcutsa, bu çok büyük yıkıntılara neden olabilecekti.

Öyleyse, nasıl davranmam gerekiyor?

Saat dokuzda, aramızda şöyle böyle, biraz soğukça bir dostluğu uygun görüyordum: o daima binbir kollu, çenesi düşük, aşırı rahatlığı beni rahatsız eden genç kız olarak kalacaktı. Saat ona doğru, çoktan içli dışlı olmuştuk: birbirimize bağlı, çok sevecen, sinemada, tiyatrodaki herhangi bir kahve terasında birlikteyiz; akşam, sonbaharın yorgun aydınlığı kaldırımlara gölgelerimizi yanyana düşürüyor. Saat onbirde olanlar oldu: dostluk yerini suç ortaklığına bıraktı. Aklım fikrim artık bu sisli genç kızda, ondan başka hiçbir şey düşünmüyorum: güzel başını usulca omzuma bıraktı mı, onu bir erkeğin elleriyle okşuyorum, altım ıslanıyor. Geceyarısı ise...

Ertesi gün Cecile'i bir Türk kadını olarak, yâni hazırlanarak bekledim: sırtımda, İzmir'den getirdiğim, saray kılıklarından esinlenerek dikilmiş, ev içi giysileri (pantolon, tünik); teypte, Neyzen

Tevfik'in ince ince yakınan, derinlemesine ney taksimi: kutsal yazıların şaşırtıcı eğrileri ivmeye uğramış da dokunaklı ezgilere dönüşmüş gibi, alinyazısına boyun eğmiş doğulu bir tevekkülün ağı pırıl pırıl açılıyor. Beyaz sakalları göğüslerine lapa lapa yağan Mevlevi dervişleri, duaya durmuş, Tanrısal tutkuları, gönüllerini aydınlatmaktadır. Allah'ın görkemli suskunluğu ve kelâmı. Dışarda ise nefesine güvenini çoktan yitirmiş bir yağmur, her dakika daha solgun, silik bir su serpintisine yozlaşmaya daha hazır, kendisini tekrarlayıp duruyor.

Cecile, en gizemli, en baştan çıkarıcı havasıyla, tam saatinde geldi. Saçlarını yumuşak bir topuzla ensesine kaldırıncaya, zarif boynu bütününüyle meydana çıkmış. Yüzünde şüpheli bir incelik, ağzı tartışma kabul etmez bir kışkırtma. Bana çiçek getirmişti: iri, saç başı dağınık, ilk bakışta yadırgadığım kasımpatları. Salondaki hava, –belki daha önce Ekrem'le benzerini yaşadığından–, onu hüznlendirdi. Derin bir suskunluğa gömülmesine neden oldu. Bu da elbet, yanlış ülkeye düşmüş gizemli vampir güzelliğini, gizlendiği yerden çıkarıp, ona giydiriyor.

Kendine göre bir portremi yapmayı, iyice kafasına koymuş. Bunu önce söyledi, sonra hızlı eskizler yaparak kanıtladı: burnum, ağzım, cıgara yakışım, ellerimin akla gelen gelmeyen binbir durumu, daha buna benzemez neler, birbirini kovalayan sert, hızlı, hatta açgözlü kalem darbeleriyle kâğıdın üzerinde belirliyor. Ona bakıyorum, kaşları kaçışmış, gözlerinin derinliklerinde o kızıl pırıltılı tül, resim yapmaktan çok dediklerime kulak verir bir hâli var.

Doğrusu Cecile'le geçireceğimiz öğle sonunu çok başka tasarlamıştım. Bu kuru, hatta sıkıcı çalışma, tasarladıklarımı tamamıyla boşa çıkarmakla kalmıyor; desenler bir yana bırakılırsa, onu yararsız ve havai bir söyleşi derekesine düşüyordu. Bir saat nasıl geçti, bir ben bilirim. Yağmur, söyleyip durduğu yalanı, birden kesiyor. Yoğun bir sessizliğin ortasında buluşuyoruz. Cansıkıntısı duruma el koydu, koyacak. Ne yapıp yapıp beraberliğimizi kurtarmalıyım. Bu niyetle çay hazırlamaya davranmıştım ki, Cecile elindeki bloknotu ve kalemleri yere attı, geldiğinden beri beni ilk defa bir model değil, bir insan olarak görüyordu. Üzerinde ansızın uyandırılmış bir uyurgezer şaşkınlığı! Nihayet, evime gelebilmişti.

Alaycı, ağız dolusu sesiyle: –...karnım zil çalıyor, diyor. Atış-

tıracak birşeyiniz yok mu Allah aşkına? Ben böyleyimdir işte, çalmak iştahımı açıyor, iki desen çizdim mi, kurt gibi acıkıyorum.

– ...ben de onu düşünmüştüm: bir çeyrek sonra, bisküvi, pasta, Türk çayı, hazır!

Çok sevindi, ayağa fırlayıp:

– Yaşasın, diye bağırды. Hadi beraberce hazırlayalım.

Bu kadar beceriksiz kız görmedim. Hareketlerinin hepsi, amacına ulaşmadan, havada kalıyor. Yardımcı olayım diye çırpınıyor ama, boşuna! Sabırsız da... çayı bekleyemedi, bisküvilere el attı. Bir yandan da yerli yersiz uyarıları, ipe sapa gelmez sorularıyla beni tedirgin edip, doğru dürüst çalıştırmıyor:

– ...aa hiç dikkat etmemişim, kirpikleriniz nasıl da kıvrıkmış! Kendiliğinden mi böyledir, kıvrıyor musunuz? Üff, ne olmak bilmez çaymış, bu kadar beklemek zorunlu mu? Gördüğüm kadarıyla ev işleri elinize yakışıyor. Kermo bana söylememişti! Ev işi dediniz mi, benden paso, neye elimi atsam bozarım. Hii, çayın rengi harika, tadı da böyle midir? İyice buruk olmasın?

Onu yanıbaşında hissetmekten, tedirgin olduğum kadar, mutluyum: çok bilmiş ev kadını hünerlerimi, eli ayağı düzgün bir çay sofrası hazırlamaktan çok, onu hayran bırakmak için sıralıyordum. Onu kendime hayran etmek!.. Bu davranışımı ne kadar ayıplarsam ayıplayayım, beni utancımın ağırlığıyla ezse de, gizli gizli sevindirse de, ulaşılabacak başlıca amaç olarak kalıyordu. Öyleyse, zarzor dikebildiğim engel yıkılmıştı çoktan, artık, birbirine karşıt iki yarımдан, ne birisi sayılırdım ne öteki; ikisinin karışımı, garip, kuşku uyandırıcı bir karma olmuşum. Cecile zeki bir kız, hiç terbiye görmemiş gibi hapır küpür pasta bisküvi atıştırırken, bunu anladığını açıkça söylemekten çekinmiyor. Hem ne vakit, zamanın ve mekânın ortasını ustalıkla ele geçirip, çevresine egemen olduğunu hayretle saptadığım an. Kaşla göz arasında, ortalıkta ne müzik, ne resim kalmıştı, ne de eşya. Sadece o, yalnız o:

– ...bakın, doğrusunu söylememi isterseniz, beni hayal kırıklığına uğrattınız, evet, çok güzelsiniz, tartışmaya kalkışmak anlamsız, fakat güzelliğinizin önemli bir boyutu noksan: biçim, mükemmel, her şeye egemen; yine de, ona uygun düşmeyen içeriğini saklayamıyor. İlk hayranlık geçince duraksayışımın nedeni bu: ya biçiminizin gerektirdiği içeriği taşımalıydınız, ya biçiminiz içeriğinize

uymalıydı. Çok ince, süslü püslü bir kadın görüntüsüyle ortalarda-sınız ama, sizde eksik olan şey, kadınlık! Çok güzelsiniz, vitrinler-deki cam elyafından mankenlerin güzelliğiyle güzel: görkemli, etki-leyci, son derece duygusuz.

Bir cıgara yakmaya niyetlenmişim, çakmak elimde, cıgara ağ-zımda, kalakalmışım. Cecile haklı olduğu kadar haksızdı da: bir kadınlık yanımda belki eksikti ama, çok yaygın diye gerçeği sayılmış, yanlış bir kadınlık değil miydi bu?

– ...işin tuhafı, öteden beri en büyük silahınızın, şimdi eksikli-ğini saptadığım şey olduğunu sanırdım. Onun için şaşkınlığım, iki kat, çünkü her yönden elime geçirdiğim halde, Ekrem’i cinsel yön-den elime geçiremiyordum. Bana öyle geliyordu ki, vücudunu siz zaptetmişsiniz, hem de ne zaptetmek: ruhu başkasıyla gönül serü-venlerine niyetlense bile, vücudu kesinlikle size ait kalıyor. Bence bu Kermo’nun asıl dramıydı, hiç değilse benim görüş tarzım, açık-layışım. Sizi tanıdıktan sonra yanıldığımı anlıyorum, saçmalamı-şım düpedüz.

Bana olmaktan çok kendisine konuşuyormuşçasına, yargısını açıkladı:

– ...dişilik dendi mi, beni yok say! Ama kim sizi benden daha dişi diye alabilir, çok merak ediyorum.

Ekrem’le aralarındaki cinsel yaklaşma, birçok nedenler-den, beni ilgilendirmekteydi. Bilgi almayı denedim:

– Hadi canım, sizin çapınızda bir genç kız, Ekrem gibi adam-la-sevişecek de çaresiz kalacak!.. Olur mu hiç? Hem...

– Susar mısınız!

Sözümü hırçın, atışmaya hazır, kavgacı bir sesle kesti. Sus-tum. O da sustu. Yeniden kurulan sessizliğin saltanatında, dilsiz ve sessiz, bir yerleşme gerçekleşiyor: az önce ortadan silinmiş tab-lolar, teyp, divan, abajurlar vs. çabuk çabuk eski yerlerini alıyor-lar. Pencereden, rengi atmış zavallı güneşin, bol renkli bir densiz-likle vazolarında kıpır kıpır kıpırdayan kasımpatlarına, solgun gü-lümsediğini görüyorum.

Bilmeyerek, en duyarlı noktasına dokunmuşum.

Bunun altında bir sır yatıyordu. Cecile, beni bir kere daha, o uzman bakışlarıyla, büyük bir ressamın tablosuymuşum gibi seyre-derek, sözü değiştirdi:

–...size hiç çok ünlü bir film yıldızının benzeri olduğunuzu söylediler mi? Benzemek dediğin bu kadar olur, evet evet, yüzde-yüz eminim, adını da biliyorum ya, şu anda aklıma gelmiyor.

Soğumuş çayından bir yudum içti, kirpiklerini eğerek, fısıltıyla özür diledi:

–...arasıra böyle parlayıverdiğim oluyor, nedenini bir bulabilsem! Gerçekte yumuşak bir kıızımdır ben.

Ekrem’le ilişkisindeki başarısızlığın, nedenini ve nasılını, ancak iki gün sonra, Quartier Latin’deki bir sinemadan çıkıp oturduğumuz öğrenci kahvesinde açıkladı. Gerilimi yüksek bir akşamdı. Acı bir soğuk, önüne ne çıkarsa hart hart ısıyor. Gelip geçenlerin, bakışları ölgün, suratları asık. Gökyüzü, sanki daha şimdiden orası burası fena halde çatlamış, kocaman gri bir kubbe; çok geçmeden, şehrin üstüne paldır küldür çöküverecek, hiçkimse kurtulamayacak. Cecile kaderine çoktan razı, elleri vampir pelerinin ceplerinde, boynu bükük, çökmeyi bekliyor sanki. Söze, bu büyük felâketten önce, günah çıkarıyormuş gibi başladı:

–İnsanların en büyük yanılgısı, dedi, insancıl olanla hayvan-sal olanı karıştırmaları: uzun yıllar aşk cinsel libidonun yüceltilmesidir sanıldı; bu ancak yatmak istediğimize tutuluruz anlamına geliyor; çirkin olduğu kadar yanlış da. Aşk özgül bir şey, bütünüyle insanlara özgü, bütünüyle insancıl. Cinselliğe gelince, hayvanlara özgü olduğu tartışılabilir mi? Bence insan, bir başka insanı, yatmayı hiç düşünmeden ölesiye sevebilir. Elbet, aksi de doğru.

Gözlerini, gözlerime dikti: –...Ekrem’i seviyordum, dedi, öyle büyük bir tutkuyla seviyordum ki, çıldıracağımdan korktum. Yalnız, bir erkeği delicesine sevmek başka şey, bu aşkı cinsel bir cimnastiğe dönüştürerek, kanıtlamak başka şey. Soğuk bir kadını, cinsel zevki hiç kimseyle, hiçbir zaman tadamadım. Kermo’yu bu yüzden kaybedeceğim diye ödüm patlıyordu. Ne yapayım, hile yolunu seçtim, öyle davranıyordum ki gerçek bir cinsel sınav ortamı doğmuyordu.

Söylediklerinden etkilenmişçesine durdu, içini çekerek:

–...kaçıyordum, dedi, sevişmekten kaçıyordum.

Sivri kuleleri, diken diken antenleriyle dev bir kirpi gibi gece, sokak lâmbalarını gerdanlık diye boynuna dizmiş, dışardan bizi gözlüyordu. Görünüşte bomboş şehrin alanlarını, görünmez uzay-

blar ele geçirmişlerdi. Buna rağmen, hanidir ilk defa, doyasıya güldüm, çünkü beni nice kaygılara salmış olan bu ilişki, gözüme ilk defa gerçek yüzüyle görünmüştü: vahim bir yanılmaydı bu, öyle acımasız bir yanlışlık ki, canavar dişlileri arasında, ikisini de doğrayıp parça parça ediyor. Kendilerini suçlu sanıyorlar, suç muç işlememişler: cinsel sevişme, kocamın da fazla düşkün olduğu bir şey değildi ki!

Cecile söylediklerimden hoşlanmadı. 'Çözümlemesi'nin doğruluğuna inanmış ve alışmış. Bir türlü kopamıyor, söylediklerime inanamıyor. Onca Ekrem erkeklikle dolup taşan öyle has bir adamdı ki, ne Cecile gibi denesiz bir genç kızla doyuma ulaşabiliyordu, ne de benim gibi 'arı ve dinlendirici, bir güzellik'le. Ona gereken, kanlı canlı, sevişmek dendi mi gözü kara, şehvetli bir kadın!

Tepeden tırnağa yanılıyordu, açıkladığı gerçek (Cecile *frigide* ha, akıl alır mı?) beni darmadağın ettiği için, üstüne varmadım. Gecenin gelişmesi garip bir yön almıştı: artık tartışmalara yer kalmamış, köşeleri ulu acılar, önemli özveriler, önceden başarısızlığa mahkûm siyasal cinayetler tutmuştu. Aykırı cinsellikler ortalıkta cirit atıyordu. Oturduğumuz kahve bile dengesini yitirdi, bir gemi gibi yalpallıyor; neredeyse, saz benizli garson kızları, gece kirlisi üç beş müşterisiyle, çılgık çılgılla, alabora olacak.

Böylece, herkesinkine benzemeyen dostluğumuzda, yeni bir dönem açılmış oldu; gündelikle, itirafı olanaksız olanın; kötü bir geçmişle taptaze bir geleceğin, birbirine karıştığı bir dönem!

Cecile bana Paris'ini tanıtıyor: karnı tok, sırtı pek, başka bir Paris'ti bu, çocukluğumun yoksul Paris'ine hiç benzemiyordu. Vis-ki, iriyarı, sarhoş bir Amerikan eri gibi, ortalığa egemen olmuştu. Bir sürü görgüsüz içecek, (Coca-Cola, Pschitt, Schweppes, vs...) yoksul akraba derekesine düşürülmüş geleneksel kırmızı şaraba, etmediğini koymuyordu. Kalbi kırılan filtreli kahve almış başını taşraya gitmiş, yerini tadsız tuzsuz endüstriyel bir sıvıya, ekspres kahveye bırakmıştı. Ne yanına dönsem, cam, çelik, formika!.. Hiçbir kişiliği olmayan yaldızlı mankenlerin, kusursuz bacakları. İngiliz yapısı, küçük, kırmızı spor arabalar. Plastik kapaklı cep kitapları. " - Bu gece, Publicis Sineması'nda bir İsveç filmi göreceğiz, bir eşi daha çekilemez." " - Nasıl Gauloise mı, hâlâ Gauloise mı içiyor-

sun? Boşversene sen, al şurdan bir paket Peter Stuyvessant, ciğerlerin bayram etsin." Metronun tekerlekleri kauçuk olacakmış, oldu, oluyor; Hal, Rungis'e taşınacakmış, taşındı, taşınıyor. Halkın sevmediği grevler, siyasal mitingler. "–Bayanlar baylar, danışma ücretsizdir, sorun öğrenin, Danimarka mobilyalarımız sağlamlıkla pratik yararı birleştirmiş birer şaheser." "Kış aylarından yaz tatilini örgütlemeyenlerin, pişman olması kaçınılmaz." Courreges siyah ve beyaz 'geometrik kadın'ı yaratıyor: bütün çizgiler köşeli: "–Üçüncü stop işitildiği zaman, saat sekizi tam elli dokuz dakika, otuz saniye geçecektir." Çalışmaktan feleğini şaşırılmış bürokratlar, ne yapacağını bilemeyen 'süs' milletvekilleri. Hafta sonunun acıklı bilânçosu: trafik kazalarında seksen ölü, altmış yaralı. Ungaro'nun gerçek dışı mantoları. Cardin'in erkekleri jigolo, hem de hafif 'o biçim' giydirmek saplantısı! Televizyonda haberler, pazar-spor, yazarlar ve kitapları. Günlük ve haftalık diziler: Thierry La Fronde, Janique Aimée, Müfettiş Bourrel. Televizyon, yine televizyon, hep televizyon...

Bu ortamda Cecile ne kadar rahatsa, ben o kadar rahatsızım; nedeni, onu başkalarıyla paylaşmak zorunda kalışım, ya da toplumsal çevreye uymak yeteneksizliğim. Gururlu, güzel, fakat herkesten uzağım; buysa erkekleri umutsuzluğa itiyor, kadınları kıskançlığa. Herkesin benden nefreti, kendi yöntemine göre. Cecile'i saymıyorum, yaptığı portre ilerledikçe, gözünde önem kazandığım belli. Eline fırçaları aldı mı, dünyayla ilişkisi kopuyor; üzerinde anlaşılmaz bir sinirlilik, çizgi çizgi, bana sahip oluyor. Eskizler sırasında yumuşak başlıydı, daha hoşgörülü; gerçek tabloya geçince despot kesildi: kımıldamak, gülmek, cigara içmek yasak. Her şey yasak. Vırt zırt küplere binmek de, öfkeden fırçaları ısırarak da, onda. Nereye gittiğine bakmadan, paletini fırlatıp atıyor. Bir kere sinde, hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başlamasın mı? Gözyaşları nasıl akıyor, görmeli. Çığlıklar, çırpınmalar, her şey tamam: bir histeri nöbeti. Aklını başına toplansın diye, tokatlamak zorunda kaldım. Bir başka sefer küsüverdi, kapıyı çarparak çekti gitti, üç gün sonra tırnakları mavi, dudakları mor, suratı acılı, dönüp geliyor.

Bu olaylar önemszenmezse, anlaşıyor sayılırız. Onu sık sık rüyamda görüyorum. Kışkırtıcı rüyalar bunlar, ayıp: çırlıçıplak, göğüsleri dolgun, uçlarından zehir yeşili bir süt kusuyor. O da beni

rüyasında görüyormuş, saklamadı söyledi. Çene çalmanın ona yakışmadığını açıkladığımdan, az konuşmaya çabalıyor, yerli yersiz jest yapmamaya! 'Aux Dieux Vaincus'nün hayaletler uçuşan alacakaranlığında (Vişnu'nun, Siva'nın, daha nicelerinin hayaletleri), gittikçe, aşkın demeye dilim varmıyor ama, şefkatin ve güzelliğin simgesi olarak görünüyor. Bana geldiği zamanlarsa, yasak atılımlara çağrı çıkaran vücuduyla, sözünü ettiği soğukluğu arasında, ikiye bölünüyor; çâresiz, ona yakınlığımı bağlılığa, tutkumu iyimser bir bekleyişe çeviriyorum. Gerçekte, benle beni ayıran sed çoktan yıkıldı, ama bir şey yapamam ki, elim kolum bağlı.

Cecile bana hayrandı, açıkça söylemekten çekinmiyordu; ben Cecile'e, onun bana olduğundan çok daha fazla hayrandım, açıklamayı kendime yasaklamıştım. En hoşlandığı oyun, güzelliğimi, özellikle yüzümün güzelliğini övmekti. İyi bir gözlemci olduğundan, şimdiye kadar atlanmış ne ilginç ayrıntılar saptamış, ne meziyetler bulmuştu. Sesimin kalınlığı, erkeğinkini andıran titreşimleri, onu öylesine çarpıyordu ki, Chatelet Meydanı'nda bir gece, garsona içecek bir şeyler söylediğim kahvede, benden, bir teyp bandını doldurmamı istedi. Canı çekti mi, açıp dinleyecekmiş! Dostluk aşamasını çoktan uzaklarda bırakmıştık, suç ortaklığının gizli rahatlığına varamadığımızdan, havada sallanıyorduk. Böyle süremezdi.

Sürmedi de. Öncesiyle sonrası gözönünde tutulursa, soyut, hatta anlamsız sayılabilecek bir hareketim, yeni aşamayı, başlattı. Ağzına tutulmuştum, nereye baksam onu görüyordum, her defasında başka renkte (soluk turuncu, toz pembe, cart kırmızı vs.), her defasında başka anlamda (soylu, saldırgan, darılmaya hazır, yosma ya da dargın fakat) özsuyu daima ballı sarhoş edici. Ne vakit başbaşa susacak olsak, o, pencerenin kenarına oturup, sokaktan yükselen uğultuya dikkat kesiliyor: sanki bilinmeyen bir halktan gizli mesajlar almaktadır. Kadınları topluiğne başı, bahriye mavis, dörder kollu bir halk. Onu böyle görünce, istesem de istemesem de, öpmeyi kuruyordum. Uzun uzun öpmeyi. Bu da böyle süremezdi.

Sürmedi: iki kadeh içkiyle çakırkeyif olduğum bir akşam, iki kopyamı iyice ayrı hissediyorum, arada birinden ötekine öyle sık kaymalar oluyor ki, etkili bir özdenetim tasarlanamaz bile. Ne ya-

nıma dönsem, Cecile elimin altında; inadına gibi bana yakın: uzun boynu, sıcak avuçları, kızıl çakıntılı gözleriyle! Nasıl olduysa onu önce boynundan, sol kulağının ardından öptüm, (tehlikeli bir öpüş); sonra hiç telâş etmeksizin ağzından (düpedüz rezalet!): içimsıra şehvet gerilimi, bütün dokularımda içgüdüsel haz. Artık ötekiydim, eminim bundan; buysa beni hem kahrediyor; her yanı-mı titreten yasak bir sevinçle, hem sevindiriyordu.

Sonuç umduğumdan kötü: Cecile, ile kolu kırılmış Yunan heykellerinin o soğuk, ruhu boşalmış anlamsız bakışıyla, öpüşen o değilmiş gibi bakıyor. Fena halde etkilenip, yaptığım hatayı onarayım diye, bir zaman saçmalıyorum. O yeni bir saptamasını belirtmekle yetiniyor:

– Hatırladınız mı, kadınlık boyutunuzun eksik olduğunu söylemiştim, yanılmışım: sizde eksik değil, fazla bir boyut var: içinde erkek oturan, bir kadınsınız.

Her şeyi, sınırları belirsiz en karmaşık duyguları bile, iyi tanımlanmış kesinliklere dönüştürmesi canımı sıkıyordu biraz. Arzu, gönlümdeki karanlıkta büyüyen bu ateşten top, beni öylesine ısıtıp akkor haline getirmişti ki, Cecile’e dokunsam, yakıp kül edebilirdim. Dokunamadım: balıkçı yakalı koca kazağı, üstüme başıma sel gibi akan saçlarıyla, çünkü çok güzel, çekici ve mahzundu. Sadece sordum:

– Sizi şaşırttım mı Cecile?

– Beni mi, niye? Hiçbir tad almadığıma göre, kadın olmuş, erkek olmuş, farkeder mi?

Sözünü daha mahzun sürdürüyor. Gözyaşları, söylediği her kelimenin bir yerinde gizli, görünmese de orada olduklarını hissediyorum.

– ...Kermo’yla da böyleydik, Leman. O da ruhunu gövdesinden, kalbini erkekliğinden ayırmasını bilemezdi, onu da sizi sevdiğim kadar sevdim. Neye yarar? Benim sevme düzenimi kimse beğenmiyor.

Beni ilk defa adımla çağırmıştı, hem de ölümsüz Haco Hanım’ın yakıştırdığı, Türk adımla. Birlikte tadını çıkarmaya başladığımız bir tutkusallık, salonun duvarlarını çatlatıyordu. Acaba o mu, teypten dağılan görünmez müzik dumanı mı, yoksa insanların en yakın anlarında bile, birbirleriyle tam bir iletişim kuramamala-

n mı?

Bizi az da olsa uzaklaştıran bu olayın üstünden, iki gün geçmişti sanırım. Clichy Bulvarı itlerinin, güçbelâ Pigalle'in üstüne çatabildiği puslu bir akşam: kötü suratlı, kuşku ve kötünîyet yüklü! Şurasında burasında, ip gibi uzun şaşmaz İngilizler, beygir çeneli, sıska Cezayirliler. Nereden aklına estiyse, Cecile, Ekrem'in yarım bıraktığı tuvaleri incelemek merakına kapıldı. İnce bir toz örtüsü altında, sırtları dönük bırakıldıkları köşeden, teker teker alıp, gözden geçiriyor. Keşke hiç kalkışmasaydı, çünkü hepsinde, ikimizin de tanımadığı bir kadın gülümsüyor: dumanlı sarışın, hani filmlerde gördüğümüz sarışınlardan, gözkapakları yaldızlı yeşil; ağır takma kirpiklerinin gölgeleri, hülyalı bakışlarını daha yoğunlaştırıyor, hele hafif aralık buğulu kızıl ağzına bakılırsa, 'uluslararası standartlara uygun' bir cep *ping-up*'ı bu, gerçek bir 'vamp.'

Benizlerimiz mum gibi, bakıştık. İçimize kuşkunun ateşi düşmüştü, boğazımızda birer düğüm. Aynı kaçınılmaz soru, yassı ve kör bir bıçak gibi, inanılmaz bir yavaşlıkla, ikimizin de karnına giriyordu.

-Kim olabilir bu kadın?

Sisin yoğunluğu ışık diye ne varsa griliğe yozlaştırdığından, elektriği yardıma çağırıp, tabloları öyle karşılaştırdık: beş altı kadda; hepsi aynı kadını, çeşitli açılardan, cinselliğinin altını kalın kalın çizerek, ele almıştı; açık saçık denilse, yanlış olmazdı hani! Şaşkınlıktan ne diyeceğimizi bilmeyerek, bir ben, bir Cecile, bir süre hepsini tekrar elden geçiriyoruz; baktıkça içimizi, ya öfke, ya nefret, ya şehvet kaplıyor. Benden fazla çarpılan, Cecile. Gözlerini resimlerden ayıramıyor, dudaklarında bir mırıltı:

-Olamaz, imkânı yok! Olamaz, imkânı yok!

Arkasından yavan, tadsız tuzsuz bir sesle yoruma başladı. Sanki elektronik terimlerle dolu bir metnin, ses kaydını yapıyor. O kadar can sıkıcı:

-...ani bir ilhamla, bu ilhamın şiddetli itişiyile, gelişigüzel yapılmış resimler. Şeytani bir ritm onu boğazından yakalamış, almış götürmüş. Eminim ki yaptığını görmüyordu bile: Resim mi bunlar, hadi canım, sayıklamanın tuvale dökülüşü...

Ona cevap veriyordum, sözlerim cevap sayılabilir miydi acaba?

–...Ekrem’in sana benzer bir kızla ilgilenmesi, hem anlaşılabilir, hem açıklanabilir; pek pek, akla yakın nedenler bulur, özürler yaratırsınız, olur biter; ama ilgilendiği kişi, takvimlerde vırt zırt karşımıza çıkan ‘sarışın bombalardan’ birisi olunca, kendinizi hakarete uğramış, küçük düşürülmüş hissetmemeniz olası mıdır?

Cecile beni ne dinliyor, ne duyuyor, bıraktığı yerden sözlerini sürdürüyor:

– Benim garibime giden, başka bir şey; yaptığı her resme elinde olmadan mutlaka sizin burnunuzu ve gözlerinizi çizen Kermo, bu resimlerde, sizden ve saplantısından bağımsız, bambaşka bir kadın çizebilmiş. Bu çalışma belki onu saplantısından kurtarmıştır. Bu kadın, benim başarısızlığa uğradığım önemli görevi başarmış oluyor: yerinizi almak!

Ona cevap veriyordum: Acaba cevap mı veriyordum?

–...başka bir kadın, varlığını sadece gece telefonlarının doğruladığı bir varsayımdı. O kırıldökük ses, şimdi bir yüz sahibi oluyor, hem de yüz! Benim şaşıtığım, bu tür kadınları ‘suni kadınlar,’ diye oldum olası küçümseyen kocamın, nasıl olup da...

Cecile de sözünü sürdürüyordu. Serseri bir mermi, sanki gelip onu canevinden vurmuş. Yarası soğudukça, katlanılması insanüstü takat isteyen müthiş bir acı, göğüs kafesini burğ gibi deliyor:

–...bizi şaşırtan, gereksindiğine önceden hükmettiğimiz ‘kanlı canlı’ kadının, varlığının kesinleşmesi! Evet, Kermo için onu zorunlu saymış durmuştum, fakat tabloda karşıma çıkıverince serseme dönüyorum. Neden? Ama neden?

Tablo bizi birbirimizden kesip atmış, aramıza oturmuştu; hayallerimizi aştığı belli: içine girmesi müşkül, epeyce karmaşık kendi hayalleri olmalı. O meydana çıkmalı, Cecile ve ben, apartmanın birinde tesadüfen yanyana gelmiş, ortaklaşa hiçbir şeyleri olmayan, iki yabancıya döndük. Çünkü aramızda ortaklaşa sayılabilecek tek bağın (Ekrem’in) bir başkasına ait olduğu anlaşılmıştı: resimde çıplak dik göğüsleri, ucu kalkık minnacık burnu, *wamp-girl* gülümsemesi, köpüklü platin beyazı saçlarıyla bize meydan okuyan kadına!

O zaman Cecile, (bu yabancı kadın), yorgun ve içisıra öfkeli, tek kelime söylemeden çıktı gitti. Ağzındaki yıldız sönmüş, kızıl

kirpiklerinin kanı çekilmişti. Hiç de vampire benzemiyordu. Ben onu galiba daha önce terketmişim; tepeden tırnağa ürpermelerle örölmüş, içlerimde bir yerlerimde kendimi aramaktaydım: harıl harıl. Ağır sis yığınları, beni aydınlatabilecek en ufak ışık parçasını bile, oburca emip yok ediyor; soğuk, alçak bir herif, elinde kırbacıyla, dolaşıyordu.

Yalnızlık kumandayı ele almıştı. Kan, kusuk, sperma dolu, uğursuz bir balon halinde şiştiğini, gözlerimle görüyordum. Ne yapmalıydım? Ne yapabiliirdim? Belki, kaçıp gitmek! Ama nereye, İzmir'e mi? Belki kalmak, niye, ölümünden sonra bile kocamın hakaretlerini sineye çekmek için mi? Alkole sığınmak belki en doğrusuydu, yalnız o, nesnel koşulları değiştirmeye gücü yetmediği halde, bana sağırınların bilgeliğini, uyuşturucu düşkünlerinin – o kadar gereksindiğim – geçici huzurunu verebilirdi.

Getirdiğim rakılardan bir şişe kalmıştı, sonuncusu! Geceyarısını buluncaya kadar, yalnız başıma içtim. Yalnız sayılabilir miydim, ayrı konu. Bu süre boyunca, Haco Hanım, Cecile, kim olduğunu bilmediğim sarışın, gelip gelip durdular. Bazan teker teker, bazan üçü bir arada beliriyorlardı. Her birinin, ille söylemek istediği bir söz vardı; hepsi, söz önceliğinin kendisine verilmesi için, beni hırpalıyordu. Konuşmaya daldılar mı, karşıt iddialar, parıltılı kılıçlar gibi şakır şakır çatışıyor; bu sürekli çatışma, beynimi yerinden oynatıp, beni sersem ediyordu.

Aradığım iç huzuruna kolay kavuşamayacaktım. Seziyordum bunu. Haco Hanım haberini vermişti çoktan. Ünlü kahkahalarıyla, tüfek atar gibi üstüste gülüyor; altın dişlerinin kuyumcu aydınlığı, çevresinde vazo, sürahi, şövale... ne varsa, yansımalarıyla, yaldızlıyordu. Cecile, sayısız kollarının garip değirmeni aralıksız dönerken; durup durup, yarım kalmış tabloları bulduğumuz zaman söylediklerini tekrarlıyordu: fısıldamadan çığlık atmaya kadar bütün tonlarda!

– ...olamaz, imkânı yok! Olamaz, imkân yok!

Ötekine gelince, minnacık burnunun ucu havalarda, bakışları şeytan; tek kelimesine inanmaksızın, güvercin gibi sokularak, sevda sözleri mırıldanıyor. En uzakta o ama, bana en büyük acıyı, doğrusu o veriyor.

Bütün bir hafta, yalnızlıktan bunaldım: Cecile beni ya terket-

mişti, ya öyle görünmek hoşuna gidiyordu. Ne Henri Monnier So-
kağı'na, eve geldiğine; ne telefonla aradığına bakılırsa, böyle. Ben-
se, Paris'teki yaşantımın ortadireği olmasından dehşete düşmüş,
kendimi ilgisiz davranmaya zorluyorum ama, işe yarıyor mu bil-
mem.

Hayatımda açılan boşluğu nasıl doldurayım, olur olmaz şey-
lerle avunuyorum, (değişik bir şıklık edinebileyim diye o butik se-
nin bu butik benim dolaşıyorum; dediklerime kulak asmaksızın,
papağan gibi konuşan, iddialı kadın berberlerinde vakit öldürüyö-
rum), ne yaparsam yapayım boşluk öylece duruyor; daha büyüyüp
genişliyor sanki: kaptığını yutan bir canavar ağzından farksız!

Cecile'den sonra, Paris de beni terketti: Bir yerde, geçici de
olsa hayat kurabilmem, ayağımın altında zemini sağlam hissetme-
me bağlı, zemin oynadı mı kayar giderim korkusuna düşerim; Pa-
ris gözüme bir türlü sert ve sağlam gözüküyor; tam tersine, ter-
li, yapışkan ve yumuşak, bir büyücüler gecesinde kumsala vurmuş
dev bir deniz anasını hatırlatıyor bana, soyut bir deniz anasını: ya-
nılıp yakılıp, parmağının ucuyla dokunacak olsan, kaypak mor ışık
lekeleri, jelatinli koyu bir sıvı halinde dağılıveriyor. Peki, hangi
sağlamlığa güveneceğim?

İclâl'e yazmayı düşünüp, asla yazamadığım o mektubu, bu
müthiş yalnızlık haftası boyunca tasarladım: birçok kereler, başka
başka yerlerde: ama ister yıllarca önce Christiane'a, onun 'varoluş-
çu arkadaşlarına rastlamış olduğum, bir savaş ertesi kahvesinde;
ister 'Boullabesse'i nefistir' diye, Miss Higgins'in beni sık sık gö-
türdüğü küçük *provençe* lokantasında tasarlamış olayım; İclâl'in
hayali gözlerimin önünden gitmiyor: camlarına güneş vurmuş bal-
konunda: dalyaların, Manisa lâlelerinin, glayöllerin, karanfillerin,
küpeçiçeklerinin arasında; o da mahzun, çünkü yanlış büyümüş,
köklenmesi akla sığmaz ve solması yakın, bir çiçekmiş gibi.

Beni azarlıyordu sanırım, işlemediğim suçları başıma kakı-
yor, düşmediğim duygusal yanılgılardan kabahatli buluyordu. Ka-
rarlıydı, derdimi bir türlü anlatamıyordum; o kadar duyarlıydı ki,
olur olmaz her şeyi dert ediniyor, beni handiyse benden kısıkanı-
yordu. O ne kadar sinirli, konuşması nasıl kıpır kıpırsa; iri siyah
bağdem gözleri, o kadar hareketsiz, öyle sabit, kırıp kırpmadığı
anlaşılmaz; bu da, hep öyle kocaman, sonuna kadar açık gözlerle,

insanı suçladığı izlenimini doğuruyor: bakışlarının altında eziliyorum; yalnız ezilmek mi, çok güçlü olduklarından, ne söylerse söylesin, etkisini daha doğmadan ortadan kaldırıyorlar; bu yüzden gözleriyle, (sadece onlarla) öyle cinsel bir yerçekimsizliği ortamı yaratıyor ki, sel gibi akan alaca, pütürlü bir aydınlıkta, bitmez tükenmez bir sevişmeyi seyrediyorsun: sevişiyorlar sevişiyorlar, bitmiyor; sevişiyorlar sevişiyorlar bitmiyor!

İclâl kendini tanırdı, çok iyi tanımlamıştı: Benliğini didik didik ederek, bir bileşime ulaşmış; buna göre, hayatına iki ana güç hükmeder; birisi cinsellik, öbürü korku; o da, hiçbir kuruntuya, ya da duraksamaya kapılmadan, varlığını sevinçle bu iki güce adanmıştır.

—...ben, derdi, sarahattan hoşlanırım ruhum; her şey açık olmalı, dobra dobra. Hakikatı konuşmak gerekirse, zaafılarım karakterlerinin temeline koymak, insan kısmını rahatlatır, tereddütten sıyrılmasına yardım eder: aksi halde, hayatı boyunca mütereddit çırpınır; bir tekini elde edemedi, hayal ettiği tatminleri arar durur. Bulabilir mi, hayır, kendini yanlış tarif eden, yanlış yerde yanlış şeyi aramaktadır.

İclâl'e yazmayı tasarladığım mektup aramızdaki kesin benzeşmeyle saptamakla başlayacaktı; o alt bilincini az görülür bir ustalıklarla dışlaştırmayı becermiş, ondan bir yaşama biçimi çıkarmıştı; oysa ben, ya kendi içimde geçerli bir muhatap bulamadığımdan, bulsam bile, ya da onunla gerekli iletişimi kuramadığımdan, bu alandaki deneylerimde başarısız kalmıştım. İclâl tutarlı bir kadındı, yaptıklarıyla tasarladıkları daima çakışır; onu tanıyan birisi, görünen yarısıyla görünmeyen yarısının ne kadar iyi uyuştuğunu bildiğinden, hangi koşullarda nasıl davranacağını öngörebilirdi; tükenmek bilmez bir şehvetin, müthiş bir korkunun katkısıyla, ortaya dakik, kesin, sürprizsiz bir kadın çıkmıştı. Ben öyle miyim? Kararsızım bir kere, iki sandalye arasına oturmuş benziyorum; en kesin kararlarımı, sonradan tamamiyle karşıt davranarak ayaklar altına aldığım çok görülmüştür. İclâl, beni anlayamamaktan yakınıyor, sanki ben anlayabiliyor muyum, ben de yakıncıyım bundan, çünkü kim olduğumu bir saptayabilsem, otuz yıldır beni bunaltan soruya cevap bulabileceğim; ne yapmalıyım?

Hafta sonuna doğru, gelişmesini görmezlikten geldiğim baş-

ka bir gerç k kesinleşti, i imi daha karıştırdı. Bu gelişmenin evrelerini akıl ucuyla izliyor, su yüzüne çıkmasının kaçınılmaz olduğunu, uzak uzak seziyordum. Yine de telefon zili gibi, birden meydana çıktı, elimi kolumu ba ladı:         mektup yazmak fikrine, iki nedenden sımsıkı sarılmıştım ben, sarışın kadının varlığını saptamak her şeyi allak bullak etmişti, bir; Cecile in gittikçe uzayan yokluğuna katlanamıyordum, iki. Ne kadar görkemli, ne derece etkileyici olursa olsun,       kendimi avutmak, zihnimi oyalamak i in bulduğum, bir teselliden ibaretti. R zg rl  bir akşamdı, o akşam; şiddetli ayaz Pigalle in bütün ışıklarını  atır  atır s k yor, sihirli bir kıvılcım sürüsü halinde önüne katıp sürüklüyordu. Süslenmiş çıkmak üzereydim, telefon çaldı; Cecile in, ya da o sarışının sesini duyacağım umuduyla nasıl koşmuşum!.. Boşuna! Titrek bir ihtiyar sesi, eczacı Garnier yi arıyordu: numara yanlış düşmüş!..

O kadar merakla, hatta tutkuyla beklediğim telefon, artık umudumu kestiğim anda geldi. Mösyö Prevost ya uğramayı düşünüyordum; yıllardır Türkiye temsilciliğini üstlenmiş olduğumuz, ünlü  Nattier et Fils  tarım makinaları firmasının, başkanı ve genel müdürü,  zmir de ortaklaşa traktör montaj fabrikası kuracağız, fikri ben buldum, şirket benimsedi, epeydir yazışıyoruz. Paris e hareketimden önce Bornova da, fabrikanın kurulmasına çok elverişli bir arazi satın aldım, hem şehre yakın, hem sanayi bölgesine! Hazır gelmişken, şirkete uğrayıp durumu Mösyö Prevost yla tartışmamız yerinde olur. Yeni kurduğumuz Türk Nattier Traktör A.ř. nin çeşitli sorunlarını ele alırız. Ekrem, 27 Mayıs devrimi yüzünden Paris te kalınca, (DP  zmir Milletvekiliydi, yurda dönerse Yassıada da yargılanacaktı) işlerin başına geçtim.       in kocası Muhlis Bey in yardımıyla başarılı oldum, bu başarıda Mösyö Prevost dan gördüğüm anlayışın rolünü nasıl yadsıyabilirim? Kaldı ki, zorunlu sürgün hayatı boyunca, Ekrem e gösterdiği yakınlık ve ilgiye teşekkür borçluyum.

Ziyareti ister istemez erteledim, çünkü beklediğim telefon geldi, başka, çok ilginç bir ziyarete neden oldu; böylece, kesinliğe karşı kesinsizli i, belirginliğe karşı belirsizliği ye ledi im, bir daha kanıtlandı, zira kadın mı erkek mi anlaşılmayan bir belirsizlik, telin öteki ucundan, beni  a ırıyordu: densizli iyle geldiğimden beri ka  gecemi rezil  den, beni kaygılara salan aynı kırık  k k, hafif

peltek ses. Bu sefer, alay yerini uçarı bir inceliğe bırakmıştı. Kulaklarıma inanamıyordum:

—...şey, affedersiniz, Madam Korkut’la mı konuşuyorum? Madam, yürekten başsağlığı dilerim; istemiyerek, sizi o kadar üzdüm, bağışlayın lütfen! Şuna emin olmanızı rica ederim, Ekrem’in intiharını duymamıştım, bana söylediği üzere gerçekten iş yolculuğuna çıktı sanıyordum. Siz sözleyince kendi kendime ‘oyuna gelme seni işletiyorlar,’ dedim, cevabım ona göre oldu. Dün, tamamiyle tesadüf eseri olarak ‘Paşa’ya rastlamayayım mı? Adamcağız nasıl gözyaşı döküyor, görmelisiniz. O arada, intihar olayını doğruladı...

Hiç nefes almadan, gönülalıcı bir tatlılıkla konuşmuştu, biraz durakladı, kibarca:

—‘Paşa’yı tanıdınız elbet, dedi, hani şişman...

—Evet, diye cevap verdim, ‘Paşa’yı tanıyorum, sizi hayır; kim olduğunuzu hâlâ söylemediniz.

—...ah çok affedersiniz! Ne kadar aptalım! Adım Liliane, dostlar Lili diye çağırır, Kermo zaman zaman iyice kısaltıp Li demekten hoşlanırdı, daha çok Çinli kaşları çizdiğim geceler...

Araya bir çağrı sokuşturuyor: —...pek cüret edemiyorum ama, zahmet olamazsa evime beklerim; çok yakın oturuyoruz, Blanche Meydanı, iki adımlık yer: sizi tanımaktan onur duyacağım, pavyona gitmeden, birlikte yemek yedik.

Yine durakladı: —...az kalsın unutuyordum, şarkıcıyım ben, yalnız yaşarım... tam değilse bile, yalnız gibi bir şey.

Öyle hızlı, o kadar aralıksız konuşuyordu ki, dudaklarımı yakan soruyu bir türlü araya sokamıyordum, nihayet sözünü keserek sordum:

—...sarışın mısınız?

—Genellikle, evet! Durumlara bağlı, malûm ya...

Bu telefon yerimi yadırgatıyor: çevremdeki her şey aynı kaldığı halde, bana yabancılaştı: çağrışımlarla yüklü, bin yüzlü, bana, bazan Cecile’e, bazan Lili’ye benzer, âyın ve tek kadına ait bu resimleri hiç görmemiştim. Ne burada ne başka yerde! Peki nereden çıktı bunlar? Bu kadınlar kim?

Olay beni kaptığı gibi, gündelik hayatın yavanlığından, yaşadıklarımızla hissettiklerimizin, benimsenebilir hiçbir sonuca ulaş-

madan, takışıp durdukları, o ara bölgeye attı. Gerçeğe dokunmuyor, yalayıp geçiyordum. Çevremdeki eşyalar, gündelik anlamlarını şıp diye yitiriyor, gönüllerince azalıp çoğaldıkları gibi, başka ve çarpıcı anlamlar kazanıyor: biraz önce abajur sandığın şey, az sonra ya dev kanatlarını toparlayamayan bir albatros, ya da boy boy, renk renk camlardan bir ekran! Bu ekranda, çığlık gibi çırılçıplak iki iri yapılı kadın, ellerinde taş baltalar, öldüresiye vuruşuyorlar. İnsanda karar bırakır mı bu?

Ben de, acaip bir kararsızlığın pençesine düştüm, çelişik, hat-ta karışık bir sürü şeyi, yapmaya karar verip verip, vazgeçiyorum. Neleri mi, şunları: dakika sektirmeden telefonu açıp, Cecile'e, 'es-rarengiz' sarısını bulduğumu müjdelemeliyim; yoo hayır, en iyisi, değişik bir giyinme stili bulmam, şu yeni aldığım pantolon tayyörü bir denesem mi? Tam sırası! Hele dur, bir cıgara içeyim, Türk Nattier Traktör A.Ş. tasarısını etraflıca düşünüp, sonra Mösyö Prevost'ya giderim. İş iştir, bu tasarının uygulanmasından büyük kazançlar bekliyoruz. Yoksa beklesem mi? Beklemek, ya da hare-kete geçmek; kuşku, ya da güvensizlik...

Hava inadına üstüme varıyor: yalın, parıltılı bir gece, giyotin bıçağı gibi, küt! ensemde indi. Soğuk, ürpertici sis dalgaları, dalgın ve kederli sokak lambalarının çevresinde, usul usul kırağlaşıyor. Aşağılık, tıklım tıklım bir barda, kükürtlü orospular, o geceki pay-larına düşen zenci öğrencilerle izinli askerleri, şapırtılı bir ağgözlü-lükle yediler. Afiyet şeker olsun! Köhne, sesi titrek, görüntüsü bo-zuk bir sinema; zincirinden boşanmış, pis bir seyirci kalabalığına, eski porno filmleri oynatıyor. Sinemanın tepesine tünemiş, fuhuş yuvası oteller: karanlıkta her çakılan çakmak, bir cıgaranın öteki ucundaki, bir ruju yağlı dudağı aydınlatıyor.

Blanche Meydanı beni kraliçeymişim gibi karşıladı. Her taraf-tan yağın ışık, meydanı çevreleyen yapılara, alüminyum bir dekor görünümü vermişti. Lili'nin oturduğu apartmanı, kolayca buldum. Okyanusun dibinde yatan, bir gemi leşini andırıyordu: pencereleri sımsıkı kapalı, kapıları ardına kadar açık: hüznünlü bir çirkinliğin, uğursuz bir hüznün tutsağı. Camına uyduruk dantel perdeler çekil-miş kapının ardında, kapıcı mıdır değil midir pek anlaşılmayan bi-ri, öğürtücü bir sarmısak kokusunun tam ortasına oturmuş, elinde şişe, kafayı buluyor. Bana şöyle bir baktı. Bu kadarı fazlasıyla yet-

niş olmalı ki, ne kim olduğumu öğrenmek istedi, ne kimi aradığı-
nu!

Asansör yok. Yerine, koskoca bir boa yılanını getirip, dolam-
baçlı merdiven diye koymuşlar: basamakları yağlı, pis pis gıcırdı-
yor; ışığı bozuk, ikide bir söndüğünden, önünü görmek başlıbaşı-
na sorun. Birinci katı, ikinci katı çıktım. Üçüncü kat sahanlığında,
soldan birinci kapı: evet burası, 15 numara! Zile bastım. Tıs yok!
Uzak bir daktilonun, tıkırtılarıyla delikdeşik ettiği, irkiltici sessiz-
lik. Biraz korktum mu? Tekrar, daha kuvvetle zilin düşmesine
bastım; kapı açıldı, ama kim tarafından: birkaç çeneli, boyayla sı-
vanmış, yaşlı bir devanası! Dişlerinin arasında, kocaman bir yap-
rak cıgarasını çiğniyor. Sözlerime cevabı tadsız homurtular:

–...iyi akşamlar, Madam! Matmazel Lili çağırıyordu da, zah-
met olmazsa, haber verseniz diyordum.

Hiçbir şey söylemeden, çekildi. Ne yapacağımı kestiremedi-
ğimden, duraksayarak da olsa, arkasına takıldım: Loş, rutubeti he-
men hissedilen bir koridordan geçtik, tavanı çok yüksek bir salona
geldik; hayli geniş, duvarları süslü kâğıtla kaplanmış, ışıkları gizli
bir salondur burası, herhalde oturma salonu olarak kullanılmaktay-
dı ama, sinema ve salon magazini zevkinden, izler taşıyordu.

Devanası, şişmanlığının verdiği zorlukla, inine; daha doğru-
su, onun için hazırlandığı belli köşesine güç bela ulaşabildi; iki ki-
şiyi rahatça alabilecek koltuğuna oturdu. Etrafı pazar yerinden
farksız, neler yok ki: yarı dolu, yarı boş, içki şişeleri; kenar mahal-
le kızlarının sevdiği plastik kapaklı romanlar; yaprak cıgarası kutu-
ları; türlü çeşit yiyecek; hurma, bonbon, tuzlu kraker, kutu peynir-
leri, bir parça jambon vb. Yanıbaşında, üstü müzikhol yıldızları-
nın gönül serüvenlerini anlatan resimli dergilerle dolu oymalı eski
bir masa.

Oturduktan sonra, şaşılacak incelikte, adeta kenarları, tırtıllı,
içi asitli sesiyle, birkaç kelime söylemek lütfunda bulunuyor:

–...Ben Mamma Pellegrini'yim. Korsikalı Ana derler. Yüz-
yirmi kilo çekerim. Döktüğün incileri kendine sakla, çeneni yorup
durma, kulaklarım duvar gibi sağır, tamam mı şekerim?

Daha yukardan emredencesine ilave etti: –...ee, öyle tepem-
de ne dikilip duruyorsun, ha? Geç otur, şuraya, şu yumuşak min-
derlerin üstüne, otur da kışın dinlensin biraz.

Yuvarlak, kreme çalan beyaz, bu l    r l    r kadında, çok iri balıkları hatırlatan bir Şey mi var, bana mı   yle geldi; ne olduğu söze sığmaz, garip bir Şey; bakışı sazan balığının tembel bakışı, köşesinde, bitinceyedek orada durduğu besbelli yaprak cıgarasıyla ağzı, Morina balığının değirmi ağzı.

Konuşması yosma argosu, s  s  p  s   kenarın dilberi olduğu halde, nasıl beceriyorsa, beceriyor, haline tavrına ‘ihtişam’ verebiliyor; doğrusu, çenesini kasıp, yerli yersiz her Şeyi küçümseyerek; fincanı eline aldı mı, k    k parmağını havada tutarak,     k  nd     soylulara benzemek hevesinden değil, iriliğinden doğuyor ‘ihtişam’ı.

– ...Lili, zıkkımlanacak,   teberi almaya   ıktı, Şimdi gelir! Aaaa, bak, israfından bıktım bu orospunun. Anamdan emdi  im sütü burnumdan getiriyor! Orospu dedim ya, altıtarafı orospu işte! Yalnız, altın bir kalbi var, bunu unutma! Bazan,   akt  rtmadan   yle bir film buluyor, üstünü başını   yle usturupluyor ki, gören hanımefendinin teki sanır, hanımefendi dediysen, o eski, benim zamanımın hanımefendilerinden biri.

S  z  n   askıda bırakıp k    k içki kadehini kırmızı bir lik  rle doldurdu, bir kerede dikti, suratını keyifle buruŐturdu.

– ...sa  ırl  ğımı dert ediyorum sanma, mutluyum ben, bu sayede Lili orospusunun dakika başı yumurtladığı cevherleri duymaktan kurtuluyorum. Tamam mı? Yumurtlamak tam ona göre bir laf, tavuğun teki, g  dalaklamadan duramaz.

Birden, beklemediğim bir soruyla karŐılaŐtım:

– Kimsin sen, Türk’  n karısı diyorlar, doğru mu?

BaŐımla onayladım, ona yetti: dizlerini d  ve d  ve etrafı, velveleye veriyor. G  ld    ne bakılırsa, bu onun neşesi:

– ...senin herif de yani, ne matrak adamdı Şekerim, işi gücü g  rg  rdı be; hayatı c  mb  Őe çevirmek dedin mi, bir tane! Kapıdan girdiği an, burda her Şey mayıŐırdı, en başta ben; ah ah onunla ne safalar sürdük, ne   lemler yaptık, vallahi anlatamam, hani gençliğimde, ‘La Noctambule Triste’te, assolist altı sahneye çıkarken bile, bu derece eğlendiğimi hatırlamıyorum. Senin herifin, hayatta illet olduğu tıpkı benim gibi ‘ciddi’ denilen Şeyler; yalnız illet olsa iyi Şekerim, iplemiyor da! Umurundan hariç! Var mı ona, alsın eline kalemi, Mamma Pellegrini’ye matrak resimler yapsın, g  l-

mekten göbeğimi çatlatan karikatürler çizsin: boku kalın bir deyiş söz gelişi, para babası; gözü dönmüş, ağzından salyalar akıtarak, şeyini düzüyor; neyini diyeceksin di mi... Hesap makinasını!..

Sesini alçattı. Dumanlı, tembel bakışları, mora boyanmış kalın ve ağır gözkapakları altında, lamba gibi kısılmıştı; kaşları, yağlı siyah kalemle, gözlerine çok yakın çizilmiş, dümdüz birer çizgi, her yanı eğri, bu cetvel düzlüğü, geometrik bir yanlış gibi duruyor.

–...matrak dediysem kılıbık anlama! Ne de olsa erkek, üstelik Türk! bizim Lili'nin çantasına atmadığı herif yoktur, allem eder kallem eder, ulan bi bakarsın adamı ayarlamış; seninkini öyle kolay ayarlıyamadı ha, hele kafese hiç koyamadı. Haberi Mamma Pellegrini'den al: senin herif Lili'ye, layık olduğu muameleyi yapıyordu: orospu muamelesini! Kalbi temizdi ama, sudan temiz fakirin, çünkü yalnız seni sevmiş; vallahi, ağzıyla söyledi bana, bir gece deliler gibi içmiştik, nah ordaki defteri görüyor musun, aldı, bir sayfasına itirafını elceğiziyle yazdı, Tanrı şahit...

Yalancı bir kedere gömüldü: tombul parmakları arasında, olduğundan da küçük görünen, minnacık, cart kırmızı bir mendille, hayali gözyaşlarını siliyor. Hareketlerinde, ününü ve sesini yitirmiş bir *prima donna*'nın, önceden tasarlanmış aşırı inceliği.

–...onun kadar kibarını, eli açığını nereden bulacaksın? Soyu tükendi, soyu! Ne zaman gelse, beni hiç unutmaz, gönlümü almak için ufak tefek armağanlar getirirdi, likör, İzmir inciri, şu, bu... İşe bak şu içtiğim purolar bile onun hediyesi, hem ne puro, öyle pırasa yaprağından sarılmamış, halis Havana...

Sözünü, hırçın bir ses kesiyor:

–Mamma, Madam'ı rahatsız etmesene!

Söylediğini iştmedi ama, Lili'yi görmesi, Mamma'nın susmasına yetti: rahatsız bir susuştu bu, hakarete uğramış birinin susuşu. Sonra küçük rimel fırçasını edalı edalı alıyor, üzerine tükürüyor, boyadan zaten simsiyah kirpiklerine, gülünç bir dikkatle sürmeye başlıyor.

Lili'de yapaylık, doğallığın yerini tutmuş, görünüşüyle kendisini o kadar iyi tanımlıyor ki, üzerinde hiçbir hayal kurma olasılığı bırakmıyor: Lili demek, sinemadan televizyondan ezberlediğimiz

sexy kadın türünün, şaşmaz bir modeli demek: başını sağa sola çevirdikçe, tayf renkleri uçuran platin beyazı dağınık saçlar; ince ince, özenle boyanmış zarif yüzünü çevreliyor; ucu hafif havaya kalkık minicik burnu, o kadar düzgün ve güzel ki, 'yaptırılmış' olabilir. Uçları, biraz da baştan çıkarıcı gülümsemesi, hep belirdi bilecek: ama hep, belirmeden kaybolup, alanı bakışlarına terk ediyor; bakışları hem alaycı, hem arzulu, abartılmış takma kirpiklerle güçlendirilmiş olması, yoğunluğunu ve etkisini çoğaltıyor. Davranışlarına gelince; elini ağır çekim ritmiyle şurdan şuraya aktarışı; paketleri, konserve kutularını, içini çekerek koltuğa bırakiverişi; yürürken, kalçalarının havalı havalı çalkalanışı; denebilir ki, görüntüsüne hiç de ters düşmüyor, bu da ortaya, yeterince tutarlı, oturmuş, derli toplu bir bütün çıkarıyor: seks yıldızı.

Odası da havasına uygun döşenmiş, donatılmış; şu bonbon pembesi dantelli yatak örtüleri; tuvaletin üzerindeki parfüm, fondöten, spre, makyaj silici, krem ve ruj kalabalığı; seks yıldızından başka, kimin odasına yakışır? Hatta aralıksız *rock* ve *twist* dağıtan pikap? Lili odasına girdi mi, inci istiridyesine girmiş oluyor: uyum tastamam, birbirlerine o kadar yaklaşıyorlar.

Birlikte geçirdiğimiz üç saat boyunca, anlayışlı göründü bana; anlayışlılığın da ötesinde, avutucu. Ekrem'in adını anmadı, intiharından söz etmedi ama, aramızda felakete uğramış iki kadının yakınlığını bir güzel sağladı; yavaş yavaş, bir dayanışma ortamı yarattı. Neden sonra duyumsadığım moral yorgunluğu, böyle bir role onu çok elverişli kılıyordu: genç kız havailiği ile örtbas etmek istese de, dalıp dalıp gitmesinden; inceliğine ince, güzelliğine güzel, ama hayattan tiksinişmiş balerin hallerinden; ağır bir düşbozumunun kederini taşıdığı, ayrımsanmıyor mu sanki?

Bu durgunluk ya da dalgınlık anlarını, çokluk içki koymak, cıgara yakmak gibi somut dayanaklar üzerinde geliştirdiği, cilveli gülüşlerle süslü canlı gevezelik sahneleri izliyor. (Yalnızlıktan korkusunun belirtisi olmasın?) Cıgarayı nazlı nazlı alır, insanı çileden çıkaran bir bakışla, ısıracakmış gibi dişlerinin ucuyla tutar, elinizi yakalayıp çakmağı ucuna yaklaştırır. Bu da bir yapmacık, bu da bir oyun: Lili güzel olayım, herkesin başını döndüreyim, çok beğenileyim diye diye, doğal güzelliğini, insan kişiliğini bir kenara atmış; yarım yüzyıllık beyaz perde ve *haute-couture* yabancılaştırması-

nın ürünü, 'seri halinde imal edilen' endüstriyel seks kuklalarından birisi olmuş. Kendi hesabıma bu tür kadınlara soğuk ve ilgisi-zim, bildiğim kadarıyla Ekrem de soğuk ve ilgisizdi, tutmazdı hiç, öyleyse nasıl olmuştu da Lili...

Şaşırdığım, yemeği ve şöfrayı, bitişikteki devanasının hazırla-yışı: alçak gönüllü, lezzetli bir yemek. Biz, ben ve Lili, beri tarafta söyleşimizi örüp üretirken, meğer Mamma Pellegrini derme çat-ma mutfaklarında işe koyulmuş. İncecik, tırtıllı sesi, zaman zaman bulunduğumuz yere uzanıp, söyleşimizi bölmüyor, Lili'yi çağır-mıyor değildi. Her seferinde Lili, biraz mahçup, özür dileyerek kay-bolmuş; bir iki dakika sonra, aynı özür gülümsemesiyle dönmüş-tü: sırtında şişe yeşili robu, üstünde yapmacık tazeliği! Halinde tavrında öyle bir pişman olmuş mücrim uysallığı, ölümüne inan-mış ağır hasta tevekkülü saptamıştım ki, bütün varlığı açıkça bun-dan etkilenmiş, mahzun bir yumuşaklık edinmişti; bu hüznü ka-dar, yumuşaklığı da; beni nedense duygulandıran, çocukça bazan birbirini tutmaz sözlerle besbelli oluyordu:

—...kendimi başkası sanmaya bayılırım; ufacıktım, olmayacak hayaller kurardım, diyelim ki bana masal anlatmışlar, masaldaki bütün kahramanları teker teker yaşamasam olmaz: prensi, çoban kızını, ihtiyar oduncuyu, kraliçeyi. Tabiatım kaprisli, hiçbir yere in-tibak edemiyorum, birşeyi başkaları böyle istiyor diye yapamam, ille ben isteyeceğim; pek akıllıca sayılmaz ama, n'apayım huyum bu, başkaları benim isteklerime uysunlar.

Uzun uzun içini çekip, ekliyor:

—...oysa, güçlü bir kanat altına sığınarak, boyun eğip yaşama-yı ne canım çekiyor, bir bilerseniz!

'Boyun eğip yaşamayı' derken, sanki kendisiyle sevişiyor: yü-zünde belirgin cinsel haz, aynı zamanda utanç. Mamma'nın koca-ma ilişkin önceki dediklerinden şaşkına dönmüş, "Lili'nin tasarla-dığı güçlü erkek, yoksa Ekrem miydi?" diye içimsıra soruyorum. Kocamın son aylarını yaşamaya gelmiştim, sözde; hepsi çelişen, hepsi değişik bir gerçek payı içeren, bir sürü anıyla karşı karşıya-yım: hangi birine inanmalı? Demokrat Parti İzmir Milletvekili, İz-mir Ticaret Odası Başkan Vekili Ekrem Koşkut'un, lüks ve şöhret düşkünü bu fentli orospuyla, ne alıp veremediği olabilir ki? Lili böyle bir soruya yaklaşımdan kaçınıyor; ben de şimdilik susmayı,

onun her fırsatı kendini değerlendirmekte nasıl kullandığını seyretmeyi, yeğliyorum:

–...ne bunlar, Türk sigaraları mı? Harika! Yoo, hayır, kusura bakmazsanız almayayım, yalnız Amerikan sigarası içiyorum, ille mentollü olacak, öbürleri çok fena öksürtüyor da...

Uçları sivri badem biçimi tırnakları daireler çizerek, yaldızlı metal pırıltılarıyla, havada fosforlu izler bırakıyor. Ufacık burun deliklerinin kanatlarında, hırslı bir titreme.

–...şarkı söylemek, iyi; müzikholde çalışmak, çok daha iyi; gelgelelim, gönlümün istediğince adımı duyuramazsam, bunca zahmet, boşuna!

Hani kadınlar vardır, kişiliklerine hayranlıkları öyle büyüktür ki, başkalarının dediklerini dinlemezler, Lili onlardan. Anlattıkları, hafif şeyler, eğlendirici de sayılabilir ama, beni etkilemiyor. İlginç olmadıklarından mı, sanmam, belki dağınık ve tutarsız olduklarından: aralarında bir mantık bağı kurabilmek, olanaksız. Böyle oldu mu, kelimeler anlamlarından soyulup seslere; daha doğrusu, kırık-dökük, yorgun, biraz peltek bir sese dönüşüyor; abartılmış kadınca yapmacıklarla gülünç, biraz da bayağı! Gece telefonlarındaki ses bu:

–...a evet, Mamma çekilmez, benim de katlanamadığım oluyor, fakat mutfakta eşsiz, yediniz gördünüz, Allah vergisi bir şey... Dedikoduya bayılır, doğru, içi gider: önüne gelene anlatıyormuş, onun yasadışı kızıymışım; güzelliğimi, sesimi, mesleğimi ona borçluymuşum falan filan... Hepsi yalan tabii, tepeden tırnağa, aramızda aile bağı yok... Her dakika yalan söylemeden duramaz, işi gücü ne...

Acaba, sözü nereye bağlayacak?

–...ben gelmeden, Allah bilir neler uydurdu, ne martavallar, Allah aşkına tek kelimesine inanmayın, e mi? Sağırılığı onu haşin ve acımasız yapıyor, sağır olmayan herkesi düşman, bilmem anlatabildim mi?

–Elbette, dedim.

Yoksa, Mamma'nın bir sırrını açıklamasından mı korkuyor? Ever varsa, büyük bir sır olmalı: şimdiye kadar, kocamı, bu yapmacık yaratığa yaklaştıracılabilecek hiçbir ilginçliğe rastlamadım. Böyle bir sır varsa, Cecile'in bulup çıkardığı resimlerin, ancak o inan-

dırıcı bir açıklaması olabilir.

Bir an Cecile'i düşündüm; dumanlı bir perde üzerinde, hayal gibi yürüyüşü, gözlerimin önüne geldi, saçları omuzlarından aşağı akıyor, bakışı hülyalı vampir bakışı, gözlerinin derinliklerinde dalga dalga, o kızıl pırıltılı tül! İkisini nasıl karşılaştırabilirim, öyle farklılar ki... Bu hızlı çağrışımdan elimde cevapsız bir soru kalıyor: bu lüks bebeği görse, Cecile ne tepki gösterir?

Lili geceyarısına çeyrek kala zamanı hatırlayabildi. Aman Allahım, çok gecikmişti! Çoktan yola çıkmış olmalıydı! Müdüriyet, herkesin saat onbirden itibaren pavyonda olmasını şart koşmuştu! Sevimli bir telaşla hazırlandı. Beni 'arabasıyla' mutlaka eve, Henri Monnier Sokağı'na, bırakmak istiyordu. 'Arabasını,' (cırlak kırmızı ufak bir renault-alpine) görünce, isteğinin, bana hizmet niyetinden çok, 'arabasını' göstermek hevesinden doğduğunu anladım. Birlikte çıkmıştık, hayal kırıklığım küçümsenemezdi. Yemekten sonra ortadan kaybolduğu için, Mamma'ya veda edemedim. Lili'ye, ne yalan söylemeli, benekli leopar kürk mantosu içinde, soyulmuş muz kadar güzeldi.

Dışarda ayaz, mevzilerine iyice pekiştirmişti. Asalak gece tayfası: meteliksiz itler, utangaç röntgenciler ve fırsat orospuları, sipерlerinden atılmışlardı. Meydan, gecenin gerçek sahiplerine, her türden sahici yosma, pezevenk ve aynasıza kalmıştı: insaf tanımaz, kaskatı, bir görkemli saltanat sürüyorlar. Araba gecenin incecik buzlarını kıra kıra ilerledi; bir ara, cam kırıklarının, ışıklı bir yağmur halinde etrafa dağılışını, gördüğümü sandım. Canım konuşmak istemiyordu. Mentollü cıgara, sexy parfüm karışımı bir koku, (Lili'nin kokusu), dört yanımdan beni öylesine sarmış sarmalamıştı ki, onu maddesi olmayan bir ağırlık, saydam, ele avuca sığmaz bir ambalaj gibi çevremde duyumsuyordum.

Pigalle Meydanı'nda, ışıklı reklamları deliboşuk bir gece kulübünün köşesinde ayrıldık, dostça ama 'resmi', Lili, öpmemi istemesine, uzun siyah eldivenli elini şöyle uzattı, anlamlı gülümseyerek.

- ...iyi geceler, Madam! dedi. Merak ettim, size hiç ünlü bir sinema yıldızına çok benzediğinizi söyleyen oldu mu?

Şaşırdım biraz: - ...evet, bir arkadaşım! Yalnız, ne de olsa eskiyim ben, yeni yıldızları tanımıyorum.

Minnacık burun delikleriyle gülüyor; kanatları, beni koklarca-sına titriyorlar.

—...şaka ediyorsunuz. Hayatımdan sizden güzel kadın görmedim, az rastlanılan mükemmellikte klasik bir güzellik! Kermo söylemişti ama, görünce yine de...

Sözünü askıda bırakıp, suçlu suçlu sustu: belki kocamın adını açıkça andığından; belki, varlığımdan haberi olduğunu ağzıyla açıklayıp, yalancılığını ortaya döktüğünden! Ayıbını, incelikle örtmeye çabılıyor:

—...sizi tanımak ne mutluluk! Canınızı sıkmadıysam, buluşup söyleşmek isterim: sizde de olabilir, bizde de, farketmez! Geceyi havadan sudan konuşarak harcadık, birbirimize neler anlatabilirdik oysa... Eyvah, çok geciktim! Saat, geceyarısını geçmiş. Derhal gitmeliyim, Antoine beni öldürecek...

Yalnız kalınca, birkaç saniye, nereye yöneleceğimi bilemedim. Nedense sinirlenmiştim: acaba kıskançlık mı? Böyle lüks bir güzelliğin, beni gölgede bırakmış olmasından mı? Sanmıyorum: hayli zamandır, güzel bir kadın, bende, kıskançlıktan çok başka duygular uyandırıyor; bir kere bu var; ayrıca, kişiliksiz bir dişiliğin tam simgesi olan Lili'yi, bunca yapmacığı, böyle sıradanlığıyla gerçekten güzel kadın sayabilmek olası mı, bir de bu.

Kuytularında acar fahişelerin, yola gelmez haytaların, hanı hant dolaştığı karanlık; ayazdan büzüldükçe büzülmüş, dokusu iyice sıkışmıştı. Kafam meşgul, zarzor bir yol açarak, eve doğruldum. Birden kendimi, nerede görsem iyi: akşamdan bu yana yaşadıklarımın hiç ilgisi olmayan bir yerde, İzmir'de! Hem nasıl görüyorum, en ufak ayrıntısı, en canlı renkleriyle: balkondaymışım, şöyle divan ı yarı uzanmış, karşımda martı sürüleri ve bulut bulut açılıp kapanan, Körfez'in sonbahar manzarası. Paris'e geleli böyle bir şey ilk defa başıma geliyordu; ilk defa, böyle elle tutulur bir sorumlulukla kendimi orada görüyorum. Bu, sanırım, Lili'ye neden sinirlendiğimi bulmama da yardımcı oluyor; çok gençti Lili, onun iddialı ve sorumsuz tazeliği, yaşımın kırka yaklaştığını hatırlatmıştı buna çok bozulmuştum. Gerçi yüzüme karşı güzelliğimi övüşünde, gençlerin yaşlıları değerlendirirken düştükleri densizlikten de sığ alaydan, acımayla karışık küstahlıktan da eser yoktu, ama bir âdet yerini bulsun kibarlığının ardında, beni aşağıladığı az çok se-

ziliyordu.

Apartmanda, bizim katın sahanlığında, tadsız bir sürpriz: adamın biri sırtına duvara vermiş, geniş kenarlı fötrünün altında, garip homurtular ve ıslıklarla, tostoparлак uyuyor. Kapının yanbaşında unutulmuş, pis ve kederli koskocaman bir çuval! 'Paşa' Nuri'yi, o dakika tanıdım. Uyandırsam mı? Beni duraksatan onu uyandırmaktan çok, uyanınca döküleceği diller: kırıla döküle kimbilir ne özürler dileyecek? Yine de adamcağızı, oracıkta, buz kesmeye bırakamazdım. Yakışksız bir şeydi bu. Yuvarlacık omuzundan hafifçe sarsarak, Türkçe seslendim:

–Nuri bey, Nuri bey, uyanır mısınız lütfen, burada soğuk alıp, hasta olacaksınız.

Beklediğimin tersine, sıçramadı; uyurken çıkardığı gürültü kesildi, iri gözleri düğmeye basılmışçasına ak ak açıldı, yerinden bile kımıldamamıştı. Yalnız fransızca olarak:

–Ne var, ne oluyor? diye kekeledi. Kimsiniz mösyö, odama ne hakla girdiniz?

Bir an, sesim onu yanıltmıştı. Yanılgısını farkederek etmez, can havliyle yerinden fırladı, onu bağışlamam için en az iki dakika nefes tüketti; ne lâflar, binbir çeşit özür, göğsünü dövme, alçak gönüllülük, hatta kölelik gösterisi. Onca söz arasından, bir gerekçesi geçerli göründü bana, epeyce de dokunaklı:

–...ah yenge ah, senelerdir, hiç kimse beni Türkçe uyandırmıyor, bunun ne mana ifade ettiğini, etseniz etseniz siz takdir edersiniz, eskiden ağabeyim uyandırırdu, memleketteyken tabii, pusulayı bu sebeple şaşırmış olmalıyım.

Duygulandım, içimizi ısıtsın diye onu içeriye, birlikte bir çay içmeye çağırdım. Hararetle teşekkür etti. Gece vakti, niye beni aradığını sorunca, durumunu kurtaracak bir tutamak bulmaktan sevinçli:

–...geceleri, dedi, müziç telefonlarıyla sizi rahatsız eden birisinden bahsetmişsiniz, hatırlıyor musunuz, ziyaretim ona müteallik: mes'ut bir tesadüf eseri olarak, hüviyetini keşfettim. Geçen akşam Pere Duparc'ın kahvesi önünden geçiyordum, biri seslendi, bir daha, bir daha... dönüp baktım...

Gereksiz uzatacağı kaygısıyla, sözünü kesiyorum:

–...siz ne söylüyorsunuz Nuri bey, şimdi onun evinden geliyo-

rum ben, bütün gece beraberdik, Lili son derece tatlı bir kız...

Başına bir tokmak vursam, bu kadar şaşırmazdı. Bir zaman toparlanamadı, sonra içten bir hayranlıkla:

-...aşkolsun, dedi. Vallahi aşkolsun! Demek Georges sizi de 'işletmeyi' becerdi ha! Vay canına! Böyle şey ne duyulmuş, ne görülmüştür!.. O asla ve kat'a kız değildir, yenge. Vaziyeti arzede-yim: hani Carroussel'de 'kız' erkekler var ya, onlardan, kısacası erkek ama 'tebdil' yaşıyor, kadın olarak, yani...

Çaydanlığın fısıltısı, geçmiş yıllardan (Çamlıktaki evde, geceyarısı çayları) kulağımda kalmış, buğulu bir musikiyi yenileyedur-sun; Lili'nin belleğimdeki görüntüsü, *cover-girl*'den *travesti*'ye dönüşüyor: garip dönüşüm! Çünkü sıradanlığıyla beni hayal kırıklığına uğratan Lili, böylece, hem acıklı hem gülünç, yeni bir çekicilik edinmektedir. Değişmesini, bulanık bir görüntünün, televizyonda usul usul netleşmesi gibi, izleyebiliyorum: 'sexy' şarkıcı diye alırsan; hoş, ama benzeri çok biri olan Lili, *'travesti'* diye alınınca, an-sızın, bir insanlık sorunu ciddiliği ve önemi kazanıyor. Üstelik, ko-camın yaşantısındaki – hiç de küçümsenemez – yerini koruyarak.

Önce inanmadım. Hayır, Lili'ye, onun saklı ya da açık gerçe-ğine değil, 'Paşa' Nuri'ye! Ne ipe sapa gelmez, ne sorumsuz bir hayal gücü olduğu malûm. Daha şimdiden, ses çıkarmadığımı gö-rünce, hızla geliştirip arapsaçına çevirdiği 'yeni' açıklamalarıyla, elini kolunu bağlıyor:

– ...yenge, hayrete garkolduğunuzu görmekteyim, bunu hür-metle karşılarım, hadise her cihetten şayan-ı hayrettir, mesela bü-tün Pigalle Georges'u – Lili'yi demek istiyorum, – o acuzenin gayr-i meşru kızı zanneder, ne hata, hata-yı azim; bendeniz, en şa-yan-ı itimat şahıslardan, vaziyeti tahkik etmiş bulunuyorum; o acu-ze affınıza mağruren arzedeyim, oğlancıdır; hem de, bir kadının olabileceği tarzda değil, bir erkeğin olabileceği tarzda: insanı deh-şete düşürüyor yani... Esasen, nakledilenlere bakılırsa, oldum ola-sı böyle imiş: diyorlar ki, meşhur olduğu devirde – ki bu devir ga-yetle kısa sürmüş – de, münhasıran melek simalı oğlan çocukları-yla alâkadar olur, bu çocukların kadın gardroblarını düzmek için, servetini çarçur ederd; evet, aynen böyle diyorlar. Artık geçkin ve düşkün olmasına rağmen, itiyadından vazgeçemediğinde ısrar edi-liyor, şu farkla ki, bademâ Georges gibi çocukları bulur, yetiştirir, sonra kendine baktırırmış; Georges esasında Belleville tarafların-da bir yerde muslukçu çırağı oluyor, beş sene kadar evvel, artık ta-rihî addedilmesi icabeden bir gün, acuze ona rastlamış, derhal...

Kafam daha çok, Lili'nin söyleşimizin başlangıcında, boynu bükük bir çocuk tavrıyla söyledikleriyle meşgul ("Kendimi başkası sanmaya bayılırım!") 'Paşa' Nuri'nin çayını koyuyorum. O, tepsiyi elimden handiyse kapıp, babacan ev erkeği havasıyla salona taşıdı; çayını kıpır kıpır bir suskunluğa gömülerek içiyor; rahatsız edici bir içiş bu, sanki, bardağını avuçları arasına almış, akla gelmez bir tehlikeden saklıyor. Bıyıkları çayın içinde yüzüyor; çok sıcak olduğu halde, hepsini ufak, ama birbirine zincirlenen yudumlarla öyle çabuk içti bitirdi ki; vücuduna giren hararetin, yapışkan, jelatinden ter damlaları halinde, cildinden bir anda fışkırdığını gördüm. Umursayan kim, bardağını sehpanın üstüne bırakıp, aynı coşkuyla öyküsünün ayrıntılarına dalyor:

–...çok daha merakı celbeden, tecessüsü gıdıklayan, şüphesiz mevzuun derinliğine kimsenin hülûl edememiş olması, bu her türlü spekülasyona açık kapı bırakıyor, hakikatle rivayeti tefrik imkânı kalmıyor. Alalım elimize Pere Duparc denilen, –haşa huzurdan–, deyyusun dediklerini; Georges yarım kan İtalyan oluyor, zira babası İtalya'dan gelme bir inşaat amelesiymiş, bir kaza neticesinde ölmüş, ortada kalan öksüzü o tarihte henüz piyasası olan bu acuze taht-ı himayesine alıyor, temayüllerine elverişli bir şekilde, –kız gibi demek istiyorum yani– yetiştiriyor. Tabii bu, Pere Duparc denilen, –haşa huzurdan– deyyusun iddiası! Kanaat-ı acizâneme göre, hikâyenin tutulur tarafı yok yenge, bir kere Pere Duparc dendi mi, geç bir kalem, yoo, tahammülfersa bir nekes olduğundan, hayatta kimseye, benim gibi eski dosta tek kadeh içki ısmarlamadığından değil, İtalyanlardan da, Korsikalılardan da, nefret ettiğini bildiğimden... Diyeceksiniz ki, Georges'u kahvesine niye alıyordu o halde, derhal arzedeyim, Kermo'nun şahsiyetine o kadar hürmet beslerdi ki, Georges'un allıpullu kadın fistanları içinde gelip, bizimle iki kadeh bir şey içmesine ses çıkarmazdı. Esasen, bu ufak içki âlemlerinin haricinde, zevciniz merhumun, Georges'u görüp konuştuğuna ihtimal vermem, pek pek, belki bir iki kere çalıştığı pavyonda görmüştür, o da alay olsun diye...

Gerçekte onu ilgilendiren, olayın olağanı aşan yanıydı; tersine kurulmuş cinsel çiftin ayağa kaldırdığı hayal gücü, öyle çılgın sevişme sahneleri tasarlıyor; bu sahnelerden öyle oturaklı bir şehvet filmi kurguluyor ki, hepsini sayıp dökmek için kendini zor zap-

tediyordu:

- ...diyorlar ki, oğlan iki burun ameliyatı geçirmiş, sebebi sa-
rih, ille çıtıptı bir burun sahibi olacak. Lakin, fevkalâde zorluk çe-
kilmiş. Günlerce hastahanede yatıyor. Ya göğüsleri diyeceksiniz?
Ha bakın, bu nokta ayrı bir ehemmiyet taşır, anlaşılıyor ki göğüs
Korsikalı acuzenin fıkır-i sabiti: bittabi, erkek çocuğundaki kadın
göğüsleri! Temini zımmında hiçbir fedakârlıktan kaçınılmıyor,
hormon tedavisi, iğneler, vesaire... elde avuçta ne varsa harcıyor-
lar, itiraf etmeli ki vasıl oldukları netice her türlü tahminin fevkin-
de bir muvaffakiyettir, ortaya çıkan büste şöyle bir nazar atfedilir-
se...

Arkasında, gözleri kaya kaya, bol salyalı bir yoruma girişti;
ilk bakışta, 'vak'anın gayr-ı ahlakiliği' üzerinde duruyor gibi, bu
bir bahane, pek de iyi gizleyemediği bir sefih hasediyle, sorunun
çevresinde daha fazla oyalanma bahanesi:

- ...rivayet o ki bunlar, parçalarını tamamiyle iptilalarına kap-
tırıp, şehirde geceleri 'tebdil' gezerlermiş, Korsikalı cadı da, er-
kek kılığına giriyor yani, silindir şapka, frak, yaprak cıgarası vs...
tasavvur buyurur musunuz, ne hal alır? O kılıkta çıtkırıldım 'sevgi-
lisini' yanına alıp tenezzühe çıkıyor: haddizatında bu, ahlaksızlığın
meydan okuması telakki edilmek lazım gelir; gayr-i ahlaki addedi-
len, hicaba gark olmaksızın, ispat-ı vücud talebinde bulunuyor.

Sessiz sessiz cıgaramı içerek, onu bir saate yakın dinledim.
Konuştukça, işin başında içime düşen kuşku, yerini acılı bir dikka-
te bırakmıştı ki, gerekçesini itirafa yarı yarıya yanaşıyordum: kıs-
kançlık! Lili'nin, Ekrem'i ele geçirdiğine inanmak, içimi yakıyor-
du. Nasıl yakmasın? Yıllardır, olabileceğine en az inandığım bir
olay, çürütülmesi olanaksız bir gerçek diye karşıma çıkmıştı. Öte-
den beri ses tonu ya da davranışları erkeğimsi bir kadının, bana
belki rakip olabileceğini düşünmüştüm, ama kadın gibi yaşayan
bir erkeğin rekabeti, aklımdan geçmemişti. Allah bilir, evliliğimi-
zin başarısızlığındaki asıl neden, bu gerçeğin altında yatıyordu. Ek-
rem beni güzel, evliliğe elverişli olduğumdan değil, öteki kızlara
benzemediğimden seçmişti. (Kısa saçlı profilim, ağzımda eğreti
duran erkek sesi, Miss Higgins'le aramızdaki özel ilişki.) Böylelik-
le, kadınlığa özenen oğlanın yerine, oğlana çeyrek kala bir kızı ko-
yup, içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulmak istemiş olamaz mıy-

dı? Hesabı yanlıştı ama, hem soyuttu, hem gizli, bu yüzden paylaşılmamış olarak kaldı; çünkü evliliğimiz, hele ilk zamanlarında, benim için bunun tam karşıtı demekti: cinsel dengenin kurulması, bir anlamda benim gerçek kadınlığa dönüşüm!

Aslında kaçtığım, onun benimle yaşamayı umduğıuydu. Ne talihsizlik!.. ‘Normal’ bir kadın olup, mutluluğumuzu kurtarayım derken, onu kendi elimle yıkmışım: Ekrem’in, kırgın ve onurlu, benden uzaklaşmasının nedeni, buydu işte. Ben onu cinsel yetersizliğime bağlamıştım, oysa gerekenden fazlasına sahipmişim. Erkeğe çalar bir kadın olmamak, gerçek bir kadın olmak çabam, en çok bel bağladığım şeyi yok etmişti: aşkımızı! Mutsuzluğa düşüp, Haco Hanım’ın kolları arasında teselliyi arayınca, tekrar kocamın hayal ettiğı kadın olmuştum ama, ondan çok uzakta. Onun sevgisinin beni bulmaya çalıştığı yerde, benim sevgim onu terk ediyordu. Talihsizlik mi, yazgı mı, kimse bilemez: kim olduğumu tam tamamina belirleyememek, bana çok pahalıya mal olmuştu: hayatıma! Şimdi nasıl, neden dolayı Paris’in onu kalp sahibi ettiğini, acı acı anlıyordum: öteki kıyıdan olduğu halde, Lili, benim beceremediğim ideal bileşimi başarmıştı. Başarısı mutlak, Kermo’nun üzerindeki egemenliği kesin gözüküyordu, gözüküyordu ne kelime, mutlak ve kesindi. İçimsıra büyüyen uğursuz kıskançlık, bundan doğmuyor mu?

Ulaştığım sonuç beni altüst etti, açıkça söz kalıbına dökmem de, onun içinden çıkardığım bir başkası, elimi ayağımı büsbütün bağladı: Lili’nin gerçek kimliğini öğrenmiş olmak, onun gözümdeki önemini artırmıştı ama, kocamı evcilleştirmeyi başarmış olmasından ileri gelmiyordu bu, ‘erkekliğini’ kabul etmeyen kişiliğinin etkisi de çoktu. Kadın sandığım sürece hemen hiç etkilenmediğim ‘yapay’ dişiliğı, erkek olduğunu öğrendiğim andan itibaren, beni, inanılmaz bir şiddetle etkisi altına almıştı. Bir kere daha, benle ben arasındaki iletişim, olanaksız görünüyordu işte: Kocama anlayışsızlığımı, bağışlanmaz bencilliğini hatırlattığı için Lili, bir yandan bana acı çektiriyordu; öbür yandan, onu alıp hayatıma katmayı arzuluyordum.

Lili, öldüresiye tiksindiğim bir nitelik kazanmıştı ama, onu, mutsuz uçarılığını, hazin şefkatini gereksiniyordum. Şöyle bir bakarsın çerden çöpten, üflesen uçacak görünüyorsa da, ikimizden

en güçlüsü oydu, sorumsuzluğundan mı, gözüpekliğinden mi, nedense aykırılığı bilinçaltı düğümü olarak kalmamış, somutlaşmıştı. Hissettiği uyarınca kendisini yeniden üretmişti, Lili; öyle ki, biçimi içeriğine oturuyordu artık, içinde bir tek 'ben'i olan tek bir 'kişilik'ti; yadsıması tartışılmaz bir kesinlik taşıdığından, varlığı, 'yekpare' bir bütün! Benim de yeni bir denge, sürekli bir kararlılık edinmeme, etse etse, o yardım edebilir?

Fakat, niye saklamalı? Beni Lili'ye, en az bunlar kadar, ah-lâk gerekçesine sığınarak örtmeye çalıştığım, çirkin ve karanlık, cinsel merak itiyor. Herbiri kafamı başka türlü karıştıran bu şaşırtıcı saptamalara kapılmış; bu arada, hayal gücünün sınırlarını aşarak, ipin ucunu toptan kaçırın 'Paşa' Nuri'ye, kulak vermeyi unuttuğum. Hoş, anlattıklarına bakılırsa, o da ne dediğine pek kulak veriyor sayılmaz; mavi duman bulutlarına sarınmış, şapır şapır terleyip, laf yetiştiriyor. Yusuvarlak hareketleri, ağzına giren bıyıklarla bilgiç bir fok balığından farksız.

—...efendim vak'a küçüğün çalıştığı pavyonda cereyan etmektedir. Muhtemelen görmediniz; 'tebdil' olsun olmasın, daha ziyade, (şey... nasıl ifade etsem bilmem ki,) mef'ullerin devam ettiği bir lokaldır burası; o gece toplantının mahiyeti icabı, kraliçeden farksız giyinmiş ve süslenmiş olan, bizim 'güzel'in yaş günü tes'it ediliyor: sabaha karşı, şafak sökerken dense daha doğru tavsif edilmiş olur, millet alkolden ve yorgunluktan bitap! Bittabi Kermo hariç, o mutad üzere, mermerden bir heykel! O sırada, Georges'u kenara çekip, Kermo'nun tasvibiyle şu suali tevcih ediyorum ki, mumaileyhi fevkalade tedirgin ediyor, berbat bir sual yani: —...bana bak, senin gibi zarif ve cazip bir insan, böyle bir ton çeken bed, müflis ve sağır acuzede enteresan ne bulur söyler misin? Sualim üzerine benzi kâğıt beyazı kesilen zavallı küçük etrafına mütevahhiş nazarlar atfedip korkudan titreyen bir sesle, ne ifşaatta bulunsa beğenirsin? Haşa huzurdan, bu acuze, vampir imiş her hafta asgari bir defa boynundan bir miktar kanını emermiş! Kermo'yla, hayret ve dehşet içinde bakışıp, 'eh' diyoruz 'bir bu eksikti' ...fakat reca ederim tasavvur buyurun: o Korsikalı acuze, abanmış, korkudan ve hazdan tirtir titreyen küçüğün kanını emmektedir, kanaat-ı acizanemi sorarsanız...

Yüzümde nasıl bir anlam belirmiş olmalı ki, (yürek üzüntüsü,

pişmanlık, cansıkıntısı, vazgeçme), kılıklı elleri kabahat işlerken ya kalanmış bir öğrenci gibi havada kalakaldı, ne bir söz, ne bir hareket! Sonra, elle tutulabilir bir utancın ağırlığı altında ezile büzüle, kekeliyor:

-...saçmaladım, evet, evet, düpedüz saçmaladım, lakin müsaadenizle sebebini arz edeyim yenge, bu oyunu bana romancı tabiatım oynuyor, her defasında fevkalade mahçup oluyorum, artık kusuruma bakmazsanız... esasen, oo, saat ikiye çeyrek var, misafirperverliğinizi fazlasıyla suiistimal etmiş haldeyim, bendeki kafa kafa mı, hamakat kutusu...

Sahanlıkta ayrılacağız, o merdivenlerin soğuk dolambacında kaybolup gidecek, 'asıl sebeb-i ziyaretini' hatırlıyor: şu günlerde birkaç kuruş sahibi olmuş, öyle ahım şahım bir şey değilmiş canım, ay sonunu 'daha az müşkilatla' atlatabilecek kadar bir şey, onun için borcunun 'ehemmiyetsiz de olsa, bir kısmını tediye arzundaymış, onbin franklık sefil bir kısmını yani; hiç mesabesinde bir şey,' onbin eski frank! Onun yoksul, düşmüş eski bir soylu edasıyla bu söyledikleri, bana dokundu sanırım; bu yüzden, bir ayak önce kurtulmak arzusundan çok; kendi gözünde onurunu kurtarması, davranışından hoşnut olmaması için, bu parayı aldım. Hayatından memnun gitti; geceyi, ufalmış, yırtıklarından irin rengi sular sızdıran, siyah bir denk gibi omuzlarına almıştı.

O gidince yalnız kalacağımı ummuştum, biraz başımı dinleyeceğim. Olası mı? Ekrem'den Lili'ye bir sürü hayal, ayrı ayrı, birbirinin içinden geçerek, sessiz bir telaşla koşuyor. Bilmiyorum nedeni; hepsi, benimki dahil, bir anda Lili'nin portresine dönüşen, duvarlardaki tablolar mı? Nasıl bu derece ağır bir baskı yapabilirler, anlayamadım. Salon, içine dalga dalga duman salıvermekte olan bir dev cam balonu andırıyor, ben ortasındayım, yalnız ben olsam neyse, daha önce yaşanmış ne kadar acı, bunalım, kararsızlık, korku ve sevişme varsa, hepsi benimle beraber, çevremde dört dönüyor, her yanımdan beni sıkıştırıyorlar. Zaptedemediğim bir arzu: fırlayıp çıkmalı, gecenin hagi cehennemindeyse gidip o iç karıştırıcı garip yarattığı, Lili'yi bulmalıyım; gerçeğine benzeyiş derecesi, insanı hem hayran eden, hem hayal kırıklığına uğratan, yapma çiçeği! İçimdeki kargaşalığı yatıştırmak amacıyla gülünç bir çareye başvurdum: ışıkları söndürdüm, pencereleri ardına ka-

dar açtım, ışıklı reklamın kömür siyahı ve kan kızılı tokatlarını yiye yiye, kahrımdan, bir kadın gibi ağladım.

(Eskiden de ağlardım, utanç ve acı gözyaşlarıydı onlar, gönlüme yağan saydam ve uysal bir i  yağmuru. Bağevini  ep evre kuşatmış kocaman dut ağaçlarının altında oturmuş olurdum. Ev ilk bakışta harap izlenimi veren, hayatın günlük akışına uygun, çok kullanışlı taştan bir yapıydı, kır hayatının biraz ilkel ama doğaya yakın bütün konforunu içeriyordu. Galiba, Rumlardan kalmış.

Yumuşacık yarasalar, bir felaket müjdesi gibi, kadife kanatlarıyla havada asılı kalırlardı. Gece, köpek havlamalarıyla dolar, i ten i e su şıptırları, dal  atırtıları duyulurdu. Hele, mehtaplı gecelerde ayın doğuşunu, hiç unutamam:  nce yaygın ve büyük bir kı-zıllık doğuyu tutuşturur, kı-zıllığın üzerinde dağların profili gittikçe belirginleşirdi. Ay meydana çıkınca, şafağa kadar sürecek o renk kırımı başlardı; yaldızlı laciverdden sütlü maviye kadar, mavinin bütün perdelerinde, her şeyin kendini yenileyip durduğu! G nd zden kalan sıcak öyle yoğun dururdu ki, katı bir şey sanırdınız, bu katılık manzaranın taş kesilmesini sağlardı, san ı Merih'ten bir köşe. Bu ağır durgunlukta, Haco Hamm'ın c mb ş nden dağılan sesler; büyük, kimsenin kabul edemeyeceği bir nezaketsizlik, aşırı bir taşkınlık gibi görünmez mi? Oysa Haco Hanım, kendisini  algısına vermiş, dalgın ve manzaraya uygun, yanibaşımda oturuyor. Nedense  almaktan vazgeçti: c mb ş n susuvermesi, gecenin boşluğunu daha mı büyüttü ne? Sonradan gerçekleştiğini korkuyla gördüğüm,  nsezini bu arada söylüyor:

–Gelin, gelin, bu sıklet hava hayra alamet değil! Bizim burarlarda hava sıklet oldu mu, Allah saklasın, depremin eli kulağındadır.

O yaz, Ekrem'in, Urla'daki bağımızda bizi başbaşa bıraktığı ilk yaz. Her yılın (Haziran'dan Ekim'e kadar) dört ayı, ailenin iki kuşaktır elinde bulundurduğu, Urla yöresindeki bu büyük bağda, şehrin dağdağasından uzakta geçiriliyor. Şehirden uzakta, toprağa ve denize yakın, onlarla içiçe: deniz, bağın bittiği yerden başlayıp, ufkunda hoyrat martıların bağlanıp   z len düğümleriyle, göz alabildiğine uzanıyor: sımsıcak, dümdüz, pırıl pırıl.

Ekrem bizimle olsaydı, takındığı anlaşılmamış koca tavırları yüzünden olduğu kadar; aramıza, özellikle annesiyle arasına koy-

duğu mesafe yüzünden de, tadımız kaçacaktı. Yine de yokluğu, iki nedenden beni üzüyor: damarlarımda çıtırtılarla dolaştığını hissettiğim cinsel kıvılcımları boşaltmaya şiddetle gereksiniyorum: bu birincisi; Ekrem'in, gelmeyişine gösterdiği gerekçe, ağırıma gidiyor, (işleri çokmuş), bu ikincisi! İş hayatına atılalı, gözünü hırs bürüdü; güçlenme hırsı giderilemez bir susuzluk, içini kavuruyor; böylece, cinsel güçsüzlüğünün açtığı yarayı onarmak mı istiyor, bilemiyorum ama, babasından kalan miras 'resmen' paylaşıp, ona düşen pay annesince emrine verileli, işinden başka her şeyi unuttu; hayatını bir uçtan öteki uca iş çevrelerini fethetmeye adadı; besbelli bir kişilik geliştirmeye, ya da tutkusunu dışlaştırarak kişiliğini pekiştirmeye çabalıyor, ne var ki işine tutkusal ilgisi, gerçekte karısından hanidir esirgediği ilgi, beni hüzünlendiren de bu: sevgisine layık bir kadın değil miyim? Değilsen, niye? İzmir'e geleli, Paris'teyken bile, olduğumla olmaya çalıştığım arasında gerçekleştirdiğimi sandığım denge, bu sorularla bozuldu: iki kopyam tekrar birbirinden koptular.

Haco Hanım, oğlunun davranışını hiç umursamıyor, memnun denebilir; bağdaki hayatını yırtıcı kuşların azametiyle sürdürüyor; bağın hangi köşesine adımımı atsam, atının üstünde kızılderili gibi çevik, orada peydahlandığını görüyorum: o tükenmez enerjiyle parpar, yaşama sevinciyle sarhoş, ırgatlara ya bağırıp çağırıyor, ya dostça takılıyor. O yaz günleri!.. Gün boyunca, güneş, hayvanları, bitkileri ve insanları daha iyi vurabilsin diye gökte sanki çoğalır, birken iki, ikiye üç olur; ikindiye kadar kırılmaların, ışık titreşimlerinin sarsıntısından hiçbir canlı başını kaldıramaz, her şeyde uğultulu bir dinginlik, uykuya yakın bir mahmurluk sürüp gider; bir ara ayağında şalvarı, sırtında işlemeli cepkeniyle Haco Hanım gelir beni bulur, yiyecek bir şeyler getirmiştir: kan kırmızı karpuz, beyaz peynir ve siyah ekmek; kumlara çırlıçiplak uzanmış olduğumu görünce, önce silah atılır gibi gür kahkahasını patlatır, sonra butlarımı tokatlayıp şakacıktan beni azarlar: dişlerinin kuyumcu aydınlığı, sürekli yansımalarla, çok daha güçlenmiş, ikimizi de, ışıktan ilmipleri içine almıştır. Geceleri, başka bir âlem: yıldızların soytarıca zenginliği altında, kurbağaların korosunu dinleyerek, havuzun başında düşüncelere daldığını görürüm; suyun yüzü, akasyaların ince oyalı gölgeleriyle yer yer kararır; Ha-

co Hanım, handiyse erkeklere özgü kalm bir suskunluğu giyine-
rek, nargilesini tokurdadır. Arasıra, atmaca bakışının beni birkaç
saniye pençeleri arasına aldığı hissedirim. Yaşadığımız anla doğ-
rudan ilgisi olmayan sözler söyler:

– ...dün gece, hayırdır inşallah, Raci bey ziyaretime geldi, bu
yaz onuncu; halbuki, oğlunun başını becermeye kalkışmasından,
memnun olması icabederdi.

Hayatı alış biçimini yadırgıyorum: yapısından mı, geleneksel
tutuma saygılı oluşundan mı nedense, ölünün mutlak niteliğini ka-
bul etmiyor: ruh kalübelâdan beri gayp âleminde mevcuttur, daha
sonra da uzun bir misafiret için, insan suretinde bir fani olarak
halkediliyor; ölüm, dünyadaki misafiretin nihayetini ifade etmekte-
dir, ruh tekrar gayp âlemine çekilir, mevcudiyeti daimdir. Bu saye-
de, Ekrem'in babası Emrullah Raci bey, öleli yıllar geçse de, karı-
sı Haco Hanım'ı yalnız bırakmaz, ziyaretine gelir durur; görün-
mez, konuşmaz, elle tutulmaz ama, bir gönül gerçeği olarak mev-
cuttur. Haco Hanım, sözünü ederken, yaşayan biriymiş gibi davra-
mıyor, bir iki defa bu ya da şu kararı onun verdiğini söyledi; onun-
la konuştuğuna, yüksek sesle fikrini sorduğuna, teselli ettiğine ben
tanık oldum. Buna o kadar yürekten inanmıştı ki, bir akşam, onu
içimizden birisi olarak anlattı:

– ...beyban beni nikâhına aldığı zaman, yaşı epeyce geçkindi:
kısarık boylu, şişman bir adam, her tarafı yağ bağlamış, saçı saka-
lı perişan. Görmeye üşenirmiş gibi, yorgun bakardı. Yorgunluğu,
hal-i tabii, benden önce aldığı iki karı onu yemiş bitirmiş. Allah
rahmet eylesin, o zaman ikisi de sağ, sağ olduktan başka, ikisinin
büyüğü Müzeyyen Hanım, beni neredeyse paralayacak, öyle üstü-
me varıyor: sırf sinir ve kemikten çatılmış, kadanadan farksız bir
kadındı, suratının orta yerinde koskoca bir ağız; hani bir dudağı
verde, bir dudağı gökte demezler mi, öyle! İşte, Raci bey rüyasın-
da meleklerle tebessüm ederken, beni bu Müzeyyen Hanım koynu-
na almış, kızlıktan çıkarmış; Raci Bey'in erkeklik şerefini kurtar-
mış. Nasıl ağlamıştım, cahillik bu ya!

Kızgın ot kokuları taşıyan rüzgâr, sıcak bir soluk halinde şöy-
le dolaşüyor: havuzun yüzeyine, nokta nokta işlenmiş yıldız harita-
sını, buruşturup attı. Haco Hanım, nargilesinden bir nefes aldı,
derin fokurtusunu geçerli bir cevap sayıp, dinleyerek:

–...hikmetinden sual olmaz, diye sözünü sürdürüyor, Raci Bey'in ihtiyarlıktan beli bükülmüştü, eli ayağı tutmazdı ama, Müzeyyen Hanım başta olmak üzere hepsini gömdü, bir ben kaldım. Tuhaf adamdır, şöyle bakarsan, yumuşak, bu yumuşaklığı, kade-
rin sillesini savuşturmasını kolaylaştırır: sille hatırı sayılır bir dar-
be olamaz, ne yapıp eder, onu yumuşaklığına içirir, hızını kesip
sindirir; zaten yumuşak başlı saymak doğru mudur bilmem, hele
akıl almaz hesapları, ince eleyip sık dokuması, rüzgârdan hile sez-
mesi gözönünde tutulursa! Uzun lafın kısıası, kocanın tam tersi bir
adam: onu, kucağımda üç buçuk yaşında yetim koydu, bu fani dün-
yadan gayp âlemine göçtü.

Ayıışığında, ipek parıltısıyla siyah siyah parlayan, esnek bir ka-
raltı dikkatimi çekiyor, Haydut bu. Haco Hanım'ın sevgili kedisi,
olmayan bir fareyi tutmak için pusuya yatmış. Sıçrayacak mı? Ek-
rem'in bana davranışı Haco Hanım'm gücüne gidiyor, bu meyan-
da; bunu açıklamak isteğini de anlıyorum, fakat Müzeyyen Ha-
nım'la özel ilişkisini anlatmasına ne anlam vermeliyim?

–...oğlumun noksanı, baba ocağında çocukluktan çıktığını
gösteremeyişi, erkek gibi davranmayı bilemeyişidir: evin eşiğinden
içeri atladığı dakika koskoca herif çocuk oluyor, hem ne çocuk: so-
rumluluk nedir bilmez, her şeyi kaytarır, herkesin onunla meşgul
olmasını bekler. Olur mu hiç? Evvelce sanırdım ki, dünya evine
girdi mi bu huyundan vazgeçer, yanılmışım. Evlenmesi bu bahiste
hiçbir şeyi değiştirmede: evimizi, malımızı mülkümüzü, hâlâ yekpa-
re sayıyor; onun hiçbir iş sahibi olmadığı, karmakarışık bir takım
taklavat: olsa olsa, o bir vıda, bir burgu. Akranları baba ocağına
sırtını verip hayata mı atılıyor; bizimki, baba ocağıyla cebelleşmek
için hayattan destek arıyor, bu da onun kendini gösterme tarzı,
şahsiyetini isbatı! Raci Bey'in mirasını bozmadan işletmesini tek-
lif ettim, reddetti, ille kendi payını istiyordu; payına sahip olalı ha-
yatımızı toptan reddediyor, gayesi başka bir hayat kurmak senin
nihayet hakettiğin ehemmiyeti elde edebileceğin kendi hayatını; zi-
ra, Leman baba ocağında, yani benim evimde kaldıkça, onu karısı
telakki etmiyor da annesinin şeref misafiri sayıyor...

Hareketsiz yaprakların arasında kımıldayan bir ışık noktası:
ateşböceği. Uzak köpekler, gecenin muazzam boşluğuna, vahşi
korkularını uluyor. Dört nala bir atın nal sesleri, yankıdan yankıya

hafifleyerek, havada dağıldı. Civarda, bir baykuşun soğuk kahkahası, Haco Hanım, köpek ulumalarından ürküp, bacakları arasına sığınan Haydut'u okşuyor. Havuzdan yansıyan yıldız alacasında, kızılderili profilini görüyorum. Ölesiye yalnızım, yabancı bir ülkenin bilmediğim bir köşesinde, yalnız ve sevgiden yoksun! Acaba? Odalarımıza çekilmeden, Haco Hanım beni de okşamadı mı? Arkamda ayakta durmuş, sıcak avuçlarını çıplak omuzlarımda gezdiriyor; ellerinin tenimde ısrarla dolaşması, sinirlerimden öyle bir mıkna-tıs akımının geçmesine neden oluyor ki, hem zevk alıyor, hem utanıyorum; birden, belleğimde eski günler: Mozart, tek başına, elektrofondan ısıltılı dantelinini örerken, Miss Higgins'in yırtıcı ağız ensemde, ıslak ve yapışkan.

O gecedan itibaren, her gece okşama sahnesi tekrarlanıyor; tedirgin de olsam, itiraz etmiyorum; uysalım, bekliyorum hatta! Böylelikle suç ortağı oluyoruz: önce bir zaman, Haco Hanım cüm-büşünü çalar, ateşten ezgiler akasya dallarına kıvılcımlar halinde uçuşur; bazan güleç, dolu dolu sesiyle çaldığını söylediği olur; hep aynı sevda şarkılarıdır bunlar, imkânsız aşklardan, ayrı düşmüş sevgililerden, kaybedilmiş mutluluklardan sözeder. İçimde söze sığmaz bir yurtsama, gittikçe büyüyen bir acı, cıgara içerek onu dinlerim. Sonra, çalgısını bırakıp, mehtabın ölü aydınlığında cam bir heykele döner, dudaklarında binbir imalı gülümseme, dakika-larca tek laf etmeden beni süzer. Ben, her geçen saniye daha sinirli ve gergin, karar vermesini, kalkmasını, ("Hadi gelin vakit geç oldu, gidip uyuyalım! Yarın dünya kadar işim var, yorgunluktan öleceğiz") gelip beni okşamasını beklerim: tutkusunu zor gemleyen, bir hünsa şefkati: uzun, terli ve sert elleriyle, omuzlarımdan başlayarak, kollarımı; bazı bazı da göğüslerimi.

Odamda yalnız kalınca, gecenin sıcaklığında açık pencerelerde titreşen ayışığını seyrediyor; çevrede gevezelik eden cırlıyak böceklerine kulak kabartıyorum; soyunup dökünüp, çıtırçıplak yatağa uzandım mı, ısınmış çarşafı sırtıma ve kalçalarıma yapıyor. Uyuyabilirsen, uyu! Hele sivrisineklerin gülünç kemanları işitilme-ye başlayınca!

Bitişik odadan, bir mırıltı, tanımadığım değişik bir ses: Haco Hanım her gece olduğu gibi Kur'an okuyor, fakat bu işi alışık olduğum o güleç sesinden öyle farklı bir sesle yapıyor ki, her defa-

sında şaşırıp kalıyorum. Eski bun gecelerimden, makinalı tabanca-
larını koltuklamış, iki nazi Feldwebel'i, hantal hantal çıkıp geli-
yor. Sicim incesi bir yağmurun soğuk perdesi ardından, babaan-
nem beni azarlıyor, kabahatim 'bir bolşevikle, bir yahudinin tohu-
mu' olmak! "Adım Mercier Meuricette, Calvados ilinde doğmu-
şum, Bayeux'de." Dilinin ucuyla göğüslerimin ucunu okşamaya
geldiğinde, Miss Higgins'in kepekleri yüzüme dökülüyor; ince
uzun, sarımsı pembe dilinin, beygir dişleri arasından, engerek dili
gibi fırladığını görüyor, meme uçlarıma değer değmez bütün vücu-
dum tepeden tırnağa sarsılıyor: ceryana tutulmuşçasına.

Yoo, hayır! Sarsıntının geldiği yer başka, üstelik sert, şiddetli
ve sürekli. Sıçrayarak uyandım, gerçeğin dramı kâbuslarinkini sil-
di attı, zor da olsa deprem olduğunu anlayabildim: eski bağevinin
her tarafı ayrı çatırdıyor, duvarlardan sıvalar dökülüyordu. Boğa-
zımda bir düğüm, korkudan felce uğradım, yerimden kıınılayamı-
yorum, yatağa çakılmış gibiyim. Kulağıma erişen tek ses, bitişik
odadan, dinsel bir boynubüküklükle Allah'ı yardıma çağıran, Ha-
co Hanım'ın sesi: – Allah, Allah, Allah!

Bir ara, büyük bir gürültü sesini boğuyor, evin öteki ucunda
bir şey yıkıldı ama ne: duvarın biri mi, çatıyla birlikte evin bir kıs-
mı mı? Böyleyse, depremin sonunu yatakta beklemem, son dere-
ce tehlikeli, dakika kaybetmeksizin, fırlayıp kalkmalıyım. Kalk-
mak, dile kolay. Dehşete yakın bir korku elimi ayağımı kilitlemiş,
altımda yatak sanki batmakta olan bir gemi yatağı, öyle yalpalı-
yor. Akla ziyan bir şey!

–...Leman, hişt Leman, kalk gülüm kalk, dam başımıza çök-
meden, canımızı dışarı atalım!

Haco Hanım, kaşla göz arasında, beni kurtarmaya geldi; çe-
vik vücudunu hayal meyal görebildim, elimden tuttuğu gibi beni
yataktan koparıyor, paldır küldür merdivenleri inip evden çıkıyo-
ruz, bir anda dışardayım: depremin etkisiyle yaprakları fıs fıs fısıl-
daşan iri ağaçların karanlık gölgesi altında, çırılçıplak! Kurtulduk
mu?

Eski meski ama taş yapı, ev yıkılmadı; sarsıntı durunca, ahı-
rın iki duvarından, yarısı çöken damından başka hasar olmadığı
saptanıyor; fakat, depremin yüreğimize saldırdığı dehşet o kadar ulu
ki, yeniden yataklarımıza dönemeyiz: gecenin arta kalanı, dışarda

geçirilecek! O geceyi unutabilir miyim? Sarsıntının ürküttüğü köpekler, susmak bilmiyor; en yakın bağlardan en uzak bağlara, her taraftan yükselen korkunç havlamaları, dehşet halkaları halinde havada birbirine dolaşıp, düğümleniyorlar. Ortalıkta doğal bir felaket havası, dünyanın sonu geldi telaşı. Bir arabanın ardına sığınmış, tir tir titrediğimi hatırlıyorum, soğuktan değil elbet, korkudan sinirlerim boşandı.

Haco Hanım evin çevresinde, bembeyaz suratları, ürkmüş gözleriyle hayaletler gibi karanlıkta peydahlanan ‘hizmetkârları’ yüreklendirmeye çabalıyor, kendine şaşmaz güveni, soğukkanlılığı sayesinde onları eve girmeye razı ediyor: ne kurtarabilirlerse, kurtaracaklar! İnanılmaz bir hızla girip çıkmaya başladılar; önce sırtımıza giyebileceğimiz şeyler geldi, pijama, şal, battaniye vs.; arkasından, ellerine ne geçirebildilerse, onlar: duvardaki çalarsaat, köşedeki radyo, nereden bulduklarını anlayamadığım köhne dikiş makinası! Anlaşılan, en değerli gördüklerini kurtarmayı yeğliyorlar.

Sonunda Haco Hanım pijamalarını getirdi, ben onları giyerken, ağaçların altında, iyi kötü bir açık hava yatağı hazırlattı. Yüreğim çaresizlik ve acz duygularıyla ezik, yatağa uzanınca; yerin, daha hafif, fakat aralıksız sarsıldığını hissettim. Bir yandan bu, bir yandan ayın kızıla çalan yuvarlağı ve yıldızların delice zenginliği, bunca iddiasına rağmen, evrende insanın hiçliğini düşündürdü bana. ‘Hizmetkârları’ hazırlattığı öteki açık hava yataklarına gönderdikten sonra, Haco Hanım da gelip sol yanıma uzanıyor. Keskin dikkati, topraktaki, zincirleme titreşimleri farketmekte gecikmedi, dinsel bir ‘huşu’yla:

–...Allah halkettiği mahlukattan ümidini kesti, diye mırıldandı, bu böyle hafif hafif, sabaha kadar sürer; arada deminki gibi şiddetlileri de olacaktır, dışarda yatmak en iyisi!

Saçlarımı okşayarak, sordu:

–...korktun mu gelin?

–Korkmak ne demek, ödüm patladı.

Bana biraz daha sokuldu: altın dişlerinin parıltısı, dudaklarının ince çizgisini aydınlatıyordu:

–...güzeller güzeli, dedi. Bahçemin gonca gülü, gözümün nuru...

Gözyaşlarımın tuzlu tadı ağzıma doluverdi. Gece böcekleri susmuş, bütün köpekler sanki ölmüş: gecenin kocaman mavi mağarasında yankılanmalar hafifledi. Her yanda gerçeğe uymaz, yalan yanlış dokunmuş dev örümcek ağlarının pırıltısını görüyorum. Bir kazadan kurtulma çabasından farksız vahşi bir hamleyle, ağızım, Haco Hanım'm ağzını buluyor: hayvanca, bir çırpıda! Sarmaşıklar gibi birbirine dolanan vücutlarımız altında, yerin hâlâ titrediğini duyumsuyoruz.)

İçine düştüğüm çarpıntılı dalgınlıktan, ürpererek kendime geldim: gecenin ayazı, açık pencerelerden hırsız adımlarıyla sızmış, salonu kaplamıştı. Reklam ışığı bir kömür karası, bir kan kızılı, dolup boşalıyor, her aydınlatışında duvardaki portreler kanlı suratlarıyla belirip, hemen kayboluyordu. Ürpermelerle irkilerek, çabuk çabuk, camları kapadım, perdeleri çektim: böylece, fazlasıyla gereksindiğim insancıl sıcaklıktan, elimde kalanı, korumaya çalışıyorum. İnsancıl sıcaklık ne mi? Bir bakıma, kocamın bu salonda yaptığı söyleşilerden havada kalmış ses kırıntıları, kurduğu hayaller: bir bakıma benim, yaşarken önemini hiç anlamadığım, nice yıllar sonra, kederden ellerimi ısırarak ciddiliğini görebildiğim anlar: Eylül ortalarında bir gece, Ekrem çıkagelmiş, yeni yeni ata binmeye heveslendiğim günler olduğu için, beni binici kılığında bulmuştu, (çizme, külot pantolon, kırbaç) o tarihte anlam veremediğim heyecanlı bir sesle demişti ki: - ...bu kılık, sana ne kadar yakışmış Jeanne!

Onun çizdiği Mevlevi dervişleriyle çevrili, yeniden harıl harıl, İclâl'e yazıp göndermeyi kararlaştırdığım, ne yazıp ne gönderebildiğim mektubu, tasarlamaya girişiyorum. Bcni aşan bir güç buna zorluyor, içimden yükselen sarmal bir ivmeye kapılmışım; döne döne, Paris'e hareketimden önce İclâl'in sorduğu soruya ("Bir ölüyle bu randevu, sana neyi kanıtlayacak?") nihayet bir cevap buldum; henüz kelimelere dökemediğim, nebülöz bir cevap bu, bütün güçlük onu açık, anlaşılabilir hatta soğuk bir formüle bağlayabilmekte. Sonuç olarak, hiçbirini gerçek çözüm diye benimseyemediğim, hepsi ana çözümün öğelerinden ayrı parçalar taşıyan, bir formül çıkıyor ortaya:

"...işin esasını kavradım. Ekrem'in intiharından asıl sorumlu benim: bunu derinlemesine seziyor, henüz tutarlı bir açıklamaya

bağlayamıyorum..."

"...onun başarısı, beni olanca çetrefilliğimle anlamış olmak, yanılışı bana açık kalple bunu anlatmamaktı; benim yanılığım, çok ilkel bir erkek ve evlilik fikrinden yola çıkışım; her şeyi berbat eden benim..."

"...bu intihar, birbirine benzemez, hatta karşıt iki kişiliğin, Cecile ve Lili'nin temsil ettiği iki soru işaretini içermekteydi; bir an asıl yerimi alanın Lili olduğunu kabullensek bile, elimizde aynı konuda iddialı, bir başkası kalıyor. Cecile..."

İyi ama, Cecile'i nerden bulmalı?

Her telefonuma, bön bir ses aynı karşılığı veriyor: "– Matmazel Cecile on gündür, ortalarda yok." Hepsi o kadar. Baktım olmayacak, kalktım Aux Dieux Vaincus 'ye gittim; beni çember sakallı, o genç irisi oğlan karşıladı; hani motosiklet züppesi, baştan ayağa deriler giymiş, deri mont, deri pantolon, deri çizme... Suratında, her anlama çekilebilecek karışık bir gülümseme, ihbarda bulunur gibi, Cecile'in epeydir görünmediğini söylüyor, büyük bir olasılıkla atölyesine kapanmış, bugüne kadar kimsenin bir tekini görmediği, 'şaheserlerini' döktürüyormuş...

Tek gözünü kırıp, alaylı alaylı, eklediği şu sözler: –...bana sorarsanız, asıl yeteneği oyunculuktur, sinemaya tiyatroya heves etseymiş, hemen yıldız olurdu, herkesin dikkatini onun kadar çekmeyi bilen, bir başkasına rastlamadım.

–...o halde siz, ortadan çekildi, çünkü diyorsunuz...

–...çünkü aramalarını istiyor, isteğine kavuşuyor da: en başta siz, yollara düştünüz...

–...doğru, atölyesi nerede acaba?

Dragon Sokağı'ndaki eski bir apartmanın iç avlusunda, cümle kapısının tam karşısındaymış. Parasını verip şoförü savdım, geçerlik duygusunu silen, soğuk ve gri sisi dağıtarak, avluya girdim. Damlarda, arduvazlar ıslak. Pencereler, buğudan kör. Karanlık bir pikabın salıverdiği, delimsirek trompet çığlıkları terkedilmişliğin küflü kokusunu biçiyor.

Cecile'i bulmalıydım, içine savrulduğum yanlış duygusallıkta beni avutabilecek tek kişi olduğundan değil; bu duygusallıktan, başıma dert açacak sonuçlar çıkarmama, engel olabileceği için: bencileyin çetrefil bir kadına, gerçek kimliğiyle Lili, çok alımlı gelebilir, çok belalı olabilirdi. Yumuşak güzelliği, yarasa havasıyla, Cecile'in duruma el koyması; beni, çabuk ve yanlış davranışlardan kurtaracaktı.

Önümde, tahta bir kapı, üstünde ne yazı, ne işaret. Birkaç ke-

re çaldım, çıt çıkmadı. En yürekli, en mert gülümsememi takınmışım; yüreğimde bir sıkışıklık, acı bir burkulma. Hâlâ ses seda yok: içerden ayak sesleri, kilitte dönen anahtar tıkırtısı filan. Tam bir sağırlık. Yeniden, bu defa kim olduğumu açıklayıp, kapıyı yumrukluyorum:

– Cecile, benim yavrum, ben Leman!

Kapı nasılsa öyle kaldı: kapalı. Yalnız ardından, Cecile’in taraz taraz sesini duydum. Sarhoşa benziyor. Öfkeli de:

– Defolun ordan!

– Fakat!.. Hayrola, neyin var senin?

– Bir şeyim yok! Rahat bırakın yeter! Tek başıma da kahrolabilirim, anlaşıldı mı?

Donakalmışım. Davranışına gerekçe arıyorum, bulamıyorum. Acaba üstüne varsam, hiç olmazsa konuşmayı sürdürsem, kapıyı açmaya razı edebilir miyim? Belki zor, ama denemeye değer:

–...Allah Allah! Bu öfke niye, anlayamadım: kötülük etmedim ki sana! Küsmeye gelince, benim hakkım: bırakıp gidiyorsun, günlerce sesin soluğun çıkmıyor.

– Rahat bırakın dedim, defolsanıza ordan!

– Dinle yavrum, bak sana ne söyleyeceğim: hani o tablo vardı ya, hatırlıyor musun, sırrını çözdüm, buraya onu söylemeye gelmişim, yanılmışım, seni ilgilendirmedeği anlaşılıyor öyleyse giderim.

Ses çıkmadı. Aklını yatırmıştım, kapı aralandığına göre, muhakkak! Yalnız bu avurtları çökmüş, gözleri halka halka mor, sarhoş ve saçbaşı dağınık kadın, Cecile miydi? Elinde yarı yarıya boşalmış White Horse şişesi, aşırı beyazlığı yüreğimi kaldıran bitkin yüzüyle, kapı aralığından bakan kadında, gerçek Cecile’den (o kadar beğendiğim, duman duman, o kuzeyli güzelliğinden) bir şey kalmamıştı ki! Birbirimizi görmediğimiz sürece, üzerinde eğreti duran hareket ve sözler, varlığını saptayıp hoşlanmadığım, bayağı, ya da ‘marazlı’ taraf; hoşlandığım, soylu ve ulaşılması zor tarafı yemiş bitirmiş, tümünü ele geçirmişti. Ruh elden gidince, vücut haniyse müstehcen bir bayağılıkla ortaya çıkıyor, sarhoşluk bu bayağılığı abartıyordu. Tek cıgara içmeyen, ağzına içki koymayan Cecile gitmiş; yerine, boş içki şişeleri ayaklarında dolaşan, dudağında pis bir izmaritle, kötü kötü yüzüne bakan bu pasaklı kadın gelmişti.

Susuşum onu sinirlendiriyordu, apaçıktı gerginliği, içki bardağını uzatırken, dayanamayıp patladı:

– Peki, neymiş bu sır?

Atölyesi, sanılabileceğinin tersine, temiz, tertipli bir yer: yüksek ve meyilli tavanı, bütün buzlu cam; bu camlardan sızan ağdalı aydınlık, soğuk bir gri olarak, içeriye dağılıyor. Dar sayılmaz. Döşenişi bohem, epeyce ressam işi: rahat bir divan, fitilli kadifeden iki koltuk, birkaç iskemle, kırmızı, mavi, sarı ve yeşil dosyaların düzenle sıralandığı yazı masası, her biri bir duvara asılmış iki zenci totemi, hemen her köşeye serpiştirilmiş ufak heykelcikler (Giacometti kopyaları mı?); dipde, atölyeye egemen bir yere, şöalesi kurulmuş, üstünde yarım bir yağlıboya göze çarpıyor, kuzey Afrika'ya benzer bir Arap resmi, gerçeküstü bir çalışma sanırım, dört kol resmedilmiş, iri iri göğüslerine rağmen, bacaklarının arasında henüz boyanmamış erkeklik organı, hünsa mı?

Ayrıntılarına pek girmeden, Lili olayını anlattım. Şöyle, üstünkörü. Kafasını doğru dürüst vıremiyor, yarım yamalak dinledi: vırt zırt sönen cıgarasını yakmaktan, sarhoşluğun dağınık dalgınlığından kendini alamıyor. Canım sıkıldı, hafif kırıldım da. Ne diyecseksem deyip, bir an önce buradan gitmeliyim. İçimsıra, Lili'yle yaptığım bütün karşılaştırmaları, Cecile kaybediyor. Yapmacık ve yapay da olsa, Lili'nin uçarı inceliği, özenli güzelliği: Cecile, böyle pasaklı bir ressama indirgenirse, beni, dün gecekinden çok daha derinlemesine sarıyordu. Fakat 'Paşa' Nuri'nin verdiği bilgilere dayanarak, Lili'nin gerçek kimliğini açıkladığım sırada, birden toparlandı, sertleşen bakışında o kızıl pırıltılı tülün dalgalandığını gördüm, dedi ki:

– Olur mu canım, sahtekârlık bu!

– Sahtekârlık mıdır, bilmem. Bana anlatılan, bu: Lili, gerçekte, olmak istediği değil.

Sarhoşluğu, Cecile'in yüzünde meydan okuma çizgilerinin belirmesini engelledi, alkol iradesini törpülediğinden sinirleri ona bağışmıyordu: sesi yükseldiği halde, yüzü hep öyle şiş ve yumuşak!

– Akıl alır mı canım? Masal bu, size masal anlatmışlar, evet! İnanıyor musunuz yani?

– Sorun, inanıp inanmamakta mı? Sana olayları aktardım. Lili, konuya hiç değinmedi. Benim sormama gelince, cesaret ede-

mezdim: kolay sorulur mu, böyle bir soru?

Kalktı, yanmak bilmeyen cıgarasını kül tablasında ezdi, sinirli sinirli, o duvarlardan bu duvara yürüyor:

– ...sahtekârlık bu, düpedüz sahtekârlık...

Cecile'in tepkisi, şaşkınlığın önlediği başka bir tepkiyi, benim tepkimi uyandırmasın mı? Öyle ya, öyküyü 'Paşa Nuri'den dinledim, Lili'nin erkek olduğunu söyleyen o, her dakika bir yalan kıvrımadan duramadığına göre, başından sonuna bunu da uydurmuş olamaz mı? Rahatlıkla uydurabilir. O halde, hiç duraksamadan dediğine inanışımı, neye bağlamalı? Saflığıma mı, şaşkınlığıma mı, yoksa içimdeki karışıklığa mı; ikide bir kadınlığını terketmek eğilimi gösteren bir kadın, başkalarını niye kendisi gibi sanmasın? Öyleyse, Cecile'e gelmen yanlış, yapılacak şey, Lili'den kaçıp Cecile'e gelmek değil, tam tersine Lili'ye gitmek olmalıydı.

– ...bilmeniz lâzım, Kermo aşırı keyifli göründü mü, kaygılı olduğuna işaret etti. Bir 14 Temmuz gecesini hatırlıyorum, Seine üstündeki gezi vapurlarından birine binmiş, dolaşıyorum: Ekrem'de bir neş'e, bir sevinç, görülecek şey: önüne gelene takılıyor, her şeyin alaya alınacak yanını buluyor. Aklımda yanlış kalmadıysa, o günlerde partisinin lideri, onu deviren cunta tarafından ya asılmıştı, ya asılacaktı: her şey kaybedilmişti demek, Ekrem için yurda dönüş yolları kapalı. Bunu ona söyleyince, yorgun bakışlarını karanlığa salıverip, dedi ki: 'Politikanın verdiği kudret, aldatıcı olduğu kadar geçicidir; başta ben olmak üzere, kendine saygısı olan her şarklı bunu bilir, hem de doğduğu andan itibaren; bana gelince, benim dünyam birbirinden farklı, bir bakıma karşıt, fakat önüne geçilmez bir şekilde beşeri iki unsurdan müteşekkildir.' Concorde Meydanı üzerinde, havai fişekler, renkli gök çiçekleri halinde, patır patır açılıyor; vapurun geçtiği her sokak ağzından, üstümüze halk balolarının yorulmaz akordeonları, pırıl pırıl savruluyordu. Ben, herhalde enayiliğimden, Ekrem'in dediklerinden çıkara çıkara şöyle bir sonuç çıkarmıştım: hayatındaki iki unsurdan birisi eğer karısıysa, yani sizseniz; ikincisi kesinlikle bendim, başkası olamazdı.

Durdu, bütün yüzüyle bana döndü, fakat hiçbir şey görmüyordu.

– Yanlıştı bu sonuç! diye bağırırdı. Yanılıyordum.

Ekrem'i, Anadolu'nun bilmem hangi köşesinde yaşadığını bildiği, soyut bir kadınla, benimle paylaşmaya razı olmuş, kendisini alıştırmişti ama, Paris'te etten kemikten bir rakibinin mevcut olmasına katlanamıyordu: hele bu rakibin bir *travesti* olduğunu öğrenmesi onu çileden çıkarmıştı. Hıçkıra hıçkıra ağlayarak, birden boynuma sarıldı; aldatılmış bir çocuk gibi içini çeke çeke, kollarımın arasında, bir süre ağladı. İçinden gelen, hesapsız kitapsız bir hareketti yaptığı, bu yüzden beni hüzünlendirdi, ne diyeceğimi bilemedim: sadece olmadığım, hiç olamayacağım bir anne davranışıyla saçlarını okşayıp, epeyce tereddüt ettikten sonra:

– Ağlamak neye yarar Cecile, dedim. Ölmüş bir aşkın arkasından gözyaşı dökmek, onu ne değiştirir, ne canlandırır.

Göğüs geçirerek cevap verdi: –...kendimi oyuna getirilmiş hissediyorum, fakat asıl beni öldüren, oyuna getirilmiş olmaktan çok bunu onun yapması, güvendiğim tek adamın!..

– Aşklarımız, dedim, hayal kırıklıklarımızla beslenir büyüler, hayal kırıklıklarımız, sonunda bize kim olduğumuzu öğretse de, sevdiğimiz kim olduğunu öğretmez; bundan, kişiliğimizi zamanında tanımlamak için yararlanmalıyız; gecikmeler hayatı karmaşıktır, bütün tadını kaçıırır! Şunu bil ki yavrum, Kermo burada ne bir aşk yaşıyordu, ne iki aşk; sadece, derin bir hayal kırıklığını yaşamaktaydı.

İçimde bir düğüm, boğazımda hiç çıkmayacak bir hıçkırık, bulabildiğim en munis sesle ilâve ettim: –...ve ben, kendiminkini yaşıyorum.

Bir an eski uysallığı, o dalgın vampir güzelliğiyle görünüyor. Fikrinde ısrarlı:

–...oysa çocuklar gibi sevişiyorduk. Bulvarlarda, ağaçların altında elele dolaşır; sessiz ve sakin bir hayat hayalleri kurardık. Bana öyle gelirdi ki, Ekrem, şu ya da bu nedenden, gerçek hayatım gönlünce yaşamayı ertelemiş durmuştur...

–...ve onu seninle yaşayacaktır, öyle mi? Zavallı çocuk! Hepimiz, ilk gençlik hayallerimizin etkisinden kurtulamadığımız için, yaşadığımıza geçici gözüyle bakar, hayal kurmakta devam ederiz. Yaşın biraz daha ilerlesin, sen de anlayacaksın, elbet!

Ağlamayı kesmişti. Uzak dalgınlığı yerleşip, üzerinde kaldı. Yalnız onun işittiği, gizli bir sese kulak veriyor. İnsancıl bütün an-

lamlardan soyunuveren, donuk yüzü; hâlâ gözyaşlarıyla çizilse de, büyüleyici lanetli melek ifadesine kavuştu. Artık, kendini bana bırakmıştı, okşamarıma itiraz etmiyor; henüz yerine oturtmadığım, gerçek anlamlarını; bir ay kadar sonra, olağan sayılamayacak koşullarda öğreneceğim, sözleri tekrarlıyordu:

–İnsan, kendinden başkasını sevmez! İnsan, kendinden..

Bir de baktım, oyun hıncırca başlamış; çevresindeki bütün her şey birer ikişer siliniyor, o, yansımalarla dolu bir boşlukta yapayalnız kalıyor. Parlak ve geniş, kalın cam tabakalarına benzer, bir sürü enine yüzey. Birisinin üstünde, yürek bayıltan bir yavaşlıkla kaya kaya, birbirimize yaklaşıyoruz; çırilçıplak, tutku ve belaya tutsak! Yaklaştığımız ölçüde kucaklaşmamız uzak görünüyor, uzak ve olanak dışı. Zaten, vücudlarımız tam dokunacağı anda, başladığımız yerde buluyoruz kendimizi. Karanlık bir oyun.

O kadar iç karartıcı ki, büyülensem de, bir an onunla, Ekrem'in kafasındaki kuyruğunu yakalamak isteyen köpek arasında, garip bir benzerlik buldum: her ikisinde de, hareketlerin yenilenmesi, amacın gerçekleşmeyişi, aynı: ölesiye çırpınılarak, amaca tam ulaşılacağı anda... Böyle sürüp gidiyor.

Cecile'in, beni itip, bağıra çağıra yerinden fırlamasıyla, toparlandım. Kolunun biriyle göğüslerini saklamış, öbürüyle görünmez bir saldırgana sövüp sayıyordu. Göğüslerine dokunmuş muydum? Sanmıyorum! O emindi ama, emin olmakla kalmıyor, bu onun bana dehşetle içerlemesine, öfkeden küplere binmesine neden oluyordu. Yine yüzünü çirkinleştiren, o bayağı küstahlık, yine o ağıza alınmaz külhanbeyi küfürleri. Arada, yakışsızlığı ve anlamsızlığıyla bir gözü dikkatimi çekiyor:

–Onlara kimse dokunamaz, onlar benim!

Ya da: – ...onlar benim, yalnız benim!

Yatıştırmayı denedim: –Cecile, diyorum, ne oldu sana?

Ya da: –...aklını başına al, diyorum. Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu?

Boşuna! Nedeni belirsiz bu ani öfke nöbetinden gözü öylesine kararmıştı ki, söylediklerimi ne dinliyor, ne de duyuyordu. Bakışları, değdiği yeri tutuşturan kızıl kora dönmüş. Her küfrün sonunda, sağa sola, şiddetli tekmeler savuruyor; bunlardan birisi, boş içki şişelerine isabet etti: duvara uçup, tuz parça dağıldılar.

- Defol, dedi, defol başımdan sevicî cenabet! Beni rahat bırak! Cehennem'e kadar yolun var!

Ardımsıra, kapının paldır küldür çarpıldığı işitildi, bir de git-tikçe, kötüleşen hıçkırıkları. Avludan itibaren, ortalarda Gestapo filan olmadığı halde, Paris'in nemli griliğini de, Dragon Sokağı'nın savaş yıllarından kalma köhneliğini de, sırtıma aldım. Cecile'in anlamsız öfkesinden çok, kafam iki oyun arasındaki kaygı ve-rici benzerliğe takılmıştı. Ah, kararsızlıklarını ve tutarsızlıklarım-la canımı atabileceğim bir yer olsa!.. Daha az küflü bir sokakta, bir öğrenci kahvesi bulabildim, oturdum. Upuzun, cesed mavisi bir kız, yakışıklı ama suratından bönlük akan bir zenci öğrenciyi yiyor-du: dişi örümceğin erkeğini yemesi gibi. Köşede otomatik bir bi-lardo, çevresinde erkek müsveddeleri. Bir bira söyledim, bir cıga-ra yaktım. Neden, neye ulaşmak için, böyle helak oluyordum, aca-ba?

O gece, eve dönüyorum, anahtarı kilitte çevirirken, kapının ardında birisinin varlığını hissettim, sessizce sanki yürüyor, açtım baktım, kimse yok. Kaloriferin yoğun ve kuru sıcaklığına gömül-müş, eşyalar ve resimler rahat rahat eskiyor. Yalnız, duvardaki portremin, belli belirsiz bir suçortağı gülümsemesiyle baktığını görmek, beni şaşırttı. Korkuttu da. Uykumda birinin Türkçe ses-lendiğini açıkça duyuyorum. (" -Leman, Leman, kalk güzelim, gün çoktan doğdu!"), o hızla davranıp, dirseğimin üzerinde doğrul-muşum: saat kaç acaba, ikiyi yirmi geçiyor. Salonun ışıkları açık, unutmuş olabilir miyim? O sinsi ayak seslerini, tekrar duydum: kim olduğunu bilmediğim birisi, ışıkları yakmış, dolaşıyor. Evinde dolaşıyormuş gibi, rahat.

Çünkü o Kermo, sırtına yüksek yakalı bir balıkçı kazağı geçir-miş, hep öyle kibirli ve küçümser, tablomun önünde dikilmiş bakı-yor. Ağırlığını kaldıramadığım bir bakış; pişmanlıklarla, serzeniş-lerle, teessüflerle yüklü. Biraz daha bakarsa, bayılacağım. Dizleri-min bağı çözüldü. Olduğum yere yığılmamak için, perdelere tutu-nuyorum.

- ...Kermo, sen misin sevgilim? Yaşıyorsun, ne mutlu bana! Bu oyunu düzenlemeye, niye gerek gördün? Herkes seni intihar etti sanıyor. Ben de öyle sanıyordum, bu yüzden kalkıp geldim. Yoksa...

Bunları uyandığım an mı aklımdan geçirmiştim, pek hatırlamıyorum; yalnız konuşmayı denediğim sırada, Kermo ortada yoktu. Kahırdan ve korkudan titriyordum. Nasıl olsa uyuyamayacağım: cigaraları birbirine ekleyip, sabahı beklesem!.. Dev bir suçluluk duygusu, insanüstü ağırlığıyla beni eziyor: yalnız ve kaygılıyım. Evet, ne kabahat işlediğimi bilmediğim halde, şafak sökerken, suçlu olduğumu itiraf ediyorum.

Sabah, bunalımı aşmak amacıyla, dönmeyeceğim bir karar verdim: hafta boyunca, işten başka şeyle ilgilenmeyeceğim. Erteleyip durduğum şu ziyareti yapmalıyım. ‘Nattier et Fils’ firması, daima anlayış gösterir; traktör montaj fabrikası konusunda göstermiyor mu? Türkiye tarım ülkesi, tarım endüstrisinin geleceği parlak, üretici geleneksel yöntemlerden soğutulmuş: traktörleri getirecek yerde, daha ucuz işçilikle İzmir’de üretirsek, ‘Nattier et Fils’ de, biz de kâr ederiz. Menderes’in devrilmesi, Türkiye’nin yabancı sermaye politikasını etkilemedi ki! Eldeki yasa elverişliydi, daha elverişli hale getirdiler. Bize düşen, yasanın olanaklarını iyi kullanıp, tüccarlıktan sanayiciliğe atlamak! Elbette, Mösyö Prevost’nun yardımıyla. Bunları, Muhlis bey’le beraber, uzun uzadıya yazmıştık. İlkesinde uyuşuldu, anlaşmanın artık teknik bölümleri tartışılacak. Daha fazla gecikmem yakışık almaz. Hem oyalanır, üstümdeki ağırlıktan kurtulurum.

Dediğimi yaptım: Yaşlı Prevost, beni özel kabul etmeyi yeğliyor: (–“Çünkü madam, talihsiz kocanız, bana evlâdımdam daha yakındı”) ihtiyarlıktan ufalıp gitmiş, zayıflamış da: iyi giyinmiş bir iskeletten farksız. Hâlâ yaşadığının belirtisi, merak ve dikkatten çıtırdayan, olağanüstü hareketli gözleri; bir de sinèk kovar gibi, sağ elini sık sık yüzünün önünden geçirmesi: tik olmalı!

Ah evet, ‘zavallı’ zevcesiyle İzmir’e yapmış oldukları o ‘muhteşem’ yolculuğu aklından bir türlü çıkaramıyormuş; ne şahane palmyeler, ne leziz üzümler, ne tadından yenmez karpuzlarmış onlar? Zevcesi mi? Onu iki yıl kadar önce ‘maalesef’ kaybetmiş, Deauville yakınlarındaki bir trafik kazasında! Ah evet, bacağıнын biri baltayla kesilmiş sanki, ta uzakta bulunuyor; baş kopmuş, kafatası göçük, her tarafta beyin bulaşıkları. Ah evet, tahammül güç, bundan değil midir ki, Kermo’nun intiharına da, karısının ölümü kadar üzülmüş. (–“Çünkü madam, talihsiz kocanız insan

olmakla zengin olmayı birbirine karıştıran görgüsüzlerden farklıydı; hani zengin oldular mı, insan olduklarını da sanırlar.”) Sözleşmeyi tartışmak üzere, beni oğluyla başbaşa bırakmadan, Ekrem’in intiharım yorumlamaktan, kendini alamadı:

–...siyasete ehemmiyet atfettiği söylenemez, ona sürgünde yaşamak ağır geliyordu. İtiraf edelim ki, o yaşta bir adamın, her türlü faaliyetin haricine atılması tahammülü fevkalade zor bir keyfiyettir: erken emekliye sevk edilmiş biri gibi içi içini yer, mevcudiyeti manasını kaybeder, yıkılır. Onun yapısında bir adamın hayatından, her türlü faaliyetin kalkması, vücudunu ve ruhunu, fartı meşguliyetten ziyade yıpratır. Hepimizde öyle olmuyor mu? Ne var ki Ekrem bey, bende eksik olana sahipti, yani cesarete; onun içindir ki, yeryüzünde münhasıran beşeri diyebileceğimiz tek jesti, başarıyla gerçekleştirdi, intiharını! Yanlış bilmiyorsam madam, hayvanların intihar ettiği kaydedilmemiştir, yalnız akrepler ki...

Beni oğluna bırakırken yaptığı uyarı, duygulanmama neden oluyor:

–Elinizden ne geliyorsa, hatta fazlasını yapınız Valerie, Madam Korkut’un mutlaka memnun dönmesini istiyorum: Arjantin’de imale başladığımız Vaillant-074 Türkiye için de münasiptir, modern ve çevik bir makina.

Oğlu süpürge sarışını, hayli katı bir adam; biraz hayret, biraz öfkeyle karşı çıkmak istedi:

–...nasıl olur, Vaillant-074 çok yeni, teknik servis imali daha kolay bir model düşünmüştü, Türkler tecrübesiz, Vaillant-071 daha uygun düşmez mi?

–Hayır, dediğimi yapınız: Amerikalılar çoktan girmiş, Almanlar giriyor, teknolojik cihetten onlara teveffuk edebilirsek pazara yerleşebiliriz, aksi takdirde...

Eski Fransız soylularından kalma, hafif çapkın bir kibarlıkla elimi öperken, nasıl unutmadığına şaşıtığım Türkçe iki kelimeyi kullanıyor:

–Kismet, Leman Hanım! Kismetse her şey olur.

O hafta tartışmayla geçti: genç Prevost, işe yaramaz oğulların çokbilmiş telaşçılığı, kibirli idraksizliğiyle zorluklar çıkardı durdu. Önceleri, gırtlığımdaki erkek sesinden rahatsız; gittikçe alışkın, hatta duruma egemen, önüme sürdüğü engelleri birer birer aştım.

Dışarda bir kar burgacı, Paris'i, birbirinin içinden üreyen bir im-geler sarmalına çevirip, hızla dağıtıyordu. Göz açıp kapayınca kadar, تنها Seine köprüleri, sarınmış sarmalanmış kadınlar, çıplak ağaçlarıyla kestirmeden sonsuzluğa ulaştıkları izlenimini veren bulvarlar, halka halka zincirleniyor.

Günler, içimi kurcalama fırsatı bırakmadan böyle geçse de; nasıl kullanacağımı kestiremediğim geceler, önümde bomboş uzanıyor. Sinema ve tiyatroyla avunmaktan vazgeçmiştim, en ilkel entrikalarında bile kendimi görüyordum çünkü, hayatımı görüyor ve yargılıyordum. Daha önemlisi, geç vakitlere kadar sokakta kalırsam, eve dönmem zorlaşıyordu: biraz çocukluğumdan kalan korkuların etkisiyle, biraz Ekrem'den kalan kaygıların. Kar alışkanlığımı İzmir'de yitirmiştim, tipi başladı mı bende moral diye bir şey kalmıyor; hele geceyarısına doğru bir kahvehaneden çıkınca, soğuk, çelik usturasıyla gövdeyi parça parça doğruyordu.

Alkolün çağrısını, derinden duyuyorum. Gel de içme! Yüreğimin zehirini alacak, korkularımı dağıtacak, yumuşak sarhoşlukları arama! Bu çağrıya direnebilecek gücüm kalmamıştı. Ama içiyorsam, alkol düşkünü olduğumdan çok, ne yapacağımı bilemediğimden içiyordum. Nerede olursam olayım, ilk kadehten itibaren, Ekrem o ilk tanıştığımız zamanki kibirli haliyle gelip sol yanıma oturuyor, yüzünde gizlemeye çalıştığı ne serzenişler, ne sessiz yakınmalar!.. Her defasında çok korktuğum halde, gelmesini bekliyorum. Onunla bir konuşabilsem, gönlümden boğazıma yükselen sevgi dolu sözleri kulağına bir fısıldayabilsem, dünyalar benim olurdu. Ben böyle şeyleri ona hiç söyleyemedim; akıl edemezdim hiç, o da fırsat vermezdi, bu içimi büsbütün karartıyor. (Ekrem, sevgilim, bir tanem.)

O gece, Vavin Meydanı'ndaki bir pavyonda, birkaç haytanın, beni, el kol işaretleriyle kendi kendine konuşan bir deli sandıklarını görünce, kararımı verdim: Lili'nin evde olmadığı bir saat, iki şişe Sherry, üç kutu yaprak sigarası alarak, Mamma Pellegrini'ye damlayacağım. Sağır ve yalnız bir kadının, dedikodudan hoşlanmaması aklın almayacağı şey. Daha ilk konuşmamızda belli olmadı mı bu?

Blanche Meydanı'na vardım ki, ışıklı reklamları durdukları yerde duramıyor, ateşten sansarlar gibi yine sağa sola atlıyor; ge-

cenin son orospuları kemerlerin altına dizilmişler, cıgaralarının ateşi suratların ortasında kıpkırmızı üçüncü bir göz, canavar gözü. Kapı hemen açılmadı. Üstüste çaldım, zil sesi filan duyulmayınca, aklıma geldi: duvar gibi sağır Mamma, kapının çalındığını nasıl anlıyordu?

Mamma Pellegrini, onu sürgünden kaçmış hantal bir kürek mahkûmuna benzeten, enine kalın çizgili erkek pijamalarıyla inindeki koltuğa gömülünce, karşısına düşen ampulü gösteriyor: zile basıldı mı, yanarmış! Tadsızlığı üzerinde bir zaman, yüzüme bakmaya bile tenezzül etmeden, Korsika diliyle, söylendi durdu. Hoşnutsuzluğunu saklamıyor, suratından düşen bin parça! Ancak, getirdiğim armağanları görür görmez, hava değişiyor. Özellikle yaparak cıgaralarını! Yayvan Morina balığı ağzında, o dakika obur bir sırtıma. Uzman tiryaki edasıyla, içlerinden birini açtı, uzun uzun kokladı. Daha çok kendi kendine:

– ...gözünü seveyim, diye bağıyor, sahici Havana be!

Yaprak cıgarasını yakışında, sevicilere özgü öyle bayağı şeyler var ki, irkiltici bir müstehcenlik izlenimi doğuruyor. İnce, tırtıllı sesi; boyasız olduğundan iyice balık beyazı, löpür löpür suratı; sinirime dokunuyor ama, Lili'nin sırlarını öğrenmek istiyorsam, katlanmaya mecburum; ne yapayım, bu gibi hallerde tek geçerli ve insancıl çare olan ikiyüzlülüğe sığınıyorum.

– Mamma, güvenebileceğim tek kişi sizsiniz; kocamın Lili'yle ilişkisini ayrıntılı bilmek istiyorum, yardımcı olursanız...

Dinlemiyor bile, yaprak cıgarasının kalın dumanları ardında ağır bir şilep gibi kayboldu, çevresindeki öteberiyi kurcalıyor, bir şey arıyor sanırım, nihayet buldu: ufak bir zımbalı defter, bir de tükenmez kalem! İkisini de bana uzatıp, çılgık çılgılığa emretti:

–Döktürdüğün incileri, şuraya yazar mısın?

Çabuk çabuk çiziktirdiğim soruyu, ağır ağır okuduktan sonra; sazan balığı gözlerinde tembel bir acı, gözlerime bakıyor:

–...senin herif, şekerim; eşi bulunmaz delikanlıydı, kim olduğunu, sen bana sor: bir kere, adım attığı yeri neşeye boğar... Hem de şöyle böyle neşe değil, halis, katıksız. Lili'ye gelince, vallahi, ne diyeyim; orospunun teki işte, tırnaklarının ucuna kadar orospu, orospunun katmerlisi! Aralarında, ne olsun istiyorsun yani? Orospuyla ne yapılır? Yatılır şekerim, yatılır! Eh, onlar da yatıyor-

lardı işte.

Evin içinde bir yerde, iyi kapanmamış bir musluktan su damlıyor. Her damlası, sanki göğsümün orta yerine indirilmiş, acımasız bir tekme. İkinci, –asıl önemli– sorumu defterine yazarken, Mamma, duman kaçan gözlerini yarı kapamış, yaprak cıgarasından derin soluklar çekiyordu.

–...iyi ama, duyduklarım doğruysa, Lili kadın değilmiş; *travesti*'dir diyorlar, asıl adı da Georges; doğru olabilir mi?

Dosdoğru gözlerime baktı:

–Kim diyor bunu?

Dalgın, cevabımı beklemeden sürdürüyor:

–...sahici olmuş, yalancı olmuş, ne farkeder? Sen bana bak-sana şekerim, orospuluk insanın ruhunda olur, apışarasında olmaz! Bunu, iyice kafana koy! Lili, yaman bir orospu, tamam mı? Bu işi hakkıyla yapıyor, tadını çıkara çıkara! Oğlanmış diyelim, ne yazar yani?

En çok korktuğum, dolaylı yoldan onaylanmış oluyor: Lili, kadın değil. İçimdeki kargaşalık büyüyor. Oysa, varsayımın gerçekleşmesine sevinmeliyim. Bir kere, şimdiye kadar uzanamadığımı değişik bir ruhsal alan önüme açılıyor, onun için; fakat asıl, muammanın anahtarını sonunda ele geçirebildiğimden; Ekrem'in evlenirken bende bulmak istediği şey, benim onu memnun edeyim diye terketmek istediğim şeydi: üçüncü cinsten olmak! Düne kadar kuşkuluydum bundan, artık eminim.

Mamma'nın sözü henüz bitmemiştir:

–Yo, yo, yo! Yanlış anlama, onunla tutulduğundan yatmadı, elinin altındaki en usturuplu orospu o, bu sebepten...

Arkasından, yüreğimi kaldıran bir saptama: –...senin herif, ömründe tek kadın sevmiş şekerim: karısını! Lili'ymiş, filanmış, feşmekanmış, çekiver kuyruğunu! Tamam mı? Bunu sana söyleyen benim, Mamma Pellegrini...

Şaşkın mı, kararsız mı, ümitsiz miyim? Nasıl üzücü bir halde olmalıyım ki, yaptığı önemli açıklamayı kanıtlamak gereğini duydu. İnandırıcı, kesin, paha biçilmez kanıtları, beni bunaltıcı bir kedere boğuyor; elinde başka bir defter, bana 'başbaşa burada çene çaldıkları' geceler, kocamın ona yazdıklarını göstermesin mi: el yazısıyla.

–...baksana şuraya, bak hele, bak diyorum: seni seviyor muy-
muş, sevmiyor muymuş, gözünle gör! Ah ah, karı kısmında fındık
kadar beyin olsaydı, dünya başka türlü olurdu...

Oraya baktım, ne çok şey gördüm: kocam sürüklendiği çıkma-
zın karmaşıklığından bezmiş, gevşek, biraz tembel yazısıyla kâğıda
içini dökmüştü. Farkında bile olmadan, bir cıgara yakmıştım. Son-
ra, Mamma'yı unuttum ve okumaya daldım.

.....

"–...sonunda kafamı kızdıracak, yalan söylediğinden mi, ha-
yır! İsteddiği kadar uydursun, aldırın kim? Yalanlarıyla, ona duy-
mak istediğim saygıyı, tahrip ettiğinden? Saygı bitti mi, her şey bi-
ter. Saat tam altıda orada olacağım diyor, saat sekize çeyrek var,
hanımefendi ortalarda yok!.."

.....

"–dediğin doğru, Mamma; Lili kafadan ibaret: hem kendi
kendisi, hem de biraz fazlası! Eğer kendisi kalsaydı, öteki eşcinsel-
lerden biri olur, arada kaynardı; onda fazla olan, kişiliğine öyle
bir boyut eklemiş ki, gerçeğin toptan inkârı sayılabilir; olduğunu
sandığı, olduğunu tuzbuz ediyor; vücut, kafanın ona önerdiğine
uyarak yeniden biçimleniyorsa: kendini kız sandığı, Lili olduğu
yer, burası işte. Sonuç *travesti* mi, yooo, yeniden dünyaya geliş!"

.....

"–haklısın, zirzopça lafediyorum, fakat 'onun içinde bir ka-
dın ruhu oturuyor' dediğin zaman, sen aynı şeyi söyledin..."

.....

"–yaşadığımız dramlar, aynı değil, paralel. Ben, birbirini iten
iki cinsi, tek vücutta, bir arada arıyorum, oysa kadın erkeksedi
mi, kadınlığını sevmiyor artık, ne yapıp yapıp ondan kurtulmak is-
tiyor. Bazı oğlanlarda görülen durum, karışık ama, sonuç bir: Lili,
kendini kadın sanıyor öyle mi? Sandığı andan itibaren, öteki ka-
dınlar onun için var olmaktan çıkıyorlar; ya da sadece muhtemel
rakipler olarak, varlıklarını sürdürebiliyorlar! Çünkü o, erkek arı-
yor, sahici bir erkek: ancak o zaman, kadınlığına inanabilecek!
Sen, sahici erkek olmadığından, önemini kaybedip gözden düşü-
yorsun..."

.....

"–...ben karımla (tersine, ama) paralel bir dram yaşamıştım:

onu oğlanımsı seviyordum; gerçekten olduğu an, gözünde erkekler önemini yitirdi: başta ben! Gittikçe daha çok kadınlarla..."

.....

"-...tamam, haklısın, yerine Lili'yi koymayı denedim, imkânsız! Lili'de duygu yok, gerçek duygu: çeşitli havailiklerini gerçek kadınlığa ulaşmanın yöntemi sanıyor, yanılıyor; kadınlığı içten, ya da içgüdüsel değil; kafadan, hatta yapmacık: belli, belirli, sinema sayesinde örneklerini her hafta gördüğümüz bir formüle uyularak tasarlanmış, uygulamasına geçilmiş: Lili, en iyi sandığı, gerçekteyse *standart* bir kadınlık modeliyle özdeşleşiyor..."

.....

"-Lili, onun yerini tutamaz! Karımın çapraşıklığını, iyi kötü içeriyor, ancak yarısını: eksik yanı, en önemlisi, insancıl olan! Lili, inanılmayacak derecede alımlı görkemli bir *travesti*; ama, bütün insancılığından soyunmuş! Yapmacıklığı kendisini şehvetli, yani insancıl sanmasına neden olsa da; gerçekte, sadece cinsel, yani hayvansal! Karım, her şeyden önce içten, çapraşıklığı ne yapay, ne yapmacık, tabii bir şey! Bunca çabasına rağmen, Lili amacına yarı-yarıya ulaşabilmiş. Karım, onun çok üstünde, karım hepsinin çok üstünde!..."

.....

"-...söylediğimin neresi matrak, anlayamadım! Bazan, bir kadında birçok kadına rastlarsın, karımda olduğu gibi; bazan da tersine, bir kadın elde edebilmek için, birçok kadın lâzımdır. Çözüm diye alırsan, son söyledığım elverişli sayılmaz ama, teselli diye alırsam, aptalca da olsa, benimseyebilirsin belki..."

Kapıdan işittiğim, sahte bir hüznün titrettiği nazlı ses, beni daldığımı okumadan sıyrılıyor:

-...aaa, burada mıydınız, ne sürpriz!

Başımı çevirmeden, Lili'yi -yaldızlı bir yalan halinde- elle tutarcasına görüyorum: küllü şarışın peruğu, uzun takma kirpikle-riyle; soluk bir platin aydınlığının ortasından, bana doğru buğulu buğulu ilerliyor: payetli bir elbise giymiş, bir içim su.

Evet, oradaydım.

Orada olmaktan, başka çarem yoktu ki!

Lili'nin ürkütücü yanı, istediğini hissettirmeden avucuna almasıydı. 'Lüks yosma' değil mi, öylesine kurallara uygun davranıyor ki, tedbirli olmayı ihmal edebiliyorsun. İşi gücü beliren her olasılığın, para, içki, erkek... posasını çıkarmak; hem de nasıl, duygusal çaprazlara düşmeden, alabildiğine! Gerçi, başkalarıyla ilişkilerini, tatlı bir yumuşaklığa büründürmeyi ustalıkla beceriyor, ama, bu anlayana onun duygusallığından çok, ne içinden pazarlıklı olduğunu gösterir. Üstesinden gelebilmesi, bir 'profesyonel' için, azımsanacak şey mi?

Ekrem, ondan söz ederken, 'duygusuz' olduğunu söylemiş! Saptaması doğrudu, kanıtlayabilecek az fırsat çıkmadı önüne: duygusuzdu, evet: yüzünden eksik etmediği ihanete uğramış balerin mahzunluğuna, bakışlarındaki söze sığmaz kedere rağmen; Lili, her zaman, görgüsüzlerin hırslı hesaplarına tutsak yaşadı, bundan acı duyarak değil! Uzun sürede, kimbilir ne güçlüklerle, ufak ufak yarattığı kişilik, gerçekte haris, hilekâr, zenginliğe ve lükse düşkün, bir kenar mahalle delikanlısını saklıyordu - acımasız, gizli tutulan bir düşkünlük!

'Zenne'liği seçmesi, cinselliğinin üstüne çıkmak, ruhunun iç gereksinimlerini karşılamak, izlenimini veriyorsa da; ona 'sınıf değiştirmek,' yoksulluktan kurtulmak yollarım açan bir girişimdi: onun düzeyindeki bir muslukçu çırağı için, 'kadın kılığında' yaşamak, her bakımdan 'daha iyi' yaşamak olmayacak mı? Kadınlık iddiası, istediği kadar ruhsal dramı görünsün, daha yüksek düzeyde yaşamasının tek yolu! Yaşantısında, iç hesaplarının duygularına baskın çıkması, buradan geliyor.

Peki, nasıl ondan vazgeçemez, yokluğuna katlanamaz oldum? Her şeyi açık açık değerlendirmeyi severim, bunu soğukkanlılıkla araştırdım: yararsız, hatta zararlı bir yaratıktı; bonbon pembesi yatak odası, ucu sivri memeleri, abartılmış *cover-girl* makyajı, asabımı bozuyordu; burası muhakkaktı ama, alışılmadık yanının mıknaş gibi beni çektiği, daha az mı muhakkaktı? (Kulağınıza al-

çak sesle, nerdeyse fısıldayarak konuşan, yarı örtülü gözkapakları menekşe rengi, etten kemikten bir hünsa.) Demek çekiciliği, alışılmamışlığın çekiciliği idi; kaçınılmaz büyü, tutkunun büyü: ağına düştüğüm anda, gariplik bana egemen oldu; olağanüstü güncelleşince ondan öylesine etkilendim ki, gerçek önemli olmaktan çıktı. Haris, para düşkünü, bir kenar mahalle delikanlısıymış, beni ilgilendirmiyor, ilgilendiren vamp yüzüne ve göğüslerine rağmen, gerçek bir erkek organı taşıması. Buna çarpılmıştım, o da farkına varmıştı; fazla alışkın olduğumdan mı, -tamamiyle kadınca- bir sezgiden mi, orasını bilemem.

Sonradan yeterince düşündüğüm için, kesin konuşabilirim sayıyorum. İlk gecemiz, kurala aykırı geçmemiştir: Lili, profesyonelce davrandı: 'gerçeği'ni öğrendiğimi anlar anlamaz, örtbas etmek telaşına düşecek yerde, yararlanmanın çaresini arıyor. Biraz bocalasa bile, kısa sürede kendini toparlayıp, duruma el koydu: Önce, bir baş işaretiyle, Mamma'yı odasına gönderiyor; sonra beni, son buluşmamızda oldukça hoş vakit geçirdiğimiz, yatak odasına çağırıyor. Orada, neye tanık oluyorum? Görünüşte masum, şeytani baştan çıkarabilecek bin türlü şehvet çağrışımı yüklü, ilginç bir *st-reap-tease*'e. Nasıl serseme dönmüştüm? Gözlerimi ayıramıyordum. Kuşkusuz, amacı beni baştan çıkarmaktı ama, uçarı bir kolejli kız 'mazeretiyle,' bunu ustaca gizlemişti: 'şu sırtındakiler de, pavyon kokuyor, onu bunaltıyormuş canım, soyunup bir kurtulsunmuş!'

Neye, nereden, nasıl başlayacağımı biliyordu: gecenin, koyulaşan sessizliğine, radyosunu kurcalayıp bulduğu şuruplu müziği usulca akıttı. Dişlerinin arasında hafif ısırarak tuttuğu sigarası, baygın gözleri, adım attıkça çalkalanan biçimli kalçalarıyla, çıplak dolaşüyor. Erkek mi, kadın mı? Her ikisi de! Onu gözlerimle yiyecek (kelimesi bu), içiyorum. Aklım tamamiyle başımda, neye yarar? Öyle günler oluyor ki, insanın aklının başında olması, yaşadığı çetrefilliği ağırlaştırmaktan başka şeye yaramıyor. Yalan mı?

Lili gücünün olduğu kadar, zaafımın da bilincindeydi; en çürük olduğumu kestirdiği yandan üzerime geliyordu: değişik cinselliğin çağrısına karşı koyamıyordum ya, oradan! Hesaplı ve kışkırtıcı bir yavaşlıkla, muz gibi soyunurken, kırıla döküle neler anlattı, unutmuşum; değişik bir cinsellik havasının hüküm sürdüğü, belle-

ğime kazılmış: aşırı sert, diklikleri doğal olmadıklarını açıklayan mor uçlu memeleri, içimi allak bullak etmişti; bir de burun deliklerimden genzime sızıp, boğazıma sarılan, sütlü, kadife yumuşağı o koku...

Dayanamayıp dedim ki: -...'Paşa' Nuri'nin, ortaya attığı iddia, demek doğruymuş!

Böyle bir şey demeyi tasarlamamıştım, sözler kendiliğinden ağzımdan döküldü. Lili, her çeşit insanla düşüp kalkmaktan bıkmış orospuların bezginliğiyle:

- Aman, dedi, yine mi o ahmakça soru?

- Soru mu? Size sormadım.

- Sordunuz, dolaylı olarak! Sizi, olağanı aşan bir kadın sanmıştım, yanılmışım! Kermo da yanılmış.

Yapmacık bir göğüs geçirişiyse, cıgarasını söndürdü.

- ...oldum olası yanılırsınız, gerçek gözümüzden kaçarsınız; kimbilir, dün o çılgın zencinin dediği gibi, belki gerçek diye bir şey yok, yani 'sahici' gerçek...

Yatağa uzanmıştı. Düzgün bacakları, minnacık çinli ayakları, çıplak. Sırtına varla yok arası bir *babydoll* geçirmiş; pulları, abajurdan dağılan, ağdalı ışığı yansıtıyor. En ummadığım sırada, dolaylı bir çağrı:

- Niye susuyorsunuz? Sesinizin, içimi bir hoş ettiğini, söylemedim mi? Felaket bir ses, ağzınızdan sanki erkek konuşuyor, eski Paris'li bir şey.

İçimdeki delice isteğe uysam, üzerine atılacağım, Kermo bırakmıyor: çok uzak bir Kermo, hayal meyal seçebildiğim, hiçlikle yokluk arasında bir yerde. Meydana çıkması, beni alıkoymaya yetecek mi? Hayır, hiç sanmıyorum. Yetmedi de! Çünkü, ne zaman, kimin söylediğini hatırlamadığım şu sözler, nedense çıktı geldi; her kelimesini, ateş yanığı gibi, teker teker derimin üstünde duydum! Kendimi tutamadım, canyakıcı ama tadına doyumaz bir şeydi! (İzmir'de, İclâl mi söylemiştir: çiçekleriyle kuşatılmış, iri siyah gözlerinin hareketsiz bakışıyla çelişerek, öyle çabuk çabuk.)

"- Sen ruhum, dişiliğin ötesinde bir kadınsın. Hep öyle oldun. Sadece inadın buna mukavemet ediyor; bu sebepten, ideal zevce hayatına intibak ettim sanıyordun. Zevceler, dişiliği baskın kadınlardır, Harb-ı Umumi'den beri, ortalıktan kayboldular: ar-

tık, ya tepeden tırnağa dişiler var, önüne gelenle yatıyor; ya da bu dişilerin cinselliğinden, erkek kadar etkilenen, öteki kadınlar? Evet güzelsin: yüzün de, vücudun da kusursuz; lakin, şu söylediğim manada ‘dişi’ olduğunu, kim iddia edebilir?”

Lili’yle yattık: hem kolay, hem zor, bir sevişme oldu bu. Giderilmez cinsel doyumsuzluğundan mı ne, Lili her şeyini sunuyordu: ballı dudaklarını, nemli kalçalarını, çıtır çıtır memelerini; kısacası mantıklı ve uyumlu bir doyuma ulaşamamanın acısını çeken bir bütün halinde, canlı, kıpır kıpır bütün vücudunu! Kadınlıkla erkeklik arasında bir yere sıkıştığı için, ne kadın olarak tam doyuma erişebiliyor, ne erkek olarak; gözlerini sislendiren hüznün bu nedenden doyumsuzluğun avunma bilmez acısı, bu giderilemez bir acı.

Ben, tam tersine, kendimi bulduğum izlenimi içindeyim; hem de yenilenmiş, kırıksız çatlaksız bir bütün olarak! Ne erkeğim ne kadın; varlığının tadına varmış, ruhuyla da, vücuduyla da dengeye ulaşmış bir insanım. Böyle ‘garip’ ilişkilerden sonra duyumsadığım acı burulma silindi gitti; bir sevişme yatağında, dimdik memeleri ve erkekliğiyle, Lili’nin yanbaşımda çırılçıplak yatması; kimbilir ne zamandan, –belki Miss Higgins döneminden–, tohumu içimde kalmış, bilmem hangi utanç duygusunu, üzerimden alivermişti. (Yalan, nasıl da yalan! Kendimi öyle suçlu, o kadar kabahatli hissediyorum ki...)

Bu çetrefil duyguların sersemliğini duya duya, biraz mutluluğa, daha çok pişmanlığa yakın bir yerde, bir cıgara yaktım; Lili, yerinden kalkmadan, cıgaramı dudaklarımdan aldı, üstüne bir çekingenlik sinmişti. Neredeyse utarıyor diyeceğim: gözlerini gözlerimden kaçırıyor; odasının ‘aşk romanı’ havasında, vücudu önemini yitirmiş olduğundan ufak tefek, hatta çelimsiz; şehveti mehveti kalmamış!

Havayı değiştirmek isteğiyle sordum:

–Sık sık yapar mısınız bunu? Yani, kadınlarla?..

Umduğumdan neşeli cevap veriyor:

–Yo hayır, kadınlardan tiksiniyim, ayaklarıma dolaşır dururlar. Hepsi topu, ya iki defa, ya üç... Ben asıl, o kapı gibi delikanlılar vardır ya...

–Peki, niye benimle?..

– Canım, siz başka!

Başkalık neredeydi, bilemiyordu pek, akla yakın bir açıklama yapamadı. Aslında Lili tutarlı konuşmıyor; uzunca bir şey anlatması gerekti mi, daldan dala atlıyor; çağrışımların tutsağı olup, lafı dolaştırıyor.

– Her şey açıklanamaz ki! Açıklayamamak, yaşananı güzelleştirir, her şeyin açıklanması olsaydı, hayatımız ne yavanlaşırdı. Örnek mi, tamam: sizden önceki kadın, kıllı, iri kemikli bir Ermeni’ydi; gece pavyondaydım, bu masanın birine oturmuş, muazzam Arap falcı kaşlarını çatmış, gözlerini benden ayırmıyor. Alıcı bir bakış! Aramızda, mıkнатıslı bir bağlantı! Hadi açıkla bakalım, neden? Bu kadar kadın dolaşıyor, neden onlardan biri değil de, bu? Antoine duruma çok içerledi. Öfkesinden küplere biniyor. Her gece, kavga, küfür, kıyamet: beni kovacakmış da, sokaklarda aç sürünecekmişim de falan filan... Tehditleri, bağırıp çağırmaları vız geldi. Onbeş gün erkekten bozma bu Ermeni’yle, delice seviştik. Sabahları, elektrikli tıraş makinesiyle, bıyıklarını tıraş ederdi; nasıl etkilenirdim bundan, nasıl içim gıcıklandırdı, anlatamam. Bunun açıklaması ne, yapabilir miyiz?

Şustu, düşünceli ve ağır, ekledi: –...bak şimdi, belki bıyıklı olduğundan beni çekmişti, Takuhi.

– Ben, dedim, belki sesim yüzünden.

– Olabilir! Kermo hiç önemsemez, bana hep zirzop derdi. N’apayım, zevkim için yaşamaya bayılıyorum, elimin altındakinin o dakika tadını çıkarmalıyım, ciddiye almadan ama, şakacıktan gibi. Sesiniz tahrik etti diyelim, tamam, sorgu soru yok, hemen atlıyorum.

‘Atlıyorum’ demesi yanılttı, beni yavaş yavaş ele geçiriyordu: birkaç günde, Paris yaşantımın ortasına yerleşmeyi başardı; yerleşmekle kalsa, neyse; nazlı bir el işareti, usturuplu bir lafla taşı gediğine koyuvermesi, istediği yöne çevirmesini sağlıyor. Canının istediği yöne! Sanırım bu, asıl ve gizli amacı, zayıf görünenin güçlü sayılanı parmağının ucunda oynatacağı cinsel bir dostluk! Vücudunu, zambak gibi çırlıçıplak sunuyor. Her fırsatta sevişmeli, vazgeçmeyeceğiniz bir alışkanlık oluncaya kadar. Oldu mu, bitti: fiyatını istiyor yaptığı her şeyin, faturasını burnunuza dayayıveriyor, –korkunç bir fiyat!

Geceleri yaşar olduk, o gece kulübünde çalışıyor, ondan mı; hayır 'kadınlığını' ancak karanlıkta güvencede hissediyor, ondan! Gündüzleri, sırrının farkedileceğinden tedirgin, meydanda bu; karanlık bastırdı mı, Lili Lili oluyor, hem de ne görkemle! Her buluşmamız, bana onun, hayatımdaki üstünlüğünü bir daha kanıtlıyor. Bu 'şahane' kadın, yapma göğüsleri ve takma kirpikleriyle bu sahte *cover-girl*, vazgeçemeyeceğim bir şey. O, uçar ve uçucu, görünürünce, ne büyük bir boşluktan çıktığımı anlıyorum: onsuz olmanın boşluğu!

Durup durup, bana: –Leman, diyor, Leman! Beni çıldırtıyorsunuz, diye fısıldıyor, nefesiniz tenimi yakıyor.

Bir gece başbaşayız, sanırım evde. Henri Monnier Sokağı'nda; dışarda, yağmur çiseliyor. Lili, şaka yollu, içime bir kurt düşürdü. Ne kadar hilekâr yaratık!

–...aklınıza esip erkek giyinseniz, şöyle kravat, fötr şapka, puro vs... İnan olsun, arzudan, aklımı kaçıracabilirim.

Yarısı yapmacık bir iç çekişle, ekliyor:

–...elimde değil, *travesti*'ye düşkünüm, her çeşidine!

Hayalini önce hafife aldım, sevişmeden daha çok zevk almak için herkesin gereksindiği uyarıcılar yok mudur, öyle bir şey; yanıliyordum ama, bu uyarıcı bir hayal, bir cinsel oyun olmaktan öteye giden bir tutku, Lili'nin cinsel saplantısıydı; ne zaman sevişsek, anlattıkça 'tersine bir çift' oluşturdıkları iyice meydana çıkan, aynı kişilerle aynı senaryoyu ele alıyor; o, daima kadın kılığında: ben, daima erkek.

–...ikimiz böylece, yabancı ülkelere gitsek, düşünün, kuğu beyazı bir transatlantik, lüks bir turist gemisi; güverte de ben, yere göğe konmaz, buluttan bir kadın; hafif iskandinav havalı, son derece ciddi bir beyin kolunda: bey sizsiniz! Herkes sıradan, denk düşmüş bir çift sanıyor, gerçek tam tersine...

Hayallerinin akışına bıraktı mı, anlattıkları daha şaşırtıcı oluyor. Yoo hayır, vurup kırma düşkünlüğü yok, eziyete uğramayı filan sevmiyor: hani koca memeli devanaları olacak da, pembe ve altın sarısı kızları, hapır küpür yiyecekler; hayır, onun aykırılığı farklı, ilginç yanı olağanın içinde, günlük yaşantısının akışında gelişmesi: onlar nasıl yaşıyorsa, aynını yaşayarak; yalnız, üstüste bindirilmiş ikinci bir gerçek halinde, içimizde öteki cinsten olmanın

farkını duyuyoruz. Cinsel aykırılık, eğer böyle bir şey varsa, o kadar inceltilmiş oluyor ki, artık saptamak olasız: iyice aşırı uçlara götürülmüş aykırılık, olağanlığa dönüşmüştür. Lili'nin saplantısı, her genç kızın, çocukluğundan beri kurduğu hayalin, ta kendisi: günün birinde 'sevgili prens'e rastlamak, onunla evlenmek! Bir türlü doyumsuzluktan kurtulamayan Lili, bu beş para etmez senaryoyu, oyuna kattığı öteki *travesti* sayesinde, kendisini daha az yalnız hissetmek amacıyla uydurmuş olmalı, öteki rolü bana uygun görüyor.

İlk günler tuhafıma gitmişti, kayıtsızdım; giderek, anaforuna kapıldım. Erkek kılığında dolaşmam, tiyatro oyunculuğundan betterdi benim için; ne tiyatrosu, karnavalardan beter, maskeli karnavalardan! Bir sabah kendimi hayal kurarken yakalamayayım mı: saçlarım hayli kısa, sesim erkek, vücudum çakır; gerçeğe en yakın erkek kadınlardan olabilmem için gereksindiğim, olsa, olsa, belki bir stil, biraz da aksesuvar...

Arduvaz grisi bir başka sabah; aşağılık bir yağmur, uyuşuk sis yorgunluğunu, aralamaya uğraşüyor, uyumuş kalmışım: Lili, öğleye doğru çıkageldi, ne gereksiniyorsam getirmiş:

—...pis 'herif', hâlâ uyuyor musun? Kalk, neler aldım sana, gör de için açılsın!..

Kravat almıştı, bu bağlamda somut ama saçma görünen; yine de, karnımda mı, miğdemde mi, nerede olduğunu bilmediğim bir yerimde, ne olduğunu bilmediğim birşeyleri kımıldatan sahici erkek kravatları. Aklımla oyuna katılmayı reddediyor, güdülerimle katılmaktan kendimi alamıyorum. Öyle ki, birkaç dakika sonra aynada gördüğüm büst, hafif yorgun ve 'esrarlı,'etkileyici bir adamın büstü; yanbaşında; dudakları ıslak, burun delikleri şehvetle titreyen, dört dörtlük bir orospu.

Oyun olarak başlamıştı ya, uygulamada çabucak nitelik değiştirip, bu senaryo, başka bir boyut kazandı; hızla alışkanlığa yozlaşarak, tekrarların da yardımıyla beni, tam bir yabancılaşmaya götürdü. Günden güne, 'tebdil' dolaşmamın cinsel tadına vardım; çok da uğraşmadan, Lili'nin beni bulmak istediği yere ulaştım.

Dehşetli pahalıya patladı bu, kılık değiştirmek, gardrobu değiştirmeyi içeriyor, dünyanın parası: bugün çarşıya bir çıkıyorum, halis İtalyan, bir düzine kravat toplayıp dönüyorum; hepsi, yatağın

üstüne sıralı; hayatından memnun bir fatih edasıyla, birini seçip bağlayacağım. Yarın, öğle sonunu, dükkân dükkân dolaşıp, vitrinlerde eli ayağı düzgün birtakım giysi aramakla geçireceğim, giyer giymez beni yakışıklı bir işadamına dönüştürecek. Öbür gün, kendimi nerede bulursam iyi, Faubourg St-Honore'deki ünlü butiklerin birinde, oturmuş, bağcıklı, topuksuz erkek pabuçlarını giyip çıkarıyorum. Böyle böyle, sanki öğeleri dört bir yana dağılmış yeni bir kişiliğin, bir erkek kişiliğinin parçalarını derlemekteyim: evet, eğreti bir kişilik, gerçek de olmayabilir, bu, dokunaklılığını engelleyemez ki!

Bir iki hafta, sokağa 'böyle' çıkmaya cesaret edemedim: kaygıyla karışık korku ve utanç, beni bağlıyordu. Lili'yi heyecan ve arzudan deliye döndüren, o 'mösyö'nün havasına girdikçe; ne hikmetse, eksikleniyorum: üstüme pısırlıklık mı çöküyor ne, moralim öylesine bozuluyor ki, her şeyi olduğu yere bırakmak, alıp başımı gitmek istiyorum. Boşuna zahmet! Akşam olur olmaz, elimde viski bardağı, Lili'nin yolunu gözlemekteyim: o kaltak da geciktikçe gecikiyor, nerede olduğunu, ne yaptığını haber vermediği gibi, beni bekletmekten zevk alıyor: avucunun içinde miyim artık?

Bazan, yarı geceden az evvel, iştah açan zehirli bir meyva gibi çıkageliyor, yanaklarında uzun uzun kirpiklerinin gölgeleri, dudaklarının arasında sedef pembesi o loşluk! Ilık buğusu, sütlü kokusuyla sarhoş oluyorum, mutluyum; az sonra mutluluk, yerini daha güçlenmiş bir kavgaya bırakıyor, büyük bir iç bozgununa: onun yanında kendimi erkek hissedemediğim gibi, derme çatma, zar zor ayakta duran *travesti* dengemi de kaybediyorum. Nasıl saklanmalı? Bir yaprak cıgarası daha yakıp, mahçup bir kızılderili gibi başımı dumanlarına gömerek mi?

Son zamanlarda, işi azıttı, bana ısrarla 'mösyö' diyor. Hoşlanmadığımı farketmedi mi, pekâlâ etti, bilinçli olarak vazgeçmiyor, ısrarından, Allah bilir, şımarık bir de keyif duyduğu için:

-Ne görüyorum, diyor, bu akşam 'mösyö'nün suratı bir kârış, canı sıkkın! Böyle kapanacak yerde, çıksak, gözü gönlü açılmaz mı? Bir yer biliyorum, ne güzel eğlenirdik: sakın, havası çok başka...

Arabaya biner binmez, Paris; ama benim Paris'im mi? Gece insanları gözüme, git git, daha 'şüpheli' görünüyorlar; amansız bir

kaderin elinde, oyuncak! Lili, bir dakika susmuyor, anlattıkları ipe sapa gelmez şeyler, olağana sığmaz, tutarsız: komşu pavyonların birine 'sarışın' bir zenci dansöz gelmiş, eşi benzeri bulunmaz bir *streap-tease* yıldızı, 'çelik vücudu, sırf kemik ve adale; kara panter bakışlarındaki küçümseme, insanı ezip bitiriyor; hele ağzı, evlere şenlik, ağız değil anıt; ağır, koca dudaklı, muazzam bir şey, tam büyücü ağzı vallahi!'

Yemekte her şeyden rahatsız oldum, pavyonun kalabalığından, cazın gargara ettiği pis müzikten, küf kokulu şaraptan, tuhaf tuhaf bizi seyreden 'meraklılar'dan; rahatsız olmadığım tek şey, Lili'ydi: yanıbaşımda, renkli bir gece çiçeği gibi, her an daha etkiileyici bir güzellik kazanıyor, dolaylı ve değişik binbir yoldan, bizim için tasarladığı mutlu sonu hatırlatıyordu: ömrümüzün sonuna kadar, İzmir'de 'tersine bir çift' olarak yaşamak!

Hınzır cıgarasım, dişlerinin ucunda tutuyor, burun delikleri olası zevklerin heyecanıyla şimdiden titreyerek:

-Kermo'yla karar vermiştik, diye fısıldıyor. Formülü bulan da odur, üstünde duran da: ayrı ayrı sevdiği seni ve beni, başka bir yaşantıda, başka bir aşkla birleştirecekti: sevişeceğimize inanıyordu.

Sustu, düşünceli düşünceli içini çekti:

-...doğru görmüştü, dedi.

Pavyon az aydınlatılmıştı, gizli ışıklar eşyaların ve insanların anlamını değiştiriyor, taşımadıkları derin ve gizemli anlamlar veriyordu. Lili, birdenbire bana çok yalnız, bakışlarıyla onu çatur çatur yiyen, bu sırtlan gibi kalles, akbaba gibi kıyıcı kalabalığa karşı, savunmasız göründü. Çok yaklaşmıştı, kırık-dökük sesi yıkıcı bir soluğa dönüşmüş, yüzümü yakıyordu. Hep öyle düşünceli:

-Zavallı Kermo, diye ekledi, ameliyat paramı bile bana vaa-dettiği aklıma geliyor da...

Ameliyat, en büyük tutkusu. Tam başarıyla sonuçlanacağına güvenemiyor, kuşku duyuyor ama, vazgeçemez. Her *travesti*'nin, çapraşık yaşantısına, aynı şeye umut bağlayarak katlandığı malum: hayalini kurduğu cinsiyete gerçekten kavuşabilmek! Lili, ne kadar başarılı bir 'zenne' olursa olsun, bu hayalden kurtulamıyor. Oysa parasız, kazanmasına kazanıyor ya, savurgan, hesapsız harcıyor. Ameliyatına zorunlu üçbeş kuruşu, 'hayatta' bir kenara koyamaz.

Üstelik başka zorluklarla karşı karşıya:

– ...bir kere, seks değiştirme ameliyatı Fransa’da yasak! Başvurdunuz mu, ufak tefek hormon tedavisi yaparlar, tüyler kaybolur, göğüsler büyür; biraz ruj, biraz rimel, tamam! Bu kadarı yetmezse, saçlarınızı uzatıp boyatırsınız; saçınız elverişli olmayabilir, peruklar ne güne duruyor: bugün Marilyn sarışını, yarın Rita Hayworth kızılı, renk renk, fena mı? Bir gardrop düzmeyi de becerirseniz...

Kirpik uçlarında kıvılcım tozlarıyla, biraz öfkeli, ekliyor.

– ...Kazablanka’da işin uzmanı bir doktor olduğunu işittim: ameliyatla cinsiyet değiştiriyor, görünüşte değil ama, bütünüyle! Biliyorum canım, güvendiğim kişilerden duydum: klinikten çıkar-ken, apışaranızdaki yararsız kuyruktan kurtuluyorsunuz, bir kadın ‘şeyiniz’ oluyor.

Susuyor, sonra boynunu bükerek diyor ki:

– ...ama dünyanın parası! Bu kadar parayı, ölsem, bir araya getiremem! Yardım eden çıkarsa, belki...

Lili’yi iki cinsin özellikleriyle yeğleyen birisi, ameliyattan söz eder etmez soğuyabilir. Benim için öyle mi? Ayrıca, fırladıklarının içyüzünü seçiyorum: para dendi mi, göze alamayacağı yok. Çünkü ameliyatına gerekliyse, irili ufaklı borçlarını ödemeye de gerekli, para. Savurganlığı, aklına eseni alması, onu gırtlığına kadar borca batırmış. Şarkıcılığı hoş bir şaka olmaktan öteye gidemiyor: Kendini satmazsa, neyle ödeyecek, Ekrem’i malını alabilecek varlık müşteri diye mimlediği belli: onu almakla yetinmez, borçlarını ödeyip, ameliyat parasını da verir. Ekrem çekilince, yükü kim taşıyacak? Bana, bu amaca ulaşmak için mi yaklaştı?

Bir başka sefer, sim işlemeli eflâtun bir gece, sesinde hafif serzeniş, bakışlarında çılgın mutluluk vaadleri, durumu daha da aydınlığa kavuşturdu:

– ...‘mösyö,’ benim gibi bir kadınla, evlenir miydi acaba? Ne müthiş bir şey: kadınlığım kesinleşti mi, kendimi ona, sadece ona vereceğim.

Alımlı ve çıplaktı. Çetrefil güzelliğinden dağılan pembemsi sedef titreşimleri, beni içimden sarsıyordu. ‘Çinli kaşlarını’ çizmişti bu akşam; bu çok ince ve zarif kaşlar, ilginç yüzüne, çekiklikleriyle değişik bir anlam katmışlardı. Biraz çakırkeyif, oldukça bu-

almıştım; kulağıma, o dakika, sarhoş bir herif sesi gibi gelen sesle:

– Niye olmasın? dcıvermişim. Niye olmasın? Yalnız seninle evlenmek, erkek olmama bağı, açık bir nedeni olmasa da, bundan hoşlanmıyorum. En iyisi böyle kalmam, yoksa kadın gereksinieceğim... ‘sahici’ bir kadın demek istedim.

– Ben, dedi, yok muyum? ‘Sahici’ kadın olmayacak mıyım?

– Asla! En az arzu edeceğim şey olacaksın: sıradan bir kadın.

– Beni reddediyorsun, öyleyse.

– Hayır, reddetmiyorum, böylece kabul ediyorum, reddettiğim sıradan bir yaşantıya yerleşme önerisi, hepsi bu kadar.

Anlayamıyor, anlayamaz, kendini şimdiden kadın saydığından, ‘sıradan bir yaşantıya’ zaten yerleşmiş! Belki başından beri düşündüğü bu: cinsel çetrefilliğini bir sinema ‘happy end’ine ulaşıbilsin diye kullanmak! Oysa ben, onun aracılığıyla olağanın dışına çıkmak, olağanüstüye karışmak istiyorum: aramızdaki kıyıcı uyumsuzluğun kökeni burada.

Ertesi gün Lili, ne uğradı, ne telefon etti. Önemini duyumsatmak istemiş olabilir mi? Belki. Ondan kesinlikle kopmak olasılığı öylesine canımı yaktı ki, bütün gece, başımı hangi taşa çalacağımı kestiremedim. Onu bütünüyle yitirmek istemiyordum ama, bütünüyle kazanmak da istemiyordum. Şu ipe sapa gelmez durumu var ya, yetiyordu bana; böylece benim olması, mutluluğumu fazlasıyla sağlardı. Dediklerine ve yaptıklarına bakılırsa, en razı olamayacağı şey de bu, hayatını böyle sürdürmek! O halde, ya ameliyat parasını vereceğim, (bu bütün çetrefilliğini, çapraşık alımım yok edecek), ya da hayatımdan çekilecek, onu kaybedeceğim.

Saat bire doğru yokluğuna katlanamaz hâle düştüm. Yoğunluğu korkunç bir sessizlik uğulduyordu. Viski bardağının birini boşaltıp öbürünü dolduruyordum. Sarhoşluk, gerçeklik duygusunu, sağduyuyu yitirmeme yol açıyor, Lili’nin sevdiklerini giymiştim: gece mavisı çeket pantolon, naylon gömlek, çizgili kravat. Kalm bir yaprak cıgarası yaktım. Duman bulutları, ansızın gülümseyen portrelerle aramıza, sarı bir perde çekiyor. Sağda solda fısıltılar. Kim fısıldaşıyor? Bilinmez ki! Arasına Lili’nin burada olduğu duygusuna kapılıyorum. Çevremde dolaşıyor ama, görünmez olarak; yok-

sa, sütlü kokusunu bu derece belirgin duyar, eteklerinin hışırtısını işitir miyim? Evet, mutlaka burada. Edalı edalı geziniyor. Demin yanıbaşımından geçti: cıgarasını dişlerinin ucuyla tutmuş, gözleri yarı açık, ağzı şehvetle buğulu! Görebilsem, ah bir görebilsem, dünyalar benim olurdu! Varlığını sezip görememek, içimi tüketiyor, eriyip bitiyorum.

Yalnızlığın ve öfkenin basıncıyla sokaklara savruldum. Ölüm tehditleri, bastırılmış çığlıklar, hesaplaşmalarla dolu, gece sokaklarına. Aldatılmış olmaktan mutsuz, erkek hayalimi vitrin camlarında görmekten ürkek, duvar diplerinden yürüyorum. Ardımsıra, yaprak cıgaramın arapsaçı düğümlerini, sapsarı havada bırakarak! Kimbilir hangi zevklere kavuşmak için, tek tük geçenler, beni köşebaşlarında gece yosmalarıyla sıkı pazarlık eden hovardalardan sandılar. Üstümde durmadılar. Sevindim.

Hem küstah, hem mahçup tavrım, yosmaları ilgilendirdi ama, (hele çizmeleri gıcirtılı, acı kırmızı mantolu o İspanyol esmerini), çağrılarını ısrarlı olmadı pek, onlarla ilişki kuramayacak bir düzeyde olduğuma hükmettiler. Bundan yüreklendim sanırım, anı bir kararla Bobby'nin -hani şu sarışın zenci dansöz-, çalıştığı pavyona yöneliyorum. Başlıca rakibim, şimdilik o.

Pavyonun havasını böyle 'esrarlı' yapan müziğin vahşiliği mi, ışık düzeninin karanlığa ayrı önem veren özelliği mi? Girdiğimde Bobby sahnedeydi, tüyler ürpertici cinsel çağrışımları kışkırttığı için herkesi çarpan, ünlü 'yılan dansını' yapıyor. Dans demek doğru mudur acaba? Afrika folklorundan çok, Batı'da tasarlanmış benzer cinsel bir 'fantezi'; pırıl pırıl, derisi menevişli bir yılan, dönüp dolaşıp, dansözün bacakları arasından akıyor. Dansöz çok uzun boylu, atlet yapılı, görmeye alıştığımız süslü püslü zenci kızlarına hiç benzemiyor: hani nerde bir sapıklık görürlerse oraya üşüşürler de; topu uyuşturucu düşkündür, eroin, morfin derken hayatlarını mahveder! Bir kere bu renkçe farklı, onlar ya sütlü kahvedir, ya çikolata, bu eflâtuna çalan kuzguni siyah, ışığa değen yerleri cilâlı gibi parlıyor, sonra davranışı farklı, biraz ağır görünse de çok soylu, fazlasıyla yukardan. Elektrikli, çıtır çıtır kıvılcım, platin beyazı saçları, (peruk olmalı), geniş ve dik omuzları üzerinde, dalga dalga; vücudun doğal siyahlığıyla, saçların kimyasal aydınlığı arasında yaratılan karşıtlık, gözlerimizi kamaştırmaya yetiyor da

artıyor bile: hepimizin, o geceki kölelerinin yani, onu aşağıdan yukarıya, dudaklarını çekiveren garip bir tik, yılan büyüüne tutulmuş sabit gözlerle seyredenlerin.

Dans sona erdiği zaman, masamda nasıldım? Işık körü, cıgaram sönmüş, burnumun dibinde çakmağının alevini uzatan bir garson:

– ‘Mösyö’ye, diyerek kibarca soruyor, ne veriyorum?

Şaşladım: – Viski, dedim. Bir viski lütfen. Long John olursa sevinirim.

Sesim nedense daha az ‘erkek’ çalındı kulağıma. Garson aynı kibarlıkla hafifçe eğilerek:

– ...derhal, diyor, derhal ‘mösyö’: bir viski, Long John!

Erkek olmadığımı anlamamıştı.

Çok korktum.

Üç gün oldu, Lili yok.

Yapacak işim olmadığından, yokluğu daha çok koyuyor. Giyim kuşam değişikliğiyle oyalanıyorum. Gözümü korkutan bu heyecanlı oyuna iyi kapıldım. Gündüz bile, erkek giyimiyle sokağa çıktığım oluyor. Şöyle bir dolaşılıyor, kahvenin birinde bir içki içiyorum. Kimsenin ruhu duymuyor. Hani erkekler olur, kadınlardan bıkmış, lüksü ve konforu küçümseyen eski kulağı kesikler, onlardan birini oynuyorum. Gazetem masanın üstünde unutulmuş, yalnız ve dalgınım; gerçekte, Lili'nin hırsıyla amaçladığı ikili hayatı düşünüyorum; nasıl bir şey olabilir?

Erkek görünüşüm içimi karıştırıyor, bu kendimi erkek saymamdan çok, kadın duymamdan, iki cinsiyet arasındaki ozmosdan ileri geliyor. Lili, ameliyat saplantısıyla, hayalinin en olağanüstü yanını yitirdiğini, onu bayağı bir sıradanlığa dönüştürdüğünü nasıl görmez, şaşarım. Geleneksel 'yuvayı' kurmak için, cinsiyet değiştirmeye değer mi? Hacı Hanım'la ben karı koca hayatı yaşamadık, yıllarca ateşli bir suçortaklığının sert tadını, görkemli günahını paylaştık. İclâl bile, Lili'nin anlayamadığını kavramış, bana istediğimi sunmuştu. Onlar suçortaklarımdı benim, bu 'karım' olmakta direniyor, -beni her şeyden soğutuyordu.

Lili'nin renkli varlığı olmazsa, yaşantımı neyle süsleyeceğim? Nattier et Fils'de, tatlıya bağlanmak üzere olan müzakerelerle mi? Olamaz. Oraya haftada bir kere gidiyorum, üstelik farklı bir kişilikle. Bana ettiklerinden sonra Cecile'e başvurmam, dostluğunu dilenmem sözkonusu olamaz. Olsa bile, Cecile'in ne türlü davranacağını kestirmek çok güç. 'Paşa' Nuri desek, haftalardır sesi sedası çıkmadı. Aklıma esti, bir akşam az kalsın gidecektim, beni erkek kılığında görünce göstereceği tepkiyi merak ediyordum. Yapamadım. Utandım sanıyorum. Lili'nin, erkek kılığındaki kadınlardan hoşlandığını ilk o söylememiş miydi, bundan rahatsızlandım.

O zaman Ekrem meydana çıktı. Soğuk, kupkuru bir akşamdı, buzlu soluğuyla ayaz Seine rıhtımlarını yalıyordu. Ben, rastgele

bir kahvede oturmuş, camların ardından geçenleri seyrediyordum. Her şeyde bir hüzün, bir çaresizlik; her yerde gizli bir düşmanlık, eski bir vicdan azabı: sayısız kuleleriyle dağ gibi yükselen Notre Dame Katedrali'nde; bardakta can çekişen Alsace birasında; hat-ta, çapraz bulmaca çözer görünüp, tatlı tatlı göz süzen, köşedeki Siyamli genç kadında! Böyle kış akşamlarını hiç sevmem. Çocukluğum bunlarla doludur.

Bir ara nasıl olduysa, geçenlerden birinin camın ardında durduğunu, bana kınayarak baktığını farkettim. Şiddetli bir suçluluk duygusu benliğimi sardı. On saniye sürdü mü? Sanmam! Kendimi toparladığımda kimse yoktu, adam kayıplara karışmıştı. Onun Ekrem olduğunu, ilk anda anlayamamıştım; anladığım anda, yalnızlığımın ağırlığı iki kat çoğaldı, taşınması çok zorlaştı.

O akşamdan sonra, Ekrem'i sık sık gördüm. Ansızın karşıma çıkıyordu. Durup bakıyor, gözlerinde yoğun bir hoşgörü ve bezginlik, bakışında kınayıcı bir sertlik! Her yanımlı saran suçluluk duygusundan sıyrılmaya çabalarken, bakıyorum gitmiş. Sadece bir keresinde, sonuncusu muydu yoksa, gülümsüyor izlenimine düştüm, bir nekahet hastasının soluk gülümseyişiyle. Elim ayağıma dolaştı, bir yaprak cıgarasıyla telaştan çıkayım dedim, çakmağını uzatan garson olmadı; nereden, hangi gizemli yöntemle peydahlandığını bilemediğim Ekrem oldu. Sert, suçlayıcı bakışlarıyla beni eziyordu ama, belli belirsiz gülümsemesinden öyle bir şefkat ve anlayış yayılıyordu ki, birkaç söz söylemekten kendimi alıkoyamadım:

"İyi akşamlar" dedim, "iyi akşamlar, Ekrem!"

"Görmeyeli nasılsın?" dedim, "Yine canın sıkılıyor mu?"

Ya da, sorunu daha kökten kavramak dileğiyle:

"Niye," dedim "ölmüş gibi yapıyorsun, hayatta olduğuna göre?"

Hiçbir şey demedi. Bir sandalye çekip oturdu. Acıyla bakıyor, beni görmüyordu. Burun deliklerimden, fosur fosur, duman salıveriyordum. Konuşup konuşmadığımızdan emin değildim. Suçlu ve şaşkınlık. İç dehlizlerimden saklı bir güç, ağlamaya itiyor. Aralıksız özür diliyorum, her şeyden dolayı özür diliyorum, olanlardan ve olmayanlardan, yaptıklarım ve yapamadıklarım.

"Lili'yi bilirsin, böyle giyinmemi o istedi, bana kalsa..."

Ya da: "...sen gideli tütünün eline düştüm, ne kadar çok iç-

sem, o kadar ayakta duracağımı sanıyorum. Hele puro olursa, gücüm sınırsız, beni kimse alt edemez..."

Gözlerimi gözlerinden kaçıra kaçıra:

"Alkolün eline de düştüm," diyorum "O da bana hükmediyor, alkolik olmaktan korkuyorum."

Omzumdan tutan el hafifçe sarstı. Önce kocam yapıyor sandım. Ne yanılı! Garsondu, bir şeye gereksinip gereksemediğimi soruyordu. (" -Mösyö'nün işaretler yaptığım gördüm, beni çağırabileceğini düşündüm.") Dehşetli şaşırdım, rahatsız olduğumu, kusuruma bakılmamasını söyledim. İnandı mı? Bilemem. Bardağımda hâlâ can çekişen birayı ödedim, 'esaslî bir Paşa bahşişi' bırakıp çıktım. Arkamdan herkesin, hatta o uslu ve uysal Siyamlı orospunun, kıs kıs güldüğünü biliyorum. Hain, alaycı gülümsemeler, insancıl hiçbir yanı yok. Oysa ben, ayaklarımın altında, ansızın bir uçurumun açıldığı hissine düşmüştüm. Delilik miydi acaba?

Eve döndüm, gecenin saltanatı ve Lili'nin yokluğu, el değmemiş duruyor. İçimde geçerli gerekçesi olmayan büyük bir kaygı. Kahrımdan öleceğim. Aynanın birinde, elinde Havana purosuyla, hâlâ erkek kılığında olduğumu görmek, beni bitirdi. Hayatımı kurtarmam buna bağlıymışçasına, palas pandıras, soyunup dökünüyorum. Heyecanı bir süre geçmiyor. Çayımı demlerken, utancımın gözlerim yerlerde, ellerim titriyor. Çay içmek; çay içerken, yağmurları kışın bile ılık yağın, insanları hoşgörölü uzaktaki o şehrin özlemini çekmek, rahatlatıcı bir şey! Rahatlığımı bozan nedir? Acısını duyduğum, tanımlayamadığım bir eksiklik mi? Evet, bir şey eksik, burası kesin, ama ne? Ekrem mi, Lili mi? Olağanı aşmak gücü mü? Akıl olmasın?

Aynı gece, sabaha karşı, salondan gelen hıçkırığa benzer bir sesle uyandım. Dirseğimin üstünde doğrulup, kulak kesiliyorum. Hiç kuşku yok, salonda birisi içini çeke çeke ağlıyor.

"Ekrem," diye umutlanıyorum, "...Ekrem olmalı! Çocuk gibi niye ağlıyor acaba?"

Ekrem olabilir mi? Evin anahtarını başkasına vermediğime göre, olsa olsa Lili'ydi bu. Beni görür görmez, boynuma tutkuyla sarıldı; başını göğsüme yaslayıp hıçkıra hıçkıra ağladı. Güzel olmasına yine güzeldi ama, oldukça örselenmiş, hatta yıkılmıştı. Onu hep iki dirhem bir çekirdek, süslü püslü görmeye alışmış olduğum-

dan mıdır, nedir, dağınık saçını başını, buruşuk robunu, akan mak-
yajını, hele çıplak omuzlarındaki çürükleri ayrımsayımca şaşırdım.

Biraz yatışınca, sorulması kaçınılmaz soruya, o kırık-dökük se-
siyle ben sormadan cevap veriyor:

- O pis hayvan beni dövdü, vahşi n'olacak!..

Kim olduğunu pekâlâ kestiriyordum ama, sordum:

- Hangi pis hayvan?

Kirpiklerine asılmış gözyaşlarıyla, şaşkın, bana bakıyor:

- ...kim olsun istiyorsun, diyor, elbette Bobby! Ben sana bir
şey söyleyeyim mi, insan vahşiyse vahşi kalır; tutturdu yılanı koy-
nuna alıp sevişeceksin diye! Düşünebiliyor musun? Yüreğime ine-
cekti, korkudan. Yapamam dedim, sen misin diyen, öldüresiye
dövdü, hoyratça.

O âna kadar hem bana yapmacık, hem içten, hem çok yakın,
hem oldukça 'mesafeli' davranmayı, ustalıkla ayarlamıştı. Sırasına
göre şöyle ya da böyle görünmeyi becerir, bu da basbayağı canımı
sıkardı. Oysa şimdi iki gözü iki çeşme ağlayan, bu yenik düşmüş
çıtkırıldım kadında, öyle arı, öyle masum birşeyler vardı ki, onu
böyle yıkılmış, teselli gereksinir, mutsuz görmek, bana dokunuyor-
du. Saçlarını okşayarak:

- Üzme canını, dedim. Hepimiz azbuçuk deliyiz, önemli olan
çılgınlıklar arasında denge kurabilmek! Bana sorarsan, seninkiyle
Bobby'ninki uyuşmuyor, oysa ikimizin kurduğu düzen aksamıyor-
du.

Cevap vermedi, içini çekip, öyle ayakta kaldı. Dışarda, şafak
söküyor. Kapalı perdelerden, kirli sarı bir ışık sızıntısı. Ne yanıma
dönsem, ölü solgunu Ekrem'in baktığını görüyorum, kınayıcı ba-
kışlarıyla azarladığımı - Nereden bakıyor, 'gayb âlemi'nden mi?

Lili'nin gözlerimi kamaştırdığı doğru. Beni, başka gerçeklere
kör ettiği de. Parfümü başımı döndürüyor, uysallığı aklımı başım-
dan alıyor. Vücudundaki, yüzündeki o 'tam teslimiyet' ifadesi, se-
reserpe divana uzanışı, kimi olsa çileden çıkarabilir. Giysinin yırtı-
ğından fırlamış ufacık göğsünün ucunu öpüyorum. Su gibi çalkala-
nıyor. Gözleri baygınlaştı, fısıldayarak dedi ki:

- Şefkatsizlik beni öldürecek, biliyor musun?

Birisinin onu 'almasını' istiyordu, aldım; sevmek istiyordu,
sevdim: yumuşak, epeyce uzun süren, tutkusal bir sevişme oldu

bu; o, uğradığı hoyratlığın acısını unutmak istiyordu, bense, sık sık tekrarlanan cinsel kaymalarımın haklılık gerekçesini; aradıklarımızı bulamasak da, bir ten sarhoşluğuna dönüşen ortaklaşa çabamız, ikimize de mutluluğa benzer bir his veriyordu: hiç olmazsa seviştikimiz sürece.

Onu tanımayan biri, bu mutluluk dakikalarını, ateşli bir barışmanın kanıtı diye alabilir; oysa ben tanıyorum, tetik üstündeyim, neye inanacağımı bilemiyorum; içten bile olsa, hiç beklemediğim bu aşırı uysallığında kuşku uyandıran bir taraf var: Lili beni, daha üç gün önce şaşırtıcı bir kolaylıkla yadsıyabildiği bir tutkunun, sü-rekliliğine inandırmak istiyor: inanabilir miyim? İnanmazsam, ağ-zından ısrarla dökülen sevgi sözleri, bağlılık yeminleri, beni çelişik duygulara, korkunç kuşkulara sürüklemeyi mi? Eğer Lili, tanıdığım Lili'ye, bir tuzak hazırlıyor. Nasıl bir tuzak?

Ne olduğunu kolay sezemedim tuzağın, zevkten yumuşamıştım bir kere; ayrıca, Lili'yle her dakika beraber olduğumuzdan, düşünmeye vakit bulamıyordum. O sabaha karşı evin içinde pey-dah oluşundan beri, dizimin dibinden ayrılmıyor; patronu Antoine'in öfkesini yatıştırmak amacıyla, günde sadece bir iki saat çalıştığı pavyona uğruyordu. Onun dışında birlikte oluyoruz. Birlikte olduk mu, ne Nazi *feldwebell*'lerinin cilâlı çizimleri, iliklerimize iş-lemiş mavi soğuklar geliyor aklımıza; ne de eski yalnızlıklar, kolları dövmele Pigalle itleri, kurnaz ve hilekâr Doğulular! Seine'de do-laşan gezi vapurları da unutuluyor, 14 Temmuz 'halk baloları' da! Kendimizi unutmuyor muyuz sanki?

O, ulaşmak istediğine ulaşmış, dalgın ve zarif, hayatımı boylu boyunca kaplamıştı. Her an büyüüne daha çok kapılıyorum. Bazan uysal gözleri, yıldız saçan saçlarıyla, uzun tüylü halıya mahzun oturmuştur; bazan, yırtıcı bir orgazmdan sonra, dişlerinin ucuyla tuttuğu sigarası, teninin süt beyazlığıyla, divana çıırılçılak uzanır; ben, onun 'erkeği', onun istediği kılıkta, onun istediği gibi, yanın-da olurum: gece lâciverdi kravat, kolalı yaka, iradesi güçlü, lâfı az parası çok, –özellikle bu: parası çok!

Hata yapması kaçınılmazdı, öyle de oldu. Sanırım dördüncü gece, 'programından' sonra gelip beni bulacak yerde, telefonda patırtılı havasına sinirlendiğim, bir gece kulübünden aradı: sesi kaygılı, biraz de titrekti:

– ...n'apayım almaya geldi, diyordu, tam çıkmaya hazırlandığım sıra, karşımda simsiyah görünce ödüm patladı, ses çıkaramadım: kendini affettirmek arzusundaymış, falan filan...

Orospu olmasına, tırnak uçlarına kadar orospu mu, değil mi? Kimden sözettiğini derhal anlamıştım ama, öfkeden onu tedirgin etmek istedim:

– Gelen de kim?

Ürkek ürkek: – ...Bobby, dedi, Bobby canım, anlamadın mı? Çok korktuğumu biliyorsun, reddedemedim: alıp bu pavyona getirdi, tuvaletten telefon ediyorum, lütfen gel ve beni kurtar.

Çabuk çabuk adresi verdi. Kapatmadan, bütün şuhluğuyla:

– ...çabuk gel sevgilim, diye fısıldadı, seni en 'erkek' halinde bekliyorum. Tamam nı?

Bu kışkırtıcı telefondan sonra, birkaç dakika öylece kaldığımı, ne yapacağımı bilemediğimi hatırlıyorum. Korkunç bir öfkeye kapıldım. İçine düşürüldüğüm durum beni çileden çıkarmıştı: Lili, kedinin fareyle oynadığı gibi benimle oynuyor, buna katlanacak mıyım? Henüz bilmediğim bir nedenden, beni Bobby'ye 'rakip' olarak takdimi uygun görmüş: ya zenci umursamaz havalarda, kıskançlığını ayaklandırmak için 'rakip' gerekti; ya da zencinin sert tutkusu, terazinin öteki kefesine koyacağı ağırlık! Beni, Lili'yi, onun istediği gibi kabul etmeye zorlayacak: ameliyatını gerçekleştirep, özüyle biçimini denkleştirmiş olarak!

Dışarda, acımasız bir yağmur, şakır şakır kaldırımları dövüyordu. Islak asfalta yansıyan renkli reklâm ışıkları, Pigalle Meydanı'nı film dekoruna dönüştürmüştü. Bakışlarında az rastlanır bir garipseme, ağızlarında kaçınılmaz cigaralarıyla, kapı kemerlerine sığınmış yarıgece yosmaları. Havayı tir tir titreten bir cinayet gerilimi. İlk taksiye seslendim. Beş dakika sonra, kuşku uyandıran bir pavyonun, sımsıkı kapısı önünde iniyorum.

Korsan giyimli, cinsiyeti belirsiz bir cüce önüme düştü. Antre-ye benzer bir aralığa girdik. Vestiyerin perdeleri ardında iki kadın, gözleri kaymış, burun delikleri kıpır kıpır, öpüşüyor. Cüce haremağası sesiyle uyarınca, içlerinden birisi, uyurgezer dalgınlığından çıkmadan şapkamı ve yağmurluğumu almak lütfunda bulundu.

Salona geçmeden yaprak cıgaramı yaktım. Büyük duvar ayna-

sına şöyle göz atıyorum, aynanın su yeşili derinliğinde, kimi göremem iyi: Ekrem'i! Yüzünde o solgun Ahret gülümsemesi, kınayarak bana bakıyor, bir yandan da başıyla, 'Hayır, sakın ha, olmaz' anlamına işaretler yapıyor. Onu görmeye hazırlanmamıştım, fena oldum, bütün güvenimi kaybettim.

Rutubetli bir mahzene, derlitoplu bir ışık düzeniyle 'özgün' kabare havası vermişler. Salon dedikleri bu! Tavanı basık bir yer için fazla gürültülü bir caz topluluğu, sağı solu tokmaklayıp, herkesi serseme çeviriyor. Çalgıcıların hepsi Amerikalı zenci, yaptıkları işe gönül verdikleri açık, başka salonda olsa çaldıkları kulağa hoş da gelecek ama, burada kafa bırakmıyor. Bağıra çağıra konuşmak, zorunlu: bakışları donuk, gülüşleri bir örnek, füze memeleri çıplak garson kızlar, dediklerimi duyabilsinler diye bağıriyorum. Herkes bağıriyor. Müşterilerin çoğu zenci, giderilmez aşağılık duygularıyla mutsuz; kadını erkeği, şişe moru güzellikleriyle ısıltılı ve etkileyici. Aralarında platin saçları mağnezyum şavkı saçan, Lili gibi tek tük sarışına rastlanıyor; vücutlarını ya da başlarını oynatıverdiler mi, çevrelerine pırlıl pırlıl ışık zerrecikleri döküyorlar.

Önce Lili'yi gördüm, sadece onu. İri yapılı bir zenciyle oturduğunu farketmedim bile. Zenci de zenciydi hani, her köşebaşında rastlanamayacak birisi; koyu renkli giyimli, kafayı usturayla kazıtmış, gözünde kalın çerçeveli 'entelektüel' gözlükleri, koca dudaklı anıtsal ağızda piposu. Bobby'di bu. Daha önce sahnede gördüğüm kadınla hiçbir benzerliği olmayan bir yaratık. Sahnedeki, hükmedici ve farklı görünse de, yüksek ve diri göğüsleri, şaşırtıcı peruğuyla olsun, kadın görünmesini, kadın kalmasını beceriyordu, oysa gördüğüm tartışmasız erkek, hem ne erkek!

Ayağa kalkıp elimi sıktı. Zencilere özgü yayvan gülümsemesiyle beni onurlandırıyor. Böylece keskin, sapasağlam ve tebeşir beyazı dişlerini görüyorum. Halis yamyam dişleri. İkisini kuşatan duman perdesini aralayıp, geldiğimi görür görmez Lili, o düşmüş balerin havasına büründü hemen. Bunu elimle tutarcasına saptadım: iki gözünde iki hüznün damlası, arasıra dokunaklı göğüs geçirmeler, ne yapıp yapıp çevrenin dikkatini her dakika üstünde toplayabilmek ustalığı.

Kırıkdökük sesiyle, biraz da acındırarak:

– İşte beklediğim geliyor, Bobby! dedi. Sahici bir 'vahşi' oldu-

ğunla övünüp duruyorsun ya, gelene iyi bak, az orjinal sayılmaz o da, sahici bir Türk!

Gözlüklerinin ardında Bobby'nin gözleri ışıktanıyor, vahşi mahşi, bakışları hiç de yırtıcı değil, daha çok okşayıcı. Sesi de öyle, sıcak bir ses, Haco Hanım'm sesini uzaktan çağrıştıran. Az daha güleç olsa, tıpkı. Demek 'canavar'ın içinde çapkın, keyfine düşkün bir 'herif' oturuyor.

-...Türk mü, dedi. Türk ha! Daha da neler! Akıllı uslu kişilerden hoşlandığını ileri süren bir matmazel için, bir zenci ve bir Türk tehlikeli sayılmaz mı?

Beni suçortaklığına çağıran, alaycı göz kırpmasıyla ekledi:

-...sizce neyiz biz, özel koruma polisleri mi, yoksa düşesin kara gözlerine canını fedaya hazır eski zaman âşıkları mı?

Oyununa katıldım, gülümseyerek:

-Ne o, ne o, dedim. Rastgele iki dost, muhtemel iki rakip!

Kahkahayı bastı. Kahkahası sürekli ve erkekçeydi. Bu vesileyle toz pembe ağzında parıldayan altın dişini görmüş oldum: tuhaf, beni çağrışımlara sürükleyen bir diş. Bobby gülmesini kesmeden soruyor:

-Jonny Walker?

-Hayır, diyorum Long John!

-Tamam, diyor. Vakit geceyarısını geçti mi, bir bardak eksik ya da fazla olmuş, farketmez; içelim öyleyse.

(Haco Hanım silah gibi patlayan kahkahasını savurdu mu, yıldız kaymaları, şimşekler, zengin yanısmalarla dolu bir kuyumcu aydınlığı çevreyi kaplardı. Uçsuz bucaksız sevişme gecelerimizde, dili ağzımın içinde kıpır kıpır oynarken, arasıra, bu çiğ aydınlığın görünmez ışık titreşimleriyle boğazımdan vücuduma yayıldığı hissi ne kapılırdım. Bazan da, havanın erken karardığı sonbahar akşamları, Haco Hanım, vücut ve yüz olarak silinir gider; geride sadece nargilesinin fokurtusunu, bir de dişlerinin parıltısını bırakırdı. Yarı açık ağzından dışa vuran altın aydınlığında, onu böyle hayal meyal görmek, beni büyülemeye yeterdi.)

Bobby'yle buluşmamızın gergin bir ortamda geçeceğini ummuş olmalı, dostça ve olaysız geçmesi, Lili'yi düşbozumuna uğrattı. Lili'ye olduğu kadar Bobby'ye de güvenemediğimden, ben hep tetik üstündeydim: saldırgan bir suskunluğu büsbütün saldırganlaş-

tıran içkiye sığınmıştım. Bobby, devirdiği bardakların sayısını şaşır-
dığı halde, duman duman piposu ve efendi gözlükleriyle, keyif eh-
li zenci hovarda sevimliliğini kaybetmemişti. Çenesi hiç durmuyor-
du. Anlattıkları, gittikçe daha açık saçık. Dokunmayı müthiş arzu-
ladığım, usturayla kazınmış kafası, alnından ensesine kadar, bon-
cuk boncuk ter; yağlı, siyah boncuklar.

Lili gecenin gidişinden memnun sayılmazdı ama, yenilgiyi ka-
bule yanaşmıyordu. İlle beni alıp götürecek! Hangi çareye başvur-
madı ki; içersi bunaltıcı sıcakmış, fena halde başı ağrıyormuş, in-
san ağzının söylediğini patırdıdan kulağının duymadığı bir yerde
oturur muymuş hiç! Kıvıldamadığımı görünce, yapmacık kibarlığı
cilasını yitiriyor, yerini dikenli bir sinirlilik alıyordu. Ben oturdur-
ğum yere çakılmıştım sanki, artık açıkça saçmalayan Bobby'yi din-
lemekte direniyordum. Bobby'de hayvan insanı gövdeden çoktan
sepetlemişti, canavarın hayvanı sepetlemesi de uzun sürmeyeceğe
benziyordu:

–...Hong-Kong'da bir pavyonda çalışırken, Çinli bir kız tanı-
dım, *streap-tease*'ci: soyunmak, asıl numarasının yanında çocuk
oyuncağı kalır: 'şeyiyle' cıgara içiyor, nefes çektikçe ateşin kızışla-
ştığını görüyorsun.

Ardından yemin hazır: –Tanrı şahidimdir.

Kirpik uçlarında isimsiz serzenişler, Lili, küskün bir düşes
edasıyla ısrar ediyor: "...niye kalkmıyoruz? Kalkalım Allah aşkına,
şu aşağılık zenciye de, anlattığı iğrenç Çinli orospuyu da bırakıp
evimize gidelim, sabaha kadar sevişelim..."

Bakışlarındaki sessiz yalvarmayı görmezlikten geliyorum. Çabuk ve hesapsız içmekten dilim peltekleşmişti, görüşüm bulanık-
laşmış; ortalıkta, çatal geyik boynuzlarıyla, çıplak zenci kadınlar
dolaşıyor. Sahiden dolaşıyor mu, hayal mi görüyorum? Hayal ola-
maz, içlerinden birisine tutuldum, dal incesi, çevik, çok da onur-
lu: ceylan gözleriyle dargın dargın bakıp, beni suçluyor. Başımı
kaldırıp gözlerine bakamıyorum. Utanç sebebim, memelerim: far-
kedilmesinler diye sırtımı kamburlaştırıp, inanmadığım halde tek-
rarlayıp duruyorum: "Erkeğim ben, erkek:" İnsan uykusunda bir
kâbusun burgacına kapılabilir, korkutucu şeydir bu, sinirlerini bo-
zar; fakat, uyanırken kâbus dehlizlerinde kaybolmak daha beter-
miş: aklım başımda, Lili'nin davranışına içerleyişimden anlıyo-

rum, saçmalayan bir sarhoşu yatıştırmaya çalışıyor sanki. Sözde bağıra bağıra başımın dertte olduğunu söyleyip, Ekrem'i yardıma çağırıyormuşum! Çıldırıldım mı ben, gerçi geyik boynuzlu zenci kızlarından, kaşla göz arasında yapıverdikleri yamyam balesinden söz ettim, alt tarafı şaka, buraya eğlenmeye gelmedik mi? Lili lâf anlamıyor, eğilmiş kulağıma:

–Sakin ol sevgilim, diyor, sakın ol lütfen!

Ya da: –...kendini topla, diyor, herkesin gözü bizde.

Ekrem gecikti. Çoktan gelmiş olmalıydı. Haco Hanım da merak ediyor. Allah Allah, yanımdaki Haco Hanım mı, Bobby mi? Duyduğum sese bakarsan Bobby, havalı havalı konuşuyor, zenci konuşması: sesi sıcak, güven verici ama güleç değil; oysa gördüğüm, biraz uzak, biraz bulanık da olsa, Haco Hanım: altın dişlerinden dağılan aydınlık, gözlerimi kamaştırıyor. Ne var ki giyimi farklı, Bobby'ninkine benziyor, koyu renk erkek giysileri, ipek frenk gömleği, kravat filan; onun böyle görmeye alışkın olmadığımdan mıdır nedir, basbayağı korkuyorum ama, saçları usturayla alınmış dazlak kafası, duman duman piposu beni çekmiyor da sayılmaz.

Gecenin sonunu nasıl getirdik, çıkaramıyorum: Ya Bobby'yle Haco Hanım çıldırtasıya bir hızla köşe kapmaca oynuyorlar, birini öpmeye kalksam dudaklarımı ötekinin ağzına yapışmış buluyorum, ya da geçmişin korkunç yoğunluğu yaşadığımız anı eziyor, gerçekliğini silip bitiriyor: öyle ki, Bobby'yle ilk gecemiz, Haco Hanım'la son gecemize dönüşüyor.

(Dört ay süren delice bir deniz, güneş ve aşk serüveninden sonra, Urla'dan Çamlık'taki evimize henüz dönmüştük. Her şey gözümüze olduğundan eski, karanlık ve gereksiz görünüyordu; köşk, fazla büyük, işe yaramaz bir sürü mobilya ve insanla tıklım tıklımdı; yağmur sağnaklarının –o uğursuz sonbaharın ilk yağmurları– mavi kırbacı altında inliyordu. Haco Hanım da, ben de, dar bir yere kapatılmış gibiydik. Nereye dönsek bir eşyaya çarpıyoruz. Kadifeler ışığımızı alıyor, halılar gürültümüzü; kapılar kesinlikle kapalı, koridorlar kıyamete kadar keşişmeye hükümlü!

Salonda mıyım, aynadan aynaya geçip kendimi arıyor, duvarları sarmış vahşi hayvan kafalarını görüyorum: kıyıcı dişleriyle yırtıcı kurtlar, dolaşık boynuzlarıyla tavanı tutan baygın geyikler, fos-

forlu gözlerini gözlerime dikmiş, üstüme sıçramaya, göğsümün tekini, kolumu, bacağımı paralamaya hazır, o kaplan! Vücudumu tembel tembel, o divandan o divana saliveriyor, hayalin gerçekte karıştığı tutarsız ama tatlı bir rüyayı geliştiriyorum: yaşanmışın heyecanını, hayal, karmaşıklığıyla tamamlayıp yüceltiyor; imgelemin, gerçekleşebilir mi, gerçekleşemez mi kestiremediğim buluşları, rüyamı olağanüstü bir güzelliğe ulaştırıyor.

Uzandığım divandan başımı kaldırmaya göreyim, şimşeğin parıltısı, eflâtun yeşil bir ışıma, bazan tek bazan zincirleme, suratımı yalıyor. Haco Hanım salıncaklı koltuğuna yaslanmış, dudakları nargilesinin marpucunda, kulakları gök gürültülerinde, gözleri bende: bakışlarıyla beni yiyor. Salon az aydınlatılmış, büyük, ayaklı abajurların ya biri yanıyor ya ikisi. Hepsi o kadar. Susadım. Ter içindeyim. Yağmurdan önce böyle olur, akşamın bastırmasıyla basıncım artıran yağmur sıcaklığı, insanı bunaltır. Bunalıyorum.

Haco Hanım çıplaklığa bayılır. Çırlıçıplağım. Akşam yemeğinden kalktık mı kalktık, nasıl yapıyor anlayamıyorum, bir bakıyorum, o takım takım evlâtlıklar, ahçılar, bahçıvanlar ortadan yok olmuş! Nereye kaybolurlar? Sinemaya filan yolluyor olmalı, ya da eşlerine dostlarına! Yalnızlığımıza, bir bakıma aşka, daha doğrusu olağanüstüne yerleşiyoruz. Odamda soyunup, köhnemiş merdivenlerden usulca inerek, salona anadan doğma giriyorum. Haco Hanım nargilesiyle başbaşa, beni orada, pusuda bekliyor: avını gözleyen bir atmaca kadar sabırsız, tutkulu. Divana uzanmadan, mutlaka öpecek: ne biçim öpmekse! Dudaklarım birden kavruluyor, bütün vücudumu saran bir ateş! Sonra bir süre tavanda şimşek yansımalarını seyredip hayaller kurarak, dalgın ve hareketsiz yatıyorum. O, neden sonra kararını verecek, üzerime titreyerek eğilecektir.

Elektrikler ne zaman söndü, farkında olmadım. Buna alışkı- nız, şimşekli havalarda şuraya buraya düşen yıldırımlar, dağıtım merkezlerini sık sık yakar, akım kesilir. Gece, kendi başına kalınca, uzaysal görkemine kavuştu. Şimşekler.de, efsane boyutlarına! Yukardan, camları titreten dehşetli gök gürültüleri, paldırkıldır üstümüze yıkılıyor; ağır ve dumanlı, şiddetinden dalları kıran bir yağmuru da beraberinde sürükleyerek. Koyu karanlıkta daha heybet kazanan şimşekler, röntgen moru dillerini, görülmemiş haya-

sızlık ve edepsizlikle uzatıp, sessiz ve çabuk, vücutlarımızı yalıyorlar. Zaten olağana sığmayan sevişmemiz, bu ürkütücü fırtına ortamında, daha çarpıcı ve irkiltici bir hal alıyor: bir korku filminde bir canavarla seviştiğimi sanıyorum, dişlerini boynumdaki şah damarına geçirmiş, zevkenden inleyerek kanımı emiyor.

Haco Hanım'ın aşk susuzluğu giderilmez, ten açlığı doyurulmaz, hep bunun telaşında olduğundan mıdır, sevişirken durmak bilmez, her şeyi bir anda yapmak ister. Yine öyle! Üstünlüğünü belli etmek, beni çıldırtasıya okşamak için, uzun kemikli ellerini becerikli parmaklarını salıvermiş, yüzlerceymişçesine her yanımda duyumsuyorum; inatçı ve yapışkan ağzıyla delimsirek cinselliği, bacaklarımın arasında aralıksız yer değiştiriyor. Şehvetten, sevişmenin kalın tadından sarhoş olmuşum, başımıza gelen felâketin farkına varamıyorum. Çırpınmalarını, genzinden çıkardığı garip hırıltıyla işitsem de, telaş etmiyorum; çünkü Haco Hanım'ın gülüşüne benzer bir patlayışla orgazma ulaştığını, her seferinde kurt gibi uluyup inleye inleye göğüs geçirdiğini biliyorum. Ölüm düşüncesi, hele onun ölümü, aklımdan ne kadar uzakta, vücudunun hareket-sizleşmesi, soluğunun kesilmesi, beni telaşlandırmıyor; korkmuyorum da, şakacaktan böyle yaptığını, hiç değilse geçici bir bitkinliğe uğradığını düşünüyorum.

Oysa ne oyundu, ne geçici bir baygınlık: Haco Hanım, zevkin doğruğuna ulaşayım diye çırpınırken, ölümüne ulaşmıştı. Bense onun cesede dönmüş vücudunun ağırlığı altında, hâlâ kendi doruğuma tırmanmaya çabalıyordum. Ne ahmaklık! Ancak yana kayıp kof bir çuval gürültüsüyle halının üzerine yığılınca, sonradan Haco Hanım'ın korkunç ölümü diyeceğim olayın dehşetini kavradım. Ayağa kalkmış, gözlerimi ona dikmiştim. Işıklar yanmasın mı? Abajurların aydınlığında, ceset sarısı yüzü, ağzı açık kaldığından, kahkahadan kırılıyor izlenimini veriyordu. Altın dişlerinin cıvıltılı parıltıları, duvarlara yansımıştı. Gök gürültüleri uzaktan işitiliyor. Yağmur dinmiş. Sokakta, bir gece faytonunun hüznünlü çingirakları.)

Şiddetli baş ağrısıyla uyandım. Gece, üçümüzün sonra ne yaptığını hatırlamıyorum. O aşağılık pavyondan ne zaman çıktık, evime nasıl geldik? Bir ara Alman subayları peydahlanmıştı: erkekten çok kadını andıran, tekgözlü, saçları briyantinle sımsıkı arkaya

taranmış, çizmeleri gıcır gıcır Naziler. Hayal meyal bağırdığımı, ama sesimi işitmediğimi hatırlıyorum: "–Gestapo geliyor, hapi yuttuk!"

Oysa şimdi akıl almaz bir dağınıklığın ortasında, başım ağrıdan çatlayarak evimde uyanıyorum. Çıplağım. İçim ürperiyor. Öğüreceğim: mide bulantısından mı, pişmanlıktan mı? Hayır, Bobby ile Lili'nin halının üzerindeki manzarasından: birisi, abanoz siyahı bacaklarının arasında kauçuktan dimdik bir penisle devrilmiş yatıyor, öbürünün göğüslerinde ve omuzlarında mavi mavi diş izleri. Lavaboya zor yetiştim, iki kere öğürdüm, bir şey çıkmadı. Titreye titreye giyinirken, bu iki leşten nasıl kurtulacağımı düşünüyordum, aklıma büyük Yunus'un o dörtlüğü geldi:

*"İlüm ilüm bilmektür,
İlüm kendüyü bilmektür,
Sen kendüyü bilmezsün
Ya nice okumakdur?"*

İntiharından az önce, Ekrem'in bir kenara çiziktirdiği mısralar değil mi bunlar?

‘

’

•

Sebebi kuzguni siyahlığı mı, yoksa boyu mu, asla anlamadım, Bobby'nin belleğimde bıraktığı erkek izlenimi oldu, erkek kılığındaki kadın değil. Saçları usturayla kazınmış Zenci delikanlılığı ona öyle yakışıyordu ki, ünlü yılanlı dansını yaparken, kadın kılığına girdiğine hükmedilebilirdi.

Durumunun farkındaydı, övünüyordu da biraz:

– ...kaldığım otelde, personel kuşkulananmıyor, pirelense odalara bakan kadın pirelenebilir, o da salağın biri...

Hipnotizmacı parmaklarıyla piposunu dolduruyor, uzun esnek parmaklar bunlar, düz kesilmiş tırnakları boyasız, dil pembe-si.

– ...üstelik, yatağımı düzeltmeye girince, hemen banyoya geçip kafamı kazıyorum: tıraş makinesinin sesi yatıştırsa gerek, sakal tıraşı olduğunu sanıyor.

Her sabah kafası gerçekten, tıraş edilmiş oluyordu, bin mumluk mor bir ampul, parıltılı ve dümdüz. Bir iki defa sebebini soracak oldum, yayvan zenci gülümsemesiyle, tebeşir beyazı dişlerini gösterip, aynı karşılığı verdi:

– ...bizim orda, kafayı kazıtmak, âdettir, tersini yapmak ayıp, insanı defe alırlar...

'Erkekliğinden' ne zaman söz açılrsa, sıcak, dolu dolu sesinde, belli belirsiz bir gurur seziliyordu. Onda, cinsel dönüşüm kesinleşmişti sanki, tepeden tırnağa ve dönüşü olmamacasına: Lili kendisini ne kadar *pinup* sayıyorsa, bu da o kadar delikanlı sayıyor. Bu da yakınlaşmalarına, hatta birleşmelerine yardımcı sayılabilir. Lili'nin hayali ne? Kendisinin kadın olduğu kadar erkek olmayı beceren bir kadınla, 'tersine bir çift' hayatı sürmek mi? Zenci menci, aslında Bobby hayalinin 'erkeği.' Üstelik uyum, cinsel davranış düzeyinde kalmıyor; moral gücüyle, dış görünüşüyle, günlük hareketleriyle de böyle. Daha ne ister?

Geçirdiğimiz o şaşırtıcı geceden, iki üç gün sonra mı neydi, Lili ve ben, bir akşam dolaşmaya çıkmıştık: soğuktan ayak par-

maklarımız buz kesildi, çok da susadık! Avenue Wagram'da, ilk rastladığımız kahveye dalıyoruz. Siyah biralarımızı içerken, ona düşüncelerimi söylüyorum: bizi birbirimize düşürmeye; kıskançlığımızı kışkırtıp, yanlış bir rekabete sürüklemeye çabalayacak yerde, niye Bobby'yi seçmiyor, onu elde etmeyi amaçlamıyor?

Işık zerrelere halinde dağılan yumuşak aydınlıkta, başdöndürücü parfümüyle bana eğilmişti; bakışları hülyalı, çevresi güzelce çizilip boyanmış ağzı, hafif küskün:

-Ben istemiyor muyum? demişti. Aldırış etmeyen o! Merak etme, ne dediğimi biliyorum, Bobby iyice kaşarlanmış, ne duygu kalmış onda, ne kalp: bencil biri!

Kahve تنها: uykudan eridiğini kaskatı gördüğümüz yaşlı, dazlak bir garson; kasanın ardında, tünediği tabureden bize kötü kötü bakan, şişman patroniçe: elinde şişler, harıl harıl yün örüyor. Lili, bu yoksul kahvede, sahte sosyete dilberi güzelliğiyle kristal bir avize gibi parlıyor. Yaşamakta olduğu büyük yalana, gerçekleşmesi zor saplantısına kapılmış:

-...ona zaafım var, inkâr edemem! diyor, niye? Açıklaması kolay mı? Çünkü bir kere... yani, günün birinde sahici kadın olursam, bana tam anlamıyla sahip olabilir, 'girişiyor' çünkü... özür dileirim, çiğ konuşmayı sevmem ama, başka nasıl anlatayım: insan yıllar yılı kadın 'şeyiyle' sevişmeyi kurarsa...

Söyledikleri onu rahatsız etti, utandı sanırım, bunu örtmek amacıyla ufacık çantasından cıgara aranıyor, çakmağımın aleviyle yaktıktan sonra, derin bir göğüs geçirişle dumanları salıverip, ekliyor:

-İşin garibi, sana da zayıfım.

Dudaklarında mahçup bir gülümseme belirmişti. Gözlerini gözlerimden kaçırıyor:

-...onu 'hayvanca' seviyorum, seni 'sevimli prens' olarak. İkinize birden sahip olabilseydim, benden mutlu insan bulunmazdı. Fakat ameliyat lafı açıldı mı, sen suratını asıyorsun; oysa iğrenç yılanını yatağıma sokuyor, durum çok umutsuz! Bak, Kermo yaşasaydı...

Tam o sırada, ben, Kermo'yu farketmiştim: camların gerisinde, karanlığa bulaşmış olarak. Bana pişmanlıklar, teessüflerle dolu bakıyor, başıyla yine "Hayır sakın ha!" işareti yapıyordu. Bu so-

ğukta niye bu kadar ince giyinmişti? Soğuktan donuyor olmalı. Hem, çok bitkin görünmüyor mu, bitkin olduğu kadar yoksul, bezgin? Birden onu çağırasım geldi, kendimi zor tutuyorum, özür dileyeyim, tekrar tekrar özür dileyeyim... (İyi ama, neden?)

Arkasından, Almanlar sökün etti, Kermo kayıplara karıştı. Gestapo'nun kadın subaylarıydı bunlar, pırıl pırıl üniformaların içinde, haşın, kavgaya hazır, davranışlarıyla oldukça erkek: topuklarını birbirine çarpıp, bira dublelerini tokuşturarak, öyle bir "–Heil Hitler!" diye bağırıyorlardı ki! İçlerinden biri; tek gözlüklü, elmacık kemikleri fırlak, azametli bir Yüzbaşı; kırbacı kolunun altında, gıcır gıcır çizmeleriyle dolaşarak, birini arıyor. O biri benim. Bir yakalanırsam, Yüzbaşı'nın bağışlamayacağını, fena halde cezalandıracağını biliyorum. Bereket versin, kahve bir anda, müşterilerle doldu. Aralarında ufaldıkça ufalıyor, ellerimle suratımı saklıyor; korkudan titreyerek, babaannemin eski 'dersini' tekrarlıyorum:

"–...adım Mercier Mauricette, Calvados ilinde doğmuşum, Bayeux'de..."

Lili, gözlerini iri iri açmış, hayretle bakıyordu:

–Neyin var senin, diye soruyor, hasta mısın?

Ne cevap verebilirim? Görünüşü olsun kurtarmalıyım:

–Yoo, diyorum: Niye sordun?

Aklının yatmadığı belli, diyor ki: –...bilmem! Dalgınsın, beni dinlemiyorsun.

–Doğru, seni dinlemiyorum, dinlediğim başkası, artık olmayan biri. Ne zor iş, bilsen! Konuştuğunu duyar duymaz, tek kelimesini kaçırmayayım diye, tepeden tırnağa kulak kesiliyorum, boşuna, sesi uzaktan geliyor, çok uzaktan, çok hafif...

Merakı uyandı, yapmacık hayranlığını ve acımasını elden bırakmaksızın; görünüşte anlamsız, gerçekte insafsız bir şey söyledi:

–...öyle mi, Allahın günü onu işitebilmek yürek ister, bende yok doğrusu, sende olduğuna göre evdeki bandı dinleyebilirsin.

Şöyle toparlanmışım, gerçekte bağlantılarım derhal kuruldu, yoksul ve bomboş bir gece kahvesinde, 'oyunbazlığı' gittikçe keskinleşen sahte bir sarışınla başbaşayım, dışarda soğuk.

–Hangi bandı? diye sordum.

Cilveli bir masumlukla gözlerini saf saf açıp: "–...hangisi ola-

cak canım, diye cevap verdi, teyp bandı. Kafaların yüksek olduğu bir gece, Kermo sesini kaydetmişti. Ne zamandı, pek çıkaramıyordum, ölümünden az önce galiba. Tabiatım hassas, o gün bu gün, teype elimi sürmedim: dayanamam, yüreğim kaldırmaz, sinirlerim boşanabilir.

Üzerime yorgunluk çöküvermişti, ağır bir yorgunluk! Damarlarımdaki kanın pıhtılaştığı izlenimine düşmüştüm.

– Bu bandı, diye sordum, benden niye sakladın?

– Saklamak mı? Hoppala!.. Kullandığın kelime yanlış, düşün ki...

Alınmıştı, şimdi günahsız olduğu halde suçlanan iyiniyetli kızı oynuyordu:

– ...ölümünün acısı soğumadan, onu sana dinletmek cinayet olurdu. Haksız mıyım? Dinlemek niyetindeysen, hazırım, hemen gidebiliriz...

Kalktık, sonradan kirayla kullandığını öğrendiğim Renault-Alpine'in direksiyonuna geçti, Paris'in gece sislerini dağıtarak gidiyoruz. Her sokak lambasının altında Ekrem'i görüyorum, bir öncekinin hem aynı, hem değil: bazısı daha kederli, bazısı daha az suçlayıcı. Kimileri elini uzatmış, hafif kambur, tam bir Türk dilencisi; kimileri, aynı olumsuz hareketi başıyla aralıksız tekrarlıyor: hayır, hayır, hayır!.. Sadece yüzlerindeki ifade eş, hep o açık yara, ya da iç kanamasıyla kıvranıp, kimsenin onu kurtaramayacağımla bilen ağır yaralının mutsuz yüzü.

Kırıkdökük sesiyle Lili, yol boyunca bana, Kermo'nun fazla içip 'filmi kopardığı' geceyi anlatıyor; bir yerden sonra, 'sigorta atmış,' öyle saçma sapan şeyler söylüyormuş ki:

– ...dehşete düşüyordum, onu bu halde hiç görmemiştim, bir iki kere derdi nedir diye sormak aklımdan geçti, soramadım, korkuyordum çünkü. İçinde yıllardır kesinleştiremediği bir şey kesinleşmiş olmalıydı; bunun acısını çektiğine eminim: yumuşak ruhlu bir insanda bu türlü acı ve tepkileri, geç farkına varılan kesinlikler doğurabilir, bunu tecrübemle biliyorum; bir şey kesinleştikçe, kaygı veriyor, çünkü kesinlikle umutsuzluk kolkola dolaşıyorlar. Kermo mutlu olduğunu savunurdu ya, yenik olduğunu biliyordum, fakat ilk defa o melun gece, onu bu derece umutsuz gördüm: tükürürcesine Türkçe sözler söylüyordu, tek kelimesini anlamıyordum;

imdat ister gibi adını çağırıyordu, gerektiğinden fazla anlıyordum: "İmdat, imdat!" der gibi, "Leman, Leman!" diye bağırsı kulaklarımdan gitmez. Ne korkunç! Ne korkunç!

Eve vardık. Aynı başdöndüren yüksek tavanlar. Aynı şuruplu, bonbon pembesi yapışkan aydınlık, aynı iddialı eşcinsel zevksizliği! Katlardan birinde bir musluk açılınca, harap su borularının miyavlaması olmasa, yarıgece sessizliğe ve bütünüyle egemen; hacimli, kalın bir sessizlik, Lili'nin fısıltıları bile, bağırp çağırma boyutları kazanıyor. Mamma Pellegrini'den eser yok, ya çıkmış, ya uykudadır.

Lili beni teyple başbaşa bırakmadan, (ufak, elde dolaştırılır teyplerden, güvencesiz bir aygıt) viski sunmak inceliğini gösterdi:

–Al şunu, dedi. Zorlu sınav geçireceksin, yüreğini pek tutar.

Kendi hesabıma, göze alamam: izninle banyo yapacağım.

–Peki pavyon ne oluyor?

–Ne pavyonu? Sapıttın mı? İzin gecemiz...

–Ha, sahi!

Ağzımdan yarım yamalak öpüp, kayboluyor. Kocamın, o büyük sarhoşluk gecesi, sesini kaydettiği odada yalnızım. Sessizliğin ağırlığı omuzlarımı çökertiyor. Birden ürkekleştim. Aygıtın düğmesine basmaktan çekiniyorum. Doğru dürüst işliyor mu bakalım? İşlemez olur mu? Düğmeye dokunur dokunmaz, günün şarkılarından biri, tiz, sivri ve ham bir ses fısıkiyesi olarak fışkırdı: sessizliğin böğrüne sanki bir hançer! Ekrem'in sesi onu izliyor ama, araya giren uzun, –korku, kaygı, kuşku dolu, cansıkıntısı gibi bunaltıcı–, hışırtılı bir sessizlikten sonra.

Ekrem'in sesi mi? Bir bakıma evet, bir bakıma hayır: tınısı bildiğim, yıllardır işittiğim sesin tınısı; yalnız, daha küçümseyici, soğuk, biraz daha 'yukardan' olması gerekmez mi? Dinlediğim ses, içerdği umutsuz çırpını, insancıl derinlikle etkiliyor. Bu nitelikleri, Ekrem'de yadırgıyorum. Dediği, ne? İlk dinleyişimde tek kelimesini anlayamadım, beklediğimin tersine, Türkçe konuşmamıştı, Ekrem'in fransızcasına hanidir yabancılaşmıştım. Bir puro yaktım, iki yudum viski içtim, düğmeye ikinci defa bastım.

"–...dinle böceğim, uzun bir seyahate çıkacağım, hareketimden evvel bazı şeyleri söylemek arzusundayım. Yokluğum fazla uzayabilir, zaman zaman, dediklerimi dinleyerek saptarsın ki: ha-

yatta kimse kimseyi anlayamaz, kimse kimsenin yerini tutamaz; aşk dediğimiz, ya vahim bir yanlış anlaşılmalıdır, ya kötü bir hayal kurma tarzı: iki kişinin ikisi de, öbürünün yerine hayal kurmaya kalkıştığından, sukut-u hayaller eksik olmaz! Sen dediğime kulak ver, kendimizden başkasını sevemiyoruz; sevdiğimiz, şahsiyetimizin dışlaştırılmış, bir başkasının üzerinde somutlaştırılmış hayali; o başkası da kendisini üçüncü bir şahıs üzerinde dışlaştırır, somutlaştırır: arada ahenk kurulamaz, nasıl kurulsun, sevdiğimizle sandığımız farklı! Muvaffak bir çift, yalnızlığa tahammülü yüksek iki insan manasını taşır: çift demek, yanyana iki yalnızlık demek, beraber bile olamamış, kesişmesi bile zor! Onun için böyle bir hayatı, içine girip kurbanı olmadan yaşayacaksın, yani uzaktan. Uzaktan, soyut, hemen hemen yok bir şahsı sevmekten güzelini tasavvur edemiyorum. Yakında olmayan sevgili tahayyülde yaşatılır, hayalde yaşatmak az evvel açıkladığım kaideye uygun olarak, onu kendine benzetmektir; yanında bulunmayacağından, o buna ne itiraz edebilir, ne müdahale: sevdiğini, hayalinde değiştirdikçe, kendine benzettikçe daha çok seversin, böylece denge, korunmuş olur. Sevmek! Sevmek esasında alıp başını gitmektir, sevgiliden uzaklaşan mutlak aşka yaklaşır, sevdiğini gönlünde kendi bildiğince yeniden yaratarak..."

Ses kesilince, başka bir yerdeyim: İzmir'deki evimizde, balkonda oturmuşuz. Yumuşak bir Ekim akşamı, güneş Yenikale açıklarında batıyor. Yangın sarıları, savaş kızıkları ortkasında, bölük pörçük martılar. Kocam yanıbaşında, gözleri dalmış. Neden böyle oluyor? Neden sık sık İzmir'deki hayatımı, kaybettiğim bir cennet gibi, hatırlıyorum? Güneşin alev ve duman savurarak battığı o deniz görüntüsünden de, kocamın belleğime kazılan sözlerinden de kurtulamıyorum.

"-Kimse kimseyi anlayamaz, kimse kimsenin yerini tutamaz..."

Ya da: "...sevmek, alıp başını gitmektir!"

Ekrem 'başka' bir adamdı, 'alıp başım gitti,' fakat o benden uzaklaştıkça ben ona yaklaşıyorum, onu gerçek yerinde, içimde buluyorum; kendimi bu kadar yaşlı, bu kadar yorgun hissetmişim, yoksa bundan mı?

Lili dağınık saçları omuzlarında, göğüsleri dimdik, banyonun

kapısında belirdi. Üzerinde, hiçbir yerini saklamayan, saydam bir *baby-doll*. Nasıl yapıyor da, etten kemikten kadın görünüşünü, Marilyn Monroe filmlerinden kaçırılmış büyüleyici bir vamp görünüşü ile değiştirebiliyor? İnsan mı, sabun köpüğünden uçucu bir hayal mi? Üzgün, yanıma yaklaştı, talihsiz balerin eliyle saçlarımı okşadı. Tuvalet sabunu ve mentollü cigara kokuyordu. Kadın kadın kokuyordu.

-Çocuk olma, dedi. Ağlama.

-Ağlayan kim?

-Sen! Gözyaşlarına baksana, çenenden damlıyor. Bir 'kadın' gibi ağladığını görmek, hoşuma gitmiyor hiç.

Bardağı taşıran damla bu mu oldu? Bir saniye aralığında kendimi erkek giyinmiş, elinde viski, ağzımda yaprak sigarası, ağlar-ken gördüm: iki gözüm iki çeşme, sessiz, suçlu! Gülünçlüğümlün farkına vardım, utancımдан yerin dibine geçtim. O hızla çıkmışım, hem ne çıkış, nezaket gereği bir iki söz edip, bir Allahaismarladık demeden!.. Acım o kadar büyük, utancım o kadar ağır.

Gestapo'nun kadın subayları, Blanche Meydanı'nda beni saptadılar. Neonların dilsiz cümbüşü, meydana, kalabalığı korkudan kaçışmış, boş bir lunapark havasını vermişti: renkli ve hüzünlü. Uykusuz gözleri kan içinde, birkaç gece serserisi sayılmazsa, kimse görünmüyor. Sadece allı morlu ışık şenliğinde tehditleri daha belirginleşerek, o kadın subaylar topluluğu. Onları gördüğüm an damarlarımdaki kan dondu: sanki ellerindeydim, beni yakalamış, mahkûm etmişlerdi, az sonra hükmü infaz edecekler. Yüreğim parça parça, kafamı omuzlarıma çekmiş, ayaklarımın ucuna basa basa, uzaklaşmaya yelteniyorum. Beş dakika sonra, usulca bakayım dedim, ne göreyim, uzaklık hiç değişmemiş: üniformalı cadılar beni izliyor demek!

Bir koşu Henri Monnier Sokağı'nı tuttum. Yaklaşan ayak sesleri arkamda; çabuk, sert, fakat tek tük! Apartmana girerken, dönüp bir göz attım, izleyeni gördüm: öbürlerinden kopmuş, elinde rovelver, koşturuyor: yıldırım güzeli kadın yüzbaşı vardı ya, hani tekgözlüklü, elmacık kemikleri fırlak, o! Yüreğim ağzıma geldi, kapıyı nasıl kapattım, son sahanlığa kadar merdivenleri dörder dörder nasıl çıktım, bilmiyorum, orada kurtulsam, iyi: elinde Johnny Walker şişesi, suratında lavabo beyazı bön bir sırtıma, ka-

ra bir hayalet yolumu kesmesin mi? Ayaklarımın altında yer yarıldı sandım, dişimi sıkmasam bayılabilirim.

Peki, kimdi bu?

Kim olacak, Bobby; boylu boslu, sır küpü, taş gibi sağlam! Başka yer bulamamış, tam kapımın önüne dikilmiş! İki yana açık kolları, yüzündeki bön mutluluk ifadesiyle gören, korkuluk sanır: dazlak başı afili gangster fötrüyle örtülü, vazgeçilmez piposu sırtmasını bozuyor.

Belli olur korkusuyla toparlanmaya çabaladım; evine geç dönen biri gibi davranmaya! Elde mi? Kadın Gestapo subayının, sokakta kof kof yankılanan ayak sesleri, kulaklarımdan gitmiyor. Bobby'nin birden ortaya çıkışı, ayrı dert! Hele o yumuşak ayyaş, tatlı kaçık sırtması yok mu, korkudan öldürebilir.

Durumu sandığımdan çabuk kavradı:

-Ah, dedi, sizi korkuttum. Artık kusura bakmazsınız; pavyon işi yattı, orospu çocukları beni kapıdışarı ettiler! Neden mi, müdür olacak deyyusun yosması, o şıfıntı yok mu, ağzını yüzünü dağıtıverdim de ondan! Bunların alayı puşt! İçimi sıkıntı basınca, iki çift lâkırdı edersek, açılırım diye düşündüm. Geldim ki, kapı duvar. Epey oluyor, karanlıkta bekliyorum: arada şişeden bir fırt çekip, pipomu tüttürerek!

Salonda şapkasını bir kenara attı, yağmurluğunu çıkarırken, o kadar da sarhoş olmadığını belli eden ciddi bir sesle:

-...bu şehirde yapayalnızım, dedi, başım belaya girince dertleşecek birini aradım.

Elimde olmadan: -Ya Lili? demişim.

-Lili mi? Lili kız be!

Demek beni 'erkek' sayıyordu, onunla 'eşdeğerde' biri, bu bana güven verdi, oldukça rahatlattı. Ona bardak ve buz taşırken aynada hayalimi aradım, gördüğüm düşündüklerimi doğruluyor: yakışıklı, iyi giyinmiş, sarışın bir delikanlı: hafif *play-boy* üzerine bir profil, gözlerinin derinliklerinde korku ve kaygı kırıntıları. Hele konuşursam, gırtlığımdan çıkan etkileyici kalın ses, 'erkekliğimden' kuşku bırakmıyor.

Bobby bardağına epeyce viski koydu. Koltuğuna gömülmeden, gözlerini bize dikmiş tablolara, şöyle bir bakıyor. Gülümseyerek diyor ki:

-Sizin burası, hayli kalabalıkmış!

-Evet, dedim, öyledir. Bazen canlı sandığım bile oluyor, ama zararları dokunmaz.

Başıyla onayladı: alnından ensesine, bütün kafası boncuk boncuk terle örtülmüştü: çini mürekkep siyahı bir ter.

-İçersi sıcak, dedi. Adamın iliklerini ısıtıyor. Yatıştırıyor da.

Günlerdir kafasını bozan o rezil aşifteyi nasıl patakladığını anlatmazsa ölecekti, anlat filan demeden başladı. Olayı yeniden yaşamak, onu öfkeliendiriyor; elleri kollarıyla yaptığı hareketler bunun tanığı; anlattıkları beni ilgilendirmediğinden, dinlemiyorum; o zaman jestleri anlamlarını yitiriyor, bir 'sessiz film' telaşına dönüşüyor. Benim kulak verdiğim ses, kocamın sesi; git git koyulaşan, bir sis dumanı ardından işitiliyor; şu dumanı arayabilsem, ne sihir-dir ne keramet, o unutulmaz deniz manzarasını da, anılarımın balkonunu da bulacağım.

Bezgin bezgin, ne diyordu Ekrem:

"-Dinle böceğim, diyordu, uzun bir seyahate çıkacağım."

"-Sevmek, diyordu, alıp başını gitmektir."

"-Kimse, diyordu, kimsenin yerini tutamaz."

Ben Bobby'i nasıl unuttuysam, Bobby de beni öyle unutmuş; kuliste çırılçıplak, yılanı beline sarılmış; kızıl saçlı, çığlık çığlığa bir aşifteyi tokatlıyor. Tutam tutam saçları, kauçuktan takma göğüsleri, elinde kalmış. Nasıl da bağıyor orospu!

-...gözüm kan görmesin, felaket olur, ipin ucunu o dakika kaçırsam: burnu kanamaya başlar başlamaz, gözümde dünya kızıl kesildi. Tanrı şahidimdir! Kan aktıkça şeytan dürtüyor, vur diye, gebert şunu diye. Ben de Allah yarattı demiyorum, öyle pataklıyorum ki sorma gitsin. Suratını çıfıt çarşısına çevirdim, haketmişti şıfıntı.

Dalgın, anlaşılır anlaşılmaz, tekrarladığım o sözler:

"-uzaktaki, soyut, hemen hemen yok bir şahsı sevmekten güzelini tasavvur edemiyorum."

En irilerinden biri Havana seçtim, yaktım, dumanlarını orada olmayan birinin yüzüne üfledim. (Ekrem, sevgilim, bir tanem). Bobby, anlattıklarından yorgun düşmüş, ter içinde susuyordu. Obur ağzı sarkmış, kafası başka yerde, piposunu kül tablasına boşaltıyor. Bir süre karşılıklı susuyoruz. Sessizlikte, yatak odasını sa-

londan ayıran paravanaya çizilmiş Mevlevi dervişleri, üç boyutlu bir gerçeklik edindiler. Semah ayini, cehennemi bir hız kazanıyor.

Sessizlik kötü, sessizlik Ekrem!

Ve oyun yeniden başladı. Tehlikeli oyun. Salonda eşya diye ne varsa, divan, koltuklar, birkaç abajur, bir sürü portre, bir çırpıda kayboluyor. Enine, ışıklı ve saydam yüzeyler, yansımaların fır döndüğü bir boşlukta belirdi. En geniş olanın üzerinde, ben ve Bobby, çıplak, oturmuşuz; iç bayıltan bir yavaşlıkla kayarak, yaklaşıyoruz. Bobby'nin yüzünde, o mutlu aptal gülümsemesi donmuş kalmış; bense, apışarasında yapay penisinin başım kaldırmış engerek gibi durduğunu saptıyor, bundan utandığım kadar hoşlanıyorum. Yaklaştığımız ölçüde, kucaklaşmamız gerçekleşemez görünüyor. Tam vücutlarımızın birbirine değeceği anda, hop! başladığımız yerdeyiz: birbirimizden epeyce uzak!

Sessizlik, bir sürü kararsızlığa neden oluyor, oysa kelimeler, hiç olmazsa, şunun ya da bunun bahanesi: beni kimden, iç gerçeğimden saklıyorlar; içine sığınabileceğim, laf sığınakları oluşturuyorlar. İyisi mi, konuşmalı! Zaten, bu tehlikeli oyuna, uzun süre katlanamam. Teslim olmaktan korkuyorum.

Rastgele sordum: –Şimdi ne yapacaksınız?

Gözlüklerini çıkardı, tam bir yamyam oluverdi: –Hiç! dedi, birkaç hafta sırtüstü yatacağım. Turneden yeni döndüm, fena geçmemişti, az çok para tutuyoruz. Bu aşağılık pavyonda, alışkanlık kaybolmasın diye çalışıyorum.

Kalktı, bir iki adım yürüdü. Ayağa kalktı mı, sahici bir dev, kuzguni siyah, bitmez tükenmez. Her şeye, kararsızlıklarına bile hükmedebilen. Arkasından soruyor; o, ben ve Lili, üç kişi bir arada seviştiğimiz 'o harika geceden' ne hatırlıyormuşum? İnanılmaz şey ama, o gece belleğimde hiç iz bırakmamış, bir tek Haco Hanım'ın ölümü, o da geçmiş bir olay. Bobby inanmıyor, öyle olağanüstü bir şey yapmışız ki, insan unutulabilir miymiş canım?

Israr ettim: –Çok içmiştim, geçmiş kafamı kurcalıyordu, her şey birbirine karıştı. Nasıl olmuştu, siz söyleyin!

Piposunu, sertçe eline aldı; tembel tembel dağılan duman ağacının arkasında, yarı yarıya kaybolmuş:

–İkimiz, dedi, 'erkek erkeğe' öpüştük. Az rastlanır bir öpüşmeydi: ölürsem ancak unuturum.

Çok şaşırmıştım: –Nasıl oldu bu? diye sordum.

Dalgın, galiba biraz kaygılı cevap verdi: –...nasıl olduğunu biliyor muyum? Birden kendimi sizinle dudak dudağa buldum. Yüce bir andı.

Kısacık susup, ekledi:

–...sahi, hiçbir şey hatırlamıyor musunuz?

–Hayır, dedim, hiçbir şey!

–Yazık olmuş öyleyse!

Benim hatırladığım, Haco Hanım'ın ılık saçan dişlerinden, tavana vuran elektrik yansımaları, sırmalı şimşekler. Bobby alındı sanırım, başka söz etmeden yanıma yaklaştı; yere, halının üstüne bağdaş kurup oturarak; yarı küskün, yarı kızgın, piposunu yaktı. Oysa ben çırılçıplak, aynı saydam ve parıltılı yüzeye yarı uzanmış, ona doğru kayıyordum. Yüreğimi bayılta bir yavaşlıkla.

Fakat sessizlik Ekrem demekti, Ekrem'in ağırlığı büyüktü, bundan kurtulmak için:

–...ya Lili, diye Bobby'ye sordum, onu sevmiyor musunuz?

Omuzlarını silkiyor: –Kadınlardan hoşlanmam, sıralı sırasız konuşurlar, fazladan egoisttirler...

–...Lili'nin kadınlığı? diyecek oldum.

–Evet, biliyorum ama, o kadından beter, kafayı ameliyatına takmış: var mı yok mu yapmacık *Lady* halleri, kadın gardrobu, paracıkları! İddiasız eşcinsel oğlanları bin kere yeğlerim, 'erkek erkeğe' çok daha dolaysız oluyor, çok daha sağlam ve sağlıklı...

Donakalmıştım: –...şey, demiştim, yani siz?..

Bütün yüzüyle bana döndü: –...ben, dedi, 'oğlancığım,' ne varmış bunda? Kadınlar bana bir şey söylemiyor; Lili ayarında bir oğlan da, maskara gibi suratını boyadı, çıtkırıldım matmazel ayaklarına yattı mı, ilgimi çekmez! İlgi çekmek bir yana, hafif tiksiniyorum.

–Biliyorsunuz ki, ben...

–Fazlasını bilmem gerekmez: siz 'erkeksiniz,' hem de tükenen bir türden güzel ve soylu. O ilk gece, dedim ki, 'Hadi Bobby, işte sefil hayatında bir prens, göster kendini, elinden geleni ardına koyma,' Allah da biliyor ya, dediğimi yaptım, öpüştüğümüz an sanmıştım ki...

Sustu, cümlesini askıda bıraktı, sonra hüznle tamamladı:

-...sandığım neye yarar, hatırlamıyorsunuz bile!

Direncim zayıflıyor muydu? Dağ gibi dudaklarıyla, kocaman büyücü ağzına çarpılmışım. Ne söylerse söylesin, parlayan altın dişini görüyorum, çılgınlığa bir çağrı sanki. Yakından bakınca, burnu da etkileyici: gerçek bir zenci boksör burnu, öylesine geniş, kalın, yamyassı; deliklerinden incecik duman süzülüyor. Ama beni asıl kışkırtan, hiç kuşkusuz, saçları usturayla kazınmış kafası; öyle küstah, öyle çıplak bir duruşu var ki, müstehcen, dev bir erkeklik organını akla getiriyor.

-Bobby, diyorum, sen garip bir yaratıksın, belki de korkunç!

İtiraz bekliyordum, 'Ya sen,' diyebilirdi, 'garip bir yaratık değil misin?' Hayır, itiraz etmedi. Uysal uysal:

-Evet, dedi. Garip bir yaratığım.

Başını usulca dizime koydu: -...Bobby, takma adım, diye sözünü sürdürdü, uyduruk bir ad, yüzlercesi gibi, Asıl adım Kaunda, ormandaki adım. Bir bacakken, oğlan çocukluğuna özenirdim, annem küplere binerdi...

-Kaunda, diye tekrarladım, güzel bir ad.

-...o da yalan, dedi, Kaunda ağabeyimin adı.

Yıllardır gizli kalmış büyük bir suçu nihayet itiraf ediyormuş gibi, kımıldamaksızın, kesik kesik, gözlerini kaçıra kaçıra konuşuyordu. Ben duygulanmışım, hem tedirgin. Yaprak cıgaramı içerek, onu dinliyorum. Öpüşmeye hazırım, daha da kötüsüne hazırım. Onun neyi beklediğini kestiremediğimden, ufak ufak, sinirleniyorum: gecikiyor diye.

Bobby insanı öpmüyor, yutuyor; o anıtsal ağzıyla, başka türlü-sünü yapamaz zaten. En beklemediğim anda, adaleli kollarıyla sımsıkı belimden kavrayıp, dudaklarımı kaptı. Öpüşü beni kirletiyordu, belli belirsiz bilincindeydim; öpmenin ötesinde, çiftleşmeye benzer, sert ve vahşi bir olaydı bu, beni o kadar çekindiğim 'dişiliğe', 'kadınlık durumuma' indirgiyordu. Dudaklarım, ağzının kaygan ve karanlık mağarasında, kaybolup gitmişti; dilim, yılan gibi oradan oraya atlayan, çevik ve atılgan diline dolaşıyor.

Bir yandan, ikimizi dışardan görüyorum: erkek giyimli iki kadın, sarılmış öpüşüyorlar. Gülünç olduğu kadar, acıklı bir durum. Beni hem irkiliyor, hem kışkırtıyor. Bobby'nin başını okşuyorum, kazınmış saçlarının sert uçları sanki iğne, parmaklarıma batıyor-

lar, — bu da beni zevkten eriten, başka bir zevk.

Bobby, ‘ezelden ebede’ bu öpüşten, kulaklarıma geçti. Dili, o şehvetli ve yırtıcı yaratık, deliklerine dalıyor, kıvrımlarını izliyordu. Doymak bilmeyen dudakları, ayrı ayrı, memelerinden kepeçsine, iki kulağımın üstüne kapandılar. Kulaksız kaldığımı sandım. Hızlı soluyuşunun arasında, sık sık, sevgi sözleri fısıldadığını işitiyorum, tek bir kelimeye saplanıyor, durmadan onu tekrarlıyor! ‘Prensım’, ‘prensım’, vs; bazan da, utanç ve hayadan sıyrılmış, kendimi ensesini ısırmaya uğraşırken yakalıyorum; bu beni, tanımlaması güç bir korkuya uğrattıyor. Heyecandan titreyen sesimle:

—...yeter, diyorum, bu yaptığımız rezillik, aklımızı başımıza toplamalıyız...

Bobby, tutkudan kör ve sağır, ne görüyor, ne işitiyor. Bu defa soymaya ve soyunmaya girişti: ceketlerimiz, gömleklerimiz, kravatlarımız, salonun dört yanına uçuştular. Altına bir şey giymediğimizden, çıplak göğüslerimizle düğümlenmiş olarak, (o siyah cengâver derisiyle zırlı, ben, boyun eğmiş beyazlığım la yalnız), ortada kaldık. Zaman, dalga dalga, uğuldayarak akıyordu, bilinmez hangi mucizenin etkisiyle dakikaların şıptısını duymak bile olası. Gece, gittikçe vahşileşen kaymalarımızı rahatça gizleyebileceğimiz, binlerce dehlizini önümüze açmıştı; gir, lâbirentinde kaybol! Bobby, tıraşlı kafasıyla göğüs uçlarını dalayarak, eğilmiş, göbeğimden aşağıya bir dizi öpücük sıralıyor, kesik kesik:

—...Kaunda ağabeyimin adı, diyordu. Ben, ağabeyimin. Onun erkekliğini yürüttüm, yarım düzine beyaz kız bozdum, ellerimi kanlarında yıkadım. Kaunda’yım ben, parlak oğlanların pembe butlarından, bir ısırışta lokma lokma et koparan. Siz, hem prensimsiniz, hem kölemsiniz...

Beni yere, halının üstüne çekti, altına almayı deniyor. Ağır fakat kıvraktı; pantolonumu açmaya uğraşan ellerini, ‘şey’inin sertliğini duydum. Aynı dakikada, rahatsız edici bir izlenim, elimi ayağımı donduruyor: Bobby ve ben, bana öyle geliyor ki, salonda yalnız değiliz. Bir kişi daha var, sert bakışlarını üstümüze dikmiş, bakıyor. Nerede, ne durumda olduğunu bile kestirebiliyorum: yatak odasının eşiğinde durmuş, bir eli duvara dayalı, öbür eli derin bir tikslenme ivmesiyle havada. Bu beklemediğim sanrı, gözüme Bobby’nin bir cellat, okşamalarının birer işkence gözükmesine

neden oldu. O, içimden geçirdiklerimden habersiz, harıl harıl, beni sırtüstü çevirmeye uğraşıyordu; istediğini yaptım ama, onu memnun etmek amacıyla değil, yabancıyı sezdiğim yere göz atabilmek amacıyla yaptım bunu.

Düşündüğüm yerde, tasarladığım halde duruyordu: kim olacak, Ekrem! Kocam, büyük vicdan azabım: olanaksızlık kadar korkutucu, bilinmezlik kadar güzel! Vahim, kınayıcı bakışı, suçluyor; elinin hareketi, itirazsız mahkûm ediyor. Yeniden utanca boğuldum, tenimden ağulu bir ter fışkırdı, soğuk ve yapışkan. Nereden bulduysam, birden edindiğim yiğit bir güçle silkinip Bobby'yi üstümden attım; şöyle doğruldum. O, toz maviye çalan göz aklarını, koca koca, bana çevirmiş ne olduğunu anlamadan bakıyordu. İçinde çırpındığım utanca ve şaşkınlığa rağmen, aklım başımdaydı; ona ölmüş kocamın bizi suçüstü yakaladığını söyleyemeyeceğimin farkındaydım. Davranışımı açıklamak için, kullanabileceğim akla yakın bir gerekçe aradım:

– ...şey, diye kekeledim, sevişmede kimseye üstünlük tanımayı sevmem, sıkılırım.

Ağzımdan laf olsun diye çıkan bu 'mazeret' sonradan bana yaşanmış ve yadsınamaz bir kesinlik olarak göründü; öyle ya, Haco Hanım'ın ölümünden beri sevişmede gerçekten kimseye üstünlük tanımamıştım; bu üstünlüğü, başkalarına karşı ben kullanmıştım, hep!

Bobby, ilk ağızda, sesini çıkarmıyor. Puposunu arandı, oralar da. Bulunca yakıp, üstüste iki uzun nefes çekiyor; dazlak kafasını, yoğun ve kokulu duman bulutları kuşatırken, neden sonra:

– ...bak, diyor, ben zenciyim, zenciler sabır nedir bilir, sabretmeyi öğrenmiştir, alışkındır. Hiç acelem yok, kıyamete kadar bekleyebilirim.

Her zaman neşeli olan sesinde bu defa tehdit edici bir anlam mı vardı, bana mı öyle geldi?

O sabah, ne yapacağımı bilemiyordum. Kararsız giyiniyorum. Ceketle kravat arasında, kapı çalındı. Kim olabilir? Kimseyi beklemiyorum ki! Birkaç gündür Lili'yle küs gibiyiz; Bobby'ye, beni evde bulmayı sağlama alsın diye, geceleri geliyor. Öyleyse kim bu gelen? Belirgin bir nedeni olmasa da, tuhaf bu ya, Cecile olduğuna hükmettim: yarasa peleriniyle o kadar güzel, o kadar garip, sözde beni görmeye gelmiş: çok özlemiş de!

Ne yanlış!.. Kapıda en az beklediğimi buldum: 'Paşa' Nuri'yi! Boynuna saçaklı, uçsuz bucaksız bir atkı dolamış; geniş kenarlı şapkasını, kulaklarına kadar geçirmişti; bu yüzden, ancak hummalı hummalı parıldayan gözleri görülebiliyor, bir de eski, vaktiyle saydam olduğu anlaşılan bir yağmurluğa sardığı, yorgun ve ağır, zavallı gövdesi. Kabahatli, azarlayacağından emin, koca bir oğlan çocuğu gibi, solgun gülümsemesiyle özür dileyerek, ters türs içeriye girdi:

-Günaydın Yenge!

Mahcup, Türkçe mırıldandığı bu 'günaydın' iyi geldi bana. Ayaküstü, ona düşkün ve eksikli havasını veren ne varsa, (atkı, şapka, yağmurluk) üstünden atıyor, yüzündeki o sahte fecsatçı ifadesi hariç. Kılığimdaki acayıplığı, 'doğulu' inceliğiyle farketmezden gelebiliyor ama, bütün dikkatiyle henüz ortadaki kahvaltı sofrasına dalmaktan, kendini alamıyor: çay, tereyağı, bal, peynir vs. Reddedemeyeceğini bildiğim bir bardak çay ikramı, ona bir kahvaltı yaptırmama vesile oluşturdu, çünkü karnı açtı, açlığı elle tutulurcasına görülüyordu. İyice tereyağına buladığı ekmekleri ardı ardına atıştırırken, tepesinde durmam yakışık almazdı; tedirgin de oluyordu biraz, kenara çekilip, yaprak cıgaramı yaktım: günün ilk purosunu. Koltuğa oturup, gazeteyi aldım.

İtıraftan niye çekineyim? 'Paşa' Nuri'yi erkek giyimiyle kabul etmek beni kederlendiriyor, gözüme büyük bir kabalık gibi gözüküyordu. Sanki kim olduğunu bilemediğim birine, ihanet ediyordum. Çok rahatsız edici bir duygu. Dışarda, Paris'in ıslak damları,

varla yok arası bir güneş vurmuş, parlıyorlar mı? Camlar buğulu, iyi seçemiyorum aramıza gri bir perde çekilmiş, bu da kederimi artırıyor. Ekrem'in sözleri, hanidir gidip gidip daha güçlenerek geliyorlar: "...sevmek, alıp başını gitmektir!"

'Paşa' Nuri, karnını doyurunca, sunduğum yaprak cıgarasını kırılıp dökülerek aldı, geçti karşımdaki koltuğa yerleşti. Söze başlamadan, yüreğimi eriten bir uyarıda bulunuyor:

– Sizinle arız ve amik konuşmalıyız, Yenge! Fevkaalede ciddi şeyler arzedeceğim, ilk nazarda gayr-i hakiki intibainı verebilir, inanılmayacak gibi yani, lakin diyeceklerim müdellel değilse bile muhtemeldir, kuvvetle muhtemel!

İki dakika geçmişti ki, kesip attı:

– ...hakikatı meydana çıkarmağa muvaffak oldum, Kermo'-nun intiharı langur lungur, zavallı katledildi.

Vurulmuşa döndüm, bağırarak sormuşum:

– Katledildi mi? Neden? Kimin tarafından? Ne maksatla?

Ateş saçan gözleriyle bakıyor:

– ...beray-ı malûmat arzedeceğim, bundan kolay ne var? Blanche Meydanı'nda, Pere Duparc'ın kahvesi malûm; bu gece, olmazsa yarın gece teşrifinizi rica ederim. Bana tevcih buyurduğunuz sualleri, Pere Duparc'a tevcih ederseniz, cevaplarına muttali olacaksınız, çünkü Pere Duparc hayvanı –haşa huzurdan– çok şey biliyor.

– Siz neler söylüyorsunuz, 'Paşa'? Bu kadar emin nasıl konuşabilirsiniz? Bir kere Pere Duparc kim?

– Kim olacak, kahveci? Derhatır eylerseniz, size yazdığım mektupta mevzubahis etmiştim: Kermo'yla birlikte, ekseriya uğrardık, ihtiyat olmuştu adeta: Kermo elektrikli bیلardo oynar, ben seyredirdim: şahane bir seyir! Son gece, evine dönmeden...

Bin türlü çağrışımın içisıra uçuştugu, garip bir duraklamadan sonra, başka bir sesle ekledi:

– ...yarabbi ne de maviydi, o mel'un gece!

İpin ucunu yine kaçırmıştım; ne kim olduğumu çıkarabiliyorum, ne yaşadıklarımın anlamını: dramın yoğunluğu, alışılmışlığı gülünce, travesti'yi 'maktulün' karısına dönüştürüyor: yüzünü çirkinleştiren bir sabırsızlıkla, bu müthiş 'ifşaat'ın cevabını öğrenmek isteyen, şu teselli bulmaz 'dul' ben miyim? Döktüğüm gözyaş-

larıyla hızla yitirdiğim önemi, 'Paşa' Nuri kazanıyor; işin kötüsü, kazandığının farkında:

–...hem kim ki diyalektiğe aşınadır, şuna vakıftır; en kudretli olduğumuza hükmettiğimiz an, en zayıf anımızdır; zira, mevcudiyet zıddını muhtevidir, yani yokluğu! Bu itibarla, kat'iyetler, müphemiyetlerden ziyade belimizi büküyor. Meselâ, o gece, Ekrem'in bende bıraktığı intiba nedir zannedersiniz; sakın bir adam, adeta mes'ut, az sonra evine dönüp yatacak değil mi? Hata! Hata-yı azim, hata-yı vahim! Pere Duparc hayvanının –haşa huzurdan– bana naklettiğine itibar edecek olursak; Ekrem sabahın saat birine doğru kahveye tekrar dönmüş; öteki yarım saati mütecaviz bir zamandır, asabi bir şekilde onu beklemektedir; masasının üzerinde bir şişe Perrier, kirpiklerinin müntehasında hiddet kıvılcımları...

– Öteki mi? Öteki de kim?

– Tahmin etmediniz mi?

– Hayır!

– Georges!

– Georges diye birini tanımıyorum!

– Nasıl olur, ziyadesiyle tanıyorsunuz: kadınlık taslayıp, fistan giyen oğlan yok mu, ta kendisi! Vak'a gecesi de böyleymiş, kıl pranga kızıl çengi, kraliçeler gibi süslü püslü yani. Lakin, öfkesi bastırıyor: o cem-i gafir huzurunda Kermo'yla şiddetli münakaşa ediyorlar; bazılarının iddiasına göre, zenne para sızdırmak için peşindeymiş, Kermo reddediyor; diğer bazılarıysa; keyfiyetin paraya müteallik olmadığına ısrarlı, olsa olsa, kıskançlıkla alakalı bir münakaşa diyorlar; lakin iki taraf, münakaşa vakiasında mutabık, münakaşa ettikleri gayr-i kabil-i inkâr bir hakikat, bu hakikatı intihar hadisesiyle irtibatlı mütalaa edersek, *tragique* bir mana iktisab etmez mi?

Sustu, düşünceli bir tavırla purosundan bir soluk çekti: –...vahim neticelere müncer olabilecek bir münakaşa bu! dedi.

Aslında bir hüküm vermişti. Bir başka hükmü hatırladım: Ekrem'in Mamma Pelegrini'nin zımbalı defterine yazılı, daha az eziç olmayan hükmü: "Lili, inanılmayacak derecede alımlı, görkemli bir *travesti*, ama bütün insancılığından soyunmuş!" Kendi deneylerim hükmün doğruluğunu kanıtlamıştı; Lili, yakın çıkarlarıyla ilgili

kişilere duyarlık gösteriyor, dışında kalan herkese taş duygusuzluğuyla davranıyordu. Buna rağmen, cinayet işlemesine neden görmüyordum. Hele kocamı öldürmesine, asla: Ekrem ameliyatına gereken parayı vermeyecek miydi? Umut kapısını kapatan cinayet olur mu?

‘Paşa’ Nuri fikrimi paylaşmıyor. Kaşla göz arasında, içi yeşil öksürük pastilleriyle dolu, metalden yuvarlak sarı kutuyu cebinden çıkarmış, bana uzattı. Özür dileyen bir sesle:

–...almaz mısın yenge, diyor. Boğazı temizler, hele cıgara içenlere, çok faydeli.

Cevabımı beklemeden, iki üçünü birden alıp, ağzına attı:

–...size yalan söylemiş, dedi. Kermo’nun düşüncesine az çok vakıfım. Bildiğim kadarıyla, kimseye hiçbir vaatte bulunmamıştır. Bilakis, zenne kılıklı bu rezilin, bilumum hicabaver talep ve teklifini, suret-i kat’iyede reddetmiştir; filhakika, Kermo tamamıyla farklı bir içtimai muhitin adamıydı, berikinin onu ihata edebilmesinin imkânı ve ihtimali yoktu. Beni tanıdınız, hafızam nisyan ile malûldür, her şeyi unuturum: lakin, ehemmiyet atfettiğim şeylere ve şahıslara taalluk etti mi, asla! Daha evvel bu zenneden bahsaçmadıysam, unuttuğumdan değil, haiz-i ehemmiyet addetmediğimdendi: hiç mesabesinde biri, rengârenk bir balon, o kadar...

Başlıca özelliği tutarsızlık değil mi, az sonra, en ufak ayrıntılarına inerek, Lili ve Kermo’yla ‘cümbüş yaptıkları’geceyi anlatıyor: bu ‘tuhaf oğlan’ nasıl allı pullu giyinmiş de, çatır çatır ‘Türk Sultam’yla nişanlandığını’ iddia ediyormuş! Ben, ortaya attığı ilk fikre, cinayet fikrine takılı kalmıştım, ölesiye acı çekiyordum: hırstan ve korkudan altüst olmuş bir Lili, önce sevişiyor, sonra Kermo’nun kalın bir uykuya dalmasından yararlanıp, havagazını açıyor. Sabah olmuş olacak. Ağır, bunaltıcı bulutlar, تنها sokak aralarına inmiş; havagazı lambalarını birer ikişer boğup atıyorlar. Yoğun bir sessizliğin diplerine doğru, genç ve zarif bir kadın gölgesi, uzaklaşıyor. Koştuğunu görür gibiyim: ayak sesleri, iskarpinlerinin iğne topuklarında saçaklanıyor, elleri titrek, yüzünün mukemmel ovali bir tikle bozulmuş, saçları darmadağın! Koşuyor ama kurtulamıyor ki, attığı her adım, soğuk kış sabahı griliği, bulut kalabalığı ve sis üflemesinden oluşmuş, yoğun, balçık kıvamında bir mağmaya daha çok batmasına neden oluyor. Çırpına çırpı-

na boğulacak.

O hayal kaybolmadan altından bir başkası belirdi: çok daha yürek parçalayıcı, kötümser önsezilerle dolu, netliği insanda can bırakmayan bir hayal: Ekrem, onu ölü buldukları yerde (yatak odasıyla salonun birleştiği eşik) uzanmış, boylu boyunca yatıyor: hareketsiz, gözlerinin ışığı sönük. Tüylerimi ürperten bir kahr, içimi kapladı: nasıl etsem de ölüm saatını, geçmişiyile geleceğinin haritadan silindiği, canlının cesede dönüştüğü o dakikayı tam tamına öğrensem. Ekrem'in (kocam, sevgilim, bir tanem) ruhunu teslim ettiği an, acaba İzmir'de ne yapıyordum? Kestirebilmek olanak dışı, buysa acımı artırıyor: ister misin İclâl'le sevişe sevişe sabahı ettiğimiz, o aşk gecelerinden birinde ölmüş olsun?

'Paşa' Nuri, 'romancı tabiatının icabı olarak,' bir kere çenesini açtı mı, yarı yolda durmaz; anlaşılan, amacını çıkaramadığım paşa sonu belirsiz başka bir serüvene geçmiş: Karışık bir olay, üstelik onu heyecanlandırıyor, göğsünü bağrını dövmesinden, sesini yükseltmesinden belli:

—...tamam efendim, hayatımı mahvettim, kabul! Lâkin bir *ra-â* mutlaka bir cesed midir reca ederim, o da yaşıyor, hayatın bir cüz'ü, onun da sizin benim gibi havayic-i zaruriyesi var, gıda almak, iskân edebilmek muhtelif münasebatta bulunmak zaruretinde yani!.. Bu fahişe *sadique*, bunların mecmuunu bendenize yasak etti, gayesi haysiyetimi rencide etmektir, beni mümkün mertebe hacil mevkie düşürmek; sıfıra icra etmek...

Kim olduğunu sorup öğrenmeme fırsat bırakmadan, garip bir gösteriye kalkıştı. Böyle bir şeyi, yapsa yapsa, o yapabilir: ceke-tini çekip atıyor, kravatını ve gömleğini yolarcasına çıkarıyor, amacı yağlı ve pembe sırtını, daha doğrusu sırtındaki kırbaç izlerini göstermek! Ağlamaklı bir öfkeyle:

—...bakın yenge, diyor, lütfen bakın! Söyleyeceklerimin müşahhas delili, bizzat gördükleriniz olacaktır. Reva-yı hak mı?

Gördüklerim beni allak bullak etmeye yetmişti: oysa, etkileyici gösterisiyle içini boşaltmışa benziyor: yazgısına yabancılaşmış, tekdüze, oldukça kaygısız bir sesle, 'başına gelen musibetleri' sayıp dökmeye devam ediyordu. Hıncı ve öfkesi eriyip gitmişti:

—...fakirhanemi şereflendirdiğinizde, dikkatinizden kaçmamıştı: otelin kapısındaki gözlüklü, yasak suratlı kadın, hani An-

nam'lı? Bendeniz, bu canavarın her kaprisine çarnaçar boyun eğmekteyim: mali vaziyetimin istikrarsızlığı malum, ay dediğin göz açıp kapayıncaya kadar gelip geçiyor, kirayı ödeyemiyoruz yani, çare-i hali, gizli zevklerine alet olmakta bulduk. Nuri Uçarı için ne hazin akibet! Uzun sözün kısası, cam çektikçe bu Allahın belası karı beni kırbaçlıyor, canı da sık çekiyor ha! Evet, insanda bir nebze *mazohiste*'lik olmazsa, bu neviden münasebetlere burnunu sokmaz, haddim olmayarak buna bendeniz de vakıfım; işin evveliyatına atf-ı nazar edecek olursak, kanlı kraliçe hallerinden, nev-i şahsına mahsus Kleopatra'lık iddiasından mahzuz olduğum serdedilebilir; lakin, şiddet iptilasını vahşet derecesine vardıracağını, nasıl tasavvur edebilirdim ki! Kanımı bardağa koyup takdim etsem, kemal-i afiyetle içecek! Her gün biraz daha fazlasını talep ediyor, şiddet susuzluğu namütenahi, halbuki benim fizikî tahammül gücüm mahdut, elbette öfkesinden küplere biniyor.

'Başına gelen musibetleri' anlatırken ezildiğini, onurunun en duyarlı yerinden incindiğini hissediyorum. Huzurumu kaçırıyor bu. Böyle bir sergilemeye niye gerek gördü, nereye varmak amacındadır? Bir an önce bitirip sussa sevineceğim. Ekrem'in ölümüne ilişkin kaygı ve kuşkularıma dönme fırsatını bulur; ayrıntı bolluğundan iğrençleşen bu serüveni, dinlemek huzursuzluğundan kurtulurdum:

–...yoo, hiçbir şeyi tesadüfe bırakmaz, sizi temin ederim, fevkalade dikkatli ve ihtiyatlıdır, alçak! Bir kere, can havliyle odasından firar edecek oldum, o gün bu gün, kırbacına el atmadan, beni karyolaya organla bağlar: nasıl bir bağlamak hafazanallah, mahza kölesiyim, ip etlerime gömülüyor. Bilahare, affınıza mağruren arz ediyorum, anadan üryan soyunur: üzerinde munhasıran gözlükleri ve çizmeleri kalacak şekilde! Gözlüklerini muhafaza etmek istemesi, bir dereceye kadar kaabil-i izah bir şeydir, gözlüksüz göremez, lakin çizmeleri nasıl izah etmeli? Çizmeleri de görmek lazım, lameden, son derece yüksek topuklu, topuklar yüksek olmakla kalmıyor, uçları da sivri. Hazırlıklar ikmal edildikten sonra eziyet başlıyor, bilafasıla dakikalarca devam ediyor...

Ya da: –...vaktaki bendeniz kan içinde, bitap, mahv-ü perişan, baygınlık raddesine geliyorum, vampir adımlarıyla sokulur, kırbaç izlerinden sızan kanı yalar...

Ya da: –...kocasını gördünüz, Mösyö Roger’yi, onu bu alçak karı tahrip etmiştir, canlı bir cenazeden farkı yok, bir leş! Bendenizi tahrib etmeyi de kafasına koymuş, iblisane bir tasavvur, evet, lakin mevki-i tatbika koyacağından şüphe etmek caiz değildir; bu itibarla arzularını is’af etmemek kararını ittihaz etmiş bulunuyorum, aşağı yukarı bir aydır; ilk günler kararımı da, beni de ciddiye almıyordu, vaziyetin ehemmiyetini geç kavradı, bir kaya gibi mukavemet ediyordum: el’an ediyorum amma, aylardır birikmiş kira borçlarımın mecmuunu bir kalemde tediye etmemi istemez mi, alçak, tasavvur buyurun bir bendenizin halini, bir de yekûnu hayli yüksek bir rakama balığ olan...

Dün gece, ‘mutad üzerine mağarasına çıkmak’ isteyince, kadın otelin kapısını suratına kapatmış, içeriye almamış. Elleri böğründe, beş parasız, sokakta kalınca, ‘halet-i ruhiyesi fena halde’ bozuluyor. Gece, zamanın eskiterek ayakta duramaz hale düşürdüğü bir katedral, korkunç buluttan kubbeleriyle, göçüyor mu üstüne? O ki ‘güneşli beldelerin evladıdır’, soğuğun adını ısıtmek donmasına yeter, akşamın o saatinde ‘biçare ve biaman’ başım hangi taşa çalacağını bilemiyor, yüreği kan ağlayarak düşüyor sokaklara: parası olmadıkça, ne otellere gidebilir, ne gar kahvelerine. Sonunda, bir avuç gece yorgununun, soğuğa ve uykuya karşı direnmeye savaştığı, Lyon Garı’na düşmüş:

–...bunlar Portekiz’liymiş, kaçak olarak girmişler, niyetleri iş bulup çalışmak! Fevkalade hüsniyetli çocuklar, cevher-i aslileri henüz kaybolmamış, tasavvur buyurun ki, iki lokma azıklarını bendenizle paylaşıp...

Durum aydınlığa kavuşuyor: ‘Paşa’ Nuri yine meteliksiz, üç beş kuruş sağlayabileceğini umduğu tek insan benim, ‘tavuk kesmekten âciz o zenne’nin katlettiği Kermo’nun zevcesi’, bana gelmesin de kime gitsin? Acıdığımdan mı, cinayet iddiasıyla ilgili daha çok şey öğrenmek istediğimden mi, kesinlikle söyleyemem, ona ne kadar verebilecek güçteysem o kadar para verdim, ama ilk fırsatta (hatta hemen o sabah) Pere Duparc’a gidip, elde edebileceği her bilgiyi bana getirmesini istemeyi unutmadan!

Gözleri yaşarmıştı, dudaklarında yarım yamalak bir soylu düşün gülümsemesiyle, dedi ki:

–...yenge, bir kere daha haysiyetimi kurtardınız. Size minnet

hisleriyle meşbuyum, elimden geleni esirgemeyeceğimden emin olmanızı istirham ederim, önümüzdeki hafta yeni haberler getirebileceğimi ümid ediyorum.

Ardından başdöndürücü bir boşluğa düştüm, akla ziyan bir düşüş: hızım gittikçe çoğalıyor, nefesim kesiliyor. Daha kocamın ölümüne alışamamışken, onu öldürmüş biriyle yakın ilişkiye girmemi, hangi gerekçeyle haklı gösterebileceğim? Lili beni teselli etti bahaneşiyle geçerli olamaz, zîra 'anlayışsız' bir eş olduğum gerçeğini ortadan kaldıramaz. Anlayışsızlığım kocamı kaybetmeme neden olmuştu; bu kaybın acısından kurtulmak amacıyla başvurduğum çare, kendime ne kadarcık saygım kaldıysa, onu kaybetmeme yol açıyor. Duygusuzun biriyim ben, zayıf bir yaratık, anlık cinsel tutkularına direnemeyip, yenilen, üstelik bencil. Paris'e iner inmez kocamın mezarına koşacağım, ölümünün niteliğini anlamak için polise başvuracağım yerde, şu yaptıklarına bakın: Cecile, Lili, Bobby derken, ipin ucunu iyice kaçırdım. Bir gariplikten kurtulmadan, daha beter bir başkasına düşüyorum. Sözde Kermo'ya gelmiştim, eski Paris yaşantıma düştüm, çok daha gelişmiş, çok daha raydan çıkmış, çok daha şaşırtıcı bir biçimine! Utanmadan, bir de bunun tadını çıkarıyorum. Oysa Ekrem, epeyce dengeli, aynı ölçüde değişik, başka bir hayat sunmuştu, değerini bilememiş, anlayamamış, çarçur etmiştim: hem gülünçtüm, hem iğrençtim, yaptıklarım isteklerimi aşıyordu. Adımımı attığım yeri felakete boğuyorum. Başlı başıma bir felaketim.

Yaşantım süresince hiç bu kadar yalnız ve terkedilmiş kalmamıştım: anılar, fikirler, sözcükler, hatta eşyalar içimi kıyan dilsiz bir telaşla çekip gidiyorlar! Çırılçıplak salonun, dört gri duvarı arasında, bir aşağı bir yukarı volta vuran, tek başına bir kadını. Zaman bile, banyo küvetinden çekilen su gibi, bu bomboş salondan, asab bozucu hırıltılarla çekiliyor. Zamanın ve uzayın dışına kusuldum. Beni seven biri olmalı, mutlaka olmalı, müşfik ve güçlü, yakınmadan sevmesini, beni korumasını, benim kadar acı çekmesini bilen biri! Bir can yoldaşı gereksiniyorum, ama kimi? Haco Hanım öldü, İclâl burada yok, Lili ikiyüzlü, Cecile'i hesaba katmam, elimde kala kala Bobby mi kalıyor? Bobby esaslı bir 'delikanlı' ama, arzuladığım düzeyin çok altında, hayli kalın, epeyce ham.

Ah Ekrem sağ olsaydı!..

Akşama doğru onu bir kere daha gördüm, yere boylu boyunca uzanmış, ne ölü, ne diri, belli belirsiz nefes alıyor ama, kıpırdamıyor da! Ölümü beni öylesine harap ediyor ki, 'ruhunu teslim ederken' ne pahasına olursa olsun, başucunda olmak istiyorum. Bin kere gerekirse, bin kere. Suçluluğumu ta içimde duyduğum andan beri, elbet pişmanlığımın da itişiyile, kendi gözümde kendimi temize çıkarmak için, her şeyimi ona adayabilmek bana tek kurtuluş yolu görünüyor; ruhunu teslim ettiği o yüce anda başucunda olmak, o anı paylaşmak arzusunun asıl nedeni bu! Onu mutlu edememekten suçlu olduğumu bilmek, ölümünü sonsuza kadar yaşamaya mahkûm ediyor beni: her yaşayışında daha katlanılmaz, büsbütün yıldırıcı olarak! İşin kötüsü, her seferinde geç kalışım! Hayattan ölüme geçtiği yüce ana, bir türlü yetişememişim! Kocam, ne kadar çıpınırsam çırpınayım, ben başucuna ulaşmadan ölüyor. Ruhunu yalnız teslim ediyor. İşte bu defa da öyle oldu, son sözlerini işiteyim diye başucuna koştuğumda, o artık illelebet susmuştu. Susmak da, söz mü, gözden sırolmuştu, o kadar aradıysam da, bulamadım: salonda bu koskoca ve bomboş tabutun içinde, sadece ben vardım: heybetli kuşkuların tutsağı, vicdan azabının tutuklusu, zavallı ben!

O akşam Bobby çıkıp gelmeseydi, çıldırabilir miydim, sonraları epeyce düşünmüşümdür. Kuşkuyla acı arasına sıkışmış, aklım zorlanıyordu. Lili'ye gerçeği söyletebilirim diye ne korkunç işkenceler tasarlamadım ki: ben işkenceci: o, işkenceye uğrayan olarak: ya tutup meme uçlarını keskin bir makasla kesiyorum, düğme gibi avuçlarıma düşüyorlar: ya bir gözünü oyuyorum, yumurta içi gibi yere akıyor. Elimde bir ustura, çıplak sırtına bir çırpıda adım yazdım, bütün harfleriyle çabucak okundu. İsteddiği kadar masumum diye bağırırsın, sesi yükseldikçe işkencenin dozu da yükseliyor, değil mi ki ben masum değilim, o da masum olamaz, kesinlikle olamaz; şiddetle hissettiğim suçluluğum, gerçek ya da yalan, onun da suçluluğunu zorunlu kılıyor, ancak böyle olursa sızım biraz hafifleyebilir.

Bobby kapıyı çalar çalmaz, sihirbazın değneği dokundu sanki, bir de baktım salon neyse, o: mobilyaları, portreleri, camlarda ki buğuları ile. Gerçeğe zorunlu dönüşüm, uğradığım iç bozgunu-

nun vehamet derecesini anlamama yardımcı oluyor: kendimi o acıdan bu acıya atarak, bütün bir günü, tek lokma yemeden, tek yudum su içmeden geçirmişim.

Bobby: – Ne oldu, diye sordu. Niye ağlıyorsunuz?

Bense donakalmıştım: karşımdaki alımlı zenci dilberini, tanıdığım Bobby'ye benzetemiyorum: ne erkek giyimi, ne usturayla kazınmış kafa, ne gözlük, ne pipo. Allah Allah, nasıl Bobby olabilir?

– Hayır, diye itiraf etti. Ben Victoire Kaunda'yım, asıl kimliğim bu. Emniyet Müdürlüğü'nde, çalışma kartımla ilgili bir form-lite noksanlığını düzeltmeye gittim. Eh, sivil giyinmiş zenci başçavuş halimle gidemem ya, 'resmi' kimliğim neyse o olmalıyım: Kaunda, Victoire, *streap-tease* dansözü, Kongo asıllı...

Piyano siyahı, düz ve ipek yumuşağı saçları, omuzlarına su gibi akıyor: yüzünü çerçeveleyen kırkmalık peruk, ifadesindeki haşinliği de gidermiş, çizgilerini yumuşatıp düzgünlüğünü belirginleştirmiş. Gözlerini boyaması, dümdüz kırkmalardaki pırıltılı yansımalarından mı, rimelle ağırlaştırılmış takma kirpiklerinden mi, nedense, bakışlarına iç karıştırıcı bir derinlik katıyor. Buğulu bir çağrı sanki.

Şaşkınlığının büyüklüğüne rağmen, gözlüklerini ne yaptığını sormayı akıl ettim. Gülümsedi, (başkasının gülümsemesi, daha yapay, profesyonelce bir gülümseme, üzerinde çalışılmış), astragan mantosunu, gelişigüzel divana savurarak, kendini koltuğa bıraktı:

– Karıştırıyorsunuz azizim, gözlüklü olan Bobby'dir; ben hayatta gözlük takmam, kontakt camları kullanıyorum, görüyorsunuz pekâlâ oluyor. Fakat sorumu cevapsız bıraktınız, lütfen cevap isterim: bu gözyaşları niye?

Ne diyebilirdim? Vahşi 'hayvan' yerini, zenci dilberine bırakmıştı; ortaya çıkan, çekiciliğiyle beni öylesine çarpmıştı ki, kendimi de onu da yadırgıyor, söze nereden başlayacağımı bilemiyordum. Oysa, ayakayak üstüne atmış, uzun biçimli bacakları, siyah kuğu boynu, zümrüt yeşili *chanel* elbisesiyle şahane bir zenci güzel olarak, cevabımı bekliyor: gözleri dudaklarımda.

Kemküm ettim, sanırım: – ciddi bir şey yok, diye birşeyler söyleyip geçiştirmek istedim, araya böyle bunalıyorum...

Fakat, engelleyemiyorum: acım, benden güçlü çıkıyor; kuş-

kum, çekingenliğimden baskın; mümkün mertebe kısaltarak, olayı aktarıyorum: önemli ayrıntıların altını çizmeyi, Duparc kahvesindeki sert tartışmayı, Lili'nin ameliyat saplantısını, hatta 'Paşa' Nuri'nin hikâye uydurma eğilimini eklemeyi unutmadan.

Beni ilgiyle ve dikkatle dinledi, lâfımı kesmedi; bir yandan da, şık çantasından çıkardığı piposuna tütün dolduruyordu. Sözümlü bitirdiğim sırada, esnek bileğinin alışkın bir hareketiyle, çakmağın alevini tütünün üzerinde gezdirdi; alevin titrek ışığı, obur ağzını, siklamene boyanmış kalın dudaklarını aydınlatıyor: bir anda dumana boğuluyoruz. Dumanla beraber, neonların pencereden içeriye boşalan kanlı kızılığı, gözlerimizi kamaştırdı: karanlık basmış bile. Ne çabuk?

Perdeleri çektim, abajurların yardımıyla ikimize uygun bir aydınlık ayarladım. Bobby, sessiz sessiz piposunu içiyor, güzel zenci manken başının üzerinde, narin bir duman ağacı, enine boyuna büyüyordu. Garip şey, giyindiği kılığa göre, pipoyu içiş biçimi değişiyor. Şu haliyle daha zarif, epeyce yumuşak, yine de gözü rahat eden bir yanı var, belki ben öyle sanıyorum.

Sonunda: –Böyle bir şey yapabilir mi, Lili? diye sordu.

–Nerden bileyim? diye cevap verdim. Aslında beni rahatsız eden de bu, ya masumsa?..

–Hah, masumsaymış! Masumluk dediğimiz ne ki, dakika oynar, dakika, şu an masumsunuzdur, bir dakika sonra mücrim: arada cinayet işlenmiştir çünkü. Lili sapına kadar masum da olsa, sizin herifi bal gibi öldürebilir, sonra onun vermediği mangizi sizden sızdırmak ümidiyle, rahatça koynunuza girebilir, öyle hınzır-dır o...

–Bu kadarını benim aklım da kesiyor, ama nasıl emin olmalı?

Sustu, piposunun sapını ısırdı:

–...biraz zorlasaydık? dedi.

Bunu öyle bir yüz ifadesi, öyle bir ses tonuyla söylemişti ki, tüylerim diken diken oldu. Aldırmadan, sözünü sürdürüyor:

–...yılandan ödü patlar, tecrübeyle biliyorum: benim boayla onu karanlık bir yere tıkar, aynı yatağa sokarsak, on dakika içinde her şeyi patır patır söyler: altında imzasıyla, cinayeti itiraf ettiği kâğıdı elinden alırız.

İblisce baktı, ekledi:

– ...tanrı şahidimdir ki, böyle!

Düşündüğünden, aklın kolay kabul edemeyeceği çetrefil bir tad aldığı duyumsanıyordu. Hoşlanmadığını görünce ısrar etmiyor. Başka, akla daha yakın bir öneri getiriyor: kuşku, yeterince tannık olduğuna göre, niye doğrudan doğruya polise başvurmuyormusuz, ‘Aynasızlar’ ‘ince’ yöntemlerle, Lili’yi konuştururlarmış!

Önemli, ağırlığı olan bir sır, paylaşıldı mı, öneminden de, ağırlığından da kaybeder. Bilinen şey! İçimi boşaltalı, hayli hafifledim ve rahatladım: günlük hayatın gerekleri, olağanüstünün etkisini dağıtıyor, açlığım kendini duyuruyor. Bobby’le, başbaşa bir akşam yemeğinden kaçınılamaz. Durumu açayım, dedim, sen misini açan, evin ‘hanımı’ o oluverdi, ‘misafiri’ de ben! Doğrusu, hoşlanmadım diyemem: bir yandan sorduğu pratik soruları cevaplandırıyorum, bir yandan yaptıklarını keyifle izliyorum. Bana mutfağa adım atmayı yasakladı, o vırt zırt girip çıkıyor, her seferinde ya bıçakların, ya tuzluğun, ya da yumurtaların nerede olduğunu öğrenmek istiyor.

Daha ayağa kalkarken, yarı şaka yarı ciddi, demişti ki:

– Bu gece kadın ben oluyorum, oluyorum dedim mi, tamam: tırnağımın ucuna kadar olurum. Ama siz de hiç olmazsa doğru dürüst bir erkek olup, şöyle bir çekidüzen verin üstünüze başınıza, kadın olarak, derli toplu beylerden hoşlanırım ben!

Aynadaki hayalim gülümsüyordu ama, solgun bir gülümsemeydi bu, gözlerimin altı da çökmüştü. O garip fikir, işte o sırada, aynada kravatımı bağlarken aklımdan geçti, öyle abuksabuk bir şeydi ki, üzerinde durmadım. Karnım zil çalıyordu, üstümü başım toparlayıp, masaya oturmaya can atıyordum: Bobby oturmuştu, balayındaki yeni gelin sevinciyle, beni çağırıp duruyordu.

Yemekte Lili’den başka şey konuşmadık. Ağır bir cinayet suçlaması altında Lili, olduğundan karmaşık, anlaşılmaz ve gizemli görünmeye başlamıştı. Bobby, durup durup, her şeyi aydınlığa çıkarmak için ona işkence etmemizi öneriyor, her önerisinde aynı fikir, kafamdaki mermi hızıyla, ısıklık ısıklığa geçiyordu: garip, hatta ilkel, ama çarpıcı ıskelliğiyle açıklayıcı bir fikirdi bu, inanmak istemiyordum. Bobby’se, işkence saplantısıyla beni ürkütüyordu:

– ...o taşbebek suratını asidle yaksak mı? Amma matrak olur-

du ha? İlkin efendi gibi uyarınız, itiraf et deriz, inkârda ısrar edersen, şişeyi kaptığımız gibi...

– Yo, hayır! diyordum, bekleyin hele!

Ya da: – ...eğer bilerseniz! diyordum.

Hiçbir şeyi bilmiyor, felaket içiyordu.-Nasıl olduysa, başındaki peruğu çıkarıverdi, usturayla kazınmış kafası meydana çıktı: gece moru, katran siyahı, parıl parıl.

– ...öf be, sıkıldım; içersin çok sıcak! Sokakta, bu zimbirtıları idare ediyorum iyi kötü, ama sıcak bastı mı, hapı yuttum: başımı dalıyor, ensemin kaşınıyor, iyisi mi...

Değişiklik, beni, iliklerime kadar etkiledi. Karmakarışık oldum, büyülendim: acayıpliğin doruğuna ulaşmış sayılmaz mı? Az önce karşımda duran görkemli zenci manken, bir el hareketiyle, kadın mı erkek mi anlaşılamayan, ilginç bir yaratığa dönüşmedi mi? Rimelden ağırlaşmış takma kirpiklerin gölgelediği baygın gözlerine, siyah üzerinde sıklamen bir meyva gibi duran inanılmaz irilikteki ağzına bakarsan, hâlâ kadın; fosur fosur duman salıveren piposuna, ışığı yansıtan parıl parıl dazlak kafasına bakarsan, erkeğe dönüşüyor. Tam o sıra, kafamı kurcalayan o fikri (bir bakıma kuşku, bir bakıma olasılık) açıklayacaktım; hareket, hareketinin ortaya çıkardığı hünsa yaratık, elimi kolumu bağladı, donakaldım. O neler hissettiğimi farketmedi bile, peruğunu işe yaramaz bir karga ölüsü gibi koltuklardan birine savurdu; bir yandan da, cinayeti itiraf ettirmek için, Lili'ye işkence biçimleri tasarlamayı sürdürüyor:

– ...banyoya iki kişi tıklamak merakı malûm, yararlanılamaz mı? Bayılıyor bu numaraya, suda aşk yapmaya da. Ben ki sudan nefret ederim, direnemedim be, oyununa geldim, o bakımdan zafarını biliyorum... O halde ne yapacağız söyleyeyim: üçümüz birlikte banyo yapalım diyeceğiz, suya girdik mi girdik, boğma tehdidiyle ikimiz onu itirafa zorlayacağız.

Dumanların ortasında, gözleri daldı!

– ... yok canım, saçma! Üçümüzü alacak banyo nerde?

Sessizlik nihayet üstümüze çatılınca; içimi kemiren kuşkuyu, açıklamak cesaretini bulabildim. Ortalığı velveleye verecek, bir 'if-şaatta' bulunuyormuş gibi, heyecanlıydım. Neredeyse, fısıltıyla konuşuyordum. Yüreğim keder içindeydi, çünkü 'Paşa' Nuri'den, söylediklerinin doğruluğundan emin olmadığımı belirtiyordum.

Utana sıkıla diyordum ki:

– ...mayası iyi bir adam, âciz olduğu kadar onurlu! Çöküntüsü, gerçeklere dayanarak yaşamak yeteneksizliğinden doğuyorsa; gururu, bu çöküntüyü gözlerden saklamak için, onu acayıplıklara itiyor. Ne acayıplıklar! Sorumsuzluğunun özürü, uydurduğu bahaneler ki, gerçek hayatla bağlantısız, soyut, hatta bunlara karşıt...

Şaşırmış da olsa dikkatle dinliyordu:

– Öyleyse, dedi, fikrinizce bu adam...

– Yoo, hayır, ileriye sürdüğüm, kanıtlanmış bir fikirden çok bir varsayım: eli daralmıştı, para gereksiniyordu, âdeti üzere durumu gözünde büyüttü, daha ağırlaştırdı. Sık sık yapar. Herkese o kadar borçlanmış ki, kimseden tek santim isteyemiyor; gereksindiği borcu verebilecek tek kişi benim ama, selâmsız sabahsız, borç istemek ağrına gidiyor. O zaman bir senaryo uyduruyor kafasından, *sadique* Annam’lı kadın, sokaklarda geçirilen gece, kuşkuları, Pere Duparc’ın sözleri vs... Bunları söylerse, beni altüst edeceğinden emindi, hiç de yanılmıyordu: Lili, kocamı öldürmüş olsun!.. bu buluş beni öyle karmançorman etti ki, kaç para verdiğimi bile hatırlamıyorum.

Sözü benim yerime o bağlıyor:

– ...böylece, sizi kafese koymuş oldu, domuz.

Başım la onayladım. Ayağa kalktı, olduğundan da uzun ve gri göründü gözüme; yamyam kaşla göz arasında çıkmış gelmiş, ana avrat düz gidiyordu:

– ...vay hergele vay! Vay uyanık rezil!

Ya da, daha etkin bir öfke: – ...olmaz, yanına bırakmak olmaz, bu para kerataya kusturulacak, burnundan fitil fitil getirilecek!..

Kızgınlığından içi içine sığmıyor; salonda, bir *cover-girl* şıklığı ve zarıflığı, ama öfkeli erkek davranışlarıyla, o duvardan bu duvara gidip geliyor. Kadın görüntüsünü, zümrüt yeşili *chanel* elbisesini, zümrüt küpelerini, iğne topuklu iskarpinlerini kesinlikle unuttu. Dazlak kafası, piposunun kokulu dumanlarını darmadağın ederken; uçları aşağıya çekilmiş kötüniyetli ağzıyla, öç alma planları yapan zenci bir gangsterden farksız: zenci ve yakışıklı bir gangster.

Sinirli dolaşmasını bir yerde kesti:

– Önce, dedi, işin aslını öğrenmeliyiz: yanılmamak için, birinci şart! Eğer doğru söylediyse...

Dediğini yaptı; telefonla Pere Duparc'ı bulup, 'Paşa' Nuri'nin ona dayanarak anlattıklarını bir çırpıda, söylüyor. Çabuk çabuk, suçlayıcı bir konuşma, bazı önemli cümlelerini serbest eliyle handiyse biçiyor. Gariptir, 'Paşa' Nuri'nin doğru olmayabileceğini söylemem, Bobby'yi gereğinden çok fazla öfkeliyordu. Neden? Hiç anlayamıyorum. Olaya bu açıdan bakmak, içimdeki zehiri aldı, ondan mı?

Onun telaşlı ve öfkeli konuşmasını, alnında beliren siyah ter boncuklarını seyrediyorum; git git daha derinleşen, genizden gelen sesini dinliyorum, ama bütünüyle alınırsa, olayın dışındayım artık, oldukça ilgisizim. Beni ilgilendiren o, iç öfkesinin ateşiyle hummalı bir çekicilik kazanan suratı, ya da vücudu: bir bakıyorum, kadın ama kadından biraz fazla, bir bakıyorum erkek ama erkekten biraz noksan, öyle olmuş böyle olmuş, hattâ aynı zamanda öyle ve böyle olabileceğinden; arzularımı daha çok kışkırtıyor.

–...tamam azizim, haklısınız, anlattığı hikâyenin, aslı faslı yok, tepeden aşağı uydurmuş. Pere Duparc denilen herif, neden sözettiğimi bile anlamadı, kocanızı pekâlâ hatırlıyor, ölümünü duymamış, benden duyup şaşırıldı. Lili'ye gelince, şöyle böyle tanır-mış. Ama 'Paşa' der demez, uyandı: boş gezenin boş kalfasıymış, işi gücü bin çeşit yalan kıvrıp, ortalığı karıştırmak, ciğerini biliriz, diyor... Ne oldu? Bir şey mi var? Niye öyle bakıyorsunuz bana?

O da sustu gözlerini gözlerimden ayırmaksızın, yanıma geldi, ağzımdan öptü. Birden ılık, nemli ve karanlık bir mağaraya girmiş gibi oldum; mağaranın dibinde, acıyla gerilmiş yüzü ve kınayan bakışlarıyla, kadersiz kocam (Ekrem'im, sevgilim, bir tanem) yatıyordu.

O günlerde, beklenmedik bir mektup, çıkageldi.

Ne sinsi ve fesat olduğunu bildiğim, kapıcı kadın bile, zarfı bana uzatırken, şaşmış görünüyordu. Ne zaman karşılaşsak, yüzünde bir tiksinti belirmez mi, yine öyle oldu, ağır bir suç ortaklığının tehlikeli kanıtıymış da, ondan bir an önce kurtulmak istermiş gibi, mektubu çirkin bir aceleyle verip, rahatladı.

Doğrusu, ben de daha az şaşırmamıştım: İclâl dahil, kimseye tek satır yazmamıştım, kimseden cevap beklemiyordum. Cecile'i unutmuştum ama, Paris'te biryerlerde ilginç yaşantısını sürdürme gücünü, erişilmez ve öykünülmez dikkati çekmeyi bilmek yeteneğini: mektubu, son günlerde aklım başımda olmadığından mı, biraz duygusallık gereksindiğimden mi nedir, beni sanılabileceğinden fazla duygulandırdı.

Sabahı Nattier et Fils'de, imzalayacağımız anlaşmanın son ayrıntılarını tartışarak geçirmiştim. Haftalardır yorgunu yokuşa süren genç Prevost, babasının müdahalesiyle isteklerime baş eğmişti. Bundan sevinmeliydim. Sevinemiyordum. Arabaların çılgın uğultusu, sisin soğuk ve yumuşak elleriyle suratlarını silip yokettiği sabah insanları, o sürekli koşuşma, bir sıkıntı dumanı halinde içime çöküyordu. Paris'in yürek tüketici hızı, gelişmiş duyarsızlığı altında eziliyordum. Oysa, Cecile diyordu ki...

"Leman, dün sizi Richelieu-Drouot kavşağında gördüm. Günumü ıvr zıvırla harcadıktan sonra, o civarda bir kahveye oturmuş düşünüyordum. Yanınızda iri yapılı bir zenciyle geçtiniz: gözlüklü, pipo içen bir adamdı, saçları kazıtılmıştı. Halinde bir tuhafılık sezdim! Bana öyle geldi ki, kesinliği tartışılabilir bir şeye, sizi ille inandırmak için çabılıyor. Oysa siz, dalgın ve mesafeli, adeta başka bir yerdeydiniz. Sizi erkek giysileriyle ilk defa gördüğüm-den, yanıldım. Dedim ki: -Aa, şu sarışın delikanlı, Leman'ın sanki kardeşi, ne kadar benziyor?

Fakat, bir ara bakışlarınız görmeden, üzerimden geçti; sizi derhal tanıdım: erkek giyinmiş, yanınıza çirkin bir zenci takmış da

olsanız, emindim artık, gördüğüm sizdiniz. Soluğum kesildi, boğuluyordum. Böyle bir haksızlığı hak etmemiştim. İki ay, geceli gündüzlü, portreniz üzerinde çalışmamın mükâfatı, bu mu olmalıydı? Kendimi büyük bir haksızlığa uğramış hissediyordum: Grand Boulevards'ın ortasında, sizi birisi benden çalmış, koluna takmış götürüyordu. Ben zayıfım, gerçek duygularımı sahteleriyle gizlemeyi beceremem. Yerimi suratsız bir zencinin aldığını görmek, bana acı veriyor; fakat daha çok acı veren, asıl kimin yerini aldığım bilişim. Kermo'nun yerine, bula bula bu yamyamı mı buldunuz? O Kermo ki, daha oyuna başlarken yenik düşmüştü ama, yenilgisi bile görkemliydi, sizi kendi yıkımını sever gibi seviyordu: yaptığınızı hak etmemişti!

Sizi unutamıyorum. Kusursuz tanrıça burnunuz, kendinden emin kraliçe ağzınız, ikide bir kalemimin ucuna geliyor; defter, bloknot, duvar, ayna, neresi olursa çiziyorum. Her çizgi, yaşadığımız günlerden görüntü sürüleri ayaklandırıyor belleğimde, birbirine karışmış, inanılmaz netlikte görüntüler bunlar, kasıtlı ağır çekimler duyumsadığım garipsemeyi yoğunlaştırıyor: hani o lüks kahvedeyiz, sağımızda solumuzda süslü püslü kokonalar, pembe beyaz jigololarıyla gönül eğlendiriyor; biraz uzakta, camların önündeki masada, bana Türkiye'deki yaşantınızı anlatıyorsunuz: yüzünüz gölgeli, göremiyorum; sesiniz çok alçak, gereğinden hafif, fısıltıya yakın çıkıyor; erkek sesinden farksız gerçek tınısını gizlemeye çalıştığınızı, yalnız ben biliyorum: karşınızda kendinden geçmiş, sessiz, hayran, güzelliğinizi seyreden ben!

Ya da sizdeyiz, nemli ve loş bir havada, başbaşa çay içiyoruz, ne kadar sokulmuşuz, başımı eğdim mi saçlarım, (güzel saçlarım) sel gibi ellerinizin üstüne dökülüyor. Sol kulağımın arkasından beni öptünüz, bir daha. Sıcak soluğunuz tenimi yalıyor, bir yanık acısı hissetmekteyim. Onurlu varlığınızla beni yaktınız, fakat tutkunuz niye elimi ayağımı dondurup heykelleştiriyor?.."

Bitmez, tükenmez bir mektup, dağınıkça bütünüyle duygulan-dırıcı, amacı belirsiz. Cecile, kesin bir şey söylemeden dört sayfayı tepeden aşağı doldurduktan sonra, mektubun altına şu satırları eklemiş, çarpuk çurpuk imzasını atmıştı:

"Geceleri, Cecile adında bir yarasa gelmenizi bekliyor. Belki bunu bilmiyordunuz. Onu, onun sizi ne hale soktuğunu görmek di-

lerseniz, yuvasına uğrayıverin."

Hemen gittim. Ne hınçlıydım, ne de eksikli. Lili'yle Bobby hayatımı zehir ettiklerinden mi böyle iştahlıydım, bilemeyeceğim; yalnız Cecile'in bir başımı dinleme olasılığı olarak meydana çıktığı, bir gerçektir. Başımı dinlemeyi şiddetle gereksiniyordum, fırsatı kaçırmadım. O akşam Dragon Sokağı'nda taksiden öyle bir havada indim ki, kadın olduğumu kimse çıkaramazdı. Yol boyunca ablak suratlı şişko şoför de, 'Aziz Mösyö' deyip durmuştu zaten, o kadar başarılı giyinip kuşanmıştım: fötr şapka, ipek kaşkol, siyah gangster gözlükleri, trençkot ve eldiven: yarısı örgü, yarısı deri; birisi cebimde, öbürü elimde!

Yaldızlı mor ve vişneçürüğü alaşımı bir gece, sağlıksız bir gerilimle çatırıyor, etrafa kükürt ve amonyak kokuları saliveriyordu. Sokak boştu, karanlığı gevşek dokunmuştu. Köhne yapıları, açıkça düşman. Ayaklarımı bastıkça, asfaltın hafif titrediğini hissediyorum, yeraltından boğuk ve uzak uğultular işitiliyor, Paris'in karnını oyan metro katarlarından birisi civardan geçiyor olmalı. Nedense, kaygılıyım. Az sonra alarm verilecek, durum öyle gösteriyor, bundan o kadar etkileniyorum ki, erkek olduğum yalanı da, erkek davranışlarıyla bu yalanı somutlaştırmaya çabalamak da, içimi rahatlatmıyor: kulak kesilmiş, canavar düdüklerinin uğursuz ulumalarını bekliyorum; gözlerim havada, ışıldakların parıltılı kılıçları karanlıkları doğrayıp, ne zaman uçakları aramaya başlayacaklar? Ah, ah, benim için Paris'te savaş hiç bitmeyecek. Bunu bir ke-re daha, o gece Dragon Sokağı'nda anladım.

Cecile kapıyı açıp, beni gangster kılığında görünce, hiç tepki göstermedi. Davranışı, son defa hariç, her zamanki davranışı: günün havasına uygun görünmek isteyen genç kız, savrukça biraz, konuştu mu çok kaybediyor ama, susar susmaz etkileyici bir vampir güzelliği ediniyor: insanların dünyasında kaybolmuş, mutsuz bir vampir! Sırtına, onu yarıyarıya çıplak bırakan eski bir giysi geçirmiş, gelişigüzel bir ev içi kılığı: saçı başı dağınık, besbelli geleceğimi ummuyormuş, ama geldiğime sevindi. Sevincini anlata anlata bitiremiyor, gönül alıcı sözler bunlar, pohpohlayıcı, araya sitemler de karışıyor elbet, 'vefasızlığımı' yeren serzenişler. Buradaki son buluşmamızı tamamiyle unutmuş: zilzurna sarhoş atıp tuttuğunu, beni düpedüz kovduğunu filan. Onun rahatlığı bende yok, davranı-

şımı onunkine ayarlıyorum, ayarlamak zorundayım: aramızdaki o eski ve munis arkadaşlığı o ne kadar gereksiniyorsa, ben de gereksiniyorum çünkü, bu dostluğu elbirliğiyle kurtarmalıyız.

Neyin böyle bir izlenim doğurduğunu söyleyebilmek zor, duvarlara dizilmiş tabloların mı, eğri düşen gün ışığının mı, yoksa ortalıktâ renkli tüller gibi yumuşak yumuşak dalgalanan müziğin mi; hangisi olursa olsun, gerçek şu ki, Cecile'in atölyesine ayak basıldı mı, sanki başka bir evrene ısınlanmış olunuyor: adı atölye ama, pekâlâ yaşanacak yer diye döşenmiş, alçak divanı, yayvan koltukları, cüce sehpaları buna tanık. Buraya son gelişimden belleğimde ne kötü izler kalmış: çevremde dört dönen yumuşak başlı bir Cecile'le bu evcil mutluluğu paylaşmak beni şaşırtıyor, kendime güvenimi sarsıyor: alışılmamış giyim kuşamım, sinemanın çetin gansgterlerinden çaldığım davranışlarımla, zarzor gerçekleştirebildiğim, üstümde yine de eğreti duran o yalancı sertlik: kaşlar çatık, gözler hafif kısılıyor, dişlerin arasında yaprak cıgarası, burun deliklerinden salıverilen duman, bir de her hareketi ağırdan alarak yapmak! (Soytarılıktan farksız, evet; gülünç de, kabul; çarkın dişlilerine kapılındı mı, başka ne yapılabilir ki?)

Cecile viski sunuyor, sunduğu bardak başlıbaşına bir seyir: çepçevre üstüne cırlak renklerle, soyut köpükler, domino desenleri, zirzop pomponlar boyanmış, aralarından palyaço suratları sırtıyor. Ona dalmışım, Cecile'in uyarısıyla toparlandım.

–Long John, diyordu. Bu viskiyi sevdiğinizi unutmadım.

Dikkati beni duygulandırmıştı:

–Ne kadar incesin, dedim. Aklından çıkabilirdi...

Fırlak dudaklarında üzgün bir gülümseme beliriyor, küskün çocuk gülümsemesi:

–Buna nasıl ihtimal verebilirsiniz? Şunlara bir bakın...

Kolunun çevresel bir hareketiyle, duvarlara asılı tabloları göstermişti: irili ufaklı, gizli bir iç düzene uyularak dizilmiş benzenen, hayli büyük tutulmuş, renk uyumları tartışmalı, yarı kadın yarı hayvan, yüzü dokunaklı güzel ama her yanı kıllı, alnında keçi boynuzları ya da kuyruk sokumunda arslan kuyruğu olan garip yaratıkların doluştuğu, etkileyici tablolar, bazılarıysa, boyları ufak olduğundan dikkati çekmeyen, özlerini çıkarması oldukça zor, çeşitli ayrıntıları simgesel anlamda kullanmış resimler, sözgelişi dol-

gun dudakları koyu kızıla boyanmış, hafif aralık bir ağız, var mı yok mu belirsiz bir bıyık gölgesiyle bakanın aklını karıştırıyor; ya da şehvet küpü, uçları sütlü sütlü köpürmüş bir çift kadın göğsü, aralarında bir erkek göğsünün kıvrırcık kılları.

Cecile, askıda bıraktığı cümlesini şöyle tamamladı:

–...hepsini sizden esinlenerek yaptım, evet hepsini! Sizi tanımasaydım, kimbilir daha kaç zaman, yalnız kendi resimlerimi yapmayı sürdürecektim? Bir anlamda beni, kendimden kurtarmış olunuz!

Bundan kuşkuluydum; esinini belki bende aramıştı ama, kendisinden kurtulduğu söylenemezdi; resimlerinde açıkça görülüyordu bu: insan surati, insan suratına benzer bir desen içeren her tablo gerçekte Cecile'in yüzü üzerinde bir çeşitlemeden ibaretti: sadece bazı hatları, başka bir yüzün (benimkinin) hatları altında gizleniyor, ödünç alınan kısa saçlar, çekme burun, gösterilen çaba ne kadar büyük olursa olsun, Cecile'in Cecile'liğini ortadan kaldırmıyordu; sözde bana ait çizgilerle ona ait özellikler örtülmek istenmişti ama, boşuna: Cecile'in yüzü benimkini gölgeliyordu. Kendimi tutamadım:

–Ah Cecile, ah dedim.

Ya da: –Sahiden, dedim, sanıyor musun ki...

Herhalde o da, başarısından kuşkuluydu, demek istediğimi hemen anladı:

–...elimden dedi, bir şey gelmiyor. Sonucu önceden kestiriyordum, bir süre daha kendimi aldattım, birisinin olayı doğrulaması zorunluydu, özellikle sizin, yoksa aldatmaca sürüp gidecekti, artık bitti...

Onu ayakta, tutan söyledikleriymiş, susar susmaz, dizlerinin bağı çözülüyor. Yorgun, divanına yığılıyor. Beni unutmuş, yenisinden iç sorunlarının tutsağı, kâbuslarının elinde oyuncak. Ben, her türde, her boyda Cecile'in kaynaştığı içinden çıkılmaz evreni (Cecile erkek, Cecile kadın, Cecile hayvan, Cecile hünsa, Cecile kuş, Cecile balık vb...) gözden geçirirken, o, üzgün bir sesle aynı şeyi tekrarlayıp duruyordu:

–...artık bitti, artık bitti, artık bitti!..

Kışkırtılmış mıydı, yoksa yıkılmış mı, ne diyeceğimi kestiremiyordum, sadece zayıf, ürpermiş ve ezilmiş olduğunu görüyordum.

Nerede olduğunu anlayamadığım teypten şıkır şıkır dağılan müzik, çevremizi gepgenç apaydınlık bir kaygısızlıkla kuşatmıştı; onun kaygısızlığı, Cecile'in acısını abartılmış kılıyordu, benim oradaki varlığımı ise, yararsız. Dedim ki:

– Aldırma Cecile, tarihte güzelliğine tutulan tek kadın sen değilsin: senden öncesi var, sonrası da olacak.

Yanına sokıldum, alnına elimi koydum: ince, sinsî bir ter parmak uçlarıma bulaştı. Dedim ki:

– ...sanatçı adına lâıyk herkes eserine iç dünyasını yansıtır, sen de bilirsin: eğer seni kendi kişiliğın büyülyorsa, büyüleyici bir kişilik sahibisin de, ondan: içindeki kadın, ressamın saplantısı oluyor. Büyülenme, sanat düzeyinde ve...

– Hayır! diye bağırđı. Hayır! Hayır! Yalan söylememeyin!

Bakışı sertleşmiş, sesi çatallaşmıştı.

– Nasıl hayır? diye sormuştum.

– ...basbayağı hayır: içimdeki kadın ressamın saplantısı olmuyor, kadının saplantısı oluyor üstelik, büyülenmenin geçtiğı düzey, sanat düzeyi değil, cinsel düzey: kendimden hoşlanıyorum, kendime tutkunum, kendimle sevişiyorum. Kadın olmuş, erkek olmuş, başkalarını umursamam, yanlarında taş kesilirim, sebebi basit, vücudum bana yetiyor, anladınız mı, kendi vücudum: memelerim, kalçalarım, bacaklarım, apışaram...

Sustu, belki aramıza suskunluğunun ağırlığını koymak istedi ama, müziğın cıvıl cıvıl neşesi sessizliğe fırsat bırakmıyor. Son dakikalarını yaşayan iki ölüm mahkûmu gibi bakışıyoruz, benim bakışım bulanık, biliyorum; onunkisi meydan okuyor: gözbebeğinde o kızıl pırıltılı tülün dalgalanışı.

– Kermo biliyordu, diye sözünü sürdürdü, yağmurlu bir gece, dayanamayıp ona içimi döktüm, kılı kıpırdamadı: az rastlanır bir adamdı, insana çok yakın ve epeyce 'mesafeli', ilgisiz ve candan ilgili olabilmenin sırrını çözmüştü; beni o kadar rahata ulaştırdı ki, birkaç hafta sonra, yanında bile kendimle sevişebiliyordum: hatta bakın, bu yaptığımdan yepyeni bir zevk almaya başlamıştım...

Susup, yüzüme baktı, dudakları arzudan kabarmıştı, burun delikleri titriyordu. Söylediklerine çok mu kapılmıştı nedir, farkında olmadan, sol göğsünü okşayıp duruyordu. Sözleri bir bakıma birçok gizli şeyi aydınlatıyor, aşırı çekimserliğinin, cinsel soğuklu-

ğunun sırrını çözüyordu ama; bir bakıma, bazan küçülmüş de olsa, içimdeki sürekli yanan tutkunun, obur ateşini körüklüyordu.

– ...ufacık kızken bile, resim yapmaya düşkündüm. Elime fırçayı kâğıdı alır, dünyayı unutturdum. Yaptıklarım bir şeye benzese benzemese, farketmiyordu; yapılmış olmaları kâfi, karşılırlarına ge-
çip saatlerce dalıyorum: hele bir anıyı yeniden yaşatıyor, bir tanı-
dık yüzü hatırlatıyorlarsa: Önceleri, beni bunca heyecanlandıran,
onları yeniden yaratmak sevinci, gerçekte nasılsalar, başka bir
dünyaya öylece aktarmak gücüydü. Yavaş yavaş, sanatın korkunç
sihrini, büyük cambazlığım keşfetmekte gecikmedim; insan bu sır-
ra erdi mi, canının istediğı bir sahneyi, bir kişiyi, gerçekte olduğı
gibi değil, arzu ettiğı biçimde yeniden yaratabilir. Bu şenliğin orta
yerine düşmüştüm sanki... Akla hayale gelmeyecek kılıkta ve yer-
de, resimlerimi çiziyordum, subay, gemici, pilot, vs... fakat hep oğ-
lan; bazan bıyıklı bazan apışaramda o mahut kuyrukla çizerken
cinsel uyarılmayla kendimden geçerek: şehvet beni zaptediyor,
önüme düşüp bilinmez kıyılara sürüklüyordu. Günün birinde,
hem resim çiziyor, hem göğüslerimi okşarken, yalnız sevişmenin
ne olduğunu buldum: bir başıma, kimsenin yardımı olmaksızın...

Nereye varmak istiyordu? Hiç beklemediğim, bu açıklamala-
rı yapması gerektiğine, nereden hükmetmişti? Benliğini şehvete
adadığı anlarda, Kerem'o'nun yerine beni koymak istiyor da ondan
mı; yoksa tek başına taşıyamayacağı kadar ağırlaşan sırrını, paylaşı-
mayı gereksindiğinden mi? Önceki deneylerimden, sevişmeye ka-
tılmamı hoşgörmeyeceğini, bundan ürktüğünü biliyordum; benden
ancak kendi kendisiyle sevişirken, orada 'hazır bulunmamı' isteyebi-
lirdi: tutkusunu sergileyerek, aldığı hazzı doruğuna çıkaracak!

– ...yalnız sevişmelerin zevk olabilmesi, yarı suçortağı bir tanı-
ğın 'hazır bulunmasına' bağlıdır, yoksa olağanlığın zevki öldürdü-
ğünü kim bilmez...

Bu sözleri, ya da benzerlerini, sesinde tuhaf bir ürkeklik, ko-
nuşmasında şehvetli bir telaşla, bir başkası da söylemişti bana: es-
kiden, çok eskiden! İclâl'di sanırım, evet İclâl, hem de Haco Ha-
nım'ın ölümünü izleyen, o uzun, o tadsız günlerin sonlarına doğ-
ru: ilişkimiz ikili hale gelmeden!

(Sonbahar bitmek bilmiyor. Dumanı tüten iri çekirdekli yağ-
murlar eski Çamlık'm, kendi haline terkedilmiş vahşi bahçelerine

yıkılıyorlar. Tüylü kasımpatları renkli kafalarını sallıyor, mahçup hanımelleri uslu uslu ıslanıyorlar. Evden usulca çıkıp, yalı boyunca yürüyorum, delik balıkçı teknelerinin atıldığı bir yer buldum, üzerinde çığlık çığlığa martılar dolaşüyor, orada durup ufuklara bakarak ağlıyorum. Dolu dolu yaşanmış nice anıdan sonra, yeniden yalnız ve savunmasız, başlangıç noktasına dönmüş gibiyim. Ekrem'in kasıtlı yokluğu yalnızlığımı da, bundan doğan bunalımı da vahimleştiriyor. Cenazenin kaldırılması için Ankara'dan palaspan-dıran geldi, Meclis'in yeni açıldığı günlerdi, hemen döndü: bilme-yen, milletvekilliğini ciddiye aldığını sanır. Beni avutmayı düşün-medi bile, ne bir jest, ne bir söz, ne de insanın acısını hafifleten dostça bir bakış! Havaalanına hareket etmeden, tekrarladığı her zamanki sözlerdi ama, bu defa gözüme aşırı bir kıyıcılık gibi görü-nüyor:

– Bir şeye ihtiyacın olursa, Muhlis Bey'i ara, gerekli talimatı verdim.

Muhlis Bey'i şöyle böyle tanıyordum, kocam milletvekili seçi-leli şirketi ve öteki işlerimizi o yönetiyor, zaman zaman gelip, na-zik –fazla nazik– sesi; bakımlı, –fazla bakımlı– elleri; insanı hu-zursuz eden sinsi bakışıyla, aylık bilânçoları sunuyordu. Haco Ha-nım tiksiniirdi ondan, her gelişinden sonra, silâh gibi kahkahasını patlatır, beni altın dişlerinin kuyumcu aydınlığına boğarak:

– Gelin, gelin, derdi, kansız bu herif, kansız! Damarlarında il-le bir şeyin dolaşması lâzımsa, sümüktür gözüm kör olsun!

Nedense arkasından sözü karısına getirir; çekiştirmeden ede-mezdi:

– Karısı bağdem gibidir esmer üzelj, herifin müfrit kıskançlı-ğından, yavrucak, evinde hapis yaşıyor...

Sonraları, İclâl'in sahiden 'evinde hapis' yaşadığını saptamak olanağı buldum, kocasının kıskançlığından değil 'evhamlı' oldu-ğundan böyle yaşıyordu. Bunu bana şöyle açıklamıştır:

– ...ah ruhum, dışardaki her şey beni ne kadar korkutuyor, tahmin edemezsin! Rüzgâr, toz bulutları, kocaman kocaman ba-kan çocuklar, dilencilerin pis sırtışı, sokak köpeklerinin sırnaşıklı-ğı, her şey canım, her şey! Sokağa ayağımı atmaya göreyim, içim-deki muvazeneyi kaybediyorum, şahsiyetim çatlayıp dağılıyor, unu-fak oluyorum. Kendime gelmem, şahsiyetimi bulmam, başımın üs-

tünde bir çatı olmasına bağlı, mutlak surette böyle bu, aksi takdirde...

Çatı da, ne çatıydı ya! Aşağı yukarı camdan bir kafeste yaşadığından, çatısı çeşitli renklerde, yeşil, kırmızı, mavi, sarı, vs... cam parçalarının birleştirilmesinden oluşuyor; kalın, dayanıklı, yaz boyunca ebemkuşağı aydınlığı kışın yurtsama loşluğu salıveren camlar. Camdan 'cihannüma'yaptırmayı, onlar düşünmemiş, ev eski Rum evi, zengin bir üzüm tüccarınınmış. Muhlis Bey kurtuluş-tan sonra Emval-i Metruke'den alıyor. İclâl, böyle yoğun bir ışık ortamında yaşamaktan, handiyse ışık saçıyor, onca aydınlığı emen gövdenin yaldızlı yaldızlı parlamasına, iri siyah gözlerinin her yana ışıktan oklar savurmasına şaşılır mı? Işık yiyip, aydınlık içiyor ka-dın.

Tuhaftır, onu sesiyle tanımıştım: rüzgârın çamlarda acı acı uğuldadığı bir lodos gecesi, telefonla aradı, kim olduğunu söyle-dikten sonra başsağlığı sözlerini birbiri ardına dizmeye başladı, gü-zel ama yararsız sözlerdi, dinlemek canımı sıkıyor, araya girmeye cesaret edemiyordum. Yalnızlıktan, bunalmıyor muyum, hiç ol-mazsa bir insan sesi! Konuşması değişik, İzmir'liye benzemiyor; çabuk çabuk, çok genç kızlarda rastlanan sevimli bir sesle konuşu-yor; oracıkta, saçından tırnağına; bir İclâl tasarlayıveriyorum he-men; incecik, saman sarışını, yirmi yaşlarında dal gibi bir kız; ol-duğunun tam karşısı yani, çingene esmeri, balık etinde, olgun bir kadın.

Bunun böyle olduğunu, kocasından 'hayatını karartan dramı' dinledikten epeyce sonra öğrenebileceğim: İclâl'in 'evhamı', onu dört cam duvar arasına hapseden şey, 'kudurmak' korkusuydu:

—...hayat-ı beşer, aziz madam, yaşanmaya değmez, her safha-sı facialarla doludur. Refikam cariyeniz kimsenin maddi ve mane-vi sıhhatından şüphe etmeyeceği bu kadın, tasavvur eder misiniz ki, gayr-i kaabil-i tedavi bir kuduz evhamıyla malûl olsun, nereye baksa kudurmuş kediler, kudurmuş köpekler vehmetsin! Evveliya-tını araştırdım, anladım ki, beş altı yaşlarında iken başından geç-miş, elim bir hadiseye dayanıyor: o tarihte, Anadolu'nun kuş uç-maz, kervan geçmez bir kasabasındaymışlar, maaile, pederi me-mur, bu münasebetle oluyor; kışları o mıntıkada yollar kardan ka-panır, aylarca irtibât temin edilemez: işte böyle bir kış günü çocu-

ğu kedi ısırması, kasabada ne tabib mevcut, ne eczacı, tabiatıyla ailede telaş, ne de olsa münevver insanlar, ya kedi kuduz ise, ya bircik evlâdımız kudurursa diye... vaziyetin tavazzuhu kırk günün geçmesine mütevakkıftır a, o kırk günü saya saya geçiriyorlar, dehşet içinde, çok şükür İclâl kudurmuyor ama, çocukluğunda yaşadığı o dehşet bilâhare...

Son derece bakımlı kardinal elleriyle, havada anlamsız işaretler yaparak; sesi titrek, ekliyor:

–...bilhassa valdesi hanımefendi tedbirde kusur etmiş, vicdanî kanatım budur; çocuğun yanında, kuduz hastalığının arazi teferüatıyla anlatılır, kuduzdan ölenlere ait hatıralar nakledilir mi?

Ya da: –...pederinin de hataları olmuş, meselâ her gece, İclâl'i güya teselli maksadıyla: 'gördün mü evlâdım, hepi topu on günümüz kaldı, on günün sonunda bir şey olmazsa, kurtuldun,' demesi, affedilir hata mı?

Düşük omuzlarını kaldırıp, dudaklarını büzerek:

–...tasavvur buyurun ki, diyor, cahil insanlar değil bunlar, pederi kasabanın Ziraat Muallimi'dir, valdesiye ilkokulda öğretmen, yani okumuş yazmış şahıslar...

İclâl 'evhamı'ndan hiç söz etmez, kedi köpek adını ağzına almaz, onları yok sayar. Yalnız tatlı tatlı söyleşir dururken, çevrede bir kedi miyavlaması, bir köpek havlaması işitilmesin, sapsarı kesilir, ne yaptığını, ne söylediğini unuttur: hayvan sesini kesinceye kadar! Sonra bile, gerçekten bağlantısını kuramadığı, bir süre sallandığı çok olmuştur. Bazan, balkondan gördüğü bir kedi yavrusu, onu, çileden çıkarır; ona dokunduğunu, kirlendiğini, mikrop kapıldığını vahmeder; lavabonun başından a!amaz kendini, ellerini yıkar, şurasını burasını sabunlar, hoş bir sabun kokusuyla dolaşmasının nedeni bu değil midir?

Başındaki derdi öğrendikten sonra, günde iki kere telefonla konuşmak yetmez olmuştu. Onunla tanışmak arzusundaydım. Ama nasıl? 'Evhamı' yüzünden yanına kimseyi yaklaştırmadığını biliyorum. Buna rağmen, bir gün ona gelmek istediğimi bildirdim, duraksamadan beklediğini söyledi, çok şaşırdım. İlk karşılaşmamızın olağanı aşan yanı yoktur, 'evhamı'ndan yalnızlığa, yalnızlığından telefonuna mahkûm bir kadın buldum, esmer güzeli, sıcak kanlı bir kadın. O ilk buluşmada ikimiz de meraktan ölüyor, el

yordamıyla kişiliklerimizi yoklayıp özümüzü çıkarmaya çalışıyorduk. İkinci buluşmamız, başka havada geçti. Ben süslenip, öyle gitmeyi uygun görmüştüm. O da süslenmiş beni bekliyor; saçları, siyah kehribar ışıltılarıyla çıplak süt mavisi omuzlarına dökülmüş. Heyecanlı olduğu, sesinin titremesinden belli. Bakışlarında, soğukkanlı bir durgunluk, konuşmasında şehvetli bir telaş. Beni, böylece, herkese yasak en gizli içtenliğine kabul ediyor. Camları öfkeli bir yağmurun kamçıladığını iştiriyoruz; yağmurun gümüş karanlığı Körfez'in gırtlığına çökmüş, deniz gittikçe durularak yavaş yavaş ölüyor.

İclâl, muz likörü sunmuş, çiçeklerini anlatmıştı:

– ...inanır mısınız, boş bulunup adlarıyla çağırdığım olur; sanki masal kahramanlarıdır, benim masalımın. Meselâ şuna bakın, adı Nurten, fazlasıyla azametli bir hanım, bir paşa karısı, etrafında kim varsa hakir görüyor; halbuki şu, Emine, basit ruhlu, gönlü güzel bir halk kadını, iyilikçi mi iyilikçi. Geceleri üstüme fenalık gelirse, Nihal'de teselli bulurum, müşfik, uysal bir kızdır, sabırla dinler...

Çiçekleri, beni hiç ilgilendirmiyor, kişiliğine takıldım. Yanıbaşında kendimi gözlüyor, içten içe bir dönüşüm sürecine girdiğimi, hükmedilenden hükmedene geliştiğimi saptıyorum. İclâl'le uygun bir çift oluşturabiliriz, bu çiftte ben Haco Hanım'ın yerinde olacağım, İclâl benim yerimde. İçimdeki gizli eğilim, bu günün birinde beni erkek kıyafetinde dolaşmaya kadar götürecek olan terslik, o sıralar bitmek tükenmek bilmeyen söyleşilerimizde varlığını yeni yeni hissettiriyor.

Her akşam üzeri, İclâl'e dokunmak hevesiyle evine gidiyor, her akşam buna cesaret edemedi evime dönüyorum. 'Evhamı'nın derecesini çok iyi biliyorum da, ondan: dışardan gelen birisi hayali birtakım kedilere köpeklere yakınlaşma tehlikesi demek, ona dokunmak, kediye köpeğe dokunmakla bir.

Muhlis Bey, o günlerde, bana demişti ki:

– ...ilk ziyaretlerinizin akabinde, refika mutlaka banyo alırdı, kendini mecbur addediyordu buna, şimdi Allaha çok şükür daha iyi, yanınızda her şeyi unutuyormuş, kediye köpeği bile.

Unutur mu hiç? Bir saniye olsun, aklından çıkardığını sanmıyorum. Nasıl unutulabilir, içi dışı benzer olasılıklarla dolu olduğun-

dan, Muhlis Bey'e yatağını yasaklayan kendini yalnız sevişmelere mahkûm eden İclâl değil mi? Bunu, bir yaz gecesi, bana ağzıyla itiraf etmiştir. Ekrem, bir döviz transferi konusunda görüşmek üzere. Muhlis Bey'i Ankara'ya çağırmış olduğundan İclâl evinde yalnızdı; akşama doğru yalnızlıktan, yalnızlığı çekilmez hale getiren ağır ve sırmalı sıcaktan bunalmış, telefonla beni aradı. Bir imdat koluna uzanmış gibiydi:

– ...gelir misiniz lütfen, dedi, hem de çabuk: yoksa cinnet getireceğim.

Onu korkudan altüst olmuş, gergin, çarpıntılı görmeye hazırlanmıştım; ne büyük yanılgı, balkonda sepserin oturmuş, elinde bütün kayan yıldızları içinde biriktiren bir ayna, kaşlarını alıyor. Öyle alımlı ki! Beni görünce sakın sakın gülümsedi. Biraz fazla sakın. Bundan kaygılanıyorum. Karşılama amacıyla ayağa kalkınca, kısa geceliğinin altında çıplak olduğunu seziyorum, biçimli bacakları meydanda.

– Kılığımın kusuruna bakmayın e mi? Henüz duştan çıktım, bugün belki onuncusu, sıcaktan ne yapacağımı bilemiyorum.

Peki, ben biliyor muydum. Hacı Hanım olmayınca, Urla'ya gidemem: anıların acımı depreştirmesinden korkuyorum. Ekrem bugün varsa yarın yok, ya bilmem hangi parti toplantısında bulunacağını ileri sürerek Ankara'ya gidiyor, ya Nattier et Fils'le ilk ciddi temaslarını kurmak amacıyla, İstanbul'da Paris yolculuğuna hazırlanıyor. Çamlık'taki eski köşkte bir başıma kalmışım, evin köhne görkemi altında eziliyorum, kurtulmanın yolunu, bir yandan Türkçemi iyice ilerletmek, öbür yandan şirketin işlerini öğrenmekte buldum. İclâl bilmiyor ama, gerçekte, kendimi daha az yararsız, yaşamaya daha çok lâyık hissedeceğim başka bir hayat için, tek çıkış kapısı o!

Siyah gözlerini (inanılmayacak uzunlukta ve sıklıkta, simsiyah ipekten kıvrıkcık kirpiklerle donatılmış, yamyam çiçekler) sonuna kadar açmış, dudakları bastırılmış öpüşme arzularının meydanı boş bulmasıyla şiş; beni dinliyor. Neler anlatıyorum? Aklıma ne gelirse, onu: hayatımı, sözgelişi, çocukluk korkularımı ve gözyaşlarımı, babaannemin çardak cibinlikli karyolasını, Miss Higgins'i, Miss Higgins'le yaşadığımız cinsel çeşitlemeleri, mutsuz evliliğimi ve mehtaplı gecelerde cümbüşü kendi başına çalıp, Çamlık'ta ga-

rip yankılar uyandıran Haco Hanım'la, ulaştığım akıl almaz zevkleri. Sesimin İclâl'i etkilediğini görüyorum, anlattıklarım dala, kendinden geçiyor. Şöyle bakarsan her okşamaya hazır, ama uzanan ellerim boşlukta kalıyor, o kibarca çekilip, birden anlamı başkalaşmış gözleriyle, benden sanki biraz anlayış, biraz hoşgörü, pek çok da sabır beklediğini belli ediyor.

Garip olmasına tavrı garip ama, elinin bir hareketiyle çırılçıplak dolgun vücudunu seyrettirmesi, beni kışkırtması, daha az mı garip? Onu, karşıt iki tepki olasılığı arasına sıkışarak seyrediyorum: ya çekip gitmeli, ya leopar hızıyla üstüne saldırmalıyım. Ne birini yapabiliyorum, ne öbürünü; ağzımda yanmamış bir cıgara, elimde çakmak boğazım kurumuş, sinirlerim gergin, çakılmış gibi olduğum yerde kalakalıyorum.

Neyi görmek için? Usul usul, kalçalarını, göğüslerini, pubis'ini okşamaya koyulduğunu mu? Çok zor bulunur, dokunsan kırılır, narin ve tehlikeli bir şeyle oynuyormuş gibi, önceleri çok dikkatli ve ihtiyatlı, gittikçe hızlı ve özdenetimini yitirerek! Nasıl bakıyor olmalıyım kimbilir, rahatsız etmediği pek açık, hoşlandığını söylemek bile olası; çok geçmeden yarı anlaşılır, yarı anlaşılmaz, kesik kesik mırıldandığı sözler bunu doğruluyor:

–...konuşsanıza ruhum, susmayın lütfen. Miss Higgins'i anlatın bana, ellerini anlatın, beygir dişlerini! Hadi anlatın, hepsini anlatın diyorum. Beni öpmenize izin versem, nasıl öpeceksiniz? Söylesenize! Nereden öpeceksiniz? Göğüslerimden mi, karnımdan mı? Yoksa dudaklarımdan öpmeyi mi tercih edersiniz? Konuşun lütfen, sesinizi duymak istiyorum, sesiniz korkunç, susmayın sakın, konuşun...

Kaygan, gürültülü bir orgazmla, seranın ağır kokulu havasını dalgalandırdıktan sonra, son bir itiraf gibi fısıldadığı sözler:

–...yalnız sevişmelerin bile, gerçekten bir zevk halini alabilmesi, ancak suçortağı birinin hazır bulunmasıyla mümkündür.)

Elimi vücuduna uzatmaya niyetlendiğimi görünce, henüz hiçbir yerine dokunmadığım halde, Cecile, sinirli bir sesle kesti attı:

–Hayır, dokunmayın, benimdir o.

Göğüslerini birer el bombası gibi avuçlarına almış, düşmanca bakıyordu. Tere batmıştı, soluk soluğa. Bandda müzik bitmiş, yerinde hışırtılı bir sessizlik; insanın aklına ihaneti, ağır suçlamaları,

pişmanlıkları getiren uğursuz bir sessizlik. Çizgileri aşağı aşağı çekilmiş, açıkça kötünietli bu yüzü tanıyorum, son gelişimde Cecile'in bana gösterdiği yüz! O zaman anlıyorum ki, kapısını çaldığımda, o içerde kendisiyle sevişiyordu, ziyaretim havasını darma-dağın etmişti.

Bu, nedense, beni kederlendirdi. Bardağımı diktim, alçak sehpalardan birinin üstüne koydum. O an kendimi İzmir'de görmeyeyim mi? Çünkü elimin hareketi, içki bardağını sehpaye bırakışım, evimde çok tekrarladığım bir hareket: İzmir'in yıldız alacası aydınlığını, balkonumdan seyrederek rakımı içerken, her yudumda bardağı yanibaşımdaki sehpaye böyle koymuyor muyum? Ne mutluymuşum!

İçimi önüne geçilmez bir İzmir'e dönmek arzusu sarıyor. Gökyüzünün cam mavisine, martıların beyaz uçuşlarıyla attığı kördüğümüleri; sabahın erken saatlerinde, limandan demir alıp Yenikale'ye doğru seyreden tembel şilepleri sanki görüyorum. Kalkıp gitsem!..

Cecile, aklımdan geçenleri sezdi mi? Omzumdan tutup, beni alıkoydu. Yüzüme yangın kızılı gözleriyle bakıyordu. İnce, bahar kokulu bir ter, yüksekçe elmacık kemiklerinden, narin boynuna akıyor. Konuşunca, sesini yadırgıyorum, karanlıkta korkan kız çocuğu sesi, handiyse ağlamaklı: ne olur, onu 'geceye terketmemeliymişim', 'yarım saat, fazla değil, yarım saatçik daha kalırsam' dünya mı yıkılırmış?

– Beni böyle bırakıp gitmeyin, yalvarırım!

Ya da: – ...size ne çok gereksindiğimi bilerseniz!

Kararsızlığımı hemen farkettiler, son kartını kullanıyor:

– ...burası yeterince sıcak değil, öteki odaya geçelim mi? Söylemiş miydim? Kermo, oraya 'büyücünün odası' adını takmıştı. Gönlümce döşeyip dayamakta, çok yardımını gördüm. Bazan çıkagelir sabaha kadar kıpırdamaksızım, kendimle sevişmemi seyredirdi. Aslında odayı, kendime olan aşkımın zevkini iyice çıkarabiliydim diye düzenlemedim mi?

Hangi güç, ardına düşmemi sağladı: odanın sırrı mı, Cecile'in dolaylı olarak vaadettiği seyir mi? Her ikisi de, 'Büyücünün odası', basık tavanlı, sıcak, dört duvarı ayna, orta yerde kocaman ve yuvarlak bir yatağı olan bir yerdi: kapıdan giren bir anda yüz-

lerce çoğaldığını, yeşilimsi aynalarda enine boyuna dalgalandığını görüyordu. Cecile, sırtındaki giysiyi atmış, altında bir şey olmadığından çıplak kalmıştı; bu haliyle, bu odada, dev bir akvaryuma konmuş türü bilinmez bir balığı andırıyor; yüzlerce benzeri, aynaların derinliklerinde parıl parıl gidip geliyordu.

Nasıl bir koşullanma içinde olmalı ki, tutkusu bu görüntü oluşur oluşmaz, onu kısıvrak yakaladı; baygın gözleriyle ellerini izleyerek, kendini okşamaya daldı. Sevgi okşaması mı, cezalandırma mı? Hareketleri tatlı ve yumuşak olmaktan çok, ağır bir cezanın uygulaması! Fahişe döver gibi, göğüslerini buruyor, kollarını ısırtıyor, karnını tırmalıyor, tüylerini yoluyor. Bunları yaparken, yüzünde, hem dövenin keyfi, hem dövülenin acısı! Az görülür bir şey bu, vahşi ve yüce, insanın tüylerini ayağa kaldıran!

Büyülenmiş ona dalmışım, nasıl daldığımı aynalarda görüyorum. Onbeş dakika mı, yarım saat mi, ne kadar sürdü, kestiremem; yalnız, Cecile'in dudaklarıyla göğüs uçlarına ulaşmaya çalıştığı sırada, kendimi gözden kaybettim; görünmez oldum, evet! Aynalardan benim yerime ona, kılıksız, saç başı dağınık, sırtı kamburumsu iriyarı bir adam, bakıyordu. Bakmakla kalsa, iyi: bakışıyla 'Hayır! Hayır! diye yırtınırken gözle görülürcesine ihtiyarlıyor.

Ekrem'di tabii.

Paris, başıma bela kesilmişti. Bu kadarı, fazla!

Niye gelmiştim ben, sararmış bir mektup, solgun birkaç resim, kocama deyin bir iki söz toplamaya mı; olanca dehşetiyle geçmişimi buldum: alarm gecelerini, yasak suratlı Nazi çavuşlarını, beygir dişli Miss Higgins'i vs. Her gece, dönmeye kesin kararlı, başımı yastığa koyuyor; her sabah, katlanacak gücü nereden bulduğuma şaşarak, bıraktığım yerden Paris yaşantımı sürdürüyorum. Gecelerle günler, saçma bir tekdüzelikle, birbirini izliyor: Erkek kıyafetinde dolaştığım dönem, gerilerde kaldı. O dönemden iki alışkanlık edindim, şehirde pantolonla dolaşmak, zaman zaman yaprak cıgarası tellendirmek! Her ikisi de, artık her kadın için olağan sayılmıyor mu? Daha çok 'kafa kadını' izlenimi vermedi amaçlıyorum, ciddi, hesaplı kitaplı, işini bilir; bu izlenim, içimdeki büyük bozgunu, sıkça düştüğüm ruhsal bunalımları yabancı gözlerden gizleyebilecek mi?

İki haftadır, kimseyi gördüğüm yok: ne Lili, ne Bobby, ne Cecile, ne de 'Paşa' Nuri! Beni, deli yerine koyduğunu açıkça belli eden kapıcı kadını bile! Öyle deliksiz bir yalnızlığa gömüldüm kaldım ki, orada tek bir kişiye yer olabilir: Ekrem'e! Gece gündüz, günde kaç defa görünüyor, söyleyemem. Görünüyor demek yanlış, durumu açıklayamıyor pek, görünmüyor, benimle birlikte yaşıyor Ekrem; gündelik, burnumun dibinde, kendine özel bir hayatı var, benim hayatımı yolundan saptıran.

Gece, uykumun arasında, onun sesi: yumuşak ama derin, beni bilmediğim bir yerden çağırıyor:

-Leman! Leman! Uyan sevgilim! Gel bak, yıldızlar ne kadar akın!

Yatağımdan fırlayıp salona koşuyorum, salona mı, hayır, çamlık'taki eski evimizin çamları uğuldayan bahçesine; Ekrem, ameriyenin girişinde durmuş, gülümseyerek beni beklemektedir, trafında yaz gecesinin mehtap mavisî gölgeleri, kaçıcı ve gizemli.

Bazı sabahlar, mutfakta çayı demler, kahvaltıyı hazırlarken;

banyodan elektrikli tıraş makinesinin mutlu mırıltısını işitiyorum: yüreğim ani bir ferahla genişliyor, gönlümde neşeli bir aydınlık: kendimi tutmasam şarkı söyleyebilirim; dudaklarımda utangaç bir gülümseme, sesimi duymayı bile göze alarak, ufak tefek bazı şeyler söylüyorum da: eskiden, St - Germain-des - Pres'de sevilen şarkılar, 'Les Feuilles Mortes' hani bir filmde Yves Montand söylemişti.

Bir akşam beni, Boulogne Korusu'na yemeğe götürdü. İlkbahardan unutulmuş bir akşamdı, taze aydınlıklar üretiyor, kıvrıkcık ışık demetleri: bir de rüzgâr ki, bir keresinde biçilmiş ot kokuyorsa, ikincisinde isli kar. Çıkmadan, giyim seçimindeki kararsızlığımı alaya alıp, salonda nasıl sabırsızlanmıştı; mutluluk ve sevinç telaşından elim ayağım dolaşıyordu, bir türlü kılık seçemiyordum: hafif erkeğimsi mi giyineyim, kadından daha kadın mı? Aynanın beyzi çevçevesi içinde, tam pantolonumu ayağıma geçirivereceğim sıra, aa, ne göreyim, Ekrem, yüzünde az önceki alaycı gülümsemesi, bakışları yorgun ama rahat. İki eliyle omuzlarımdan tutup, sol kulağımın ardından öpüyor:

-Seni hep sevdim, Jeanne!

Unutulmaz bir akşam yemeği oldu, evet Boulogne Korusu'nda değil, Gümüldür'de, İzmir dolaylarındaki o تنها deniz motelinde: tafirasından yanına varılmayan heybetli bulutlar, körfezin üstüne öyle tıkabasa yığılmış ki, deniz yamyassı, kulağımıza ancak fısıltı halinde yakınmaları ulaşabiliyor. Uzaklarda, yanıp sönen deniz fenerleri. İkimiz, dünyayı umursamayan iki sevdalı, her şeyi toz pembe görüyoruz, içimiz umutla dolu. Tartıştığımız ne? Çamlık'taki köşk iyice köhneleştikten niye satmalıymışız da, Bostanlı'daki apartmanın dubleks katına nasıl taşınmalıymışız? Taşınmasına taşınacağız elbet; o apartmanın denize bakan geniş balkonu değil midir ki, nice uzun bir zaman, en büyük yalnızlıklarımı tek başıma yüklenecek.

Eski hayatımızı koptuğu yerden tuttuk, tıkr tıkr yaşıyoruz; ben, biraz daha 'oğlanımsı' bir Leman'ım, o, biraz daha sıcak bir Ekrem: yirmi yıl önce bir 'prens' tanımıştım ya, işte o: az konuşur, mahzun güler, bir dediğimi iki etmez, aksırarak olsam bakırım aspirin almaya gitmiş, çakmağım bozursa onarmak onun işi, kaybettiğimi sandığım tarağımı bilmem hangi çekmecenin dibin-

den o bulup çıkarır. Bakışları, ağır kanatlarıyla alçaktan uçan o yorgun akbabalar, değişti galiba, bugüne kadar bilmediğim bir parıltı edindi: göz göze geldik mi, güneşte açık, gölgede koyu mavi bir sel çağılıtısına düşüyorum; her zerresi mıknaatlı, bir ışık seli, vücuduma değdiği an, en dip hücrelerim bile keyifle titreşiyorlar.

Aynı zamanda geçmiş ve bu anı yaşayabilmek, can mı bırakır?.Çeşitli dönemlerden kalma anıların, kişileri ve yerleri, birbirine karışıyor. Duruma göre, olağan ya da olağanüstü özellikler taşıyan; yanyana, üstüste hayat kesitleri oluşturuyor: zaman ve mekân, mantık kısıtlamalarından kurtuldular mı, hayal gücüne, yaşanmışla yaşanmak istenenden, bin türlü çeşitleme seçeneği sağlamış oluyorlar. Filan tarihte gönülden geçirilmiş bir dilek, ne oldu, ne oluyor demeye kalmadan, bakıyorsun belleğe yaşanmış olarak işlenivermiş; bunun gibi, acılı yılların yürek üzüntüleri, başka bir yaşıntının bayram şenliklerine dönüşüyor.

Bu sabah, Ekrem bana, savaş ertesi insanlarıyla tıklım tıklım, gerçeküstü bir Quartier Latin kahvesinde, genç Prevost'yla paldır küldür nası tartıştıklarını, anlatıyordu; yarın, aynı yerde bambaşka bir Ekrem'e rastlarsam, hiç şaşırmam: güneşten yanmış, belden yukarı çıplak, ayağında çizmeler, elinde atının dizginleri, beni plaja götürmeye geldiğini söylüyor, söyleyemez mi? Bulunduğumuz yer, ne sihirdir ne keramet, Urla'daki bağımız oluvermiş, başımıza tokmak gibi inen bir güneş, çevremizde zırl zırl ter döken bağlar. Sabahın erken saatlerinden gece yarısına kadar, Jeanne'la Lemana arasında gidip geliyorum, şimdi Leman'ım, az sonra Jeanne; bazan ilk gecemizdeki, bazan son; ama hangisinde, hangisi olursam olayım, Ekrem'le sadece içtiğimiz su ayrı gidiyor, o kadar beraberiz, öylesine içli dışlı. Ustalıkla oturtulmuş ünlü dörtlüğüyle Yunus Emre'nin neyi anlatmak istediğini bana açıklayan kim, o! Kim kollarının arasında sıkarak, aşkın 'ezeli ve ebedi olduğuna' inandırıyor? O! Geceleri yatmadan, rahat uyuyayım diye, telefonu prizden kim çıkarıyor? O. Bir gece, sadece bir kere çıkarmayı unuttu, Lili fırsatı kaçırmadı.

Zil sesiyle uyandım. Yatağımda da, dışarda karanlık ve yaldızlı bir nehir gibi aktığını işittiğim Paris'te de, yapayalnız olduğumu görmek beni fena kederlendirdi. Telefonda Lili'nin kırıldökük sesi zor işitiliyor, tadsız tuzsuz bir müzik söylediklerini bastırıyordu.

Lili'yle konuştuğumdan da kuşkuluyum. Bilinmez neden, Ekrem'le (kocam, sevgilim, bir tanem) konuştuğumu sanıyorum hep. Sanırım yanlışlığını sezsem de, inanmaktan vazgeçemiyorum. Vazgeçmek istemiyor da olabilirim. Verdiğim cevaplar, bu yüzden, söylediklerini duyurabilirsin diye hattın öbür ucunda çırpının Lili'ye değil, Ekrem'e yönelik.

–...dört kere geldim, kapıcı kadın yukarı bırakmadı: aa, olacak şey mi canım! İtiraz ediyorum, bir hasta bellemiş, durmadan tekrarlıyor: hasta madam, misafir kabul etmiyor madam, özür dilerim madam vs...

– Yanlış sevgilim, hiçbir şeyim yok, şu günlerde biraz hayatımı düşünüyordum demiştim, hayatımızı.

– Sahi mi? İnanayım mı? Alay etmiyorsun ya! Sevinçten yüreğime indireceksin. Öyleyse niye cevap vermedin, bu hafta işi gücü bıraktım, her gece sana telefon ettim, her gece aşağı yukarı bu saatte: çalışıyor, çalışıyor, cevap yok.

– Kusura bakma, sevgilim, telefonu fişten çıkarmıştım, aradığından haberim olmadı, yoksa bilirsin...

– Ben mi? Neyi bilirim? Neler söylüyorsun Allah aşkına?

Sesini örten müzik kesildi, söyledikleri belirginleşti ama, içimde bir kuşku. Hele söyleyiş biçimi aklıma bin türlü fesatlık getiriyor. Gözümün önünde entrikacı, akli fikri çıkarında, hınzır bir Lili canlandırıyorum, soğukkanlılıkla çeşitli fırıldıklar çeviren. Ya par mı, yapar. Zaten dedikleri, düşündüklerime eldiven gibi uyuyor mu.

–...çok ilginç şeylerim var sana anlatacak, yoo, telefonda olmaz. Yarın Closerie des Lilas'da buluşalım. Evet, uzak düşünüyö biraz, ne yapayım tedbirli olmaya mecburum, ayak altında olma yan bir yer seçtim. Anlıyorsun ya? Saat üçte, orada olacağım.

Konuşması uzadıkça sesi alçalıyordu, o kadar ki, gariplikte öncekilerden hiç aşağı kalmayan son sözlerini, düpedüz fısıldayarak söyledi:

–...ha, bir şey daha: sakın *travesti* geleyim deme, e mi? bak çok önemli bu!.. Kadın giyİN, ne kadar kadın görünürsen o kadar iyi anlıyorsun ya, boyanmayı da unutma! Kimsenin seni tanımaması lâzım.

Kapatırken, ürkmüş ve mutsuz bir çocuk gibi içini çekerek

ekledi:

–Ne kadar korktuğumu, bir bilsen! Ne kadar korktuğumu ve seni ne kadar sevdiğimi!

Kadın giyimiyle, kolay tanıyamazlar. Doğru. Boyandıkça ay-nada; henüz genç, yanaşılması zor, havalı bir kadının, güzel yüzü-nü gördüm; hoşlandım bundan, gururumu okşadı. Pantolonsuz ol-dum mu bacaklarımı çıplak sanmam; böyle ıslak ve soğuk bir ha-vada, etekliğin tartışılmaz elverişsizliği, bir yana bırakılırsa, Close-rie des Lilas'ya kadar bir sıkıntı olmadi. Belki biraz, yüksek to-puğa dönmenin verdiği rahatsızlık. Hepsi bu. Oysa buğulu vitrin-lerdeki kadın hayalimi, uzman gözlerle hayran seyrederken, kendi-mi birkaç kere yakalıyorum. Aynı vücudu paylaşan iki kişiyiz san-ki; biri, ben; öbürü, erkek giysileriyle, yaprak cıgarasının dumanı-nı savurarak geceleri duvar diplerinde yürüyen! Bu çetrefil duygu-nun, bana, itirafı müşkül, oldukça müstehcen bir zevk verdiğini, itiraf etmeli miyim?

Sözleştiğimiz yere, saat üçe beş kala vardım. Salon, تنها: iki ihtiyar, gazetelerini önlerine açmış uyukluyor, birinin yakasında Legion d'Honneur şeridi, öbürü salyasını toplayamadığından keçi sakalı bütün ıslak. Gençlerle dolu bir masada politika tartışılıyor, hem de hararetle, ikide bir tabanca gibi patlayan devrimci isimler: Guevera, Mao, Giapp! Dipte bir masada, tek başına oturmuş, iğ parmakları arasında ağızlığı, cıgara içen alımlı bir kadın: üstünde klasik siyah tayyör, gözünde siyah güneş gözlükleri; dalgın ağzı; uzun, sivri ve kan kıvıllı tırnaklarıyla casus filmlerinden çıkma bir güzel. Dalga dalga omuzlarına dökülmüş uzun saçları öyle siyah, öyle zeytin parıltılı yansımalar yapıyor ki, başının çevresinde laci-vert bir ayla oluşmuş. Lili'ydi bu kadın, belleğime sarışın taşbebek havasıyla kazılı olduğundan, az kalsın tanıyamayacaktım.

Bir parmağını ağzına götürerek –...sus, dedi. Tanınmamak için ne yapayım, erkek olamam ya, esmer olmayı denedim.

Araya iyi hesaplanmış kısa bir sessizlik sokuşturdu, sonra, ka-dınca bir merak, biraz da cilveyle sordu:

–...nasıl, siyah saç yakışmış mı?

–Elbette, diyerek onayladım, ama ben platin saçlı yeğlerim, öyle daha kadın-kadın olursun!

Ağızlığını dişleri arasında tutuyordu; bu yüzüne, içi boş,

neş'esiz bir gülümseme çizmişti; sonra parmakları arasına aldı, dudaklarını 'o' biçimde büzüp, dumanları mavi halkalar halinde salıverdi. Ona beni niye çağırdığını, neyi söylemeyi düşündüğünü sormaya hazırlanıyordum; öyle aşağıdan alan, öyle yalvaran sesle önümü kesti ki, kayıtsız ve zengin, lüks sosyete kadını havasının bütün etkisi kayboldu:

–...al beni burdan götür Leman! Nereye istersen götür! İstedğin yere gelmeye hazırım. Yaşadığım hayat beni tiksindiriyor. Sulu gözlü ayyaşlardan, ahmakça sevişmelerden, Mamma Pellegrini'den bıktım. Yeni bir hayata başlamak istiyorum: yeni, temiz, aydınlık.

İşitmeye hiç hazırlıklı olmadığım şeyler söylüyordu. Acaba, geçici bir bunalım sonucu aldığı, belki yarın unutacağı bir karar mı; yoksa yaşantısını gerçekten değiştirmeyi mi düşünüyor? Kim bilebilir?

– Beni şaşırttın, Lili. Ne oldu da böyle birdenbire...

Cıgarasını kül tablasında ezdi. Rimelin lacivert bir ağırlık kattığı uzun takma kirpikleri, gök mavisi gözkapakları; usturuplu kuyruklarla ceylân gözüne benzetilmiş gözlerindeki hüznü koyulaştırıyordu.

– Son zamanlarda, dedi, hiçbir şeyin tadı kalmadı. Varsa bile ben alamıyorum. Tuttuğum elimde kalıyor. Ayağımı nereye basarsam, çürük. Eskiden, hırsım o kadar büyük, kendime güvenim öyle tükenmezdi ki, kimse beni yenemez sanırdım. Sadece, güzel bir kız olduğuma inanmaları, mutluluktan uçmama yeterdi...

Kırıkdökük sesinde çok zor ayımsanabilen ince bir alay, git-tikçe daha umutsuz, devam etti:

–...üç yıldır bu türden bir mutluluk içindeyim. Antoine'da, çıplak şarkıcı Matmazel Liliane dedin mi, herkes tanır. Eşcinsel hovardalar arasında, ün sahibiyim, başarılı başarısız aşklarım oldu, hayranlarım sayısız. Bir süredir, bunların beyhudeliğini anlamaya başladım. Hepsi boş. Kocaman bir boşluktayım. Hayatım kıl üstünde duruyor, önümde korkunç bir ihtiyarlığın tuzakları. Doğru dürüst bir hayat kurmak zorundayım, ama hangi temel üstüne?

Balerin havalı bir el hareketiyle Perrier bardağını aldı, hafifçe dudaklarını ıslattı. Yüzüme bakmadan konuşuyordu. Sanki suç

itiraf ediyor:

– ...bir zaman oldu ki, Kermo sayesinde, böyle bir temele kavuştuğumu sanmıştım. Ölümü beni karmakarışık etti, büyük bir çirkefe düştüm, ne kadar sürecekti kimbilir, bereket sen meydana çıktın; Ekrem'in yokluğundan duyduğum acıyla, cenneti arar gibi bir gece ettiğim o telefon...

Ellerimden birini, sıcacık avuçları arasına aldı, söze başlar-ken kullandığı o yalvarıcı sesi yeniden bularak, tekrarladı:

– ...al beni burdan götür Leman, ne istersen yapmaya razıyım, her fedakârlığa! Sığınacak bir kanat gereksiniyorum, anlıyor musun? Beni koruyup kollayacak biri olmalı, yanında kendimi güven içinde hissetmeliyim. Senin dışında bu güven duygusunu, bana kimse vermiyor, veremiyor. Düşündüm, başka türlü olmayacak, hayatımın kararını verdim, ameliyattan vazgeçiyorum! Eğer sen, beni böyle kabul edersen; ben de senin bana hayatında ayıracağın yeri kabul ettim gitti: her şeyin olabilirim, karın, metresin, canyoldaşım, arkadaşın, sekreterin... sorumluluğum olmasın da, adım ne olursa olsun, yanında rahat ve güven içinde yaşamak bana yeter...

Sesinde görünmez gözyaşlarıyla içini çekiyor:

– ...yarım düşünmek öldürücü bir şey, bağımsız yaşamak korkunç bir moral güç gerektiriyor, özgür yaşamak, çok daha büyüğünü; oysa ben hem zayıfım hem narin, bu lükse tek başıma ulaşmam: iyisi mi, sevdiğim birisine bağımlı yaşamayı seçerim, onun özgürlüğü benim özgürlüğüm olur!

Ameliyatından vazgeçmesi, Lili'nin yapamayacağı bir şeydi, yapmayı düşünemeyeceği; bunu yapmakla, benim yapamayacağım, yapmayı düşünemeyeceğim bir şeyi gündeme getiriyordu: onu İzmir'e götürmek! Bir iki kere aramızda lakırdısı edilmişti ama, böyle bir şeyi ciddi olarak asla aklımdan geçirmemiştim, Lili'yi beğenmediğimden, ondan hoşlanmadığımdan değildi bu, ona güvenemiyordum. Şimdi, soruna başka bir yanından yaklaşıyor, beni en duyarlı yerimden yakalıyordu. Durumu, aşağı yukarı, yirmi yıl önce benim Paris'teki durumum! Ekrem, benim için, benim Lili için temsil ettiğim şeyi temsil etmiyor muydu: güven içinde yaşamak olasılığı!

O kırık-dökük, hafif peltek sesiyle yalvarırcasına söylediği bazı

cümleler, içimde biryerlerimde, iri iri yankılayıp duruyordu; ona kendimi reddetmek, yirmi yıl önce, kendime Ekrem'i reddetmek haline gelmişti. Ne güç iş!

"...sığınacak bir kanat gereksiniyorum anlıyor musun, beni kollayıp koruyacak biri olmalı..."

Ya da: "...iyisi mi, sevdiğim birisine bağımlı yaşamayı seçerim, onun özgürlüğü benim özgürlüğüm olur."

Onu o kadar iyi anlıyordum ki! Yine de hemen teslim olmadım, konuyu enine boyuna düşünebilmem için zaman gerekiyordu, başka bir dala atladım.

—...peki, böyle kimden saklanıyoruz? Onu söylemedin henüz.

Sorum daha ağzımdan çıkarken, dehşete yakın bir korkuya kapıldı: sanki, yüzyıllık bir çınarın, ağır ağır üzerine devrildiğini görmektedir, az sonra ezileceğini biliyor, kaçamıyor. Abartılmış bulduğum bir telaşla sağına soluna bakıp, fazla Hollywood bir kaygıyla:

—...takip ediliyorum, dedi. Evet, eminim: günlerdir biri, peşimi bırakmıyor! İlk böyle bir şey bana öyle saçma, öyle akıl almaz göründü ki, ciddiye almadım, tesadüftür deyip geçtim! İki gece üstüste, tam pavyondan çıktığım saatte, o şapkalı herif arabasıyla oralarda bulunur, beni apartmanın kapısına kadar izlerse, ne dersin? Ya tesadüf, ya mahcup bir hayran! Fakat güpegündüz, aynı herifi her gittiğim yerde, uzaktan beni dikizlerken görürsem? İş sarpa sarmaz mı? Kimdir? Benden ne istiyor? Bilmiyorum. Her artistin yaşantısında, olmayacak şeyler istemiş, reddedildiği için düşman olmuş, sapıklar vardır. Belki bunlardan birisi ardıma takıldı, aklınca öc alacak. Korkmakta haksız mıyım, söyle ama...

Korkusu içten, söyledikleri gerçek izlenimi veriyordu ama, anlattıklarını aklım almıyordu. Belki de onu İzmir'e götürüyim diye, böyle nice serüvenler uyduracak yetenekte olduğunu bildiğimden, Lili'yi, her köşebaşında bir kurdun parçalayacak av aradığı bu şehirde, parasız pulsuz, can telaşına düşmüş bırakıp gidemezdim ya! Sözüünü kesmeden, bir yaprak cıgarası yaktım, korkusunu anlatış biçimini dikkatle gözledim: korkunca uyarılıyor mu nedir, yumuşak, uyumlu, içten hesaplı davranışları, tutarsızlaşıyor, fakat ilginç anlamlar kazanıyordu:

– ...kafayı bana takmış bir sapığın neler tasarladığımı gel de bil bakalım? Gazetelerde okuyoruz, sinsi kaatiller var, iki hafta, üç hafta, bir ay, ardınıza düşüyor, nereye giderseniz yorulmadan izliyor, fırsatını yakaladı mı, göğüs boşluğuna bir bıçak, tamam, işiniz bitik...

Ürkmüş ceylan gözleri korkuyla büyüdü:

– Yo, yo, böyle bir ölümü hak edecek bir şey yapmadım.

Ya da: – ...bıçağı çektiğini gördüğüm an, korkudan ölürüm zaten!

Ayrılmadan önce, bilerek bir kenara bıraktığım konuya, ihtiyatla sokuldu: bunu öyle ince, öyle dolaylı yoldan yaptı ki, dokundu bana:

– Kermo söylerdi, İzmir’de yılın üçyüz günü güneşli geçermiş doğru mu?

Çocuğumu sever gibi, hafifçe çenesini okşadım:

– Belki daha da fazlası, dedim. Günün birinde, doğruluk derecesini belki gözleriyle göreceksin.

Kuşkulu, soruyor: – Bu bir vaat mi, yoksa teselli mi?

– Ne biri, ne öteki! Sadece bir fikir, her fikir gibi o da gerçekleşebilir. Önümüzdeki günlerde telefon et, kesin cevabımı vereyim.

Kalktı gitti. Ardında hoş kokulu, pırıl pırıl, laciverde çalar bir iz; iki saat sonra bile, bana İzmir’de onunla paylaşılabileceğini hayalini kurduran; uzun uzun, ne yumuşak, ne ilginç olabileceğini düşündüren, bir etki alanı bıraktı. Ne kadar uğraştımsa, kurtulamadım.

İzmir Ticaret Odası genel kurul toplantısındaymışım, çevrenin irili ufaklı ne kadar ‘tüccarı’ varsa, orada: bazıları, eski kurtlar, yarı osmanlı, şeytan minaresinden tesbihini başparmağına dolamış, kravatı eğreti, bıyıkları bağdem, alaycı alaycı etrafı kolaçan edip, seçimlerin yapılmasını bekliyorlar; yapıldı mı yapıldı, soluğu eski Liman’daki ünlü kahvede alacaklar; hasır iskemlelere, sıra sıra dizilip, nargile tokurdatacaklar. Bazıları ‘özel sektör’ün genç, kuşağı, çoğu iktisat okumuş, yakışıklı, giyim kuşam yerinde, ihtirasları büyük, Kermo’nun dostu olanlar beni hiç boş bırakmaz, akran muamelesi yapar, yine de bir puro yakacak olsam, bakışları şaşlaşıyor: olur muymuş camm?

Yaz sıcaklığının yakıcı titreşimleri, derimizden içimize sızıyor, 'dilekler' bir türlü sona ermedi. Kahveci çocuk, içi yanmış kalabalığa, çay kahve gazoz taşımaktan yorulmuş. Camlardan bakınca, ne görüyorum: rıhtımda, salına salına, Lili yürümüyor mu? İnce, zarif, narin. Çok hafif giyinmiş, yarı çıplak sayılsa olur, gerçeğe sığmaz, gerçekdışı bir hayal: iskarpinlerinin yüksek topukları üstünde, ağır, uyumlu bir dalgalanmayla, sıcaklığın buğusunu dağıtan bir yürüyüş.

Donakalıyorum. Lili'nin Pasaport rıhtımındaki alışılmadık görüntüsü, yakın gerçekle bağlantılarımı çatır çatır kopardı: göz açıp kapayıncaya kadar Urla'da, bizim bağın plajında oldum! Çıplığım, kumlara uzanmışım; aynı Lili, aynı nazlı ve narin dalgalanışıyla bana doğru ilerliyor ama, orada; ısıldamalarla parıltıların, düğümlemlenip açıldığı o deniz kıyısında! Fakat, ister eski liman boyunda olsun, ister Urla'da kumsalda, Lili'nin yürüyüşü kesinlikle bana ulaşmasını sağlamıyor, birisi engel oluyor buna, kolunu Lili'nin beline doladığı gibi çekip alarak. Boylu boslu bir sarışın, güçlü kuvvetli; tanıyabilmek olanaksız, çünkü yüzü silinmiş; saçları, kulakları, çenesi tamam; ağzı burnu, gözleri ve kaşları yok. Gel de tanı! İçsezim, Kermo olabileceğini söylüyor; neyle kanıtlayabilirim; belki o, belki ona çok benzeyen biri Lili'nin bana ulaşmasını istemiyor.

Oysa, Lili'yle ben 'Büyük Efes' otelinin terasında, yanak yanağa dans ediyoruz. Sıcaktan dumanı tüten denizin yüzüne koca koca yıldızlar saçılmış, ortalık ay ışığından gümüş mavisi. Kıvamlı bir müzik, dans pistine yığılıp kalıyor, sıyrılıp Lili'yi تنها bir köşeye sürüklüyorum, gizlice boynundan öpüyorum, kumru sesleri çıkarıyor mutluluğundan. Ne kadar değişmiş, Lili? Düşük gözkapakları, abartılmış kirpiklerinin eflatun danteli, bütünüyle alınıp, hayli yukardan kalemle çizilmiş yay biçimi kaşlarıyla, çağdaş bir *pin-up* olmaktan çıkmış, 30 yıllarının gözde vamp'larına benze-miş. Ben de değişmişim, üstümde beyaz bir frak, boynumda, siyah papyon kravat, ellerimde beyaz eldivenler, erkek saçlarım briyantınle sımsıkı arkaya taranmış tek gözlüklü tuhaf bir Valentino olmuşum, yapma kayıtsızlığım, yeni yetme onurumla, ona kur yapıyorum. Vakit yarıgeceyi geçince, gittikçe sıklaşan yıldız yağmurdan arabamıza yol açıp, evimize gideceğiz: iki kişilik BMW

spor araba, direksiyonda ben; yanımda deminki düşes, sessiz cıgara içiyor: Lili.

İmgelemim çığrından çıkmıştı: ne yapsam, hayallerin elinden kurtulamıyordum, gerisini zaten boşlamıştım.

Ekrem, yakışıklı mı yakışıklı, gelip bizi alıyor. İkinci Kordon'daki gemici barlarından birine gidiyoruz: bayağı, ama tadından yenmez bir çengi milleti kırıp geçiriyormuş, onu seyretmeye. Çengi çingene olmalı, her yanı ayrı oynayan ateş esmeri bir kız! Hemen topu erkek, patırtıcı bir kalabalığın ortasında, ince omuz titretmeler, kalın göbek atmalar! Şarkısını, bir ağızdan seyirciler söylüyor; temposunu, el çırparak seyirciler tutuyor. Ayarı bozuk bir spot, kendinden geçmiş bu insan yığınına şöyle yaladı mı, çığ aydınlığında ne yağlı burma bıyıklar peydahlanıyor, ne kıllı burun delikleri, ne arzudan sabitleşmiş gözler! Çengi ayrı bir seyir, suratına saldırgan bir gülümseme maskesi takmış, sırtından omuzlarından ter aka aka kalçalarını çalkalıyor. Gittikçe artan bir hızla. Sanki, ayakta ve tek başına, görülmemiş bir cinsel doyumunu gerçekleştirip, akla durgunluk veren bir orgazma ulaşacak. İşin garibi, ulaşıyor da: Lili'nin önünde, göğüslerinin, oyunun havasına denk geldiğinden değil, şehvetten sapır sapır titrediği görülüyor. Bütün vücuduyla hallaç yayı gibi gerilen çengi, düpedüz uluduktan sonra, olduğu yere yığılıyor. Yeri göğü sarsacak bir alkış fırtınası.

Bilinçaltımda, Lili'yle İzmir'e gidişimizi ne çok benimsemişim, telefonunu beklemeye katlanamaz oldum. Kaç gün geçti, sesi soluğu çıkmıyor. Birkaç kere evinde, ya da pavyonda aramayı düşündüm, müjdeyi ona ulaştırmayı: tamam, kararımı vermiştim, onu olduğu gibi benimsiyor, sorumsuz, kolay bir hayata götürüyordum. Az çalışacak, çok eğlenecekti; nedense her düşünüşümde açıklayamadığım bir önsezi, beni tasarladığımı yapmaktan alıkoydu, sanırım iyi de etti: zira, onunkinden önce gelen bir telefon, bu telefonu izleyen beklenmedik bir karşılaşma her şeyi allak bullak etti: iki günde, oldu bitti sandığımın gerçekleşemez olduğunu anladım, yararlı sandığımın da hiçbir şeye yaramayacağını!

Önce, telefon. Çaldığını duyar duymaz, beklediğim sanarak, aygıtın üzerine nasıl atlatmışım. Yanılıyordum: tiz, delici bir seş kulaklıktan fışkırıyor, kulak zarıma şiş gibi uzanıyordu. O dakika, gözlerimin önünde bir görüntü belirdi: ağzı palet gibi boyalı, kü-

rek mahkûmu kılığında bir devanası, pijamalar giymiş süslü bir fil, hiç beklemediğim bir kimse yani: Mamma Pellegrini!..

Öfkesinden küplere binmiş, hattın öbür ucunda, ter ter tepiniyor; sağımı solumu kollamadan, bana verip veristiriyordu.

–...söyle alçak, söyle başımın belası zurefa, ne halt ettiğinin farkında mısın, ha, söylesene! Enayiliğinden kocanı kaybetmişsin, tamam mı, avunmak için elimdeki gacoyu yürütmeye kalkışıyor-sun, ayıp, ayıp insan utanır. Dinle beni aşağılık orospu, burda böyle kalleşlik yaptırmazlar, tamam mı, dediğimi kulağına iyice koy, yaptırmazlar dedim, anasından doğduğuna pişman ederler adamı, kan kustururlar. Boka düştün, kurtulmak için çırpınıyorsun, anladık, etrafına sıçratmasana! Nasıl kendi başına düştüyse, öyle kendi başına kurtul! Lili siktir olup giderse, Mamma Pellegrini'nin akıbeti n'olacak, hiç düşündün mü, rezil karı, hayatı kayacak, hayatı, nah şuraya yazıyorum, yiyecek iki lokma ekmek bulamadığından ininde nalları titretecek de kimsenin ruhu duymayacak, insanın ekmek parası elinden alınır mı be...

Kafasını asıl bir fikre takmıştı, dönüp dolaşıp onu tekrarlıyor: –...boka düştün, kurtulmak için çırpınıyorsun, anladık, etrafına sıçratmasana!

Sağırılığını unutarak, savunmayı denedim. Yarım yırtık bir iki söz kekeleyecek oldum ama, açık saçık dokundurmaların, yakası açılmadık küfürlerin seli altında kaybolup gitti; öyle acımasız bir Mafia mantığıyla, öyle iğrenç bir açıklıkla konuşuyordu ki, bana söyleyecek bir şey kalmamıştı. Mamma Pellegrini, zamanında Georges adında bir muslukçu çırağı bulmuş, işine yarayacağına hükmederek 'himayesine' almış: Lili'yi, bu nazlı fuhuş çiçeğini, Georges'dan üreten, o. Nasıl üretiyor, yıllarca yatırım yaparak: giyimine kuşamına masraf ediyor, süs püs giderlerini, estetik ameliyat, hormon tedavisi faturalarını ödüyor. Hepsi bu kadar mı, ne münasebet: eğitimi ayrı bir dava, kenar mahalleli bir oğlandan 'sosyete' havalı bir kadın çıkarmak kolay mı? Uğraşacaksın, üstüne düşeceksin. Niye? İstedğin gerçekleşince Lili bol para kazanacak, yaptığın yatırımın defalarca katı kâr getirecek. Böyle altın yumurtlayan bir tavuğu, birinin çıkıp, elinden almasına izin verir misin? Mamma Pellegrini, binbir tehdit dolu telefonuyla izin vermeyeceğini bildiriyor, bana savaş açıyordu.

Lili için savaşacak mıyım, yoksa onu bırakacak mıyım? İki gün sonra, Bobby karşıma çıkmasaydı, iki olasılıktan birini seçmek, çok güç olacaktı. Gece, saat on suları, eve dönüyorum. Gece sisleri bulvarları kuşatıyor, sağlıksız, kötü kötü kokan sisler, bataklık sislerinden farksız. Sokak lambaları peçelendiğinden, her şeyi rüya gerçeğine dönüşüyor; otobüsler, duman; orospular, hayalet; reklam ışıkları, anlamsız!

Çocukluk korkularım depreşmişti: gıcirt.yeni üniformalarıyla görünmez bir nazi sürüsünün nerede olduğumu saptadığını, çizmelerini patır patır asfalta vurarak, beni kovaladığını sanıyordum. Henri Monnier Sokağı'nın dirseğini döneceğim sıra, Bobby, gece-den koptu, karşıma dikildi. Her zaman şakacı güler yüzlüdür ya, bu defa aksine, sinirli, kasılmış, suratından düşen bin parça oluyor. Tek kelime söylemeden koluma girip, yakına park edilmiş bir spor arabaya doğru sürükledi. Arabayı tanıdım, Lili'nin kirayla kullandığı Renault-Alpine, kıpkırmızı, saka kuşu gibi cıvılcıvıl.

Bobby'nin parmakları sanki mengene, kolumu öyle sıkıyor ki, acıdan bağırabilirim. İçimsıra ona direniyorum, davranışının nedenini sorup, yaptıklarını açıklamasını istiyorum ama, ağzımdan tek kelime çıkmıyor, korkudan kurumuş. Aşağılayıcı, acıtıcı bir korku! Kördüğüm oldum, kilittlendim. Daha kötüsü, Bobby'ye baktıkça, onu kendisine daha az benzetebiliyorum. Gerçekten o mu? Hiç böyle kasketli görmemiştim, hem ne kasket, tam bıçkın kasketi. Sonra, etekleri pat pat bacaklarına vuran, bu kanatlı yağmurluk, hiç üstünde görmedim. 'Tebdil' dolaşırken, piposu ağzından eksik olmaz, o da sırolmuş. Peki kim bu?

Araba, sisin yumuşak sessizliğinde yüzen bir sandal. Bobby, direksiyonu tek eliyle kullanıyor; öbürü sımsıkı kolumu yakalamış. Umutsuzlanıyorum, davranışı içime korku salıyor. On dakika kadar böyle gittik, nihayet ağzımda dolaşan soruyu sorabildim:

-Nereye gidiyoruz?

Kalın sesimin erkekçe ciddiliğı güvenimi artırdı: cevap alamayınca, sorumu daha katı, daha güçlü tekrarladım.

-...nereye gidiyoruz Bobby? Öğrenmek istiyorum! Hem kolumu bıraksanıza, canım yanıyor.

Cevabı kısa bir soru: - Bu arabayı kim kullanır?

-Lili'nin arabası.

Yüzüme bakmadan, ölgün ama tehdit yüklü bir sesle, sözünü sürdürdü:

-...onun hakkında neler konuştuğumuz aklınızda mı? Hani son buluşmamızda, sizin evde?

Çok iyi aklımdaydı, yadsıdım:

- Hayır!

-...öyleyse, görüp işitecekleriniz belleğinizi tazeleyecek!

Gördüklerimi, ölünceye kadar unatamayacağım. Hayatımızda, belirleyici niteliğini çok geç anlayabildiğimiz, önemli anlar olur. Önce, olayın içerdiği anlamdan çok, olayın kendisinden etkilieniriz. Gerilimin baskısı, çatışmanın şiddeti gözlerimizi karartır, başımızı döndürür. Zihin açıklığı kaybolmuş, akıl sanki durmuştur. Her şeyin yerli yerine oturması, aklın ve mantığın yaşantıyı değerlendirmesi, epeyce zaman alır. İşte bu defa da böyle oldu.

Neuilly taraflarında, her yanı çelik ve cam, çağdaş bir yapının önünde durduk; Seine'in yakınlığından mıdır ne, sis bu yörede daha yoğun ve kalındı; nereye bakılırsa bakılsın, hiçbir şey görülüyor. Arabadan çıktık, Bobby beni önce bahçeye itti, sonra binanın cümle kapısına: kapı açık, bütün ışıklar yakılmış, kimseler yok. Asansöre bindik. Binada, kaygıverici, yumuşak bir sessizlik, morg sessizliği. Koridorlarda ne kimse görünüyor, ne iç rahatlatan bir ses duyuluyor. Yalnız, ahretten gelir gibi uzak uzak işitilen, bir klavsen: Telemann'dan bir parça sanırım. Dehşet içindeyim, elim ayağım buz kesildi. Bobby, beni düpedüz itip kakıyor, yamyamlığı ona egemen oldu besbelli, inatçı hayvan tepkileri ve vahşi güdüleri, uygarlığının yerini aldı.

Lili, bir banyoya hapsedilmişti. Yürekler acısı bir hal! Ellerini ayaklarını, naylon sicimle bileklerinden bağlayıp saçlarından, kalorifer borusuna, çırlıçıplak asmışlar. Gözleri, takma kirpiklerinden; yüzü; özenli makyajından yoksun, zeki ve narin çizgilerini yitirmiş, şiş şiş. Gözlerinin biri kapalı, pınarından midye içi gibi, yapışkan siyahımsı bir sıvı sızıyor. Dudakları yer yer kabarmış, omuzlarında cıgara yanıkları. Ufacık sivri memeleri (övündüğü şeyler) kanlı, pembemsi bir süt kusuyor.

İrkilerek birkaç adım gerilemiş, elimde olmadan bağırışım:

- Vah zavallı çocuk! Nasıl yaptılar bunu?

Kimıldamadı, ses de çıkarmadı. Lüks banyo salonunun mis

kokulu konforu ortasında, mum gibi asılmış sallanıyordu. hım, çıldırmak işten değil! Bir ara, acaba ölmüş mü? diye düşündüm. Hayır, ölmemişti: belli belirsiz çok düzensiz de olsa, soluk alıyordu henüz.

Bobby, yağmurluğunu ve kasketini çıkarınca, kendisine oldukça benzemişti: merceklerin ardında, ur gibi irileşmiş yamyam gözlerini, bana dikmiş ak ak bakıyor:

– ...ona acımamalısınız! Başına gelenleri fazlasıyla hak etmişti; günlerce izledim, adım adım, gölgesi gibi; kimlerle düşüp kalkıyor, nerelere uğruyor, birer birer saptadım. Sonunda bir yere tıkmaya karar verdim, çünkü...

Yakınıma sokuldu, cümlesini kulağıma haykırarak tamamladı:

– ...çünkü kocanızı o öldürdü.

– Daha da neler, biliyorsunuz ki...

Kahkahayla gülüyor; öfkesini belli eden, iri, karanlık bir kahkaha! Hınç ve kin saçan ısıklı bir sesle.

– Biliyorum, diye sözünü bağlıyor, bilmez olur muyum, Pere Duparc'ın anlattıklarını unutmadım; ama ben, anlatılana bakmam, dolaysız işi severim: bu fahişeden kuşkulandım mı, kuşkulandım: düşerim ardına, bir hafta, on gün! Kaç gün gerekiyorsa! Yeterli bilgiyi topadığım an, tıkarım içeri; biraz zorladım mı, bül-bül olur öter, ağzıyla itiraf eder cinayeti...

– Bobby, beni dinler misiniz? Ben...

Beni dinlemiyor, dinleyemez, varlığını kafasından uydurduğu senaryoya kaptırmış, oysa bu senaryoda bana ayırdığı sıradan bir tanık rolü: suçlu suçunu itiraf ederken başında bulunacağım. O kadar. Bunu sağlamak için, bütün engelleme çabalarım rağmen, Lili'nin suratına inanılmaz sertlikte iki üç tokat patlatıyor. Lili, önce inledi, sonra sağlam gözü usulca açıldı, bakışı anlamsızdı. Soru sormak gerekmedi, hiç. İşkence onu öylesine koşullandırmıştı ki, ona yakıştıramadığım boğuk bir sesle, itiraflarını kendiliğinden yaptı. Düşmesine basmışlar gibi:

– ...Türk'ü ben öldürdüm, başa çıkamıyordum da ondan, beni aşıyordu: bilgeliğinden, umursamazlığından bıkmıştım, hükmüme girmiyordu; orali olmaz görünüyordu ama, yenemediğim moral gücüyle beni gülünç mevkie düşürüyordu, katlanamazdım...

Gerisini dinlemedim, Bobby, gözleri zafer sevinciyle pırıl pırıl, bana meydan okuyor. Bütün bunlar saçma! Miğde bulandırıcı bir saçmalık! Lili, asla işlenmemiş bir cinayeti itiraf ediyor. Evet, işlenmemiş: kocam ne öldürüldü, ne intihar etti. Yaşiyor. Sadece 'gayb âlemi'ne çekildi, hepsi bu. Beni hiç yalnız bırakmaz, daha dün gece beraberdik, İzmir'e dönmeye karar verdik; bu akşam, şu Bobby ahmağı yolumu kesmeseydi, onunla buluşacak, sabah, İstanbul'a hareket eden ilk uçakta iki yer ayırttığımı söyleyecektim. Bobby davranışımı anlamadı. Bobby beni anlayamaz! Ne bir şey derim, ne bir şey yaparım. Hepsi hepsi, hoşgören, onurlu, dağınık-ça bir gülümseme. İzninizle, ben gidiyorum. Onları, dehşet verici bu cinayetler müzesi ortamında, balmumundan iki heykel gibi hareketsiz bırakıp, savuştum: Ekrem, evde beni bekliyordu. Ne kadar merak etmişti kimbilir?

İki gün sonra, memlekete hareket ettik. Hayatım yeni bir boyut daha kazanmıştı. Mutluyum, mutluluğum çocukların mutluluğu, biraz da delilerin. Ekrem'le (kocam, sevgilim, bir tanem) hiç yapmadığım inanılmaz bir seyahatten, belki de hiç ayrılmadığım balkonuma dönüyorum.

Mayıs 1966/Eylül 1966, Karşıyaka (İzmir)
Ağustos 1970/Nisan 1971, Karşıyaka (İzmir)
Temmuz 1979/Kasım 1979, Kavaklıdere (Ankara)

SON SÖZ yerine

"Her şey değişir, her şey karşısını içerir, her şey karşısına dönüşür."

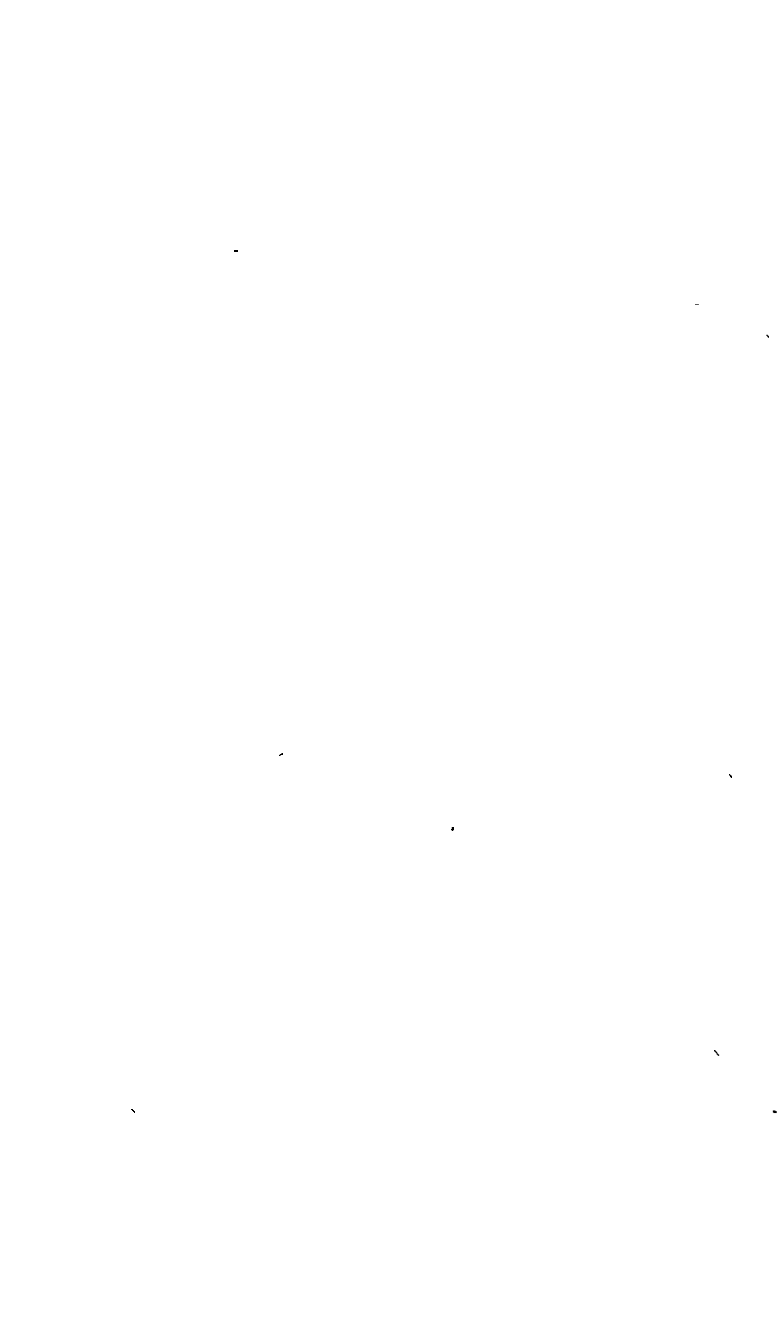
Diyalektiğin Temel Yasası

"Her şey hem vardır, hem de yoktur; çünkü her şey akıcıdır, hiç durmadan değişir, hiç durmadan varolur, sonra yokolur."

Heraklitos

"Bitki, hayvan, her hücre, hayatının her anında kendi kendisiyle özdeşdir, ama maddeleri özümlemesi ve atması, soluk alması, hücre meydana getirmesi ve hücre ölümü, varolan dolaşım süreci, kısacası hayatı meydana getiren ve toplam sonuçları, hayat aşamalarında gözlerimizin önüne serilen - embriyon dönemi hayatı, gençlik cinsel olgunlaşma süreci, yaşlanma, ölüm - zaman zaman ortaya çıkan aralıksız bir sürü molekül değişimleri yoluyla kendi kendisinden farklı hale gelir. Fizyoloji ne kadar gelişirse, bu ardı arası kesilmeyen sonsuz küçük değişiklikler ve dolayısıyla özdeşlik içindeki farklılığın hesaba katılması da o kadar önem kazanır ve organik bir varlığın kendi kendisiyle özdeş, sabit bir şey olarak ele alınması gerektiğini savunan formel özdeşliğin eski soyut görüş açısının modası geçer."

F. Engels (Doğanın Diyalektiği)

MERAKLISI İÇİN EKLER

'FENA HALDE LEMAN' VE 'HACO HANIM VAY' ÜZERİNE 'ATTİLÂ İLHAN'LA KONUŞMA

– *Leman Korkut ve akrabaları son dönem Türk edebiyatı folkloruna iyice girdi galiba, ne dersiniz?*

– Hem de hızla...

– *Kalın çizgili, bol renkli, stilize bir yazıyı seviyorsunuz. Böyle bir yazı dünyası içinde Leman'ın yeri nedir?*

– Ben Türk romanını okurken, özellikle cumhuriyet nesli romancılarında şöyle bir şey gördüm. Israrla, Türk toplumundaki her türlü azınlıkları yok sayıyorlar. Ben o zaman total bir roman yazma peşindeyim; yani çok sağlam ekonomik, toplumsal taban ama aynı sağlamlıkta beşeri-psikolojik bir de tavan... Türk toplumuna baktığımda inanılmayacak zenginlikte tipler gördüm. İlk romanımdan itibaren etnik azınlıktan tipler almışımıdır. Cinsel azınlıklar da hemen arkasından sökün eder. Yavaş yavaş şöyle bir yere vardım ki, insanın diyalektiği dediğimiz olay en az toplumsal diyalektik kadar cinsel diyalektiğe de dayanıyor. İnsan davranışlarını yönlendiren bu ikisi...

– *Cinsel diyalektikten tam olarak ne anlıyorsunuz?*

– Çok net ve çok açık; insan bünyesinde her iki cinsten hormonların bulunduğu biliniyor. Bu hormonların limit oranları içinde kalındığı takdirde kadın da erkek de ön kabul haline gelmiş davranış biçimlerinde bulunuyorlar. Ama değişiklikler olursa o insanlarda da değişiklikler oluyor. İşte bu, yani insanın içindeki zıddının kendisiyle çatışması onun cinsel diyalektiğini oluşturuyor. Yani bir kadının içerisinde erkek, bir erkeğin içerisinde kadın. Mademki diyalektikte her şey zıddını içerir, mademki böyle bir hormonal denge vardır...

– *Sırf hormonal bir şema mı bu sizce?*

– Altyapısı o; erkek hormonlar ya da kadın hormonları bas-

km çıkınca beyinde kimyasal reaksiyonlar meydana geliyor. Bunun değişik biçimleri de var; mesela iriyarı bir adamda kadınlık temayülü eşcinsellik olarak ortaya çıkmıyor da gidiyor pehlivan oluyor. Bu diyalektik tıpkı ölüm-hayat gibi çok doğasal ve etkileyici bir çelişiklik. Bu çelişiklik muhayyilesi olan bir yazar için inanılmaz bir spektrum. Tabii, tarih merakım dolayısıyla Türk toplumunu, Osmanlı toplumunu bu konuda çok verimli buldum. Bende bu açıdan ilk ciddi örnek *Aynanın İçindekiler*'deki Hayrun tipidir. Sonra Bacaksız Apti. *Kurtlar Sofrası*'nda da Parlak Bekir diye bir tip vardır ki o da ilerki safhalarda *Aynanın İçindekiler*'de ortaya çıkacak Semra isimli bir dansözün ta kendisidir. Leman da çok açık. Bir, bu azınlıklardan biri olarak önemli, bir de asıl önemlisi -herkes bunu atladı- Ekrem onu bir oğlan çocuğu gibi görüp âşık olmuştur. Ama Leman bunun farkında olmadığı için sıradan bir eş rolünü yüklenip evliliği berbat eder. Böyle bir dramı yaşayacak kadın da ancak Jeanne Courtine yani Leman olabilirdi. Başkası değil.

- *Cinsel diyalektik dediniz. Bunu zaman zaman adeta bir siyah-beyaz çarpıcılığı içinde vermeyi seviyorsunuz. Bu azınlık tiplerinin egzotik, çekici hatta belki dekoratif oluşları mı çekiyor sizi?*

- Değil. Egzotiklik her yazar gibi beni de bir dereceye kadar ilgilendirir. Ama beni daha çok ilgilendiren bunların beşeri dramlarıdır. Mutlu değiller. Mutlu azınlık yok. Gizlilikten ya da açıklıktan mutsuzdur bunlar. Bu istikrarsızlık hayatlarına devamlı yansır.

- *Ama siz öncelikle çok renkli bir teatrallik çıkarıyorsunuz bu hayatlardan.*

- Çok doğal. Benim romanımda zaten görsellik çok ağır basıyor. Görselliği hiçbir an unutmuyorum ben. Benim düşündüğüm; bu sahneyi ben okurun gözündeki perdede nasıl sinemalaştırabilirim? Sinema, televizyon, video seyircisi bir okura seslendiğimi hiç unutmuyorum. Üstelik yalnız cinsel azınlık kişilerinde değil, benim bütün kişilerimde böyle bu. Kaldı ki Leman, Hayrun, bunlar gündelik hayatta da -mesela bir yere girerken- çarpıcı tipler, benim romanımda belirginleşiyorlar, hepsi bu. Onları arayıp bulup koyuyorum, buluncaya kadar da göbeğim çatlıyor. Romanlaştırırken de inceliyorum, teferruat koyuyorum, biraz değiştiriyorum tabii.

-Ama insan deyince çeşitli boyutlar var. Bir yere girerken başka da, evinde sıradan bir iş yapan bir cinsel azınlık tipini düşünün.

-Leman'da o da var. Leman'ın Cecile'e yemek hazırlamasını düşün. Tam bir ev kadını, bir anne. *Haco Hanım*'da alaturka zürefa çevresi anlatıldığı için bu daha belirgindir. Tamamen gündelik ev hayatı. Leman tipine dönersek, bir de şu var; o, bütün diğer kültür alanlarında sürgelen alafrangalık-alaturkalık sorununu cinsel kayma planına getiriyor. Leman, son otuz sene içerisinde büyük şehirlerdeki lesbien tipi. Zevkleriyle ve her şeyiyle Batılıdır. "İşte böyle lesbienlerimiz de var," gibi.

-O halde ilgi alanınızı alafrangalaşma sorunu içindeki azınlıklar olarak genişletebilir miyiz? Ekalliyet meselesine duyduğunuz ilgi de örnek buna. Çarpıcı azınlıklar ve alafrangalaşma açısından özellikle sevdiğiniz, mitolojik bulduğunuz tarihi dönemler hangileri?

-Şöyle; dört ayrı dönem var. Osmanlının batışı bir, seçmek zorluk çekilecek kadar çok tip, şehir, olay var, televizyon dizisi çıkar. İkincisi Kurtuluş Harbi; korkunç bir insan ve olay spektrumu. Müthiş renk var. Üçüncü dönem, İsmet Paşa cumhuriyeti dediğim dönem. 1940'lar. Bu, Demokrat Parti dönemini de içerir. Tez, antitez. İkincisi birincisinin çıkmazını sürdürür. Leman'ın dönemi, ticaret kapitalizminin ortaya çıkması, bunun yavaş yavaş komprador kapitalizm haline dönüşmesi. Daha yazamadığım dördüncü dönem ise 1960'lardan sonrası.

-Mitolojik olacak kadar uzaklaşmadığı için mi?

-Onun rolü var bir, bir de tozdan dumandan ortalık görülüyor daha. Tutkular ve öfkeler henüz ayakta. Olmaz, onlardan roman yapılmaz. O işe girişmiyorum.

-Tiplerle kuruyorsunuz romanlarınızı. Peki, ayrıksı ya da kuraldışı kişilerin tarihsel dönemi tiplendirmekte çıkardığı zorluklar ya da kolaylıklar nelerdir? Başka bir deyişle, romandaki tarih mi onları tiplendiriyor, onlar mı tarihi?

-Ben tipleri tayin ederken olaylarla ilişkilerini önceden düşünmüyorum. Ben önceden yaşamış, sahici tipleri bulmaya gayret ediyorum. Sadece belirli bir dönem var kafamda. Mütareke yılları *Haco*, Demokrat Parti *Leman*, eğer yazabilirsem 1935-40 İzmir'i de *İclal*. Bu dönemler gözönüne alındığında, mesela *Haco*'daki tipler diyelim, kendiliğinden ortaya çıkıyor. *Haco*'nun kocası Em-

rullah Raci Bey bir işbirlikçi, eyyamcı, geniş, Bektaşilik taslıyor ama değil, hınzır bir herif. Öte yanda, Osmanlılık fikrine inanmış son birkaç Osmanlı aydınının oluşturduğu bir grup ki bu da bir azınlıktır, dışı Vahanak Mahçubyan, muallim Aristidi Efendi, Feridun Hakkı, bir de tarikat ehli yüzbaşı. E, ne kaldı, Emrullah Raci'nin ailesi. Haco Hanım'ın kendisinde de çok karılı Osmanlı ailesinde geleneklerin nerelere gelmiş olduğunu gösteriyorum. Müzeyyen Hanım tipinde Ödemiş'li bir mültezim ailesi kızının hikâyesini veriyorum, Haco'da da onun tıpkı Leman gibi nasıl bu işlerin içine bilinçsizce girdiğini... O, bilinçli bir lesbienne değildir. Kendini keşfediyor. Feridun Hakkı'nın dramı da burada giriyor işin içine. Bütün umutlarını Haco'ya bağlamış ve bu umutlar yıkılıyor. Osmanlı'nın yıkılışı ile Osmanlı aydınının yıkılışı.

–Leman çok renkli bir poster görünümündeyken, Haco'da bir dedektif romanı kurgusu seziliyor. Bu özellikle amaçladığımız bir şey mi?

–Zamanımızda televizyon seyircisi, video seyircisi olan okuru bağlamak zorundayız. Sadece yazarın dil özelliklerine dayalı bir edebiyatı kalabalıklara yaymanın imkânı yok. Baştan beri 'thriller' unsurunu, sinematografik unsuru her zaman kullanacağım demiştim, buna sadık kalıyorum. Birtakım olaylar olur, birtakım şeyler geride cereyan eder, tam çözüleceği sırada yepyeni bir durumla karşılaşılır; her iki sayfada yeni bir kişi, bir durum, bir olay vardır bende. Okuru ancak 'thriller' unsuru sürükleyip götürür ki bu da zaten klasik romanın ana yapısında vardır. Ben toplumcu bir görüş sahibi olduğum için sırf dil özelliklerine dayanan bir yazıya gidemem, bu biçimciliktir. Mesajımın kalabalığa ulaşması, onda somutlaşması lazım. Bunun için de kalabalığın romanı okuması lazım, okuması için de gerekli yapısal özellikler sağlanmalı. 'Thriller' ögesi bu.

–Peki klasik romanla ilişkileriniz ne âlemde?

–Klasik romancıların vazgeçemeyeceğimiz yanı roman yapısına getirdikleri sağlamlıktır. *Balzac*'m, *Conrad*'ın bir romanının yapısına hayranım. Bunlar müthiş adamlar... Bu sağlamlığa mukabil, anlatımda onlardan uzaklaşmak lazım. Neden? Onların döneminde görsellik olmadığı için tasviri bir anlatım içindeler. Günümüzde, anlatılabilecek her şey görsel iletişim alanı içerisinde.

O zaman, vurucu, çarpıcı imgeler, ana imge çağrışımını getirecek şeyler bulmak lazım. Eyfel Kulesi'ni anlatmaya lüzum yok, romanın 'o anında' Eyfel Kulesi'nin nasıl bir izlenim verdiğini anlatmak önemli. Bu, aynı kan grubundanız dediğim *Nizan, Malraux, Ehrenburg, Hemingway, Koestler*'le başladı. Bir iki kelimeyle bir imgeyi verebilen yazarlardır bunlar.

–*İmge dediniz de; sizin imge repertuarınız oldukça tanındı ve yaygınlaştı, hafif müzik şarkılarına kadar. Siz bunu nasıl karşılıyorsunuz, size zarar oluyor mu?*

–Şairin ve yazarın imge sistemi onun eşyayı görüş ve anlatış tarzıdır. Bu sistem çok özel olmalı. Bu özel imge sistemini kurabilenlerinki de doğal olarak çok belirgin ve net özellikler taşıyor. Benimki de öyledir. İlk yazdığım, en *Nazım* esintili şiirlerde bile böyledir. Demek ki bir *Attilâ İlhan* imge sistemi var. Bunu geliştirebiliyor muyum? Sanıyorum, evet! Çünkü yeni yeni alanlar keşfediyorum. Mesela, bütün *Aynanın İçindekiler*'de renkleri de edebiyata dahil etmişimdir. Kendi İzmir'imi, Paris'imi temsil edecek vurucu renkler, imgeler vardır; İzmir'de kıyı kahvelerinin kalabalığı. Şam'da kavurucu sıcaklığın sarısı. Geçen gün Paris'ten bir genç kız kart atmış, 'sözünü ettiğiniz Paris'i bulamadım,' diyor. Tabii bulamaz, çünkü o benim Paris'im. Benim imgelerime dönüşmüş. Popülize olmasına gelince: bir ara şarkı sözü yazarları benim kitapları harmanladılar. Aynen değil, tabii; benim imgelerimden kafalarında kalan imgelerle. Bir derecede harcıalem hale getiriyor bu imgelerimi tabii ama, bunu şairler de yaptı ve yapıyorlar. Tabii suyunun suyunun suyu oluyor. Şimdi nesirde de başladı. Oysa imge muhtevayla geçerlidir. Bunu aslında onlar bakımından zararlı sayıyorum.

–*İmge sisteminizin kolay benimsenebilir olmasıyla da ilgisi olamaz mı?*

–Tabii ama o benim tarafımdan özlenilen bir şey. Halkla ilişim benim birinci sorunum. Ben toplumcu sanatçıyım, fikirlerin ne kadar ileri olursa olsun, yazdıklarını okutamıyorsan toplumcu sanatçı olamazsın.

–*Toplumculuğun önkoşulu olarak popülerlik yani?*

–Evet. Birincisi, okur *Attilâ İlhan* dünyasına yabancılık çekmeyecek, ikincisi onu sevecek, üçüncüsü de, belki -ümidimiz bu-

söylediklerimizi de anlayacak. Asıl mesele de bu. Benim çeşitli yanlış şöhretlerim vardır. Aşk şairi, şimdi de porno yazarı gibi. Bunu aşanlar kaynağı buluyorlar. Yayın maceram lehte yürüyor. Hep alışılmamış şeyleri söyleyip, yaptığım halde -ki toplum olarak alışılmışı prim veririz- lehte. Bambaşka bir yerden çıkıveririm. Okurla irtibatın sanatçının sürekli kendini yenilemesi olduğuna inanırım.

– *Günüümüziün şair-i âzâmlarından birisiniz. Sizin imge sisteminizi alan ya da almayan genç izleyicilerinize karşı tavrınız nedir?*

– Genç şairlere ilk söylediğim şu; "Attilâ İlhan'ı okumayın." Ben de ilk başladığımda *Nazım*'ın imge sistemini ödünç almıştım. Ama bu bir kan grubu akrabalığı olarak kalmalı. Kendi imge sistemi bunun içinden gelişip çıkmalı. Çıkarsa ne âlâ.

(Attilâ İlhan'la Fatih Özgüven'in yaptığı bu konuşma, 'Yeni Gündem'in 1984 Kasım sayısında yayınlanmıştır.)

ATTİLÂ İLHAN ÜZERİNE

Ünlü şair ve yazarımız Attilâ İlhan 1925 yılında Menemen'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki yüksek öğrenimini yanda bıraktı (1949), gazete ve dergilerde çalıştı, sonra altı yıl Fransa'da kaldı. Dönüşünde Demokrat İzmir Gazetesi Genel Yayın Müdürlüğü ve Başyazarlığından Ankara'da Bilgi Yayınevi Danışmanlığı görevini üstlendi (1973). 1980'de bu görevi bırakarak İstanbul'a yerleşti. İlk şiiri Balıkçı Türküsü, Yeni Edebiyat gazetesinde çıkmıştı (Sayı 23, 1 Ekim 1941), ilk düzyazı denemeleri İstanbul dergisinde (Ocak 1945). Duvar kitabına aldığı 'Cebbaroğlu Mehemed' şiirinin 1946 CHP Şiir Yarışması'nda ikincilik kazanmasıyla tanındı. Şairliğinin ilk on yılını, destan boyutlarıyla ve duygusal, gergin bir hava içinde, İkinci Dünya Savaşı'nın Avrupa'yı saran bezginlik ve çöküntülerini yansıtmaya adanmıştı. Zamanla (1955) toplumcu anlayışı bırakmamakla birlikte, tek insanın duygu dünyasından kesitler verdi; artistik izlenimlerle ve yerli dünya görüşüne de yaslanarak, bireysel temaları işledi. Aynı gerginlik ve gerilim kendine özgü bir söz dizim ve hazinesiyle at başı çarpıcı benzetmelerle zenginleşmiş romanlarında da görülür. Eleştiride uzun zaman toplumcu gerçekçilik ilkelerine bağlı kalmıştı.

Şiir kitapları: Dıvar (1948), Sisler Bulvarı (1954), Yağmur Kaçağı (1955), Ben Sana Mecburum (1960), Belâ Çiçeği (1961), Yasak Sevişmek (1968), Tutuklunun Günlüğü (1973), Böyle Bir Sevmek (1977), Elde Var Hüziün (1982).

Romanları: Sokaktaki Adam (1953), Zenciler Birbirine Benzemez (1957), Kurtlar Sofrası (İki cilt, 1963/64), Bıçağın Ucu (1973), Sırtlan Payı (1974), Yaraya Tuz Basmak (1978), Fena Halde Lemman (1980), Dersaadet'te Sabah Ezanları (1981).

Gezi Notları: Abbas Yolcu (1959).

Deneme anı türü: Hangi Sol (1970), Hangi Batı (1972), Faşizmin Ayak Sesleri (1975), Hangi Seks (1976), Hangi Sağ (1980),

Gerçekçilik Savaşı (1980), Hangi Atatürk (1981), Batının Deli Gömleği (1981), İkinci Yeni Savaşı (1983), Sağın Solum Sobe (1985).

Attilâ İlhan, Tutuklunun Günlüğü kitabıyla Türk Dil Kurumu 1974 Şiir Ödülü'nü, Sırtlan Payı romanı ile de 1974-1975 Yunus Nadi Armağanı'nı kazandı.

ATTILÂ İLHAN'IN ROMANLARI İÇİN DEMİŞLERDİ Kİ

SOKAKTAKİ ADAM

"Konu bir hayli basit olduğu halde, bu konunun işlenişinde, kişilere olaylara bakışta, onları yakalayışta, *Attilâ İlhan* günümüzün en iyi romancısı olmak yolunu tutmuştur."

"Romanın üslûbuna gelince... bilindiği gibi *Attilâ İlhan* edebiyatımızda kendine has bir deyişi olan ender yazarlarımızdandır. Şiirde olsun nesirde olsun, kopyacılarının bile türemesi, *Attilâ İlhan*'ın gücünü gösterir. Onun nesri çekip götüren, düşünmeye fırsat veren, -bence bu nokta çok önemli- şiir yüklü, pırıl pırıl bir nesirdir."

İlhami Soysal

Son Havadis

4-11 Mart 1954

ZENCİLER BİRBİRİNE BENZEMEZ

"Romanın kişileri, konusu, dokusu, hele dili. *Attilâ İlhan*'ın havasında. İkinci Dünya Savaşı sonunda, Avrupa'nın çeşitli milletlerinden kopup Paris'te toplanan siyasi mültecilerin, bunların arasında 'toplumun tükürdüğü' bir Mehmet-Ali'nin, canı sıkılan bir delikanlının romanı. Yaşamının ardından zevki de düşünceyi de kontrol altında tutan sert bir konformizmden, başıboş bir değerler anarşisine kadar her çeşit sebepten kendi yurdundan kopup, Paris'e koşan kişilerin bölüntülü yaşayışları anlatılıyor."

"Roman anlatışı yönünden kitap yine *Attilâ İlhan*'vari. Sine-

ma tekniğine iyice uyan, planlar halinde bir vakalar duyular zinciri."

"Bu yıllarda Türk romanının umut veren adları iyice belirme-ye başladı. *Attilâ İlhan* da bunlardan biri."

Tahir Alangu

Vatan

2 Haziran 1957

KURTLAR SOFRASI

"Kurtlar Sofrası, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yurdumuzda başlayan toplumsal dalgalanmalarla beslenen ve Demokrat Parti devrinde bozulan, kokuşan toplum yapısını anlatmaya çalışıyor. Sosyal sınıflanmanın bilinçleşmeye başladığı ve tamamen burjuva lehine beslenerek, Mustafa Kemal ülküsünü, halkçılığını içten içe kemirerek tüketmeye çalışan bir siyasi evre. Büyük ve girift şehirleşmenin içine gizlenmiş türlü oyunlar için, *Attilâ İlhan* romanına yer olarak İstanbul'u seçiyor. Ve İstanbul'un barlarından gazete idarehanelerine kadar, gerek işyerleriyle, gerek kişileriyle, birbirlerinden tamamen uzak ve buna rağmen birbirleriyle çatışan toplumun yatay kesiti."

"*Attilâ İlhan* öğretisiyle toplumcu gerçekçiliğe sıkı sıkıya bağlı olduğu kadar, bu gerçekçiliğine yeni bir renk, yeni bir hava veremeye, hatta Orhan Kemal'lerden, Yaşar Kemal'lerden ayrılmak için, biçimi ve deyişi zorlamaya çalışır. 'Kurtlar Sofrası' bir senaryo gibi planlanmış, şiirimsi bir ifadeyle anlatılmaya çalışılmıştır."

Muzaffer Erdost

Ulus

Ağustos 1963

BIÇAĞIN UCU

"Son günlerde, okurken, yazarıyla en çok tartıştığım, kimi zaman küfürleşip kimi zaman 'yine de usta' diye kabul ettiğim kitap, *Attilâ İlhan*'ın 'Bıçağın Ucu' romanı oldu."

"'Bıçağın Ucu' üstünde durulacak, okunası bir kitap. Yazarın bazı olayları, kişileri çizmede gösterdiği ustalık, bir yazar olarak

etkiledi beni. *Attilâ İlhan* bu romanıyla yoz kişileri, çarpıtıcı, yanıltıcı düşünceleri, hasta kafaları, Pompei'nin son günlerini andıran Bizans kılıklı bir İstanbul yaşantısını başarıyla veriyor."

Sevgi Soysal
Milliyet Sanat Eki
21 Eylül 1973

SIRTLAN PAYI

"*Attilâ İlhan*'ın yapıtlarında gerçek anlamıyla bir bütünlük, bir süreç kaygısı göze çarpıyor. Romanlarını tasarımında ana dünya, kişiler, ortam ve ele alınan dönemler arasındaki çelişik uzantılar önceden saptanmış. Dahası ondokuzuncu yüzyılın Batıda örneklerini verdiği ırmak-roman dokusundan hem yararlanılmış, hem de çağcıl roman özelliklerine ulaşılmış. Gerek 'Bıçağın Ucu' gerek 'Sırtlan Payı' başarılı, tartışma yaratabilecek, çok ilginç romanlar."

"*Attilâ İlhan*'ın ilginç tutumlarından biri de, roman kişileriyle belirlenen yaşama biçimlerinden hiçbirini savunmaması, ama tümünü de yerli yerine koyarak anlatabilmesi... Geçici kurtuluşlara göz kırpan romancı, yapıtı geliştikçe kuşkularını ortaya döküyor. Edilgin, korkak Halim, cezaevinde, bence Demir'i aşan bir haklılık kazanıyor. İğrençlikte fiziksel yapısını bile yalanlayan Hayrun, Miralay Ferid'le karısının o hayli saf, iyimser, çocukça dünyalarıyla karşılaştırıldığında, oranlandığında, sapkın eğilimlerine bağışlatıcı bir nitelik katıveriyor. Dolayısıyla 'Bıçağın Ucu'yla 'Sırtlan Payı'nın bir cehennemi anlattıklarını söyleyebiliriz. Bu cehennem Türkiye'deki aydınlar katının yaşamıdır."

Selim İleri
Yeni Ufuklar
Temmuz 1975

YARAYA TUZ BASMAK

"*Attilâ İlhan*'ın son romanı 'Yaraya Tuz Basmak' büyük ilgi ve heyecanla okunan bir yapıt. *İlhan*'ın şiirleri gibi romanları da belirli bir nitelik ve kişilik taşır. Bir başladınız mı bırakamazsınız, il-

le de sonuna dek hızla okuyacaksınız. Bu romanında Kore Savaşı'ndan 27 Mayıs devrimine dek bir subayın özel yaşamını sergilemiş. Oldukça önemli bir çalışma. Kore savaşlarını, olaylarını, derinliğine ve ayrıntılarıyla incelemiş. O dönemin havasını ustalıkla duyuruyor. Üsteğmen, daha sonra Yüzbaşı Demir'in serüvenleri pek çok subayın başından geçmiş olabilir. Milli Birlik Komitesi üyeleri, Orhan Erkanlı'lar, Kabibay'lar falan, birer kahraman olarak romanda yer almışlar. *Attilâ İlhan*'ın *'Yaraya Tuz Basmak'* romanı, başarılı bir yapıt. Okursanız seveceksiniz."

Oktay Akbal

Cumhuriyet

17 Temmuz 1978

FENA HALDE LEMAN

"Bütün bunlar (olaylar ve bireyler), eşcinselliğin, çift cinselliğin, çifte benlik duyumsamasının gizlerini sergilemeye yönelik, canlı, renkli bir anlatımla birbirine örülür, girift bir doku oluşturur. *'Fena Halde Leman'*da. Öyle ki, daha olağan sayılan cinsellik kalkmıştır sanki dünyadan, cinselliğin tüm diyalektiği ayrıkşı olanda aranmaktadır. Eşcinsellik olgusu, büyük ağırlık kadınların eşcinselliğine verilerek, oldum olası yinelediği bir izlektir *Attilâ İlhan*'ın. Yazınımızda cinsellik sorununa eğilen yaklaşımlara cesaretle yeni bir boyut getirmekte, okuru bu boyut üzerinde düşünmeye yönlendirmektedir yazar kuşkusuz."

"Pek de aptalca bulunmayacağını sandığımı eleştirilerime karşın, *'Fena Halde Leman'*ı yine de ilgiyle, yer yer *Attilâ İlhan* yazarlığının sarsıcılığına kaptırarak, yer yer bir sex-fiction romanı okur gibi inanmaz bir inanırlıkla okuduğumu söylemem gerekir. Romanımızdaki çeşitli yönsemelere ilgi duyan, onsekiz yaşından büyük bütün okurlara da, tabu sanılan bir korkuluğu yıkmakla belki yazınımızda yeni izleksel kanallar açacak olan bu romanı okumalarını salık veririm."

Füsün Akatlı

Milliyet Sanat Dergisi

15 Aralık 1980

"*Atillâ İlhan*'ın *Fena Halde Leman*'ı kimi eleştirmenlerce de cinsel dozajı ağır bir roman olarak nitelendirildi. Oysa –yazarın konuşmalarında da belirttiği gibi– Leman karakteri birtakım olayların roman katında verilmesi amacıyla yaratılmıştır. Leman ekseninde, ticaret ortamının gelişimi, ayrıca dışa bağımlı bir ticaret düzeninin anatomisi yapılmak isteniyor."

"Çağımız bir yalnızlar çağıdır. Bir romancı şair bu temayı işlemiş, geliştirmiştir. *Fena Halde Leman*'da da sırçası dökülmüş mutlulukların, sağlıklı yaftası yapıştırılmış cinsel ilişkilerin gerçek yüzü, ustalıklı, duyarlıkla veriliyor. *Attilâ İlhan* gene şiirsel tasvirleri, etkili anlatımı ile okur karşısına çıkıyor. *Fena Halde Leman* romancının çizelgesinde önemli bir yer kapsıyor. Okunmalı."

Hürriyet

15 Mart 1981

DERSAADET'TE SABAH EZANLARI

"Bugün Türk romanı yeni yöntemler denemektedir ve şimdiden yüksek bir düzeye ulaşma yolundadır. Günümüzün en başarılı romancısı olarak *Attilâ İlhan*'ı görüyorum. *Sokaktaki Adam* ve *Kurtlar Sofrası*'ndan bu yana, her romanında kendini aşmıştır. Benim kanımca yakın tarihimizi konu alarak yazdığı '*Aynanın İçindekiler*' serisi, bu türde roman yazmak isteyenlere, örnek olacak niteliktedir."

Prof. Dr. Fahir İz

Gösteri

Mart 1981

"*Attilâ İlhan* 1919 İstanbul'unun toplumsal siyasal yaşamını, türlü kesimlerden kahramanlar tanıtarak, gözümüzün önüne sermektedir. Müterakenin koşullarım, kahramanlarının kişiliklerini ve yaşamlarını daha ayrıntılı sergilemek için zaman zaman on yıl öncelere uzanmaktadır. Bu bölümlerde konu edinilen çevre, II. Meşrutiyeti oluşturan kadronun büyük kaynaşmalarını yaşadığı Selânik'tir. Romanın bütünü, zengin tarihsel ve siyasal belgelerden almaktadır gücünü. Ama aslolan elbette tarihsel çevreyi ve düşünceleri oluşturan insan ilişkileridir."

"*Attilâ İlhan* işgal İstanbul'unu konu edinirken, tarihsel olguları ve siyasal görüşleri iyi canlandırılmış kişilikler aracılığıyla dile getirebilen, geçmişteki sorunları günümüze bağlamayı başaran bir roman vermiştir."

Konur Ertop
Varlık
Ağustos 1981

Attilâ İlhan

FENA HALDE LEMAN

Fena Halde Lemana, Atillâ İlhan'ın en çok ilgi uyandıran, en çok tartışılan romanlarından biri. *Atillâ İlhan*, bu romanında öznel ve nesnel gerçeği, diyalektiğin bireysel ve toplumsal gelişme sürecini iki ayrı düzeyde vermeyi deniyor. İlk bölüm, *Leman Korkut*'un yaşadığı toplumsal-sınıfsal ortamın kadar, bu ortamın somut gelişme aşamalarını içermektedir: âşar mültezimliği, Yunan'la işbirlikçilik, envâl-i metrûke yağması, ticari komprador kapitalistliği, montaj sanayii, yabancı sermaye ile işbirliği vb. İkinci bölüm, *Leman Korkut*'un bireysel diyalektiğidir, bir yanıyla cinsel karmaşasını yansıtır, ama bir başka yanıyla iletişimsizlikten doğan korkunç yalnızlığını. Bu bölümde öznel gerçeklerin arasındayız. O kadar böyleyiz ki, bu gerçeklerin ne kadarı sahiden yaşanmıştır, ne kadarı sadece hayal edilmiştir, kestiremeyiz. Hepsi duş de olsa, *Leman Korkut*'un yaşantısında önemlidirler, bu önem, onun sağlığında kopmuş olduğu kocasına, ölümünden sonra âşık olmasını sağlayacak derecede büyüktür. *Fena Halde Leman*, he okunuşunda yeni tadlar veren, toplumsal olduğu kadar bireysel, erotik olduğu kadar duygusal bir romandır. Gözde olduğu ilgi de bunu göstermiyor mu?